การศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม
ในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน (SI PHAENDIN)* และ *FOUR REIGNS*

ทิวาพร ธงทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2553

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน (SI PHAENDIN)* และ *FOUR REIGNS*

นางสาวทิวาพร ธงทอง
ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, Ph.D.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์กฤตยา อกนิษฐ์, ศศ.ม.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

อาจารย์สุภาพร ฤดีจำเริญ, ศศ.ม.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,
พ.บ., ว.ว. ออร์โธปิดิคส์
คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

อาจารย์ธีรพงษ์ บุญรักษา, Ph.D.
ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสาร
และการพัฒนา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

ในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน (SI PHAENDIN)* และ *FOUR REIGNS*

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา)

วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

นางสาวทิวาพร ธงทอง

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์พิมพันธุ์ เวสสะโกศล, Ph.D.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์กฤตยา อกนิษฐ์, ศศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์สุภาพร ฤดีจำเริญ, ศศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. ออร์โธปิดิคส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ดวงพร คำนูณวัฒน์, M.A.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สุจริตลักษณ์ ดีผดุง ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความใส่ใจ ความเมตตา ความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณอาจารย์กฤตยา อกนิษฐ์ และอาจารย์สุภาพร ฤดีจำเริญ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้ช่วยตรวจแก้และชี้แนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์มาโดยตลอดทุกขั้นตอน และให้คำปรึกษาได้ทุกเรื่องเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. พิมพันธุ์ เวสสะโกศล ที่ได้กรุณาสละเวลามาช่วยตรวจวิทยานิพนธ์และให้เกียรติมาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังให้คำแนะนำอันมีประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ Richard Hiam ที่กรุณาสละเวลามาช่วยตรวจแก้ภาษาอังกฤษในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดลทุกคน ที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ รวมทั้งคอยผลักดันให้ผู้วิจัยได้ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บริการการศึกษาและเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่คอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอย่างเป็นกันเองเสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดาและมารดา ที่ได้ให้การสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษามาเป็นอย่างดีโดยตลอด และคอยเป็นกำลังใจในยามที่ผู้วิจัยรู้สึกท้อแท้ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน และสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ออกมาสมบูรณ์ลุล่วงด้วยดี

ทิวาพร ธงทอง

การศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน (SI PHAENDIN)* และ *FOUR REIGNS*

A STUDY OF INTERROGATIVE INDIRECT SPEECH ACT TRANSLATION IN *SI PHAENDIN* AND *FOUR REIGNS*

ทิวาพร ธงทอง 5036425 LCCD/M

ศศ.ม. (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, Ph.D., กฤตยา อกนิษฐ์, ศศ.ม., สุภาพร ฤดีจำเริญ, ศศ.ม.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช รวมไปถึงศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเป็นภาษาอังกฤษโดย TULACHANDRA พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงปัจจัยและบริบทที่มีผลต่อการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

ผลการศึกษาพบว่าประเภทวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตามแนวคิดของจอนห์ อาร์ เซิร์ล (John R. Searle, 1975) คือ (1) วัจนกรรมการกล่าวความจริง แสดงหน้าที่ 6 หน้าที่ คือ การกล่าวรำพึงรำพัน การคาดคะเน การบอกกล่าว การบ่น การตำหนิ และการแสดงความไม่เห็นด้วย (2) วัจนกรรมการกล่าวแสดงออก แสดงหน้าที่ 5 หน้าที่ คือ การแสดงความรู้สึกประหลาดใจ การแสดงความรู้สึกไม่พอใจ การทักทาย การแสดงอารมณ์ขัน และการชื่นชม และวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ แสดงหน้าที่ 3 หน้าที่ คือ การให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด การขอร้อง และการเตือน

กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามโดย TULACHANDRA ใน *FOUR REIGNS* จำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (1) การแปลเอาความ มี 4 กลวิธี คือ การแปลแบบเรียบเรียง การละไม่แปล การแปลแบบสรุปความ และการแปลแบบเทียบเคียงสำนวน (2) การแปลตรงตัว มีหนึ่งกลวิธี คือ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

การที่ประโยคคำถามสื่อความหมายได้ ทั้งที่เป็นวัจนกรรมอ้อมนั้น เนื่องด้วยปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ บริบท สถานการณ์ เวลา สถานที่ สังคม วัฒนธรรม ความรู้ภูมิหลัง เจตนา ความรู้สึก นิสัย คำแสดงคำถาม และคำลงท้ายประโยค

ทั้งนี้ ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้แปลสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมดังต้นฉบับได้ แต่บางครั้งการแปลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเภทของวัจนกรรมอ้อมเป็นวัจนกรรมตรงในบทแปล

คำสำคัญ: การแปล / วัจนกรรมอ้อม / ประโยคคำถาม / สี่แผ่นดิน (SI PHAENDIN) / ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช / ตุลจันทร์

201 หน้า

A STUDY OF INTERROGATIVE INDIRECT SPEECH ACT TRANSLATION IN *SI PHAENDIN* AND *FOUR REIGNS*

TIWAHPORN THONGTONG 5036425 LCCD/M

M.A. (LANGUAGE AND CULTURE FOR COMMUNICATION AND DEVELOPMENT)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: SUJARITLAK DEEPADUNG, PH.D., KRITTAYA AKANISDHA, M.A., SUPAPORN RUEDEECHAMROEN, M.A.

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were (i) to categorize interrogative indirect speech acts from the original Thai novel entitled *SI PHAENDIN* written by M.R. Kukrit Pramoj, (ii) to study the translation strategies used in interrogative indirect speech act translation from the English version *FOUR REIGNS* translated by TULACHANDRA, and (iii) to analyze the relevant factors which affect interrogative indirect speech act translation.

The results revealed that utterances in indirect interrogative sentences can be divided into 3 major types and 14 sub-types, as classified by John R. Searle (1975). These are (1) representatives which have 6 sentence functions in paradigm cases soliloquizing to oneself, anticipating, saying, complaining, blaming, and disagreeing; (2) expressives which have 5 sentence functions in paradigm cases surprising, greeting, dissatisfying complimenting and joking; and (3) directives which have 3 sentence functions in paradigm cases suggesting, requesting and warning.

The 2 translation categories employed by TULACHANDRA in *FOUR REIGNS* were free translation and literal translation. Free translation includes sentence adjustment, omission, summary translation and equivalent translation. Literal translation is word-for-word translation.

Interrogative sentences function as interrogative indirect speech acts due to several factors which are contexts, circumstances, time, place, society, culture, background knowledge, intention, emotion, personality, question words and final particles.

It was also found that the translator can preserve the sentence form and the sentence function. However, translation sometimes results in a change from indirect speech acts into direct ones.

KEY WORDS: TRANSLATION / INDIRECT SPEECH ACTS / INTERROGATIVE SENTENCE / SI PHAENDIN / FOUR REIGNS / M.R. KUKRIT PRAMOJ / TULACHANDRA

201 pages

สารบัญ

			หน้า
กิตติกรรมประกาศ			**ค**
บทคัดย่อภาษาไทย			**ง**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ			**จ**
สารบัญตาราง			**ญ**
บทที่ 1	**บทนำ**		**1**
	1.1	ความสำคัญและที่มาของหัวข้อ	5
	1.2	วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
	1.3	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
	1.4	แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์	6
	1.5	ขอบเขตในการวิจัย	7
	1.6	ข้อตกลงเบื้องต้น	7
บทที่ 2	**ทบทวนวรรณกรรม**		**9**
	2.1	แนวคิด และทฤษฎีเรื่องการแปลวรรณกรรม	9
	2.2	แนวคิด และทฤษฎีเรื่องวัจนกรรม	16
	2.3	แนวคิด และทฤษฎีเรื่องประโยคคำถามในไวยากรณ์ภาษาไทย	24
	2.4	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3	**วิธีดำเนินการวิจัย**		**32**
	3.1	การเลือกแหล่งข้อมูลทางเอกสาร	32
	3.2	การเก็บรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
	3.3	การกำหนดขอบเขตของประโยคคำถามที่ต้องการศึกษา	34
	3.4	การเก็บข้อมูลเบื้องต้น	35
	3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล	36
	3.6	การนำเสนอผลงานวิจัย	36
	3.7	การสรุปผลการศึกษา	37

สารบัญ (ต่อ)

			หน้า
บทที่ 4	**ประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม**		**38**
	4.1	การกล่าวความจริง	40
		4.1.1 การกล่าวรำพึงรำพัน	41
		4.1.2 การคาดคะเน	42
		4.1.3 การบอกกล่าว	44
		4.1.4 การบ่น	46
		4.1.5 การตำหนิ	48
		4.1.6 การแสดงความไม่เห็นด้วย	50
	4.2	การกล่าวแสดงออก	51
		4.2.1 การแสดงความรู้สึกประหลาดใจ	52
		4.2.2 การแสดงความรู้สึกไม่พอใจ	54
		4.2.3 การทักทาย	56
		4.3.4 การแสดงอารมณ์ขัน	58
		4.3.5 การชื่นชม	60
	4.3	การกล่าวชี้นำ	61
		4.3.1 การให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด	61
		4.3.2 การขอร้อง	63
		4.2.3 การเตือน	65
บทที่ 5	**การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม**		**69**
	5.1	การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามการประเภทกล่าวความจริง	70
		5.1.1 การกล่าวรำพึงรำพัน	70
		5.1.1.1 การแปลตรงตัว	70
		5.1.1.2 การแปลเอาความ	72
		5.1.2 การคาดคะเน	73
		5.1.2.1 การแปลตรงตัว	73

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
	5.1.2.2 การแปลเอาความ	74
5.1.3	การบอกกล่าว	77
	5.1.3.1 การแปลตรงตัว	77
	5.1.3.2 การแปลเอาความ	78
5.1.4	การบ่น	82
	5.1.4.1 การแปลตรงตัว	82
	5.1.4.2 การแปลเอาความ	83
5.1.5	การตำหนิ	86
	5.1.5.1 การแปลตรงตัว	86
	5.1.5.2 การแปลเอาความ	88
5.1.6	การแสดงความไม่เห็นด้วย	98
	5.1.6.1 การแปลเอาความ	98
5.2	การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามการประเภทกล่าวแสดงออก	104
5.2.1	การแสดงความรู้สึกประหลาดใจ	104
	5.2.1.1 การแปลตรงตัว	104
	5.2.1.2 การแปลเอาความ	105
5.2.2	การแสดงความรู้สึกไม่พอใจ	108
	5.2.2.1 การแปลตรงตัว	109
	5.2.2.2 การแปลเอาความ	110
5.2.3	การทักทาย	112
	5.2.3.1 การแปลตรงตัว	112
	5.2.3.2 การแปลเอาความ	113
5.3.4	การแสดงอารมณ์ขัน	114
	5.2.4.1 การแปลตรงตัว	114
	5.2.4.2 การแปลเอาความ	115

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
	5.3.5 การชื่นชม	116
	5.2.5.1. การแปลเอาความ	117
5.3	การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามการประเภทการกล่าวชี้นำ	120
	5.3.1 การให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด	120
	5.3.1.1 การแปลตรงตัว	121
	5.3.1.2 การแปลเอาความ	125
	5.3.2 การขอร้อง	135
	5.3.2.1 การแปลเอาความ	135
	5.2.3 การเตือน	142
	5.3.3.1 การแปลเอาความ	143
5.4	ข้อสังเกต	145
บทที่ 6	**สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ**	**152**
6.1	สรุปผลการศึกษา	152
6.2	อภิปรายผล	157
6.3	ข้อเสนอแนะ	162
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย		**163**
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ		**172**
บรรณานุกรม		**182**
ภาคผนวก		**187**
ประวัติผู้แต่ง		188
ประวัติผู้แปล		190
เรื่องย่อนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน*		191
ตัวละครในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน*		197
ประวัติผู้วิจัย		**201**

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ตารางแสดงประเภทและอัตราร้อยละของการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม	40
2	ตารางแสดงหน้าที่และอัตราร้อยละของการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม การกล่าวความจริง	40
3	ตารางแสดงหน้าที่และอัตราร้อยละของการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม การกล่าวแสดงออก	52
4	ตารางแสดงหน้าที่และอัตราร้อยละของการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม การกล่าวชี้นำ	61
5	ตารางแสดงอัตราร้อยละของการใช้กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม	147
6	ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม	148

บทที่ 1
บทนำ

ในบทนี้เป็นการกล่าวถึงความสำคัญและที่มาของการเลือกศึกษาหัวข้อเรื่องการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม รวมถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยฉบับนี้ ขอบเขตของงานวิจัย แนวคิดหรือทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ และข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อ

การสื่อสารของมนุษย์ทุกคนบนโลกนี้สื่อสารโดยใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ถึงแม้ว่ามนุษย์บนโลกนี้จะมีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและภาษา แต่การแปลก็เป็นสื่อกลางในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการสื่อสารที่เข้าใจร่วมกันได้

ดานิก้า เซเลสโกวิตซ์ และคนอื่นๆ (2540: 6) กล่าวว่า การแปลเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่ง ที่มีการสื่อสารจากต้นฉบับสู่ผู้แปล (ในฐานะผู้รับสาร) และจากผู้แปล (ในฐานะผู้ส่งสาร) สู่ผู้อ่านบทแปล โดยเป้าหมายอันพึงปรารถนาของการแปลคือ ทำให้ผู้อ่านบทแปลเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนต้นฉบับต้องการสื่อ โดยผู้แปลเป็นตัวกลางถ่ายทอดสารเสมือนเป็น “ร่างทรงต่างภาษา” ของผู้เขียน

การถ่ายทอดความหมายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในกระบวนการแปล ฉะนั้น นักแปลจะต้องเข้าใจความหมายในต้นฉบับอย่างถ่องแท้ โดยพิจารณาถึงเจตนาของผู้ส่งสารเป็นหลัก อีกทั้งนักแปลจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ความหมายเชิงนัยได้ในกรณีที่ประโยคไม่ได้แสดงเจตนาในระดับพื้นผิว ซึ่งแสดงหน้าที่เพียงการบอกเล่าตามที่ปรากฏจริงในถ้อยคำ แต่ประโยคเป็นการแสดงเจตนาในระดับลึกที่แสดงเจตนาไม่ตรงกับข้อความที่ปรากฏ ดังนั้น นักแปลจะต้องพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบในการถ่ายทอดความหมาย

การแปลที่ให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความหมายสามารถเชื่อมโยงกับหลักทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ที่เรียกว่า “วัจนกรรม” (speech acts) ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัจนกรรมอ้อม (indirect speech acts) ซึ่งรูปประโยค (sentence form) และหน้าที่ของประโยค (sentence function) ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ในงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่านพบว่า การใช้วัจนกรรมอ้อมปรากฏในประโยคคำถามมากที่สุด โดยประโยคคำถามแบบอ้อมสามารถทำหน้าที่ทางการสื่อสารได้หลากหลายตามบริบทสถานการณ์หากจำแนกหน้าที่ตามเจตนาของผู้ส่งสาร เช่น เพื่อการทักทาย เพื่อการตำหนิ เพื่อแสดงการขัดแย้ง เพื่อบอกเล่า เพื่อบอกให้ทำ เพื่อปฏิเสธ และเพื่อเน้นความสุภาพ เป็นต้น

ลักษณะของประโยคคำถามในแต่ละภาษามีความแตกต่างทางโครงสร้างไวยากรณ์ และในการแปลประโยคคำถาม นักแปลจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องถ่ายทอดความหมายให้ถูกต้องสอดคล้องกับประโยคคำถามในต้นฉบับ ซึ่งประโยคคำถามระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษมีการใช้รูปแบบ และหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป โดย แนนซี่ เอ็ม แอ็คเคิลส์ (Nancy M. Ackles, 2006: 11) ได้กล่าวถึงประโยคคำถามในภาษาอังกฤษว่ามีการใช้รูปแบบคำถามหลายรูปแบบ และเป็นโครงสร้างประโยคที่ค่อนข้างซับซ้อน

เนื่องจากความหลากหลายทางหน้าที่และความแตกต่างทางโครงสร้างไวยากรณ์ในประโยคคำถามระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม นักแปลไม่สามารถอ่านต้นฉบับเพียงแค่รอบแรกและลงมือแปลได้ทันที นักแปลจำเป็นต้องทำความเข้าใจหน้าที่ของประโยคคำถามจากต้นฉบับ โดยพิจารณาจากเจตนาของผู้ส่งสาร บริบท และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และเลือกใช้คำแปลให้เหมาะสมเป็นธรรมชาติ เพื่อถ่ายทอดความหมายหน้าที่ของประโยคให้สอดคล้องกับในต้นฉบับ ซึ่งบางครั้งอาจมีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถามหรือการปรับบทแปลในระดับประโยค ทั้งนี้ การแปลอาจส่งผลให้บทแปลเกิดการเปลี่ยนแปลงประเภทของวัจนกรรมจากวัจนกรรมอ้อมเป็นวัจนกรรมตรง หรือคงรูปแบบวัจนกรรมอ้อมคงเดิมเช่นเดียวกับต้นฉบับ

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของกระบวนการแปลที่มุ่งเน้นความหมายที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวัจนกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม โดยงานวิจัยนี้จะศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* ของ TULACHANDRA

ผู้วิจัยเลือกศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ทั้งนี้ จากการค้นคว้าทางเว็บไซต์ (www.agalico.com) เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2552 พบว่า นวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นวรรณกรรมที่นับได้ว่ายิ่งใหญ่สำหรับวงการวรรณกรรมไทย เพราะผู้เขียนเป็นนักปราชญ์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญซึ่งมีข้อมูลจริงสามารถประสานจินตนาการให้เข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอย่างกลมกลืน โดยให้ความรื่นรมย์ ความรู้ และทัศนะเกี่ยวกับสังคมไทยในช่วงสี่แผ่นดินนับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มาถึงสิ้นแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล อีกทั้ง การดำเนินเรื่องโดยการสะท้อนเรื่องราวของสังคมไทย โดยเฉพาะวิถีชีวิตชาววัง ขนบประเพณี และความคิดทัศนคติเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลต่างๆ

นวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* จัดว่าเป็นวรรณกรรมอันทรงคุณค่าของไทย นิยะดา เหล่าสุนทร (2535: 261-279) กล่าวว่า *สี่แผ่นดิน* เป็นวรรณกรรมขนาดยาวเล่มหนึ่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495-2496 โดยเป็นนวนิยายที่เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ถ่ายทอดเรื่องราวที่มีรายละเอียดมากพอที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการไปกับตัวอักษรที่ผู้เขียนบรรจงสร้าง เช่น การแต่งกาย ความเป็นอยู่ การละเล่น และความสนุกสนาน เป็นต้น นอกจากนี้ การสร้างบุคลิกภาพของตัวละครในนวนิยายเรื่องนี้มีความชัดเจนอย่างมาก เช่น พลอย และช้อย โดยบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครเกิดจากคำสนทนาซึ่งสามารถช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะของตัวละครโดยบทสนทนาใน *สี่แผ่นดิน* มีความเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่จะหาไม่ได้ง่ายนักในวรรณกรรมอื่น ทั้งนี้ ด้วยความสามารถแท้จริงของผู้แต่งในการใช้ภาษาที่ง่าย แต่ชวนฟัง กินใจ และสอดแทรกด้วยอารมณ์ขันที่เหมาะสมโดยไม่พร่ำเพรื่อเกินไปนัก ด้วยการเลือกบทสนทนาที่เข้ากับอุปนิสัยของตัวละครบางตัวเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของผู้เขียนที่สามารถตรึงใจผู้อ่านได้ดี

นอกจากนี้ วิทยากร เชียงกูล (2550: 119) ได้จัดอันดับรายชื่อ “หนังสือดี 100 ชื่อเรื่องที่คนไทยน่าจะได้อ่าน” (พ.ศ. 2408-2519) โดยนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นนวนิยายเล่มหนึ่งที่ได้รับการจัดอันดับในรายชื่อหนังสือดี 100 ชื่อเรื่องนี้ด้วย อีกทั้ง จากเว็บไซต์ไทยฟิกชั่น (www.thaifiction.com)

เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ได้จัดอันดับนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นหนึ่งในยี่สิบสุดยอดนวนิยายไทย (The twenty best novels of Thailand) จึงจัดได้ว่านวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นนวนิยายที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาหาความรู้ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ สังคม ภาษา และวัฒนธรรมไทย

จากการศึกษาข้อมูลในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* พบว่า เนื้อหาของนวนิยายมีความน่าสนใจ กอปรกับเป็นนวนิยายขนาดยาวที่มีการดำเนินเรื่องด้วยการสนทนาของตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะนิสัยแตกต่างกัน มีตัวละครจำนวนมากและมีความหลากหลายแตกต่างกันไป มีการใช้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจำนวนมากโดยสื่อความหมายตามเจตนาของตัวละครที่หลากหลายผ่านถ้อยคำการพูดในบทสนทนา ทำให้ผู้อ่านต้องตีความเจตนาที่แท้จริงของตัวละครที่ต้องการจะสื่อความหมายในประโยคคำถาม ดังนั้น วัจนกรรมกับการแปลจึงมีส่วนเกี่ยวข้องในการถ่ายทอดความหมายเพื่อให้ผู้รับสารรับรู้ถึงความหมายที่แท้จริงของบริบทในต้นฉบับเพื่อให้ได้ “รส” และ “ความ” เดียวกับต้นฉบับ

ในการแปลนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* นับว่าเป็นผลงานแปลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตของ TULACHANDRA (ตุลจันทร์) เป็นนามปากกาของ จันทร์แจ่ม บุนนาค ทั้งนี้ ผู้แปลได้ทุ่มเทอย่างมากให้กับผลงานแปลนี้ โดยผู้แปลได้ทำงานแปลร่วมกับ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชอย่างใกล้ชิด ซึ่งมีนักแปลนวนิยายส่วนน้อยที่ได้ร่วมปรึกษาหารือในงานแปลกับผู้เขียนโดยตรง เตช บุนนาค (2550: 34) บุตรชายของจันทร์แจ่ม บุนนาค กล่าวว่า “ในการแปลเรื่อง *สี่แผ่นดิน* นี้ จันทร์แจ่มทำงานอย่างใกล้ชิดกับ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ฯ และส่งร่างคำแปลไปให้ท่านอ่านและแสดงความคิดเห็นตั้งแต่ต้นจนจบ” เพราะฉะนั้น นวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* จึงเป็นนวนิยายที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาในประเด็นการแปล

ผู้วิจัยเลือกศึกษานวนิยายที่แปลจากต้นฉบับภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ นวนิยายที่ได้รับการแปลจากต้นฉบับภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษมีค่อนข้างน้อยในสังคมไทย โดยงานแปลวรรณกรรมไทยมีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิทยาการต่างๆของไทย ซึ่งนวนิยายไทยมีพัฒนาการหลายรูปแบบ มีแนวคิด เนื้อหาที่หลากหลายตามแบบฉบับเอกลักษณ์ของไทย สะท้อนภาพของสังคมและความเป็นอยู่และเหมาะแก่การศึกษาในการทำงานวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

การแปลงานวรรณกรรมนั้นมีความสำคัญอย่างมาก วินิตา ดิถียนต์ (2541: 46) กล่าวว่า “หัวใจของการแปลงานบันเทิงคดีนั้นคือการรักษาความหมายเดิมตามต้นฉบับไว้อย่างครบถ้วน รวมถึงการรักษาอรรถรสของเนื้อเรื่องให้ตรงตามต้นฉบับมากที่สุด ผู้อ่านควรได้สัมผัสถึงความหมาย อรรถรส ลีลาและความงดงามของภาษาเทียบเท่ากับต้นฉบับ” ฉะนั้น นักแปลจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการแปลเพื่อที่จะผลิตงานแปลที่ดีมีคุณภาพ นักแปลจะต้องมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความหมายจากต้นฉบับให้เทียบเท่ากับความหมายในฉบับแปล รวมทั้งต้องมีความเข้าใจความหมายระหว่างภาษาต้นฉบับ (source language) กับภาษาฉบับแปล (target language) ทั้งสองภาษาอย่างลึกซึ้งด้วย

การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม นอกจากจะมีความหลากหลายในประเภทของลักษณะการใช้ในประโยคคำถามแล้ว กลวิธีการแปลก็สามารถแปลได้หลากหลายวิธีเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม โดยพิจารณาตามหลักทฤษฎีวัจนกรรมและศาสตร์ต่างๆทางด้านการแปล รวมไปถึงวิเคราะห์ถึงบริบทสถานการณ์ต่างๆที่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางแด่ผู้ที่สนใจต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* ของ TULACHANDRA โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1.2.1 เพื่อรวบรวมและจัดประเภทวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน*

1.2.2 เพื่อศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นภาษาอังกฤษ

1.2.3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยและบริบทที่มีผลต่อการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับในครั้งนี้ คือ

1.3.1 ทราบถึงประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

1.3.2 ทราบถึงกลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม รวมทั้งปัจจัยและบริบทที่มีผลต่อการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

1.3.3 เป็นแนวทางให้กับนักแปลและผู้สนใจทั่วไปเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในงานแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้อย่างเหมาะสม

1.4 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

แนวคิดหรือทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิเคราะห์นั้น ประกอบด้วย 3 แนวคิดหลัก คือ แนวคิดทฤษฎีเรื่องการแปลวรรณกรรม แนวคิดเรื่องวัจนกรรม และแนวคิดเรื่องประโยคคำถาม ดังต่อไปนี้

1.4.1 แนวคิดทฤษฎีเรื่องการแปลวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในงานวิจัยนี้ คือ แนวคิดการแปลวรรณกรรมของกรมวิชาการ (2540)

1.4.2 แนวคิดเรื่องวัจนกรรม

แนวคิดเรื่องวัจนกรรมเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปประโยค (sentence form) และหน้าที่ของประโยค (sentence function) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของจอนห์ อาร์ เซิร์ล (John R. Searle, 1975) มาใช้ในการจัดประเภทและวิเคราะห์วัจนกรรมตามเจตนาของคู่สื่อสาร

1.4.3 แนวคิดเรื่องประโยคคำถาม

แนวคิดเรื่องประโยคคำถามที่ผู้วิจัยนำมาเป็นหลักในการวิเคราะห์เรื่องประโยคคำถามและหน้าที่ในการสื่อความหมายของประโยคคำถาม คือ แนวคิดของกุลพร โพธิศรีเรือง (2546)

1.5 ขอบเขตในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของนวนิยายที่นำมาวิเคราะห์ โดยนวนิยายที่นำมาศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามคือ นวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เขียนโดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* ของ TULACHANDRA ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.5.1 นวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 1) ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2531 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามรัฐ ตั้งแต่หน้า 1-546

1.5.2 นวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 2) ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2531 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามรัฐ ตั้งแต่หน้า 547-768

1.5.3 นวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 3) ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2531 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามรัฐ ตั้งแต่หน้า 769-934

1.5.4 นวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 4) ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2531 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามรัฐ ตั้งแต่หน้า 935-1,262

1.5.5 นวนิยายฉบับแปลเรื่อง *FOUR REIGNS* แปลโดย TULACHANDRA ปีค.ศ. 2003 จัดพิมพ์โดย Silkworm Books, Chiang Mai, Thailand จำนวน 663 หน้า

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.6.1 การนำเสนอตัวอย่างประกอบในการวิเคราะห์ในรายงานฉบับนี้จะเรียงลำดับจาก

(1) ตัวอย่างภาษาไทยจากต้นฉบับของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

(2) ต้นอย่างในฉบับแปลภาษาอังกฤษของ TULACHANDRA

1.6.2 สำหรับการอ้างอิงเลขหน้าในตัวอย่างมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ตัวอย่างภาษาไทยจากต้นฉบับเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แล้วตามด้วยเลขหน้า เช่น (น. 1) หมายถึงในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* หน้าที่ 1

(2) ตัวอย่างภาษาอังกฤษจากบทแปลเรื่อง *FOUR REIGNS* แปลโดย TULACHANDRA แล้วตามด้วยเลขหน้า เช่น (P. 1) หมายถึงในเรื่อง *FOUR REIGNS* หน้าที่ 1

ในบทต่อไป จะเป็นการนำเสนอการทบทวนวรรณกรรมเรื่องแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแปลวรรณกรรม วัจนกรรม และประโยคคำถาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* และ *FOUR REIGNS* ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ในบทที่ 4 และ บทที่ 5

บทที่ 2
ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการทบทวนวรรณกรรม ออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด และทฤษฎีเรื่องการแปลวรรณกรรม

2.2 แนวคิด และทฤษฎีเรื่องวัจนกรรม

2.3 แนวคิด และทฤษฎีเรื่องประโยคคำถามในไวยากรณ์ภาษาไทย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด และทฤษฎีเรื่องการแปลวรรณกรรม

ในการแปลหรือการถ่ายทอดความหมาย นอกจากความรู้ด้านภาษาแล้ว ผู้แปลยังต้องมีความรู้ด้านเนื้อหาในต้นฉบับด้วย สำหรับการแปลนวนิยายซึ่งจัดว่าเป็นงานวรรณกรรม ความรู้ด้านเนื้อหาไม่ใช่อยู่ในเนื้อเรื่องที่จะแปลเพียงเท่านั้น แต่ความรู้ทางด้านวรรณกรรมก็มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปลเช่นกัน โดยมีนักวิชาการหลายท่านที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวข้องการแปลวรรณกรรม ดังนี้

กรมวิชาการ (2540: 62-65) กล่าวว่า การแปลวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี คือ การเขียนที่ให้การตอบสนองทางอารมณ์ (ความรู้สึก) มีหลายรูปแบบ ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร กวีนิพนธ์ ซึ่งสิ่งสำคัญในงานแปล คือ ผู้แปลต้องสามารถถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้รับรสชาติทางอารมณ์เท่ากับต้นฉบับเดิม ซึ่งจัดเป็นการแปลวรรณกรรมที่ดี โดยกรมวิชาการ (2540: 81-82) กล่าวว่า

“ในการแปลวรรณกรรมที่ดีผู้แปลต้องใช้ภาษาแปลได้เหมาะสมกับประเภทและลักษณะของวรรณกรรมต้นฉบับ ยึดถือความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อความเป็นสำคัญที่สุด ภาษาที่ใช้แปลต้องเป็นถ้อยคำสำนวนแจ่มแจ้ง กะทัดรัด ถ้อยคำหลั่งไหลสม่ำเสมอ ชวนอ่านตลอดเรื่อง ตรงต่อความหมายเดิมของต้นฉบับ การเลือกใช้ถ้อยคำก็ดี การผูกประโยคก็ดี ต้องคำนึงถึงความยากง่าย

เหมาะกับเจตนาของผู้แต่ง ผู้แปลต้องแปลโดยคงอรรถรสเดิมของวรรณกรรมต้นฉบับไว้ได้ทุกกระบวนความ ทุกรส ทุกอารมณ์ ทุกความคิดที่ผู้แต่งต้องการให้เกิดแก่ผู้อ่าน ผู้แปลต้องรู้จักใช้ลีลาของคำ (Diction) ให้เหมาะแก่ความคิดของต้นฉบับ ถ้าสามารถใช้ภาษาแปลให้ผู้อ่านเพลิดเพลินจนลืมว่าตนกำลังอ่านเรื่องแปล ก็ถือว่าเป็นการแปลที่ดียิ่ง”

การแปลวรรณกรรมมีขั้นตอนในทฤษฎีการแปล คือ

(1) อ่านเอาเรื่อง

(2) ศึกษาข้อมูลภูมิหลังของผู้เขียนและเรื่องราว เช่น ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ

(3) อ่านข้อความและวิเคราะห์ภาษา โดยดูทั้งลีลา ภาษา สีสัน ตัวละคร และฉาก เมื่อผู้แปลสามารถวิเคราะห์ได้แล้ว ก็สามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราว รักษาลีลา และอารมณ์เหมือนต้นฉบับเดิมได้

(4) ทดสอบงานแปล แล้วแก้ไขปรับปรุง การทดสอบการแปลอาจใช้วิธีอ่านดังๆให้ตัวเองฟัง หรืออ่านให้เพื่อนฟัง ซึ่งอาจจะทำให้ได้ยินภาษาที่แปลกหู สำหรับเนื้อเรื่องให้ดูความเป็นเหตุเป็นผลกัน หากเห็นว่าไม่เป็นเหตุเป็นผลกัน ก็ต้องย้อนกลับไปพิจารณาต้นฉบับ

นอกจากขั้นตอนต่างๆแล้ว การจะทำให้งานแปลเป็นงานที่มีคุณภาพและใช้ภาษาได้อย่างสละสลวยนั้น ต้องคำนึงถึงการกำหนดคำเทียบหรือความหมายของคำศัพท์ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และเหมาะสมกับระดับวัฒนธรรมของคนกลุ่มนั้น โดยลักษณะความหมายของคำศัพท์ที่ผู้แปลพึงระมัดระวังมีดังต่อไปนี้

(1) ความหมายตรงตัว เป็นความหมายที่คนส่วนใหญ่ใช้กัน

(2) ความหมายแฝง เป็นความหมายที่สื่ออารมณ์ ซึ่งพัฒนามาจากความหมายตรงตัว การที่ผู้แปลจะทราบความหมายแฝง ผู้แปลจะต้องเป็นคนในสังคมนั้นด้วย

(3) ความหมายเปรียบเทียบ ผู้แปลจะต้องรู้ว่าคำแต่ละคำนั้นใช้ในความหมายใด เพราะบางครั้งก็เป็นการเล่นสำนวนเปรียบเทียบหรือบางครั้งก็ต้องการเล่นคำ ดังนั้น ผู้แปลจึงต้องรู้ว่าผู้เขียนเขียนด้วยเจตนาใด

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2540: 83-84) ได้ให้อธิบายเพิ่มเติมว่า การแปลวรรณกรรมนั้นสามารถใช้วิธีการแปลได้หลายวิธี ผู้แปลอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งในการแปลตลอดทั้งเล่มหรืออาจใช้วิธีใดๆผสมกันในการแปลก็ได้ ขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของผู้แปลและประเภทของหนังสือที่จะแปล โดยวิธีการแปลที่นิยมใช้ในการแปลหนังสือประเภทความเรียง มีดังนี้

(1) แปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ เป็นการแปลที่รักษาเนื้อความเดิมไว้ให้ถูกต้องครบถ้วนมากที่สุด และที่สำคัญคือ ต้องสามารถอ่านเป็นภาษาฉบับแปลได้รู้เรื่องอีกด้วย การแปลวิธีนี้เหมาะกับการแปลสารคดีที่เป็นตำราทางวิชาการ เช่น ตำราแพทย์ ตำราวิทยาศาสตร์ บทแสดง ข้อคิดเห็นอย่างคมคายและเป็นประโยชน์จะใช้วิธีนี้แปลเพื่อรักษาอรรถรสเดิมไว้ เช่นกัน

(2) แปลโดยตัดทอนพลความออกตามที่พิจารณาเห็นสมควร แต่การแปลวิธีนี้ผู้แปลจะต้องพยายามรักษาเนื้อความ ถ้อยคำสำนวนเดิมไว้ให้มากที่สุด การตัดทอนจะกระทำได้เฉพาะส่วนที่เป็นพลความไม่ใช่เนื้อหาสำคัญ

(3) แปลอย่างเรียบเรียง คือ ไม่ใช่วิธีการแปลชนิดคำต่อคำหรือประโยคต่อประโยคเรียงลำดับกันไปตามต้นฉบับ แต่เป็นการอ่านแต่ละย่อหน้าให้จบเสียก่อน จึงเก็บเนื้อความมาเรียบเรียงใหม่ตามเค้าเดิม เพื่อให้ภาษาแปลมีความกะทัดรัด ฟังง่ายขึ้น

(4) แปลอย่างอิสระ คือ การใช้วิธีแปลอย่างเรียบเรียง (ในข้อ 3) แต่ก็อาจตัดทอนเนื้อความที่เห็นว่าไม่สำคัญออก เพื่อให้เรื่องไม่เยิ่นเย้อ หรืออาจมีการเพิ่มเติมบ้างตามสมควรเพื่อให้ชัดเจนขึ้นหรือไพเราะกินใจผู้อ่าน วิธีการแปลอย่างอิสระนี้เป็นวิธีที่นักแปลนวนิยาย และเรื่องสั้นหรือสารคดีปนบันเทิงคดีรุ่นเก่า 50-60 ปีมาแล้วนิยมใช้

(5) แปลเก็บเอาแต่ใจความสำคัญ เป็นการเล่าเรื่องย่อๆด้วยสำนวนง่ายๆ อาจทำทั้งเล่มเป็นแบบหนังสืออ่านง่าย (simplified edition) ที่มีต้นเรื่องเป็นวรรณกรรมเรื่องยาวระดับสูง อ่านยากเพราะใช้คำสูงๆหรือคำโบราณ เช่น วรรณกรรมคลาสิกของต่างชาติ

(6) แปลเก็บความย่อๆ เฉพาะตอนที่เห็นว่าผู้อ่านไม่จำเป็นต้องรู้รายละเอียดก็ได้ เพียงให้ทราบเนื้อเรื่องติดต่อกันกับตอนที่ผู้แปลเห็นว่าสำคัญและแปลไว้อย่างละเอียด การแปลแบบนี้จึงมีทั้งความพิสดารและความย่ออยู่ในเรื่องเดียวกัน

จากแนวคิดการแปลวรรณกรรมของกรมวิชาการจะเห็นได้ว่า กรมวิชาการได้แบ่งกลวิธีการแปลออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ด้วยกันคือ การแปลตรงตัว (literal translation) ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ (free translation) ได้แก่ การแปลโดยตัดทอนพลความออก การแปลอย่างเรียบเรียง การแปลอย่างอิสระ การแปลเก็บเอาแต่ใจความสำคัญ และการแปลเก็บความย่อๆ

วัลยา วิวัฒน์ศร (2545: 156) นิยามการแปลวรรณกรรมว่า “การแปลวรรณกรรมเป็นการถ่ายทอดความหมาย และวรรณศิลป์จากตัวบทภาษาหนึ่งไปเป็นตัวบทอีกภาษาหนึ่ง ถึงระดับการสร้างสรรค์ของนักประพันธ์ โดยยังรักษาบริบททางวัฒนธรรมในต้นฉบับภาษาเดิม และคำนึงถึง

ผู้อ่านฉบับแปลเสมอกัน” โดยจากประสบการณ์ในการแปล วัลยา (2545: 137-155) ได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีการแปลวรรณกรรมจากประสบการณ์ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การทำความเข้าใจต้นฉบับ ผู้แปลต้องมีความเข้าใจทั้งตัวบทวรรณกรรมและความรู้นอกตัวบทวรรณกรรม ความรู้ในส่วนวรรณกรรมคือ ความรู้ในเรื่องบริบทของวรรณกรรม วัฒนธรรม สังคมที่ผู้เขียนใช้เป็นฉาก สมัยของเรื่อง การวิเคราะห์โครงเรื่อง แก่นเรื่อง และลักษณะบุคลิกของตัวละคร ส่วนความรู้นอกวรรณกรรมคือ การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพ สังคมของตัวละคร และผลงานชิ้นอื่นๆของผู้เขียน เพื่อทำความคุ้นเคยกับภาษาของผู้เขียน รวมทั้งกลวิธีการดำเนินเรื่อง และขั้นตอนการลำดับความคิดของผู้เขียนด้วย ผู้แปลควรให้เวลากับขั้นตอนต่างๆนี้โดยละเอียด ควรอ่านต้นฉบับหลายๆรอบ และควรปรึกษากับเจ้าของภาษา เพื่อให้แน่ใจว่าผู้แปลตีความหมายได้อย่างถูกต้องก่อนลงมือแปล

ขั้นตอนที่ 2 การถ่ายทอดความหมาย และการแปล ผู้แปลจะต้องพิจารณาภาษาที่ใช้ถ่ายทอดความหมายในการแปลวรรณกรรม กล่าวคือ พิจารณาภาษาที่ใช้ในงานต้นฉบับว่าเป็นภาษาเก่า หรือภาษาใหม่ เป็นภาษาพูด หรือภาษาเขียน โดยช่วงเวลาที่ใช้เป็นการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างภาษาเก่าและภาษาใหม่ นอกจากนี้ ผู้แปลยังต้องพิจารณาถึงตัวผู้เขียนด้วยอีกว่าผู้เขียนได้เขียนเรื่องในช่วงปัจจุบัน แต่เป็นการเล่าเรื่องในอดีตหรือไม่ สิ่งที่ผู้แปลต้องให้ความสำคัญเป็นหลักคือ ภาษาของผู้เขียน ผู้แปลจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องของภาษาเขียนและภาษาพูด ภาษาเขียนเป็นภาษาที่มักใช้ในการบรรยายถึงเหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่างๆ ผู้แปลต้องพิจารณาถึงระดับความยากง่ายของคำศัพท์ ซึ่งจะต้องมีความยากง่ายเหมือนกันระหว่างต้นฉบับกับฉบับแปล ในช่วงของการบรรยายเนื้อเรื่อง ผู้แปลต้องให้ความสำคัญกับความสั้นและยาวของการใช้คำ เนื่องจากความสั้นยาวของการบรรยาย สามารถบอกได้ถึงอารมณ์ของตัวละครในขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร ในการแปลภาษาพูด นอกเหนือไปจากคำพูดที่ตัวละครใช้แล้ว สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญด้วยคือ นิสัย และอารมณ์ เช่น ตัวละครพูดตรงไปตรงมา พูดยอกย้อน ปกปิด เสียดสี หรือประชดประชัน ผู้แปลจะต้องถ่ายทอดออกมาให้ตรงตามภูมิหลัง และอารมณ์ของตัวละคร อีกทั้ง ผู้แปลควรพิจารณาถึงพื้นฐานทางสังคมของตัวละคร ซึ่งได้แก่ ฐานะ การศึกษา อายุ และชนชั้น เป็นต้น

ในงานวรรณกรรม เมื่อผู้ประพันธ์ได้เขียนข้อความที่เป็นความหมายแฝงหลายนัย ผู้แปลก็ต้องแปลให้ข้อความที่ถ่ายทอดนั้นมีความหมายแฝงและตีความได้หลายนัยเท่ากับข้อความต้นฉบับ และหากข้อความในต้นฉบับมีการใช้ภาษาที่กำกวม ข้อความของฉบับแปลก็ต้องกำกวม

เช่นกัน ผู้แปลไม่ควรไขความกำกวมจากต้นฉบับสู่บทแปล ทั้งนี้เพราะ การเขียนกำกวมเป็นกลวิธีสร้างความหมายแบบหนึ่ง โดยผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายในการสร้างความฉงนให้แก่ผู้อ่าน นอกจากนี้ การใช้ภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบแบบต่างๆในวรรณคดี เช่น อุปมา อุปไมย และอุปลักษณ์ในภาษาฉบับแปล ผู้แปลจะต้องคงลักษณะเปรียบเทียบให้เหมือนกับงานในต้นฉบับ โดยสิ่งต่างๆที่นำมาเปรียบเทียบจะต้องเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ร่วมกันทั้งสองวัฒนธรรม

ในต้นฉบับที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรม และสังคมของภาษาต้นฉบับ เช่น บุคคลที่มีชื่อเสียง หรือวรรณคดี วรรณกรรมที่มีชื่อเสียงของสังคมภาษาต้นฉบับ ผู้แปลไม่ควรเปลี่ยนแปลงบริบททางวัฒนธรรมในต้นฉบับ ผู้แปลควรเลือกใช้การเพิ่มเชิงอรรถไว้ท้ายเล่ม และการแปลขยายความสั้นๆแทน

นอกเหนือจากความถูกต้องตามต้นฉบับแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้แปลควรคำนึงถึงด้วย คือ วัฒนธรรมปลายทาง ผู้แปลจะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาแปลได้อย่างถูกต้อง เป็นภาษาที่ถูกต้องตามหลักการใช้ และไม่มีโครงสร้างของภาษาต้นฉบับปรากฏอยู่ในภาษาแปล เพื่อที่ผู้อ่านจะได้อ่านงานแปลที่มีลักษณะการใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติ ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบแก้ไขโดยผู้แปล หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการแปล ผู้แปลจะต้องตรวจทานความถูกต้องของตนเองด้วยการอ่านฉบับแปลที่แปลเสร็จสิ้น และก่อนที่จะอ่าน ผู้แปลควรผละออกจากงานแปลประมาณสองสามวัน และอ่านรวดเดียวว่ามีจุดบกพร่องในการใช้ภาษาฉบับแปลตรงจุดใดบ้าง เช่น การตรวจสอบความหมายว่ามีความเทียบเคียงกับต้นฉบับหรือไม่ การตรวจสอบการใช้คำว่ามีลักษณะการใช้คำที่ไม่เหมาะสมกระท่อนกระแท่นหรือไม่ และการตรวจสอบรูปประโยคว่าเป็นไปตามลักษณะไวยากรณ์ของภาษาแปลหรือไม่ โดยผู้แปลควรเกลาสำนวนภาษาให้มีความเป็นธรรมชาติ หากผู้แปลพบข้อความผิดพลาด ก็ให้รีบแก้ไขโดยทันที เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพให้กับงานแปลของตัวเอง

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจแก้ไขโดยบรรณาธิการฉบับแปล เมื่อเสร็จสิ้นจากขั้นตอนการตรวจแก้ด้วยตัวผู้แปลแล้ว ควรมีการตรวจสอบอีกครั้งโดยบรรณาธิการที่มีความรู้ความสามารถ ผู้แปลและบรรณาธิการควรมีการพูดคุยกัน เพื่อช่วยกันพัฒนางานแปลให้มีคุณภาพมากขึ้น เนื่องจาก

การให้บรรณาธิการตรวจสอบเป็นเหมือนการถามความคิดเห็นของบุคคลที่สองเกี่ยวกับความถูกต้อง และภาษาที่ใช้ของผู้แปลว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ฮิลแลร์ เบลล็อค (Hilaire Belloc อ้างถึง Susan Bassnette-McGuire, 1980: 116-117) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการแปลวรรณกรรมดังนี้

(1) นักแปลไม่ควรใช้กลวิธีการแปลแบบคำต่อคำ

(2) นักแปลควรเคารพรูปแบบสำนวนในภาษาต้นฉบับ

(3) นักแปลควรเคารพเจตนาของต้นฉบับ

(4) นักแปลควรให้ความสำคัญในการแปลคำศัพท์ และการแปลโครงสร้างไวยากรณ์ของบทแปลให้มีความหมายสอดคล้องกับต้นฉบับ

(5) นักแปลไม่ควรเสริมแต่งข้อความใดๆที่นอกเหนือจากต้นฉบับ

ยูจีน เอ ไนดา (Eugene A. Nida, 1964: 159-160) ไนดาเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีการแปลชาวอเมริกัน ได้กล่าวในหนังสือ Towards a Science of Translating ว่า ในการแปลวรรณกรรม สิ่งที่ผู้แปลพึงตระหนักคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารและสาร กล่าวคือ ผู้รับสารหรือผู้อ่านฉบับแปลควรได้รับสารหรือข้อความเดียวกันกับที่ผู้อ่านต้นฉบับได้รับ โดยการแปลวรรณกรรมประกอบขึ้นด้วยการเขียนข้อความในภาษาฉบับแปลให้มีความหมายเท่าเทียมและเป็นธรรมชาติเหมือนกับข้อความในภาษาต้นฉบับ ทั้งในด้านความหมายเป็นประการแรกและในด้านลีลาการเขียนเป็นประการที่สอง

มิลเดล็ด แอล ลาร์สัน (Mildred L. Larson, 1984: 15-17) อธิบายว่า การแปลแบบอิสระ (free translation) สามารถนำมาใช้ได้ในงานแปลวรรณกรรม โดยเป็นการแปลที่ผู้แปลสามารถเพิ่มรายละเอียดในบทแปล ซึ่งบทแปลอาจมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากต้นฉบับเล็กน้อย แต่ไม่ได้มีผลกระทบต่อความหมายหลักของเนื้อเรื่อง เช่น ผู้แปลสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และบริบทวัฒนธรรมของต้นฉบับให้สอดคล้องกับภาษาแปลได้ โดยลาร์สันได้กล่าวสรุปว่า ในการแปลวรรณกรรมไม่จำเป็นต้องมุ่งเน้นในเรื่องของความถูกต้องเสมอไป

ปีเตอร์ นิวมาร์ค (Peter Newmark, 1988: 38-66) เสนอว่า การแปลที่เหมาะสมสำหรับการแปลวรรณกรรมคือ การแปลโดยการคงรูปแบบ (form-based translation) ซึ่งเป็นกลวิธีการแปลที่เคารพความหมายของต้นฉบับ เช่น การแปลโดยการถ่ายทอดความหมายและโครงสร้างไวยากรณ์

ให้เทียบเท่ากับต้นฉบับ นักแปลไม่ควรแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงความหมายของต้นฉบับ โดยผู้แปลจำเป็นต้องถ่ายทอดลีลา ภาษาถิ่น คำสแลง คำหยาบ และคำศัพท์ทางวัฒนธรรมของต้นฉบับไว้ในบทแปลด้วย

ฟอร์ตูนาโต้ อิสราเอล (Fortunato Israel, 1990: 29-44) กล่าวถึงการแปลวรรณกรรมว่า ก่อนลงมือแปลงานวรรณกรรม นักแปลควรวิเคราะห์ต้นฉบับโดยพิจารณาถึงลักษณะโครงสร้างไวยากรณ์ ความหมายอ้างอิง และความหมายโดยนัย จากนั้น ผู้แปลควรแปลและถ่ายทอดความหมายโดยใช้โครงสร้างไวยากรณ์เช่นเดียวกับต้นฉบับอย่างเหมาะสม เช่น การเรียงลำดับในการเรียงร้อยถ้อยคำของคำศัพท์ นอกจากนี้ ผู้แปลต้องรักษาน้ำเสียงของต้นฉบับด้วย

คลิฟฟอร์ด อี แลนเดอร์ส (Clifford E. Landers, 2001: 45-46) นำเสนอขั้นตอนการแปลวรรณกรรม 8 ขั้นตอน ดังนี้

(1) อ่านต้นฉบับอย่างน้อยสองรอบเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาลักษณะในระดับพื้นผิว เช่น คำศัพท์ วลี สำนวน และวัฒนธรรม เป็นต้น

(2) เข้าใจน้ำเสียงของผู้ประพันธ์ ทั้งนี้เพราะ เมื่อผู้แปลเข้าใจน้ำเสียงของผู้ประพันธ์ ผู้แปลจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราว เนื้อหาได้สอดคล้องกับเจตนาของผู้ประพันธ์

(3) ลงมือแปลร่างแรก และทำเครื่องหมายไว้ เช่น ใส่วงเล็บตรงประเด็นที่เป็นปัญหาในการแปล เพื่อที่ผู้แปลสามารถกลับมาพิจารณาบทแปลภายหลัง โดยในการแปลร่างแรกนี้บทแปลอาจไม่มีความสละสลวยมากนัก โดยผู้แปลจะให้ความสำคัญในการแปลเนื้อหาสาระสำคัญของต้นฉบับมากกว่า

(4) ปรึกษาเจ้าของภาษาหรือผู้ประพันธ์เพื่อให้ความกระจ่างในประเด็นที่คลุมเครือหรือประเด็นที่ไม่เข้าใจ

(5) ทบทวนบทแปล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแปลสำนวนโวหารต่างๆ พิจารณาถึงความถูกต้อง และความเป็นธรรมชาติของบทแปล โดยในขั้นนี้ บทแปลควรมีความเท่าเทียบกับต้นฉบับมากที่สุด

(6) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมอ่านฉบับแปลอีกครั้งหนึ่ง และชี้แจงข้อบกพร่องในงานแปล จากนั้น นักแปลควรปรับแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม

(7) อ่านบทแปลแต่ละบรรทัดกับเจ้าของภาษาต้นฉบับซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ในภาษาฉบับแปลด้วย โดยผู้แปลอ่านออกเสียงดังๆ ในขณะที่เจ้าของภาษาอ่านข้อความจากต้นฉบับ ในขั้นตอนนี้ผู้แปลจะสามารถทราบได้ว่าบทแปลมีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ มีการแปลขาด หรือการแปล

เกินหรือไม่ อย่างไรก็ตาม หากไม่มีเจ้าของภาษาต้นฉบับอ่านเพื่อการตรวจสอบนี้ ผู้แปลสามารถอ่านออกเสียงดังๆด้วยตนเองได้

(8) ตรวจสอบบทแปลขั้นสุดท้าย เช่น การตรวจสอบความถูกต้องของการสะกดคำ ผู้แปลควรผละออกจากงานแปลไว้ประมาณสองสามวัน และนำบทแปลนั้นมาอ่านทบทวนอีกครั้ง เพราะอาจพบความผิดพลาดอีกก็ได้ นักแปลควรแก้ไขก่อนส่งงานแปล

จากแนวคิดด้านการแปลวรรณกรรมของหน่วยงานและนักวิชาการต่างๆจะเห็นได้ว่า แนวคิดการแปลวรรณกรรมของกรมวิชาการมุ่งเน้นในการกำหนดคำเทียบหรือความหมายของคำศัพท์ให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยในการแปลวรรณกรรมซึ่งใช้วิธีการแปลได้หลายวิธี ผู้แปลอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งในการแปลตลอดทั้งเล่มหรืออาจใช้วิธีใดๆผสมกันในการแปลก็ได้ นอกจากนี้ วัลยา ได้คำนึงถึงการถ่ายทอดความหมายและวรรณศิลป์ โดยยังรักษาบริบททางวัฒนธรรมในต้นฉบับภาษาเดิม โดยนักแปลทำความเข้าใจต้นฉบับ ถ่ายทอดความหมายในการแปล และการตรวจสอบแก้ไขโดยผู้แปล พร้อมทั้งการตรวจแก้ไขโดยบรรณาธิการฉบับแปล ส่วนในมุมมองของนักวิชาการชาวต่างประเทศเกี่ยวกับการแปลวรรณกรรมนั้น เบลล็อคได้ให้ความสำคัญกับการเคารพต้นฉบับในการถ่ายทอดความหมาย ไนดาคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารและสาร ทั้งนี้ ผู้รับสารหรือผู้อ่านฉบับแปลควรได้รับสารหรือข้อความเดียวกันกับที่ผู้อ่านต้นฉบับได้รับ นอกจากนี้ ในการแปลงานวรรณกรรม ลาร์สันได้นำเสนอกลวิธีการการแปลแบบอิสระ (free translation) ส่วนนิวมาร์ค นำเสนอกลวิธีการแปลโดยการคงรูปแบบ (form-based translation) ฟอร์ตูนาโต้ ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ต้นฉบับ โครงสร้างไวยากรณ์ ความหมายต่างๆ และน้ำเสียงของต้นฉบับ และแลนเดอร์ส ได้อธิบายถึงขั้นตอนการแปลวรรณกรรมตั้งแต่ขั้นตอนก่อนลงมือแปล ขณะทำงานแปล และขั้นตอนการตรวจสอบงานแปลหลังจากกระบวนการแปลเสร็จสิ้นแล้ว

2.2 แนวคิด และทฤษฎีเรื่องวัจนกรรม

“ทฤษฎีวัจนกรรม” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับถ้อยคำบ่งการกระทำ โดยแนวคิดเรื่องวัจนกรรมนั้น เริ่มต้นจากผลงานของ จอห์น แอล ออสติน (John L. Austin, 1995) ออสตินซึ่งได้นำเสนอแนวคิดในเรื่องความแตกต่างระหว่างการกล่าวบอกเล่าซึ่งจะมีค่าความเป็นจริง และการกล่าวบ่งการกระทำซึ่งจะไม่มีค่าทางความเป็นจริง ออสติน (Austin, 1962: 12) ศึกษาถ้อยคำที่แสดงเจตนาของผู้ใช้ภาษาในขณะที่สื่อสาร ทั้งนี้เพราะ คำพูดคือการกระทำ (saying as doing) กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์สื่อสารโดยใช้คำพูดย่อมมีความหมายว่า มนุษย์ได้แสดงเจตนาการกระทำการ

บางอย่างมาพร้อมกับคำพูดนั้นแล้ว ขณะที่ให้รายละเอียดข้อมูล หรือบอกเล่าข้อเท็จจริง เรียกถ้อยคำเช่นนี้ว่า “วัจนกรรม” และทุกครั้งที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำกับผู้ฟังนั้น จะถือได้ว่า ผู้พูดได้แสดงการกระทำ 3 ประการ ออสติน (Austin, 1962: 17-19) ได้กล่าวถึงวัจนกรรม ดังนี้

(1) วัจนกรรมตรงตามคำ (locutionary act) คือ การกล่าวถ้อยคำต่างๆ ที่มีองค์ประกอบความหมายและการอ้างถึง (an act of saying something) ซึ่งหมายความว่าผู้พูดต้องการสื่อความบางอย่างกับผู้ฟัง เช่น ถ้อยคำ “ทำไมไม่ล้างจาน น้ำไม่ไหลเหรอ” ผู้พูดมีเจตนาที่จะถามผู้ฟังถึงเหตุผลที่ผู้ฟังไม่ยอมล้างจาน

(2) วัจนกรรมปฏิบัติ (illocutionary act) คือ การแสดงเจตนาของผู้พูดในการกล่าวถ้อยคำนั้นๆ (an act performed in saying something) โดยมีพลังวัจนกรรมปฏิบัติ (illocutionary force) คือ เจตนาหรือความตั้งใจที่อยู่เบื้องหลังถ้อยคำที่กล่าวออกมา ซึ่งมักจะเป็นไปตามแบบแผน เช่น “ทำไมไม่ล้างจาน แล้วจะเอาอะไรใส่ข้าวกิน” ผู้พูดไม่มีเจตนาที่จะถามเหตุผลที่ผู้ฟังไม่ล้างจาน แต่ผู้พูดมีเจตนาที่จะตำหนิผู้ฟังที่ไม่ล้างจาน ด้วยการใช้โครงสร้างประโยคคำถาม

วัจนกรรมปฏิบัติแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 วัจนกรรมตรง (direct illocutionary act) หรือการใช้รูปภาษาที่มีความหมายตรงตามเจตนาของผู้พูดและตรงกับความหมายประจำรูปของข้อความนั้นๆ เช่น “เสื้อตัวนี้ราคาเท่าไหร่” เป็นการใช้ประโยคคำถามเพื่อต้องการถามหาคำตอบจากคู่สนทนา โดยที่เจตนาของผู้พูดสอดคล้องกับประโยคที่ใช้

2.2 วัจนกรรมอ้อม (indirect illocutionary act) หรือการใช้รูปภาษาที่ไม่ตรงตามเจตนาของผู้พูดและจำเป็นต้องอาศัยบริบทในการตีความ ความหมายที่เป็นเจตนาของผู้พูดไม่สอดคล้องกับความหมายประจำรูปของข้อความ แต่ขึ้นอยู่กับบริบท เช่น เมื่อมีคนทำอาหารให้เรารับประทานและเรารู้สึกว่า อาหารนั้นอร่อย และต้องการบอกให้คนทำรู้ เราอาจกล่าวว่า “ทำไมทำอาหารอร่อยจัง” เป็นการใช้รูปประโยคคำถาม แต่เจตนาของผู้พูดเป็นการแสดงความชื่นชมคู่สนทนา ซึ่งจะเห็นว่า เจตนาของผู้พูดไม่สอดคล้องกับประโยคที่ใช้

(3) ผลวัจนกรรม (perlocutionary act) คือ ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นต่อผู้ฟัง (an act performed as a result of saying something) เมื่อมีการกล่าวถ้อยคำนั้นๆแล้ว ซึ่งประสิทธิผล วัจนกรรม (perlocutionary effect) คือ ผลลัพธ์ของวัจนกรรมที่มีต่อผู้ฟัง ซึ่งอาจจะเป็นไปตามแบบแผนหรือไม่ก็ได้

นอกจากนี้ ออสติน (Austin, 1962: 26-38) กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมได้นั้น ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขเหมาะสม (felicity conditions) โดยประกอบด้วยเนื้อหา ดังต่อไปนี้

(1) กระบวนการต้องมีแบบแผนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม สถานการณ์การพูดและบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ ต้องมีความเหมาะสม

(2) กระบวนการต้องมีขั้นตอนที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ รวมทั้งคำพูดที่ใช้ต้องอยู่ในช่วงเวลาที่เหมาะสมด้วย

(3) บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการต้องมีความตั้งใจต่อสิ่งที่กล่าวออกมา และเมื่อกล่าวออกมาแล้ว ต้องปฏิบัติตามนั้น

เซิร์ล (Searle, 1975: 69-70) แสดงให้เห็นเงื่อนไขของวัจนกรรมในการสื่อสาร และเป็นผู้นำเสนอแนวคิด เรื่อง วัจนกรรมอ้อม (indirect speech act) โดยเซิร์ลได้ให้ความสำคัญกับการกล่าวถ้อยคำและการแสดงเจตนาของผู้พูดโดยเสนอแนวคิดด้านวัจนกรรม (speech acts) ซึ่งก็คือการกระทำโดยใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงเจตนาของผู้กล่าวถ้อยคำนั้น ผู้พูดแสดงเจตนาแฝงอยู่ในถ้อยคำนั้นเมื่อกล่าวถ้อยคำออกมา โดยบางครั้งอาจมีความหมายตรงตามความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำนั้น แต่ในบางครั้งผู้พูดอาจสื่อความหมายมากกว่าถ้อยคำที่พูด โดยเรียกถ้อยคำเช่นนี้ว่า วัจนกรรมอ้อม (indirect speech act) เซิร์ลกล่าวว่า วัจนกรรมประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 การแสดงเจตนาในระดับลึก (primary illocutionary act) คือ การแสดงเจตนาที่ไม่ตรงกับข้อความที่ปรากฏ

องค์ประกอบที่ 2 การแสดงเจตนาในระดับพื้นผิว (secondary illocutionary act) คือ การบอกเล่าตามที่ปรากฏจริงในถ้อยคำ

ตัวอย่างเช่น

“Can you pass the salt?”

“Why don’t you be quiet?”

(Searle, 1975 : 69-70)

ตัวอย่างข้อความข้างต้นนี้ เป็นการใช้รูปประโยคคำถามที่แสดงเจตนาในระดับลึกเพื่อขอร้อง“Can you pass the salt?” และสั่งให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการ “Why don’t you be quiet?” แต่แสดงเจตนาในระดับผิวในรูปประโยคคำถามเพื่อต้องการคำตอบหรือข้อมูลจากผู้ฟัง ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามแนวคิดข้างต้นดังกล่าวอาจสรุปได้ว่าวัจนกรรมอ้อมเป็นการกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายประจำคำหรือรูปประโยคไม่สอดคล้องโดยตรงกับหน้าที่ทางการสื่อสารซึ่งแสดงเจตนาของผู้พูดถ้อยคำนั้นๆ

ยูล (Yule, 1996: 54-56) กล่าวในหนังสือ *Pragmatics* ถึงการพิจารณาว่าถ้อยคำใดเป็นวัจนกรรมตรง หรือวัจนกรรมอ้อม ให้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง (structure) และหน้าที่ (function) ของถ้อยคำ กล่าวคือ หากหน้าที่ของถ้อยคำตรงกับโครงสร้างของถ้อยคำ ถ้อยคำนั้นจัดเป็นวัจนกรรมตรง และหากหน้าที่ของถ้อยคำไม่ตรงกับโครงสร้างของถ้อยคำ ถ้อยคำนั้นจัดเป็นวัจนกรรมอ้อม

ดังนั้น ในการพิจารณาว่าถ้อยคำหนึ่งๆ จัดเป็นวัจนกรรมประเภทใดนั้น ให้พิจารณาที่เจตนาของผู้ส่งสารเป็นหลัก หน้าที่ สถานการณ์ และบริบทที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การพิจารณาว่าวัจนกรรมจะเป็นวัจนกรรมตรงหรือวัจนกรรมอ้อม สามารถพิจารณาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างรูปประโยค (sentence form) และหน้าที่ของประโยค (sentence function) กล่าวคือ วัจนกรรมตรงจะใช้รูปประโยคของถ้อยคำที่ทำหน้าที่ตรงตามรูปประโยค และวัจนกรรมอ้อมจะใช้รูปประโยคของถ้อยคำที่ทำหน้าที่ไม่ตรงตามรูปประโยค

เซิร์ล (Searle, 1975: 70) อธิบายว่า ถึงแม้ว่าวัจนกรรมอ้อมจะเป็นการใช้ภาษาซึ่งเจตนาของผู้พูดไม่สอดคล้องกับรูปประโยคก็ตาม ผู้ฟังก็ยังคงรับรู้และเข้าใจความหมายของวัจนกรรมอ้อมนั้นๆได้ โดยอาศัยความรู้พื้นฐานที่คู่สนทนามีร่วมกัน และการสรุปความหมายอย่างสมเหตุสมผลของผู้ฟัง เซิร์ล ได้ตั้งสมมติฐานว่า การกล่าวถ้อยคำหนึ่งๆจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ของพฤติกรรม อีกทั้ง วัจนกรรมต่างๆจะเกิดขึ้นและแสดงออกได้ก็ต่อเมื่อการกล่าวถ้อยคำแสดงเจตนาและหน้าที่ต่างๆในการสื่อสาร ดังนั้น วัจนกรรมอ้อมจึงเป็นหน่วยทางภาษาที่มีความหมายขึ้นอยู่กับบริบทและมีเจตนาของผู้พูดเป็นปัจจัยกำหนด ทำให้เกิดคำพูดนั้นๆ ขึ้น โดยมีหน้าที่ทางภาษาที่แตกต่างกันออกไป

เจ็ฟฟรี่ ลีช (Geoffrey Leech, 1983: 199) กล่าวว่า คนเรามีเป้าหมาย (goal) อย่างใดอย่างหนึ่งเสมอในการมีปฏิสัมพันธ์แต่ละครั้ง โดยเป้าหมายที่กล่าวถึงนี้มี 2 ส่วน คือ

(1) เป้าหมายทางวัจนกรรม (illocutionary goal) หมายถึง ความตั้งใจของผู้พูดที่ต้องการให้วัจนกรรมที่ตนเองกล่าวออกมาทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การกล่าวออกคำสั่งเพื่อให้ผู้ฟังกระทำตาม การกล่าวถามเพื่อให้ผู้ฟังตอบ และการกล่าวขอบคุณเพื่อให้ผู้ฟังรับทราบถึงความรู้สึกซาบซึ้งใจของผู้พูด เป็นต้น

(2) เป้าหมายทางสังคม (social goal) หมายถึง ความตั้งใจของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังเห็นว่า ตนมีพฤติกรรมการสื่อสารที่สอดคล้องกับหลักด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งในที่นี้คือการประพฤติตนอย่างสุภาพเหมาะสมตามสถานการณ์และการให้ความร่วมมือในการสื่อสารด้วยการพูดให้ข้อมูลที่จำเป็นในปริมาณที่พอเหมาะและไม่พูดจากำกวม เป็นต้น

เซิร์ล (Searle, 1975 อ้างใน Levinson, 1983: 240 และ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2549: 73-74) ได้ให้ความสำคัญกับการกล่าวถ้อยคำและการแสดงเจตนาของผู้พูด และกล่าวว่าวัจนกรรมเป็นการกระทำที่แสดงด้วยการใช้คำพูด เพื่อแสดงเจตนาของผู้พูด ซึ่งเซิร์ลเน้นไปที่เจตนาของผู้พูดเป็นหลัก และได้จำแนกประเภทของวัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

(1) การกล่าวความจริง (representatives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดทำให้ตนเองถูกผูกมัดอยู่กับความเป็นจริง (truth) ของประพจน์นั้นๆ ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อเพื่อบอกกล่าวข่าวสารและข้อเท็จจริงต่างๆ รวมไปถึงการแสดงความเชื่อของผู้พูดให้ผู้ฟังได้รับรู้ วัจนกรรมประเภทนี้อาจมีทั้งความหมายในแง่บวก เช่น การพูด (saying) การยืนยัน (asserting) การสรุป (concluding) การรายงาน (reporting) การบรรยายหรือการพรรณนา (describing) และการคาดการณ์ (anticipating) เป็นต้น และความหมายในแง่ลบ เช่น การโอ้อวด (boasting) การวิจารณ์ (criticizing) การบ่น (complaining) การดุ (scolding) และการนินทา (gossiping) เป็นต้น

(2) การกล่าวชี้นำ (directives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่างตามความประสงค์ของผู้พูด เช่น การขอร้อง (requesting) การพูดออกคำสั่ง (commanding หรือ ordering) การอ้อนวอน (begging) การเชื้อเชิญ (inviting) การเสนอแนะ (suggesting) และการชี้แนะ (advising) เป็นต้น

(3) การกล่าวผูกพัน (commissives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดผูกมัดตนเองต่อการกระทำในอนาคต โดยผู้พูดมีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกให้ผู้ฟังรับทราบว่า ผู้พูดจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้ฟังในอนาคต เช่น การสัญญา (promising) การสาบาน (vowing) การเสนอตัว (offering) และการรับรอง (guaranteeing) เป็นต้น

(4) การกล่าวแสดงออก (expressives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึก รวมไปถึงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ ในการกล่าวถ้อยคำดังกล่าวของผู้พูดจะมีจุดประสงค์เพื่อแสดงออกถึงความมีมารยาทที่ดี เช่น การทักทาย (greeting) การขอโทษ (apologizing) การขอบคุณ (thanking) การแสดงความยินดี (congratulating) การแสดงความเสียใจ (expressing condolences) การกล่าวลา (expressing farewell) และการชม (complimenting) เป็นต้น

(5) การกล่าวประกาศ (declarations) หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อเปลี่ยนสภาพของสิ่งของ บุคคล หรือปรากฏการณ์ต่างๆ โดยส่วนใหญ่จะพบการใช้ในบริบทที่เป็นทางการ เช่น การแต่งตั้ง (appointing) การตั้งชื่อ (christening) การเสนอชื่อ (nominating) การกล่าวเปิดงาน (opening a ceremony) การไล่ออกจากงาน (firing from employment) การขับออกจากศาสนา หรือสังคมของชุมชน หรือการคว่ำบาตร (excommunicating) การคัดค้าน (objecting) การประกาศสงคราม (declaring war) และการตัดสินจำคุก (sentencing to imprisonment) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การให้คำจำกัดความประเภทของวัจนกรรมบางประเภทในภาษาไทยไม่ได้ครอบคลุมหน้าที่ของวัจนกรรมทุกคำพูด เช่น วัจนกรรมการกล่าวความจริง (representatives) ที่แสดงเจตนาการคาดการณ์ (anticipating) ซึ่งการกล่าวความจริงควรผูกมัดอยู่กับความเป็นจริง (truth) และไม่อาจรวมถึงเจตนาการคาดการณ์ได้ ทั้งนี้ วัจนกรรมประเภท “representatives” จึงหมายรวมถึง การอ้างอิง การบอกกล่าว หรือการชี้แจง เป็นต้น

ต่อมา ลีช (Leech, 1983: 104-105) จัดประเภทวัจนกรรมในมุมมองที่แตกต่างจากเซิร์ล โดยลีชได้แบ่งประเภทวัจนกรรมออกเป็น 4 ประเภทตามลักษณะเป้าหมายทางสังคม ดังนี้

(1) การกล่าวแข่งขัน (competitive) หมายถึง วัจนกรรมที่มีจุดหมายวัจนกรรมแข่งขันกับจุดหมายทางสังคม กล่าวคือ การที่ผู้พูดต้องการให้ผู้อื่นทำตามในสิ่งที่ผู้พูดต้องการ ซึ่งเป็นการบังคับอย่างหนึ่ง และผู้พูดอาจถูกมองว่าเป็นคนไม่สุภาพ เช่น การสั่ง (ordering) การขอร้อง (demanding) และการถาม (asking) เป็นต้น

(2) การแสดงความเป็นมิตร (convivial) หมายถึง วัจนกรรมที่มีจุดหมายวัจนกรรมบรรจบ กันกับจุดหมายทางสังคม กล่าวคือ ผู้พูดต้องการแสดงให้ผู้อื่นทราบว่า ตนเองมีทัศนคติและความรู้สึกที่ดีอย่างไร และการกล่าวสิ่งนั้นออกไปจัดว่าเป็นมารยาทที่สังคมยอมรับเช่นกัน เช่น การเชื้อเชิญ (inviting) การทักทาย (greeting) การแสดงความยินดี (congratulating) และการเสนอตัว (offering) เป็นต้น

(3) การกล่าวแถลง (collaborative) หมายถึง วัจนกรรมที่มีจุดหมายวัจนกรรมที่ไม่ให้ความสำคัญต่อจุดหมายทางสังคม กล่าวคือ ผู้พูดต้องการให้ข้อมูลรายละเอียดแก่ผู้ฟังเท่านั้น ไม่มีเจตนาที่จะแสดงความสุภาพหรือไม่สุภาพแต่อย่างใด เช่น การยืนยัน (asserting) การประกาศ (announcing) และการรายงาน (reporting) เป็นต้น

(4) การกล่าวขัดแย้ง (conflictive) หมายถึง วัจนกรรมที่มีจุดหมายวัจนกรรมขัดแย้งกับจุดหมายทางสังคม กล่าวคือ ผู้พูดต้องการแสดงความรู้สึก ทัศนคติที่มีต่อผู้อื่น โดยไม่ให้ความสำคัญกับหลักการความร่วมมือ (cooperative principle) หรือหลักการความสุภาพ (politeness principle) กล่าวคือ ผู้พูดต้องการแสดงความรู้สึกหรือความคิดของตนทั้งๆที่รู้ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สุภาพ วัจนกรรมประเภทนี้จะมีระดับความรุนแรงของการรบกวนคู่สนทนามากกว่าวัจนกรรมการกล่าวแข่งขัน เช่น การขู่ (threatening) การกล่าวหา (accusing) การสาปแช่ง (cursing) และการประณาม (reprimanding) เป็นต้น

จากการจัดประเภทของนักวิชาการข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเภทของวัจนกรรมมีความคล้ายคลึงกันในการแสดงหน้าที่ต่างๆ แต่หลักเกณฑ์ในการจัดประเภทวัจนกรรมของเซิร์ลสอดคล้องกับเจตนาของผู้พูดเป็นหลัก ส่วนลีชจำแนกวัจนกรรมตามลักษณะเป้าหมายทางสังคม

การกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมหรือภาษาอ้อมสามารถเอื้อประโยชน์ในการสื่อสาร โดยมีนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้วัจนกรรมอ้อม เช่น เดบอราห์ แทนเนน (Deborah Tannen, 1986: 109) กล่าวว่า การใช้วัจนกรรมอ้อมว่าสามารถช่วยให้มีความสมดุลระหว่างความต้องการมีส่วนร่วม และความต้องการอิสระที่จะไม่ถูกบังคับ โดยการพูดอ้อมเป็นสิ่งจำเป็นเพราะในบางครั้งการสื่อสารด้วยการพูดตรงจะไม่เพียงพอและไม่สามารถบรรลุผลได้ดีเท่าการพูดอ้อม โดยหน้าที่หรือการใช้ประโยชน์ของการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมมีดังต่อไปนี้

(1) เพื่อแสดงนัย (hinting) ซึ่งหมายถึง การพูดเป็นนัย หรือการเข้าใจนัยแห่งคำพูด

(2) เพื่อหลีกเลี่ยงผลในทางลบ (avoiding negative results) หรือเป็นการรักษาหน้า

(3) เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า (avoiding confrontation) หรือเป็นการปกป้องตนเอง (self-defense)

(4) เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน (joking) เช่น ใช้ถ้อยคำที่แสดงการเสียดสี ประชดประชัน หรือเย้ยหยัน ซึ่งผู้พูดอาจใช้เพื่อป้องกันตนเองหรือเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน

(5) เพื่อให้เกิดความประทับใจ (aesthetic pleasure) เช่น ใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบ (metaphors) เพื่อเพิ่มอรรถรสหรือวาทศิลป์

(6) เพื่อแสดงความสุภาพ (politeness) ในบางกรณี โดยการพูดอ้อมแสดงความสุภาพได้มากกว่าการพูดตรง

เจนนี่ โทมัส (Jenny Thomas, 1995: 142-180) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้วัจนกรรมอ้อมในประเด็นที่แตกต่างออกไป ดังนี้

(1) เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของภาษา (interestingness) โดยการใช้วัจนกรรมอ้อมสามารถเพิ่มความน่าสนใจให้แก่ภาษาได้ เช่น การใช้คำอุปมา (metaphor) ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจหรือสามารถจินตนาการถึงสิ่งที่ผู้พูดพูดถึงได้ง่าย

(2) เพื่อเพิ่มพลังของสารที่ส่งออกไป (to increase the force of one's message) หมายถึง การที่ผู้ฟังสามารถรับรู้ความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อได้เร็วและเข้าใจหรือรู้สึกถึงความหมายของสารได้เป็นอย่างดี เช่น การเล่าเรื่องตลก หรือการพูดประชดประชัน

(3) เพื่อแสดงนัยของสารที่มีมากกว่าหนึ่ง (competing goals) เนื่องจากในบางครั้งผู้พูดอาจมีจุดมุ่งหมายมากกว่าหนึ่งอย่างที่ต้องการจะสื่อสารไปสู่ผู้ฟังซึ่งผู้พูดสามารถทำได้โดยการสื่อสารด้วย วัจนกรรมอ้อม

(4) เพื่อความสุภาพและการรักษาหน้า (politeness/regard for face) ในการพูดอ้อมเพื่อความสุภาพและการรักษาหน้าก็เป็นการสื่อสารที่คำนึงถึงความรู้สึกของคู่สนทนา ตัวอย่างของการพูดอ้อมเพื่อความสุภาพ ได้แก่ การใช้ภาษาในลักษณะที่ไม่บีบบังคับผู้ฟังโดยมีการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก หรือมีทางเลือก เช่น การใช้ประโยคคำถามเพื่อแสดงการขอร้อง ส่วนการพูดอ้อมเพื่อรักษาหน้าผู้ฟัง ได้แก่ การที่ผู้พูดเลือกใช้ภาษาอ้อมในการกล่าวถึงจุดบกพร่องของผู้อื่น หรือการกล่าวตำหนิผู้อื่น โดยอาจใช้การหลีกเลี่ยงด้วยการเน้นย้ำไปที่ส่วนดีที่คู่สนทนามีมากกว่า โดยทำให้ผู้ฟังไม่รู้สึกเสียหน้ามากนัก

จากแนวคิดของแทนเนนและโทมัส การสื่อสารโดยวัจนกรรมอ้อมมีประโยชน์หลายประการด้วยกัน คือ เพื่อแสดงนัย (hinting) เพื่อหลีกเลี่ยงผลในทางลบ (avoiding negative results) หรือเป็นการรักษาหน้า เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า (avoiding confrontation) หรือเป็นการปกป้องตนเอง (self-defense) เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน (joking) เพื่อให้เกิดความประทับใจ (aesthetic pleasure) เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของภาษา (interestingness) เพื่อเพิ่มพลังของสารที่ส่งออกไป (to increase the force of one's message) และเพื่อแสดงนัยของสารที่มีมากกว่าหนึ่ง (competing goals) นอกจากนี้ สิ่งที่นักวิชาการทั้งสองท่านมีความเห็นตรงกันคือ การกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมมีวัตถุประสงค์เพื่อความสุภาพและการรักษาหน้า (politeness/regard for face)

2.3 แนวคิด และทฤษฎีเรื่องประโยคคำถามในไวยากรณ์ภาษาไทย

มีนักวิชาการหลายท่านที่มีแนวคิดเกี่ยวกับประโยคคำถามในไวยากรณ์ภาษาไทย ดังนี้

สายสวาท อินทิแสน (2509: 10-39) ได้ทำการวิจัยเรื่องประโยคคำถามในภาษาไทย โดยศึกษาตามแนวทฤษฎีโครงสร้าง โดยใช้วิธีพิจารณาดูตำแหน่งหน้าที่ของคำแสดงคำถามในประโยค และดูความสัมพันธ์ของคำเหล่านี้กับคำอื่นๆในประโยค สายสวาทได้แบ่งประโยคคำถามภาษาไทยออกเป็น 2 ชนิดคือ

(1) ประโยคคำถามที่ใช้คำลงท้ายแสดงคำถาม

(2) ประโยคคำถามที่ใช้คำแสดงคำถาม

สายสวาทอธิบายว่า คำลงท้ายแสดงคำถาม (question particles) คือคำที่นำไปต่อท้ายข้อความที่ไม่ใช่คำถาม เพื่อให้ข้อความนั้นกลายเป็นคำถามขึ้นมา คำลงท้ายแสดงคำถามนี้ จะใช้ตามหลังคำเดียวโดดๆไม่ได้ แต่เมื่อใช้ท้ายข้อความอื่นจะแสดงความหมายทางไวยากรณ์คือ เปลี่ยนข้อความนั้นให้เป็นคำถามได้แก่ “หรือ” “รึยัง” “รึเปล่า” “ไหม” “จริงไหม” “ถูกไหม” “ใช่ไหม” และ “ไม่ใช่หรือ” คำลงท้ายแสดงคำถามนี้บางครั้งผู้พูดอาจจะเปลี่ยนระดับเสียงจากจัตวามาเป็นตรีก็ได้ หรือเปลี่ยนเสียงสระภายในก็ได้ตามความนิยม เช่นไหม-มั้ย-มะ และ หรือ-รื้อ-รึ-เหรอ-เรอะ โดยประโยคคำถามประเภทนี้ต้องการคำตอบรับหรือคำตอบปฏิเสธ

ส่วนคำแสดงคำถาม (question words) คือคำที่แสดงให้รู้ว่าประโยคนั้นเป็นคำถาม และเป็นเครื่องกำหนดว่าคำตอบควรจะเป็นอย่างไร ได้แก่ “ใคร” “ของใคร” “อะไร” “ไหน” “ทำไม” “อย่างไร” (ยังไง) “เมื่อไร” (เมื่อไหร่) “เท่าไร” (เท่าไหร่) และ “กี่” ประโยคคำถามประเภทนี้ต้องการคำตอบที่อธิบายข้อความหรือรายละเอียดเพิ่มเติม ไม่ใช่ตอบรับหรือตอบปฏิเสธเท่านั้น และคำตอบจะขึ้นอยู่กับคำแสดงคำถามแต่ละคำที่ใช้ในประโยคคำถาม

จิตราภรณ์ เกียรติไพบูลย์ (2525: 26-28) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์เชิงอรรถศาสตร์ในคำถามตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาไทย โดยมีเกณฑ์กำหนดเกี่ยวกับรูปประโยคคำถามที่อยู่ในหน่วยสื่อสารคำถาม ซึ่งเป็นประโยคที่มีกริยา และผู้แสดง หรือผู้กระทำอย่างน้อยหนึ่งตัว และคำหรือกลุ่มคำลงท้ายแสดงคำถามซึ่งปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ ด้วยเหตุนี้ จิตราภรณ์ จึงแบ่งคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธตามรูปประโยคเป็น 2 ชนิดคือ

(1) ประโยคที่จัดอยู่ในหน่วยสื่อสารคำถามที่มีคำหรือกลุ่มลงท้ายแสดงคำถามปรากฏในคำลงท้ายแสดงคำถาม “หรือเปล่า” “หรือยัง” “ไหม” “ใช่ไหม” “ไม่ใช่หรือ” และ “กี่” ได้แก่ “กินข้าวกันมาหรือยัง” “พรุ่งนี้เปิดเทอมแล้วใช่ไหม” และ “วันมะรืนนี้คุณว่างไหมคะ” เป็นต้น

(2) ประโยคที่จัดอยู่ในหน่วยสื่อสารคำถามที่ไม่มีคำหรือกลุ่มลงท้ายแสดงคำถาม แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 พวกที่แสดงคำถามโดยใช้คำลงท้าย ละสิ ละมัง ฯลฯ ได้แก่ “เติมน้ำมันมาอาทิตย์หนึ่งแล้ว วันนี้คงต้องเติมอีกละสิ” และ “ได้ยินเหมือนเสียงคนเคาะประตูนะ พ่อกลับมาแล้วละมัง”

2.2 พวกที่ใช้ทำนองเสียงแสดงคำถาม ได้แก่ “เพิ่ง 3 โมงเท่านั้นจะกลับแล้ว” โดยในประโยคนี้เสียงจะสูงเมื่อจบประโยค

กุลพร โพธิศรีเรือง (2546) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทของปริบทในการตีความเจตนาของรูปประโยคคำถามภาษาไทย โดยกุลพรได้แบ่งประโยคคำถามออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1) ประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ (yes-no question) ที่ต้องการคำตอบรับหรือตอบปฏิเสธโดยจะประกอบขึ้นด้วยประโยคบอกเล่าหรือประโยคปฏิเสธ ที่มีคำหรือกลุ่มคำลงท้ายบอกการถามปรากฏอยู่ด้วยทั้งสิ้น 9 คำ ได้แก่ “หรือ” “หรือยัง” “หรือเปล่า” “ใช่หรือเปล่า” “หรือยังไง” “ไม่ใช่หรือ” “ไม่ใช่หรือยังไง” “ไหม” และ “ใช่ไหม”

(2) ประโยคคำถามแบบให้ตอบเนื้อความ (information question) ที่ต้องการคำตอบที่ให้เนื้อความหรือข้อมูล โดยจะประกอบขึ้นด้วยประโยคที่ตามด้วยกลุ่มคำไม่ชี้เฉพาะทั้งสิ้น 8 คำ ได้แก่ “อะไร” “ใคร” “ไหน” “ทำไม” “อย่างไร” “เท่าใด” “เมื่อไร” และ “กี่” วางอยู่ในตำแหน่งคำหรือกลุ่มคำที่ถามถึง

(3) ประโยคคำถามแบบให้เลือกตอบ (choice question) ที่มีข้อความให้เลือกตอบและต้องการคำตอบ โดยมีคำเชื่อมหรือกลุ่มคำเชื่อมบอกความให้เลือกปรากฏอยู่ระหว่างหน่วยกริยา 2 หน่วย หรืออยู่ระหว่างข้อความที่จะให้เลือก โดยปรากฏคำลงท้ายประโยคคำถามทั้งสิ้น 2 คำ ได้แก่ “หรือ” และ “หรือว่า”

อย่างไรก็ตาม ในโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาไทยมีการใช้คำแสดงคำถามในประโยคต่างๆ โดยไม่ได้แสดงเจตนาการถามอีกด้วย บรรจบ พันธุเมธา (2519: 163) กล่าวว่าลักษณะประโยคที่มีคำแสดงคำถาม “ใคร” “อะไร” “ที่ไหน” “เมื่อไร” และ “อย่างไร” สามารถใช้ในความบอกเล่าได้ เช่น “ใครจะไปกินลง” “เรื่องอะไรฉันจะทำให้” “ไปซื้อที่ไหนก็ไปเถอะ” “ใช่ว่าเขาอยากทำให้

เมื่อไร” และ “พูดอย่างไรใครก็ไม่เชื่อ” อีกทั้ง โชอิชิ อิวาซากิ และปรียา อิงคาภิรมย์ (Shoichi Iwasaki and Preeya Ingkaphirom, 2005: 279-303) ได้ศึกษาลักษณะของไวยากรณ์ไทยจากบทสนทนา ซึ่งได้อธิบายถึงคำแสดงคำถามในลักษณะที่ไม่ชี้เฉพาะ (indefinite expression) ในคำแสดงคำถาม “ใคร” และ “อะไร” ที่สื่อความหมายในบริบท “ใครก็ตาม” (anybody) “ไม่มีใคร” (nobody) หรือ “ไม่มีอะไรเลย” (nothing) เช่น “ใครจะเรียนก็ได้” “กินอะไรก็ไม่สมบูรณ์นะ” “ทำอะไรไม่ได้เลย” และ “ไม่มีใครรู้ว่าเขาอยู่ที่ไหน” การสื่อความหมายในลักษณะที่ไม่ชี้เฉพาะยังรวมถึงคำแสดงคำถามซ้อน เช่น “ใครใคร” (everybody) เช่น “ใครใครก็ว่ามันอยู่ในสภาพที่คับแคบ” และ “เห็นใครใครก็พูดว่าเขียนยาก” โดยการกล่าวแสดงความหมายในลักษณะที่ไม่ชี้เฉพาะดังกล่าวไม่จัดเป็นประโยคคำถาม

นอกจากนี้ บางครั้งคำลงท้ายประโยคในประโยคบอกเล่าสามารถสื่อความในลักษณะประโยคคำถามได้ โชอิชิ และปรียา (Shoichi and Preeya, 2005: 187-211) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงคำลงท้ายประโยคบอกเล่าโดยแสดงหน้าที่ในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ในประโยคคำถาม เช่น คำลงท้าย “นะ” ได้แก่ “วันนี้หนาวนะ” (It’s cold today, isn’t it?) โดยผู้พูดชี้แนะให้ผู้ฟังเห็นด้วยในลักษณะคำถามย่อท้ายประโยค (tag question) “ลูกชิ้นหมูสามไม้นะคะ” (Three sticks of pork meatballs, right?) ผู้พูดต้องการกล่าวเน้นย้ำให้มั่นใจ นอกจากนี้ คำลงท้าย “ล่ะ” เช่น “น้องทำไมไม่ไปด้วยล่ะ” (Why didn’t you (=a little brother) go with them? Any reason?) โดยผู้พูดต้องการทราบรายละเอียดจากผู้ฟังในเรื่องที่กำลังพูดคุยกันอยู่ อีกทั้งคำลงท้าย “มัง” (มั้ง) “กระมัง” “ละมัง” เช่น “เขาคงยังไม่มาล่ะมั้ง” (He may not have come yet, (am I right?)) เป็นการแสดงออกถึงการคาดเดาและการคาดคะเนของผู้พูด โดย สอ เสถบุตร (2533: 40) กล่าวอีกว่า คำลงท้าย “กระมัง” (กระหมั่ง) แสดงออกถึงการคาดเดา การพูดจาเหน็บแนม และการแสดงความรู้สึกสงสัยของผู้พูด เช่น “เป็นเช่นนี้กระมัง” (Perhaps it is.) “บางทีคุณคงไม่อยากมากับผมกระมัง” (May be you don’t like to come with me.) “คุณอาจไม่รังเกียจกระมัง” (Perhaps you don’t mind.) และ “คุณอาจไม่ใช่มนุษย์กระมัง” (You are not human, are you? or Perhaps you are not human.)

จากการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับประโยคคำถามในภาษาไทย พบว่า สายสวาท ได้ยึดเกณฑ์ตามแนวทฤษฎีโครงสร้างเกี่ยวกับประโยคคำถามที่ใช้คำลงท้ายแสดงคำถาม และประโยคคำถามที่ใช้คำแสดงคำถาม จิตราภรณ์ ได้วิเคราะห์ประโยคคำถามในเชิงอรรถศาสตร์ตามลักษณะประโยคที่จัดอยู่ในหน่วยสื่อสารคำถาม และกุลพรได้ศึกษาประโยคคำถามตามลักษณะกลุ่มคำแสดงคำถาม และคำลงท้ายประโยคคำถามประเภทต่างๆ นอกจากนี้ บรรจบ โชอิชิ และปรียา ได้

อธิบายถึงคำแสดงคำถามในลักษณะที่ไม่ชี้เฉพาะ อีกทั้งคำลงท้ายประโยคบอกเล่าที่แสดงหน้าที่ในประโยคคำถามโดยสื่อความหมายที่หลากหลายแตกต่างกันไป

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์นี้มีงานวิจัยของนักวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ดังนี้

สายสวาท อินทิแสน (2509) ศึกษาเรื่องประโยคคำถามและคำตอบที่ใช้พูดในภาษาไทย โดยประโยคคำถามในภาษาไทยมีเครื่องแสดงคำถามอยู่สองชนิด คือ คำลงท้ายแสดงคำถาม (Question particles) และคำแสดงคำถาม (Question words) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบคำถามในภาษาไทยและคำถามในภาษาอังกฤษซึ่งมีความแตกต่างกัน เช่น คำถามภาษาไทยมีคำลงท้ายแสดงคำถามแต่ภาษาอังกฤษไม่มีการใช้คำลงท้ายแสดงคำถาม ภาษาอังกฤษมีการสลับที่กันระหว่างประธานและกริยาในประโยคคำถามแต่ภาษาไทยไม่มีโครงสร้างนี้ ภาษาอังกฤษมีการนำกริยาช่วยมาไว้ข้างหน้าประโยคคำถามแต่ภาษาไทยไม่มีการใช้กริยาช่วย ภาษาไทยมีการใช้คำแสดงคำถามอยู่ทั้งหน้าประโยคและท้ายประโยคแต่ภาษาอังกฤษใช้คำแสดงคำถามอยู่หน้าประโยค เป็นต้น

จิตราภรณ์ เกียรติไพบูลย์ (2525) ศึกษาเรื่องคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาไทย : การวิเคราะห์เชิงอรรถศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะคำถามประเภทคำถามแท้ และคำถามทดสอบ ซึ่งจากผลการศึกษาลักษณะคำถามประเภทคำถามแท้แสดงลักษณะสองประการคือ (1) ผู้พูดมีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ถามและคำตอบน้อยไม่เพียงพอ จึงไม่แสดงการคาดคะเนคำตอบใดๆ และถามคำถามเพื่อต้องการคำตอบจากผู้ฟัง (2) การที่ผู้พูดไม่สามารถแสดงการคาดคะเนคำตอบให้ผู้ฟังทราบเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังตอบคำถามนั้นได้โดยเสรี ส่วนผลการศึกษาลักษณะคำถามประเภทคำถามทดสอบแสดงลักษณะสามประการคือ (1) ผู้พูดมีข้อมูลในเรื่องที่ถามและคำตอบซึ่งอาจจะได้มาโดยทางตรง (2) ผู้พูดสามารถคาดคะเนคำตอบได้ เนื่องจากมีข้อมูลในเรื่องที่ถาม และคำตอบมากพอ (3) ผู้พูดแสดงออกถึงการคาดคะเนคำตอบของตนให้ผู้ฟังรับทราบ

เฉลียว เอกนิยม (2529) ศึกษาเรื่องรูปคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในงานแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยผลการศึกษาอาจสรุปได้ว่า (1) เกณฑ์ทางความหมายสามารถเปรียบเทียบรูปคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาอังกฤษและในภาษาไทย (2) ด้วยเกณฑ์ทางความหมายเดียวกัน

รูปคำถามตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาทั้งสองไม่ตรงกันแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (3) รูปแสดงความแตกต่างของคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาไทยแสดงที่การใช้คำแสดงการถาม แต่รูปแสดงความแตกต่างของคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาอังกฤษแสดงที่โครงสร้าง (4) ในเกณฑ์ความหมายหนึ่งๆ ทั้งในภาษาอังกฤษและภาษาไทย ประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาอังกฤษแสดงที่โครงสร้างในเกณฑ์ความหมายหนึ่งๆ ทั้งในภาษาอังกฤษและภาษาไทย ประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธมิได้มีเพียงรูปเดียว (5) ทำนองเสียงและอวัจนภาษา เข้ามามีบทบาทในการแสดงความหมายด้วย

ธีรนุช โชคสุวณิช (2533) ศึกษาเรื่องการศึกษาประโยค ๓ ชนิดในภาษาไทยกับเจตนาของผู้พูดในนวนิยาย *โซ่สังคม* ของทมยันตี โดยศึกษาประโยคคำถาม ประโยคคำสั่ง และประโยคบอกเล่า ผลการศึกษาพบว่า ประโยคคำถามแสดงเจตนาต่างๆ ดังนี้ แสดงเจตนาถามให้ตอบ เช่น แสดงเจตนาให้ตอบโดยคาดคะเนคำตอบ และแสดงเจตนาให้ตอบโดยไม่คาดคะเนคำตอบ แสดงเจตนาถามให้ตอบและแสดงเจตนาอื่นแฝง เช่น แสดงเจตนาถามให้ตอบและแสดงความแปลกใจ แสดงเจตนาถามให้ตอบและแสดงการทักทาย แสดงเจตนาถามให้ตอบและชักชวน แสดงเจตนาถามให้ตอบและย้ำเตือนความทรงจำของผู้ฟัง แสดงเจตนาถามให้ตอบและขออนุญาตหรือขอสิ่งใด แสดงเจตนาถามให้ตอบและแสดงตนเป็นกลาง ไม่ได้แสดงเจตนาถามให้ตอบ เช่น แสดงเจตนาหยอกล้อ แสดงเจตนาประชด แสดงเจตนาย้ำข้อมูล แสดงเจตนาย้ำความคิดความเชื่อของผู้พูด แสดงเจตนารู้ทันผู้ฟัง แสดงเจตนาขอร้องหรือสั่งอย่างสุภาพ แสดงเจตนาขู่ และแสดงเจตนาเกริ่นนำก่อนบอกเล่า แสดงเจตนาบอกเล่า แสดงเจตนาคัดค้าน แสดงเจตนาโกรธไม่พอใจ แสดงเจตนาเสนอแนะ แสดงเจตนาต่อว่า นอกจากนี้ ประโยคคำสั่ง แสดงเจตนาต่างๆดังนี้ เช่น แสดงเจตนาสั่ง แสดงเจตนาขอร้อง แสดงเจตนาชักชวน แสดงเจตนาอนุญาต แสดงเจตนาเสนอแนะ แสดงเจตนาสอน แสดงเจตนาเตือน แสดงเจตนาปลอบ สำหรับประโยคบอกเล่า แสดงเจตนาต่างๆ ดังนี้ แสดงเจตนาบอกเนื้อความ แสดงเจตนาอธิบาย แสดงเจตนาคาดคะเน แสดงเจตนาเตือนความจำ แสดงเจตนาถามให้ตอบยืนยัน แสดงเจตนาให้ตอบรายละเอียด และแสดงเจตนาเตือนความจำ

ดียู ศรีนราวัฒน์ (2544) ศึกษาเรื่องการพูดอ้อมในสังคมไทยตามแนวคิดการพูดอ้อม (indirectness) และทฤษฎีวัจนกรรมอ้อม (indirect speech act) ของ Deborah Tannen (1986) และ Brown and Levinson (1987) โดยใช้ข้อมูลจากบทสนทนาในหนังสือนวนิยาย 5 เล่ม คือ (1) นวนิยายดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2534 เรื่อง *ตุ๊กตามนุษย์*ฯ ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ (2) นวนิยายดีเด่นประจำปี พ.ศ.2535 เรื่อง *ปีกความฝัน* ของ นิพพานฯ (3) นวนิยายดีเด่นประจำปี พ.ศ.2537 เรื่อง *เวลา* ของ ชาติ กอบจิตติ (4) นวนิยายดีเด่นประจำปี พ.ศ.2537 เรื่อง *นิรมิต* ของ แก้วเก้า (5) นวนิยายดีเด่น

ประจำปี พ.ศ. 2538 เรื่อง *ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน* ของ วินทร์ เลียววาริณทร์ จากนั้นได้นำข้อมูลภาษาสนทนาที่ได้ไปทำแบบสอบถามในลักษณะทั้งให้ตัวเลือกถ้อยคำ และให้เติมถ้อยคำเพิ่มเติมได้ ส่วนประชากรที่ตอบแบบสอบถามก็มาจากหลายกลุ่มอาชีพ เพศ การศึกษา และอายุ จำนวนทั้งหมด 475 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาตามรูปแบบและหน้าที่ของการพูดอ้อมในภาษาไทย ปรากฏผลว่า รูปแบบประโยคของถ้อยคำที่แสดงการพูดอ้อมมีทั้งรูปแบบประโยคคำถาม บอกเล่า และคำสั่ง โดยมีรูปแบบคำถามใช้มากที่สุด และเมื่อพิจารณาหน้าที่ ปรากฏว่า การพูดอ้อมแสดงหน้าที่ 5 ประการ คือ (1) การประชดประชัน (2) การปกป้องตนเอง (3) การพูดเป็นนัย (4) การแสดงความเห็น และ (5) การแย้งความคิดเห็นของผู้อื่น โดยมีการใช้เพื่อทำหน้าที่การประชดประชันมากที่สุด

กุลพร โพธิศรีเรือง (2546) ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทของปริบทในการตีความเจตนาของรูปประโยคคำถามภาษาไทย ผลการวิเคราะห์พบว่า รูปประโยคคำถามในภาษาไทยสามารถแสดงเจตนาสื่อสารอื่นที่นอกเหนือไปจากการถาม 13 เจตนา ได้แก่ เจตนาปฏิเสธ เจตนาขอร้อง เจตนาเสนอแนะ เจตนาห้ามการกระทำ เจตนาขู่ เจตนาประชดประชัน เจตนาเสียดสี เจตนาแสดงความรู้สึกไม่เชื่อ เจตนาแสดงความรู้สึกประหลาดใจ เจตนาแสดงความรู้สึกไม่พอใจ เจตนาหยอกล้อ เจตนาทักทาย และเจตนารำพึงรำพัน ทั้งนี้ยังพบว่ารูปประโยคคำถามสามารถใช้เพื่อแสดงหน้าที่ในปริเฉทได้อีก 4 หน้าที่ ซึ่งได้แก่ หน้าที่การนำเข้าสู่ประเด็นใหม่ในการเล่าเรื่อง หน้าที่ในการดึงความสนใจของผู้ฟังในการเล่าเรื่อง หน้าที่สร้างจุดสนใจให้ผู้ฟังมีความเห็นคล้อยตาม และหน้าที่ตรวจสอบความเข้าใจร่วมกันของผู้พูดกับผู้ฟัง โดยการตีความเจตนาการสื่อสารอื่นๆของรูปประโยคคำถาม ผู้ฟังจะสามารถตีความเจตนาได้จากปริบทที่แวดล้อมประโยคคำถามนั้นอยู่ ซึ่งได้แก่ ปริบทสถานการณ์และปริบทเนื้อความ โดยปริบทสถานการณ์ประกอบไปด้วย ผู้พูด ผู้ฟัง เวลา และสถานที่ ส่วนปริบทเนื้อความนั้นมี 2 ประเภท ได้แก่ ปริบทก่อนหน้า และปริบทตามหลัง จากข้อมูลของผู้วิจัยพบว่า เวลาและสถานที่เป็นบริบทสถานการณ์ที่มีบทบาทในการตีความเจตนาการทักทาย และเจตนารำพึงรำพัน ผู้พูดและผู้ฟังกับเวลาและสถานที่มีบทบาทในการตีความ เจตนาหยอกล้อ ส่วนในบริบทเนื้อความประเภทปริบทก่อนหน้ามีบทบาทในการตีความเจตนาปฏิเสธ เจตนาขอร้อง และเจตนาแสดงความรู้สึกไม่เชื่อ ปริบทตามหลังมีบทบาทในการตีความเจตนาเสนอแนะ และเจตนาประชดประชัน ปริบทก่อนหน้าและปริบทตามหลังมีบทบาทในการตีความเจตนาปฏิเสธ และเจตนาขู่ และทั้งปริบทสถานการณ์และปริบทเนื้อความพบว่ามีบทบาทในการตีความเจตนาเสียดสี เจตนาห้ามการกระทำ เจตนาแสดงความรู้สึกไม่พอใจ และเจตนาแสดงความรู้สึกประหลาดใจ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยว่าในการตีความเจตนาการสื่อสารต่างๆ ของรูปประโยคคำถามจำเป็นต้อง

ใช้ทั้งปริบทสถานการณ์ และปริบทเนื้อความในการตีความ เพราะปริบททั้งสองประเภทต่างมีส่วนช่วยในการตีความเจตนาทั้งสิ้น

วรพร ได้สกุลชู (2547) ศึกษาเรื่องการใช้ประโยคคำถามในวัจนกรรมอ้อมจากละครโทรทัศน์และแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านเพศ อายุ และสถานภาพทางสังคมของคู่สนทนา โดยผลการวิเคราะห์รูปแบบประโยคคำถามแบบอ้อมจากข้อมูลโทรทัศน์และแบบสอบถามพบว่ารูปประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธเป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด รองลงมาคือประโยคคำถามแบบให้ตอบเนื้อความ ส่วนประโยคคำถามแบบให้เลือกตอบพบการใช้น้อยมาก สำหรับหน้าที่ของรูปประโยคคำถามแบบอ้อมซึ่งจำแนกตามกลุ่มความหมาย ได้แก่ หน้าที่แสดงการปฏิเสธ หน้าที่แสดงอารมณ์และความรู้สึก หน้าที่แสดงความต้องการใช้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด หน้าที่บอกกล่าว หน้าที่เน้นความสุภาพ หน้าที่ให้ทางเลือกแก่ผู้ฟัง และหน้าที่ทักทาย โดยหน้าที่การแสดงอารมณ์และความรู้สึกพบมากที่สุด ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามพบการแสดงหน้าที่การให้ทางเลือกแก่ผู้ฟังมากที่สุด และเมื่อพิจารณาวัจนกรรมอ้อมในแต่ละวัจนกรรมพบว่าวัจนกรรมการกล่าวความจริงมีการใช้ประโยคคำถามแบบอ้อมเพื่อทำหน้าที่ต่างๆมากที่สุด นอกจากนี้หน้าที่เพื่อเน้นความสุภาพเป็นหน้าที่ที่พบในวัจนกรรมทุกประเภท ส่วนในปัจจัยต่างๆที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมมีผลต่อการเลือกใช้ประโยคคำถามแบบอ้อมมากที่สุด

ศิริลักษณ์ ทวีกิจรุ่งทวี (2547) ศึกษาเรื่องการแปลสำนวนจากนวนิยายภาษาไทยของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้ศึกษาการแปลสำนวนจากนวนิยาย 3 เรื่อง คือ *สี่แผ่นดิน หลายชีวิต* และ *ไผ่แดง* โดยจากผลศึกษาพบว่า กลวิธีการแปลสำนวนไทยเป็นภาษาอังกฤษมี 4 วิธี คือ กลวิธีการแปลแบบคำต่อคำ กลวิธีการแปลแบบสำนวน กลวิธีการแปลเชิงการสื่อสาร และกลวิธีการแปลโดยละ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มความหมายของสำนวน โดยสามารถแบ่งเป็นแวดวงความหมายต้นทางและแวดวงความหมายปลายทาง พบกลุ่มทางความหมายสามกลุ่ม คือ สรรพสิ่ง เหตุการณ์ และนามธรรม โดยการถ่ายโยงความหมายของสำนวนทั้งสิ้น 18 ลักษณะ ซึ่งจัดเป็น 4 รูปแบบคือ (1) แวดวงความหมายต้นทางและแวดวงความหมายปลายทาง เป็นแวดวงที่มีความหมายเหมือนกัน (2) แวดวงความหมายต้นทางคือสำนวนไทยและสำนวนภาษาอังกฤษเป็นแวดวงที่มีความหมายเหมือนกัน แวดวงความหมายปลายทางแตกต่าง (3) แวดวงความหมายต้นทางคือสำนวนภาษาไทยและสำนวนภาษาอังกฤษ เป็นแวดวงความหมายที่แตกต่างกัน แวดวงความหมายปลายทางเหมือนแวดวงความหมายแวดวงใดแวดวงหนึ่งของแวดวงความหมายต้นทาง และ (4) แวดวงความหมายต้นทางคือสำนวนไทยและสำนวนภาษาอังกฤษ และแวดวงความหมายปลายทางแตกต่างกัน

จากงานวิจัยของนักวิชาการต่างๆมีประเด็นที่เกี่ยวข้องในด้านการแปลจากงานวิจัยของศิริลักษณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงกลวิธีการแปลสำนวนจากนวนิยายภาษาไทยของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นภาษาอังกฤษมีกลวิธีการแปลหลายวิธี เช่น กลวิธีการแปลแบบคำต่อคำ กลวิธีการแปลแบบสำนวน กลวิธีการแปลเชิงการสื่อสาร และกลวิธีการแปลโดยละ โดย เฉลียวได้กล่าวเพิ่มเติมว่าทำนองเสียงและอวัจนภาษาเข้ามามีบทบาทในการแสดงความหมายด้วยในการแปลรูปคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในงานแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย นอกจากนี้ งานวิจัยของสายสวาทได้ชี้ให้เห็นว่าประโยคคำถามภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความแตกต่างกัน โดยงานวิจัยของจิตราภรณ์มุ่งเน้นในการถามและการตอบของลักษณะคำถามประเภทคำถามแท้ และคำถามทดสอบ สำหรับการกล่าวถ้อยคำโดยใช้วัจนกรรมอ้อมนั้น ดียูกล่าวว่า คนไทยสื่อสารการพูดอ้อมโดยใช้รูปแบบประโยคคำถามมากที่สุด ในงานวิจัยของธีรนุช กุลพร และวรพร ได้ชี้ให้เห็นว่า ประโยคคำถามสามารถแสดงเจตนาต่างๆได้มากมายนอกเหนือจากการถาม โดยในงานของกุลพรได้นำเสนอรูปประโยคคำถามในภาษาไทยซึ่งสามารถแสดงเจตนาสื่อสารอื่นที่นอกเหนือไปจากการถาม 13 เจตนา ส่วนวรพรได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การสื่อสารโดยวัจนกรรมอ้อมเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านเพศ อายุ และสถานภาพทางสังคมของคู่สนทนาด้วย

ในบทต่อไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยจะกล่าวถึงการคัดเลือกข้อมูลเพื่อนำมาศึกษา การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การกำหนดขอบเขตของประโยคคำถามที่ต้องการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิเคราะห์ และการสรุปผลการศึกษา

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทย เรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* โดย TULACHANDRA ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 การเลือกแหล่งข้อมูลทางเอกสาร

ในการเลือกข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกนวนิยายไทยจากเว็บไซต์ไทยฟิกชั่น (www.thaifiction.com) เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ซึ่ง มาร์แซล บาร็อง (Marcel Barang, 1994) ได้จัดอันดับนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นหนึ่งในยี่สิบสุดยอดนวนิยายไทย (The twenty best novels of Thailand) ในโครงการ “Thai Modern Classic” (TMC) โดยทั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงข้อมูลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเป็นหลัก โดยสำรวจจากต้นฉบับภาษาไทยว่ามีจำนวนข้อมูลเพียงพอและมีความหลากหลายพอกับการทำวิจัยในการศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามหรือไม่ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการคัดเลือกนวนิยายเพื่อทำการศึกษาดังนี้

3.1.1 ศึกษาวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจากนวนิยายภาษาไทย 20 เรื่อง จาก (The twenty best novels of Thailand) คือ (1) *ละครแห่งชีวิต* ของ ม.จ. อากาศดำเกิง รพีพัฒน์ (2) *ข้างหลังภาพ* ของ ศรีบูรพา (3) *ผู้ดี* ของ ดอกไม้สด (4) *หญิงคนชั่ว* ของ กัณหา เคียงศิริ (5) *พลายมลิวัลย์* ของ ถนอม มหาเปารยะ (6) *ความรักของวัลยา* ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ (7) *ปีศาจ* ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ (8) *ทุ่งมหาราช* ของ มาลัย ชูพินิจ (9) *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (10) *เรื่องของจันดารา* ของ อุษณา เพลิงธรรม (11) *ทุติยะวิเศษ* ของ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (12) *คำพิพากษา* ของ ชาติ กอบจิตติ (13) *ตลิ่งสูง ซุงหนัก* ของ นิคม รายยวา (14) *งู* ของ วิมล ไทรนิ่มนวล (15) *ทะเลและกาลเวลา* ของ อัศศิริ ธรรมโชติ (16) *แม่เบี้ย* ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ (17) *เวลาในขวดแก้ว* ของ

ประภัสสร เสวิกุล (18) *พันธุ์หมาบ้า* ของ ชาติ กอบจิตติ (19) *ทางเสือ* ของ ศิลา โคมฉาย และ (20) *เงาสีขาว* ของ แดนอรัญ แสงทอง

3.1.2 อ่านนวนิยายและเก็บสถิติจำนวนข้อมูลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่ปรากฏจากนวนิยายทั้ง 20 เรื่อง

3.1.3 เลือกศึกษานวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* โดย TULACHANDRA เนื่องจากเป็นนวนิยายขนาดยาวที่มีจำนวนข้อมูลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจำนวนมากที่สุด และมีประโยคคำถามที่แสดงถึงประเภทของวัจนกรรมที่มีความหลากหลายมากที่สุด

3.2 การเก็บรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิดทฤษฎีเรื่องการแปล วัจนกรรม และประโยคคำถามจากนักวิชาการต่างๆ เพื่อนำแนวคิดเหล่านี้มาปรับใช้ในงานวิจัยในการนิยามจำกัดขอบเขตประโยคคำถาม การจัดประเภทหน้าที่ของวัจนกรรม และการวิเคราะห์กลวิธีการแปล เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิดและทฤษฎีต่างๆดังต่อไปนี้

3.2.1 แนวคิด และทฤษฎีเรื่องการแปลวรรณกรรม ของ กรมวิชาการ (2540) วัลยา วิวัฒน์ศร (2545) เบลล็อค (Belloc, 1980) ไนดา (Nida, 1964) ลาร์สัน (Larson, 1984) นิวมาร์ค (Newmark, 1988) อิสราเอล (Israel, 1990) และแลนเดอร์ส (Landers, 2001)

3.2.2 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องวัจนกรรม ของ ออสติน (Austin, 1962) เซิร์ล (Searle, 1975) ลีช (Leech, 1983) แทนเนน (Tannen, 1986) โทมัส (Thomas, 1995) และยูล (Yule, 1996)

3.2.3 แนวคิด และทฤษฎีเรื่องประโยคคำถามในไวยากรณ์ภาษาไทย ของ บรรจบ พันธุเมษา (2520) กุลพร โพธิศรีเรือง (2546) โชอิชิ และปรียา (Shoichi and Preeya, 2005)

3.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของ สายสวาท อินทิแสน (2509) จิตราภรณ์ เกียรติไพบูลย์ (2525) เฉลียว เอกนิยม (2529) ธีรนุช โชคสุวณิช (2533) ดียู ศรีนราวัฒน์ (2544) กุลพร โพธิศรีเรือง (2546) วรพร ได้สกุลชู (2547) และศิริลักษณ์ ทวีกิจรุ่งทวี (2547)

3.3 การกำหนดขอบเขตของประโยคคำถามที่ต้องการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประโยคคำถามที่ต้องการศึกษาให้ชัดเจนสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจาก นักวิชาการแต่ละท่านมีมุมมองแนวคิดที่แตกต่างกันไป ประกอบกับตัวอย่างประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นรูปแบบภาษาแบบเก่าที่แตกต่างจากภาษาปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยได้สรุปนิยามจำกัดความประโยคคำถามตามแนวคิดของกุลพร โพธิศรีเรือง (2546) เป็นส่วนใหญ่ ดังนี้

3.3.1 ประโยคคำถาม หมายถึง ประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ (yes-no question) ที่ต้องการคำตอบรับหรือตอบปฏิเสธโดยจะประกอบขึ้นด้วยประโยคบอกเล่าหรือประโยคปฏิเสธ ที่มีคำหรือกลุ่มคำลงท้ายบอกการถามปรากฏอยู่ด้วยทั้งสิ้น 9 คำ ได้แก่ “หรือ” “หรือยัง” “หรือเปล่า” “ใช่หรือเปล่า” “หรือยังไง” “ไม่ใช่หรือ” “ไม่ใช่หรือยังไง” “ไหม” และ “ใช่ไหม”

3.3.2 ประโยคคำถาม หมายถึง ประโยคคำถามแบบให้ตอบเนื้อความ (information question) ที่ต้องการคำตอบที่ให้เนื้อความหรือข้อมูล โดยจะประกอบขึ้นด้วยประโยคที่ตามด้วยกลุ่มคำไม่ชี้เฉพาะทั้งสิ้น 8 คำ ได้แก่ “อะไร” “ใคร” “ไหน” “ทำไม” “อย่างไร” “เท่าใด” “เมื่อไร” และ “กี่” วางอยู่ในตำแหน่งคำหรือกลุ่มคำที่ถามถึง

3.3.3 ประโยคคำถาม หมายถึง ประโยคคำถามแบบให้เลือกตอบ (choice question) ที่มีข้อความ ให้เลือกตอบและต้องการคำตอบ โดยมีคำเชื่อมหรือกลุ่มคำเชื่อมบอกความให้เลือกปรากฏอยู่ระหว่างหน่วยกริยา 2 หน่วย หรืออยู่ระหว่างข้อความที่จะให้เลือก โดยปรากฏคำลงท้ายประโยคคำถามทั้งสิ้น 2 คำ ได้แก่ “หรือ” และ “หรือว่า”

3.3.4 ประโยคคำถาม หมายถึง ประโยคบอกเล่าที่ปรากฏเครื่องหมายแสดงคำถามหรือเครื่องหมายปรัศนี (?) อยู่ที่ท้ายประโยค

อย่างไรก็ตาม ประโยคคำถามในงานวิจัยนี้ไม่รวมถึงประโยคที่ปรากฏคำแสดงคำถามประเภทการสื่อความแบบไม่ชี้เฉพาะเจาะจง (indefinite expression) ทั้งนี้ เพราะประโยคดังกล่าวคือประโยคบอกเล่า ถึงแม้ว่ามีคำแสดงคำถามในประโยค แต่คำแสดงคำถามนั้นแตกต่างจากคำแสดงคำถามในประโยคคำถามที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งมีการใช้คำแสดงคำถามที่อ้างถึงสรรพนามหรือคำนาม เช่น “ใครมา” “เธอทำอะไร” และ “เธอจะไปที่ไหน” เป็นต้น นอกจากนี้ คำแสดงคำถามในประโยคคำถามที่ใช้ในการสื่อสารเป็นการใช้คำแสดงคำถามที่ใช้ประกอบคำนามขยายคำกริยา ซึ่ง

เป็นคำวิเศษณ์ เช่น “เธอมาทำไม” “มีจำนวนนักเรียนกี่คน” และ “เราจะไปอย่างไร” เป็นต้น โดยการใช้คำแสดงคำถามในประโยคคำถามในการสื่อสารเป็นประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบ แต่คำแสดงคำถามในประโยคที่สื่อความหมายแบบไม่ชี้เฉพาะเจาะจง เป็นประโยคบอกเล่า และไม่ใช่ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่รวมประโยคประเภทนี้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยประโยคที่ปรากฏคำแสดงคำถามประเภทการสื่อความแบบไม่ชี้เฉพาะเจาะจง ได้แก่ ประโยคที่ปรากฏคำแสดงคำถาม “ใคร” เช่น “ใครจะไปกินลง” “ใครเข้ามาก็มา” “ไม่มีใครรู้ว่าเขาอยู่ไหน” “ใครใครก็ว่ามันอยู่ในสภาพที่ว่าคับแคบ” ประโยคที่ปรากฏคำแสดงคำถาม “อะไร” เช่น “เรื่องอะไรฉันจะทำให้” “กินอะไรก็ไม่สมบูรณ์นะ” “ทำอะไรไม่ได้เลย” “เป็นครั้งแรกในชีวิตที่โดนอะไรแรงขนาดนี้” ประโยคที่ปรากฏคำแสดงคำถาม “เมื่อไร” เช่น “ใช่ว่าเขาอยากทำให้เมื่อไร” ประโยคที่ปรากฏคำแสดงคำถาม “อย่างไร” เช่น “พูดอย่างไรๆ ใครก็ไม่เชื่อ” และคำแสดงคำถาม “ที่ไหน” เช่น “ไปซื้อที่ไหนก็ไปเถอะ” เป็นต้น

3.4 การเก็บข้อมูลเบื้องต้น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* ของ TULACHANDRA โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลดังนี้

3.4.1 อ่านนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเพื่อทำความเข้าใจลักษณะเนื้อเรื่องโดยรวม และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมกับทำความเข้าใจบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละคร โดยพิจารณาจากถ้อยคำการสนทนา และเจตนาการสื่อสารของตัวละคร

3.4.2 เก็บข้อมูลวัจนกรรมในประโยคคำถามในส่วนของบทสนทนาทั้งหมด จากต้นฉบับนวนิยายภาษาไทยและเทียบกับฉบับแปลภาษาอังกฤษ และพิจารณาถึงวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม โดยพิจารณาถึงประโยคและหน้าที่ของประโยคคำถามในบริบทดังกล่าว

3.4.3 นำข้อมูลวัจนกรรมประโยคคำถามจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยและฉบับแปลภาษาอังกฤษมาแยกประเภทวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามตามลักษณะหน้าที่ของประโยค เพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม อีกทั้งวิเคราะห์ถึงบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.5.1 วิเคราะห์หน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์เรื่องประโยคคำถามและหน้าที่ในการสื่อความหมายของประโยคคำถาม โดยใช้แนวคิดของกุลพร โพธิศรีเรือง (2546) และใช้แนวคิดเรื่องวัจนกรรมของจอนห์ อาร์ เซิร์ล (John R. Searle, 1975) ในการวิเคราะห์เรื่องวัจนกรรมอ้อม

3.5.2 วิเคราะห์กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม โดยใช้แนวคิดการแปลวรรณกรรมของกรมวิชาการ (2540)

3.5.3 เก็บข้อมูลเพิ่มเติมและวิเคราะห์ตามวิธีการที่ระบุไว้ข้างต้นเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่วิเคราะห์ไว้เบื้องต้นอีกครั้งหนึ่ง

3.5.4 วิเคราะห์ขั้นสุดท้ายและตรวจสอบข้อมูลที่มีปัญหาเพื่อสรุปผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัย

3.6 การนำเสนอผลงานวิจัย

ภายหลังที่ได้มีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนเป็นลำดับ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีวัจนกรรม ทฤษฎีทางด้านการแปลและศาสตร์แขนงต่างๆมาใช้ในการวิเคราะห์การศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

3.6.1 ผู้วิจัยนำเสนอวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทย โดยจำแนกตามประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรม รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงปัจจัยและบริบทที่ทำให้ประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมอ้อม

3.6.2 ผู้วิจัยนำเสนอกลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม และการวิเคราะห์ถึงบริบทที่มีผลในการเลือกใช้กลวิธีการแปลที่ผู้แปลเลือกใช้ในการแก้ปัญหาในการถ่ายทอดความหมายการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

3.6.3 ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

3.7 การสรุปผลการศึกษา

ในการสรุปผลการศึกษาเรื่องการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ผู้วิจัยนำเสนอประเภทและหน้าที่ของประโยคคำถามในวัจนกรรมอ้อม รวมถึงบริบทและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการแปลประโยคคำถาม อีกทั้งกลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามต่างๆ

ในบทที่ 4 จะเป็นการนำเสนอประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* โดยจะยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ศึกษามาประกอบการอภิปราย

บทที่ 4
ประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

ในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูล ประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามตามแนวคิดเรื่องวัจนกรรมของเซิร์ล (Searle, 1975) ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของรูปประโยค (sentence form) และหน้าที่ของประโยค (sentence function) ทั้งนี้ "วัจนกรรมอ้อม" เป็นการใช้รูปภาษาที่ไม่ตรงตามเจตนาของผู้พูดและจำเป็นต้องอาศัยบริบทในการตีความ ซึ่งความหมายที่เป็นเจตนาของผู้พูดไม่สอดคล้องกับความหมายประจำรูปของข้อความ แต่ความหมายของถ้อยคำขึ้นอยู่กับบริบท และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ฟังก็ยังคงรับรู้และเข้าใจความหมายของวัจนกรรมอ้อมได้เนื่องจากคู่สนทนาอาศัยความรู้พื้นฐานที่มีร่วมกัน

เซิร์ล (Searle, 1975 อ้างใน Levinson, 1983: 240 และ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2549: 73-74) ได้จำแนกประเภทของวัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

(1) การกล่าวความจริง (representatives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดทำให้ตนเองถูกผูกมัดอยู่กับความเป็นจริง (truth) ของประพจน์นั้นๆ ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อเพื่อบอกกล่าวข่าวสารและข้อเท็จจริงต่างๆ รวมไปถึงการแสดงความเชื่อของผู้พูดให้ผู้ฟังได้รับรู้ วัจนกรรมประเภทนี้อาจมีทั้งความหมายในแง่บวก เช่น การพูด (saying) การยืนยัน (asserting) การสรุป (concluding) การรายงาน (reporting) การบรรยายหรือการพรรณนา (describing) และการคาดการณ์ (anticipating) เป็นต้น และความหมายในแง่ลบ เช่น การโอ้อวด (boasting) การวิจารณ์ (criticizing) การบ่น (complaining) การดุ (scolding) และการนินทา (gossiping) เป็นต้น

(2) การกล่าวชี้นำ (directives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่างตามความประสงค์ของผู้พูด เช่น การขอร้อง (requesting) การพูดออกคำสั่ง (commanding หรือ ordering) การอ้อนวอน (begging) การเชื้อเชิญ (inviting) การเสนอแนะ (suggesting) และการชี้แนะ (advising) เป็นต้น

(3) การกล่าวผูกพัน (commissives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดผูกมัดตนเองต่อการกระทำในอนาคต โดยผู้พูดมีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกให้ผู้ฟังรับทราบว่า ผู้พูดจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้ฟังในอนาคต เช่น การสัญญา (promising) การสาบาน (vowing) การเสนอตัว (offering) และการรับรอง (guaranteeing) เป็นต้น

(4) การกล่าวแสดงออก (expressives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึก รวมไปถึงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ ในการกล่าวถ้อยคำดังกล่าวของผู้พูดจะมีจุดประสงค์เพื่อแสดงออกถึงความมีมารยาทที่ดี เช่น การทักทาย (greeting) การขอโทษ (apologizing) การขอบคุณ (thanking) การแสดงความยินดี (congratulating) การแสดงความเสียใจ (expressing condolences) การกล่าวลา (expressing farewell) และการชม (complimenting) เป็นต้น

(5) การกล่าวประกาศ (declarations) หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อเปลี่ยนสภาพของสิ่งของ บุคคล หรือปรากฏการณ์ต่างๆ โดยส่วนใหญ่จะพบการใช้ในบริบทที่เป็นทางการ เช่น การแต่งตั้ง (appointing) การตั้งชื่อ (christening) การเสนอชื่อ (nominating) การกล่าวเปิดงาน (opening a ceremony) การไล่ออกจากงาน (firing from employment) การขับออกจากศาสนา หรือสังคมของชุมชน หรือการคว่ำบาตร (excommunicating) การคัดค้าน (objecting) การประกาศสงคราม (declaring war) และการตัดสินจำคุก (sentencing to imprisonment) เป็นต้น

จากการรวบรวมข้อมูลงานต้นฉบับภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พบวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจำนวนทั้งหมด 225 ประโยค เป็นวัจนกรรมการกล่าวความจริงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.14 วัจนกรรมการกล่าวแสดงออก คิดเป็นร้อยละ 22.47 และวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ คิดเป็นร้อยละ 20.39 นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า วัจนกรรมกรรมการกล่าวผูกพันปรากฏในประโยคคำถามน้อยที่สุด ซึ่งมีอัตราต่ำกว่าร้อยละ 5 และไม่พบวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวประกาศในการศึกษาครั้งนี้ โดยในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสามประเภทแรกที่พบมากที่สุด คือ วัจนกรรมการกล่าวความจริง วัจนกรรมการกล่าวแสดงออก และวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ ดังนี้

ตารางที่ 1 ประเภทและอัตราร้อยละของการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

ประเภทของวัจนกรรม	ร้อยละ
1) การกล่าวความจริง	57.14
2) การกล่าวแสดงออก	22.47
3) การกล่าวชี้นำ	20.39
รวม	100

4.1 การกล่าวความจริง (representatives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อบอกกล่าวข่าวสารและข้อเท็จจริงต่างๆ รวมไปถึงการแสดงความเชื่อของผู้พูดให้ผู้ฟังได้รับรู้ วัจนกรรมประเภทนี้อาจมีทั้งความหมายในแง่บวก และความหมายในแง่ลบ

หน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวความจริงในงานวิจัยนี้แสดงหน้าที่ 6 หน้าที่ คือ (1) การกล่าวรำพึงรำพัน คิดเป็นร้อยละ 21.97 (2) การคาดคะเน คิดเป็นร้อยละ 21.21 (3) การบอกกล่าว คิดเป็นร้อยละ 19.70 (4) การบ่น คิดเป็นร้อยละ 15.91 (5) การตำหนิ คิดเป็นร้อยละ 12.88 และ (6) การแสดงความไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 8.33

ตารางที่ 2 หน้าที่และอัตราร้อยละของการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามการกล่าวความจริง

วัจนกรรมอ้อมการกล่าวความจริง	ร้อยละ
1) การกล่าวรำพึงรำพัน	21.97
2) การคาดคะเน	21.21
3) การบอกกล่าว	19.70
4) การบ่น	15.91
5) การตำหนิ	12.88
6) การแสดงความไม่เห็นด้วย	8.33
รวม	100

4.1.1 การกล่าวรำพึงรำพัน หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำพรรณนาถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือกล่าวพรรณนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้พูด โดยผู้พูดได้กล่าวรำพึงรำพันกับตัวเอง หรือ กล่าวรำพึงรำพันให้ผู้ฟังได้ยิน

ตัวอย่างที่ 1

สถานการณ์: พลอยจะต้องออกจากบ้านคลองบางหลวงเพื่อไปอยู่ในวัง เนื่องจากแม่แช่มของพลอยไม่สามารถทนอยู่กับเจ้าคุณพ่อได้อีกต่อไป พอคุณเชยทราบเรื่องก็ตกใจมาก จึงพูดกับพลอยว่า

เชย: “นี่แม่พลอยจะไปจริงๆ หรือ คุณอุ่นบอกฉันเมื่อกี้นี้เอง แต่ฉันยังไม่เชื่อ”

พลอย: พลอยเห็นหน้าคุณเชยซีดๆ แล้วนึกถึงที่เคยวิ่งเล่นกันอยู่ทุกวัน ก็ตื้นตันใจ ได้แต่พยักหน้า คุณเชยยังไม่ปล่อยแขนพลอย และมือที่กำแขนพลอยนั้นเย็นเฉียบ พอเห็นพลอยพยักหน้ารับคำ น้ำตาเม็ดโตๆก็ร่วงจากนัยน์ตาของคุณเชยและไหลลงมาถูกแขนของพลอยหลายเม็ด

เชย: “โธ่ แม่พลอย” คุณเชยพูดเสียงเครือ “<u>แม่พลอยไปเสียแล้วฉันจะเล่นกับใครล่ะ</u> แม่พลอยอย่าลืมฉันนะ” คุณเชยพูดซ้ำๆ ซากๆ อยู่หลายหน

เมื่อได้ยืนดูหน้ากันอยู่อีกครู่หนึ่ง คุณเชยก็ยื่นห่อที่ถือมาด้วยนั้นให้ พลางกล่าวว่า “นี่แม่พลอย ฉันให้...จันอับ ฉันแอบขโมยคุณอุ่นเธอมาจากบนตึก แม่พลอยเอาไว้ไปกินกลางทางก็แล้วกัน” (น.10)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม “ฉันจะเล่นกับใครล่ะ” ไม่ได้แสดงเจตนาในระดับพื้นผิวที่เป็นการถามที่ต้องการคำตอบ แต่แสดงเจตนาในระดับลึกในการกล่าวรำพึงรำพันของผู้พูดในประโยคคำถาม เนื่องจากสถานการณ์ดังกล่าว คุณเชยซึ่งเป็นผู้พูดรู้สึกเสียใจที่พลอยผู้เป็นน้องสาวและเพื่อนเล่นที่สนิทสนมของคุณเชยต้องออกจากบ้านคลองบางหลวงไปอยู่ในวัง นอกจากนี้ จากบทบรรยาย “คุณเชยพูดเสียงเครือ” และ “คุณเชยพูดซ้ำๆ ซากๆ อยู่หลายหน” ส่งผลให้การกล่าวถ้อยคำประโยคคำถาม “ฉันจะเล่นกับใครล่ะ” เป็นวัจนกรรมอ้อมที่แสดงหน้าที่ในการกล่าวรำพึงรำพันของผู้พูดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ผู้ฟังได้ยิน โดยเจตนาหรือความตั้งใจของผู้พูดเป็นไปตามแบบแผน และผลของวัจนกรรมที่เกิดขึ้นซึ่งผู้ฟังสามารถเข้าใจเจตนาของผู้พูดได้ว่าไม่ได้แสดงเจตนาการถาม

ตัวอย่างที่ 2

สถานการณ์: พ่อเพิ่มกับแม่พลอยกลับไปเยี่ยมบ้านคลองบางหลวง ทั้งสองรู้สึกตกใจมากเมื่อสภาพบ้านที่พลอยเคยอาศัยอยู่ตอนเป็นเด็กนั้นทรุดโทรมอย่างมาก

พ่อเพิ่มเดินอยู่ข้างหลังพลอยออกอุทานขึ้นเบาๆ ว่า

เพิ่ม: “ความจริงฉันก็ออกจากบ้านนี้ไปไม่นานเท่าไร แต่ทำไมถึงได้โทรมเร็วอย่างนี้ก็ไม่รู้!” พลอยมองดูรอบๆตัวแล้วก็ยิ่งใจหายยิ่งขึ้น ของบางอย่างที่เคยรู้จักดีเมื่อยังเด็กๆ จนบัดนี้ก็ยังมีเหลืออยู่บ้าง ต้นปีบใหญ่ ต้นพิกุลใหญ่ที่เคยแย่งกันเก็บดอกกับเด็กๆ เดี๋ยวนี้ก็ยังคงอยู่ แผ่เงาร่มรื่น (น.682)

ประโยคคำถาม “ทำไมถึงได้โทรมเร็วอย่างนี้ก็ไม่รู้!” ปรากฏคำแสดงคำถาม “ทำไม” แต่ผู้พูดไม่ได้แสดงเจตนาในการถาม โดยผู้พูดแสดงเจตนาการกล่าวรำพึงรำพันต่อสิ่งที่ผู้พูดได้ประสบพบเจอซึ่งมีความสะเทือนใจต่อความรู้สึกของตัวผู้พูด คือ สภาพการเปลี่ยนแปลงของบ้านคลองบางหลวงที่มีความทรุดโทรมอย่างมาก นอกจากนี้ บทบรรยาย “พ่อเพิ่มเดินอยู่ข้างหลังพลอยออกอุทานขึ้นเบาๆ” แสดงให้เห็นว่าผู้พูดกล่าวรำพึงรำพันแสดงความรู้สึกกับตัวเอง จึงทำให้การกล่าวถ้อยคำประโยคคำถาม “ทำไมถึงได้โทรมเร็วอย่างนี้ก็ไม่รู้!” แสดงเจตนาเป็นวัจนกรรมอ้อมเพื่อการกล่าวรำพึงรำพัน

4.1.2 การคาดคะเน หมายถึง การที่ผู้พูดคาดการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งผู้พูดเชื่อว่ามีความเป็นไปได้

ตัวอย่างที่ 3

สถานการณ์: เสด็จรับสั่งว่ามีข้าหลวงถือวิสาสะขโมยบุหรี่ของเสด็จไป ในอนาคตเสด็จอาจจะหมดตัวเพราะข้าหลวงก็ได้

เมื่อเห็นช้อยหัวเราะ เสด็จก็อดทรงพระสรวลไม่ได้ แต่รับสั่งว่า

เสด็จ: “ดูนังช้อยซี ว่าแล้วยังตีหน้าทะเล้น! เอ็งขโมยบุหรี่ของข้าไปสูบจริงไหมล่ะ ข้าพูดถึงได้ถูกใจนัก รับมาเสียดีๆ นะ”

ช้อย: “เปล่ามังคะ” ช้อยทูลปฏิเสธ

เสด็จ: “โฮ้ย อย่ามาแก้ตัว ถ้าเอ็งไม่สูบ เอ็งก็ลักของข้าไปเที่ยว แจกเพื่อนแจกฝูง หรือให้นางสายอาเองสูบเท่านั้นแหละ”

สาย: “อ้าวแล้วกัน” คุณสายพูดขึ้น “กริ้วไปกริ้วมา กลับมาลงเอาหม่อมฉันเข้าแล้ว”

เสด็จ: “ไม่รู้ละ ข้าหลวงตำหนักนี้ มันก็เหมือนกันทั้งนั้น เห็นข้าใจดี ก็ถือวิสาสะไปเสียหมด” เสร็จรับสั่ง “พอข้ากำลังจะอวดกับนางพลอยเขาว่า ข้าจะอยู่ได้เวลาเขาไม่อยู่ ก็เกิดเหตุทีเดียว นี่อีกหน่อยข้ามิหมดตัวหรือ? “แต่เอาเถิดพลอย” เสด็จหันมารับสั่งต่อไป “ถึงเจ้าจะต้องกลับบ้านไปอยู่บ้านอยู่ช่องเมื่อถึงเวลาข้าก็ไม่ห้าม ข้าจะอยู่ทนให้นังพวกลักเล็กขโมยน้อยพวกนี้มันปอกลอกไปตามใจมัน ถึงเจ้าจะไปอยู่ห่างไกลก็ไม่เป็นไรนักหนา คิดถึงข้าก็ไปมาหาสู่กันได้” (น. 226-227)

จากตัวอย่าง ประโยคคำถาม “นี่อีกหน่อยข้ามิหมดตัวหรือ?” เป็นวัจนกรรมอ้อมแสดงหน้าที่การคาดคะเนถึงเหตุการณ์ในอนาคต เนื่องจากการกระทำของข้าหลวงที่ชอบลักขโมยข้าวของของเสด็จ เสด็จซึ่งเป็นผู้พูดจึงคิดว่าในอนาคตอาจหมดตัวได้ จากการกล่าวถ้อยคำ “ไม่รู้ละ ข้าหลวงตำหนักนี้ มันก็เหมือนกันทั้งนั้น เห็นข้าใจดี ก็ถือวิสาสะไปเสียหมด” เสร็จรับสั่ง “พอข้ากำลังจะอวดกับนางพลอยเขาว่า ข้าจะอยู่ได้เวลาเขาไม่อยู่ ก็เกิดเหตุทีเดียว นี่อีกหน่อยข้ามิหมดตัวหรือ?” โดยประโยคคำถาม “นี่อีกหน่อยข้ามิหมดตัวหรือ?” เป็นวัจนกรรมอ้อมที่ไม่ได้แสดงหน้าที่ในการถาม

ตัวอย่างที่ 4

สถานการณ์: พ่อเพิ่มจะให้เจ๊กทำรูประดาษสวยๆ เผาส่งไปให้คุณเปรมบนสวรรค์ ซึ่งอ๊อดไม่เห็นด้วย แต่พ่อเพิ่มยังคงยืนยันในความคิดของตน

เพิ่ม: “ไปอยู่ทางโน้นเดี๋ยวไม่มีใครปรนนิบัติ ลุงจะให้เจ๊กทำรูประดาษสวยๆสักสิบตัวเผาส่งไปให้ ช่างปะไร!”

อ๊อด: ตาอ๊อดหัวเราะหงาย แล้วพูดว่า “ผมไม่รู้ด้วยนะคุณลุง เดี๋ยวคุณแม่ดุผมตาย!”

เพิ่ม: “เฮ่ย! ไม่เป็นไรหรอกน่า” พ่อเพิ่มตอบ “ลุงเคยถามเขาแล้ว เขาบอกว่า เขาไม่ว่า ลุงกลัวแต่อย่างเดียวเท่านั้น... ”

อ๊อด: “กลัวอะไรครับ?” ตาอ๊อดซัก

เพิ่ม: “กลัวท่านจะไม่รับไว้น่ะซี เมื่อเป็นๆลุงเคยแนะท่านให้ลองดูบ้าง แต่ท่านกลับบอกว่าจะทำให้ท่านตายเร็ว เดี๋ยวนี้ท่านก็ตายแล้ว เห็นจะไม่เป็นไรกระมัง?”

อ๊อด: “แล้วเผื่อส่งไปท่านก็ยังไม่รับ คุณลุงจะทำอย่างไร?” ตาอ๊อดซักด้วยความสนุก

เพิ่ม: “ไม่เป็นไรหรอกพ่ออ๊อด” พ่อเพิ่มพูดอย่างใจเย็น “ท่านไม่ใช้สอยก็เก็บเอาไว้ที่นั่น อีกหน่อยลุงตามไปทวงคืนเอามาใช้เอง” (น. 818)

จากตัวอย่าง พ่อเพิ่มจะให้เจ๊กทำรูปกระดาษสวยๆ เผาส่งไปให้คุณเปรมบนสวรรค์ โดยบริบทก่อนหน้า “ลุงเคยแนะท่านให้ลองดูบ้าง แต่ท่านกลับบอกว่าจะทำให้ท่านตายเร็ว เดี๋ยวนี้ท่านก็ตายแล้ว” ต่อมาผู้พูดกล่าวว่า “เห็นจะไม่เป็นไรกระมัง?” พร้อมให้เหตุผลสนับสนุนว่า “ไม่เป็นไรหรอกพ่ออ๊อด” พ่อเพิ่มพูดอย่างใจเย็น “ท่านไม่ใช้สอยก็เก็บเอาไว้ที่นั่น อีกหน่อยลุงตามไปทวงคืนเอามาใช้เอง”โดยประโยคคำถาม “เห็นจะไม่เป็นไรกระมัง?” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงหน้าที่การคาดคะเนถึงการกระทำในอนาคตของผู้พูด กล่าวคือ การเผารูปกระดาษสวยๆ ส่งไปให้คุณเปรมจะไม่มีผลเสียใดๆเกิดขึ้น และผู้พูดเชื่อว่าสามารถทำได้ ทั้งนี้ โชอิชิ และปรียา (Shoichi and Preeya, 2005: 202) และสอ เสถบุตร (2533: 40) อธิบายว่า คำลงท้าย “กระมัง” แสดงออกถึงการคาดเดาและการคาดคะเนของผู้พูด โดยผู้พูดมีความรู้สึกสงสัยเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวถึง

4.1.3 การบอกกล่าว หมายถึง การที่ผู้พูดบอกกล่าว อธิบาย หรือชี้แจงให้ผู้ฟังได้รับทราบเรื่องราวต่างๆที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทราบรายละเอียด

ตัวอย่างที่ 5

สถานการณ์: พลอยสงสัยว่าคุณสายรู้จักเจ้าคุณพ่อของพลอยได้อย่างไร พลอยจึงถามคุณสาย คุณสายจึงตอบว่าตนได้รู้จักคุ้นเคยเจ้าคุณพ่อของพลอยเป็นอย่างดี

พลอยยอดสงสัยมิได้ ว่าคุณสายกับคุณพ่อจะรู้จักคุ้นเคยกันเพียงใด จึงถามออกไปขณะที่แต่งตัวอยู่

สาย: “คุณพ่อพลอยน่ะหรือ?” คุณสายพูดยิ้มๆ “ป้ารู้จักมานานแล้ว ตั้งแต่ท่านเป็นมหาดเล็กอยู่ในวัง ตอนนั้นป้าจะโตกว่าพลอยสักหน่อย และท่านก็ยังเป็นหนุ่ม ตอนท่านชอบแม่ของพลอย ป้าก็เลยได้โอกาสคุ้นเคยกับท่านไปด้วย ถ้าไม่รู้จักกัน ป้าจะออกไปหาท่านได้อย่างไร?”

เมื่อแต่งตัวเสร็จ คุณสายก็พาพลอยออกจากวัง มีผาดถือหีบหมากตามหลัง บ่ายหน้าไปลงเรือที่ท่าพระ แล้วเรือก็เริ่มข้ามแม่น้ำมุ่งไปยังคลองบางหลวง ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ออกจากวัง (น. 113-114)

ประโยคคำถาม “ป้าจะออกไปหาท่านได้อย่างไร?” แสดงหน้าที่ถึงการบอกกล่าวและอธิบายให้ข้อมูลแก่ผู้ฟังได้รับทราบเรื่องราว เนื่องจากบทบรรยาย “คุณสายพูดยิ้มๆ” และการกล่าวถ้อยคำ “ป้ารู้จักมานานแล้ว ตั้งแต่ท่านเป็นมหาดเล็กอยู่ในวัง ตอนนั้นป้าจะโตกว่าพลอยสักหน่อย และท่านก็ยังเป็นหนุ่ม ตอนท่านชอบแม่ของพลอย ป้าก็เลยได้โอกาสคุ้นเคยกับท่านไปด้วย” จึงทำให้ถ้อยคำที่ตามหลังมา “ถ้าไม่รู้จักกัน ป้าจะออกไปหาท่านได้อย่างไร?” เป็นการบอกกล่าวเรื่องราวโดยผู้พูดไม่ได้แสดงเจตนาในการถาม ซึ่งผลวัจนกรรมจากการกล่าวถ้อยคำนี้ทำให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวระหว่างเจ้าคุณพ่อกับคุณสาย

ตัวอย่างที่ 6

สถานการณ์: ประไพกล่าวถึงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับการครองชีวิตคู่ซึ่งมีความแตกต่างจากพลอย

พลอย: “ยายประไพ!” พลอยพูดอย่างตกใจ “นี่แกเอาอะไรมาพูด ไม่เคยพบไม่เคยเห็น! มีอย่างรึผัวเมียอยู่กินมาด้วยกันไม่ถูกกันนิดๆ หน่อยๆ ก็ถึงกับจะเลิกจะร้าง ประไพเอาความคิดนี้มาจากไหน แม่ไม่เคยสั่งเคยสอน”

ประไพ: “คุณแม่ก็ดีแต่คิดอย่างแต่ก่อน” ประไพตอบ “คนแต่ก่อนนี้ แต่งงานกันแล้วก็ทนอยู่กันไปจนตาย ผัวจะมีเมียน้อยสักกี่คนก็ทนได้ ผัวจะดูถูกเหยียบย่ำ หรือเอาเปรียบอย่างไรก็ต้องทน ผู้หญิงแต่ก่อนถูกถือว่าเป็นของผู้ชาย ไม่มีชีวิตของตัวเอง ไพไม่ถือเช่นนั้น ไพเกิดมาชาติหนึ่ง ถึงจะเป็นผู้หญิงก็มีชีวิตของตัวเอง แต่งงานก็อยากมีความสุข ถ้าใครให้ความสุขแก่ไพได้ ไพก็จะอยู่กับคนนั้น แต่ถ้าเมื่อไรรู้ว่าอยู่ไปก็ไม่มีความสุข ก็เลิกกันเสียดีกว่า <u>จะอยู่ทรมานน้ำใจกันไปทำไม</u>”

พลอย: “โธ่! ประไพ!” พลอยพูดเสียงสั่นด้วยความหมดหวัง เพราะคำพูดของประไพเหมือนเส้นกับเส้นตรงอีกเส้นหนึ่งที่แยกจากความคิดเห็นของตนออกไปเป็นมุมฉาก (น. 1,073)

ประไพมีความคิดว่า เมื่อสามีภรรยาไม่สามารถใช้ชีวิตคู่ร่วมกันได้ ก็ควรที่จะเลิกกันเสีย ดังจะเห็นได้จากในบทบรรยาย “ประไพตอบ” และการกล่าวถ้อยคำของประไพเองว่า “คนแต่ก่อนนี้ แต่งงานกันแล้วก็ทนอยู่กันไปจนตาย ผัวจะมีเมียน้อยสักกี่คนก็ทนได้ ผัวจะดูถูกเหยียบย่ำ หรือเอาเปรียบอย่างไรก็ต้องทน ผู้หญิงแต่ก่อนถูกถือว่าเป็นของผู้ชาย ไม่มีชีวิตของตัวเอง ไพไม่ถือเช่นนั้น ไพเกิดมาชาติหนึ่ง ถึงจะเป็นผู้หญิงก็มีชีวิตของตัวเอง แต่งงานก็อยากมีความสุข ถ้าใครให้ความสุขแก่ไพได้ ไพก็จะอยู่กับคนนั้น แต่ถ้าเมื่อไรรู้ว่าอยู่ไปก็ไม่มีความสุข ก็เลิกกันเสียดีกว่า จะอยู่ทรมานน้ำใจกันไปทำไม” โดยจากการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด ทำให้ประโยคคำถาม “จะอยู่ทรมานน้ำใจกันไปทำไม” เป็นวัจนกรรมอ้อมที่แสดงหน้าที่การบอกกล่าว อธิบายและชี้แจงเรื่องราวความคิดของผู้พูดให้ผู้ฟังเข้าใจ

4.1.4 การบ่น หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำด้วยความรู้สึกหงุดหงิดรำคาญใจ ไม่พอใจหรือไม่ชอบใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากผู้ฟัง

ตัวอย่างที่ 7

สถานการณ์: คุณสายกำลังเตรียมดอกไม้ธูปเทียนเพื่อทำพิธีถวายตัวพลอยให้กับเสด็จ แต่แม่แช่มไม่เข้าใจในการกระทำของคุณสาย คุณสายจึงบ่นใส่แม่แช่ม

แช่ม: “นั่นคุณจะทำอะไรคะ?”

สาย: “อ้าว” คุณสายตอบ “ก็จัดดอกไม้ธูปเทียนให้พลอยถวายตัวเสด็จไงเล่า”

แช่ม: “ต้องถึงยังงั้นทีเดียวหรือคุณ” แม่ท้วงขึ้นมา “ก็พลอยเป็นลูกฉัน ฉันก็เป็นข้าเสด็จอยู่แล้ว จะต้องถวายตัวอีกทำไม?”

สาย: “<u>แม่แช่มนี่เมื่อไรจะโตเสียที</u>” คุณสายบ่น “พลอยเขาเป็นลูกแม่แช่มเสียคนเดียวเมื่อไหร่ล่ะ พ่อเขาเป็นพระน้ำพระยา แล้วก็ก๊กฟากข้างโน้น เอาลูกเขามาทำดีไม่ดีเดี๋ยวญาติเขาจะมาพลอยว่าฉันด้วย ไหนๆ ก็จะเอาพลอยมาถวายท่านแล้ว ทำเสียให้มันถูกเรื่องถูกราว แล้วเรื่องมันก็ไม่ยากเย็นอะไรนักหนา ข้าวของเราก็มีอยู่แล้ว” (น. 29-30)

จากตัวอย่างข้างต้น วัจนกรรมประโยคคำถามแบบให้ตอบเนื้อความแสดงหน้าที่ในการกล่าวความจริง จากสถานการณ์ดังกล่าว คุณสายบ่นแม่แช่มที่ไม่ยอมเข้าใจธรรมเนียมประเพณีความถูกต้องในการถวายตัวพลอยเป็นข้าเสด็จ ถึงแม้ว่าแม่แช่มจะเป็นข้าเสด็จอยู่แล้ว แต่คุณหลวง

พ่อของพลอยไม่ได้เป็นข้าเสด็จ ดังนั้น คุณสายจำเป็นจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามธรรมเนียม จึงได้กล่าวถ้อยคำบ่นแม่แช่ม จากบทบรรยาย “คุณสายบ่น” และบริบทการกล่าวถ้อยคำ “แม่แช่มนี่เมื่อไรจะโตเสียที” ซึ่งเป็นการแสดงความหมายในแง่ลบ พร้อมกับให้เหตุผลสนับสนุนการกระทำของผู้พูด “พลอยเขาเป็นลูกแม่แช่มเสียคนเดียวเมื่อไหร่ล่ะ พ่อเขาเป็นพระน้ำพระยา แล้วก็ก๊กฟากข้างโน้น เอาลูกเขามาทำดีไม่ดี เดี๋ยวญาติเขาจะมาพลอยว่าฉันด้วย ไหนๆ ก็จะเอาพลอยมาถวายท่านแล้ว ทำเสียให้มันถูกเรื่องถูกราว แล้วเรื่องมันก็ไม่ยากเย็นอะไรนักหนา ข้าวของเราก็มีอยู่แล้ว” จากบริบทดังกล่าวทำให้ประโยคคำถาม “แม่แช่มนี่เมื่อไรจะโตเสียที” มีหน้าที่ที่ไม่สัมพันธ์กับรูปประโยค โดยจัดว่าเป็นวัจนกรรมอ้อม

ตัวอย่างที่ 8

สถานการณ์: อ๊อดลาออกจากงาน อั้นไม่เห็นด้วยกับการกระทำของอ๊อด

อ๊อด: ตาอ๊อดกลับไปนั่งที่เดิมแล้วพูดว่า “พี่อั้นอ๊อดลาออกจากงานเสียแล้วละ”

อั้น: “อ้าวแล้วกัน!”ตาอั้นร้องอย่างสงสัยไม่เข้าใจ “ทำไมล่ะ?”

อ๊อด: “อยู่ไปก็เท่านั้น ไม่เห็นมีอะไรทำ” ตาอ๊อดตอบ

อั้น: “พุทโธ่! อ๊อด ทำไมเป็นคนอย่างนี้” ตาอั้นพูดอย่างหัวเสีย “คนอื่นเขาทำงานกันมาได้เป็นก่ายเป็นกอง ทำไมเขาทนอยู่ได้ อ๊อดเข้าไปประเดี๋ยวเดียวก็ออกมา จะปรึกษากันก่อนรึก็ไม่มี!”

อ๊อด: “จะว่าก็ว่าออกมาเถิด ว่าอ๊อดขี้เกียจ อ๊อดไม่ว่าอะไรหรอก ยอมรับแล้วว่าเป็นคนขี้เกียจ” (น. 1,043)

จากสถานการณ์ข้างต้น อ๊อดน้องชายของอั้นลาออกจากงาน อั้นรู้สึกหัวเสียและไม่พอใจต่อการกระทำของอ๊อด อั้นจึงได้กล่าวถ้อยคำบ่นน้องชายของตนว่า “ทำไมเป็นคนอย่างนี้” ตามด้วยบทบรรยาย “ตาอั้นพูดอย่างหัวเสีย” นอกจากนี้ คำอุทาน “พุทโธ่!” พร้อมกับเครื่องหมายอัศเจรีย์หมายถึง คำที่เปล่งออกมาด้วยความสงสารเวทนา และแสดงความรู้สึกเศร้าหรือเสียใจ โดยคำอุทานนั้นจะช่วยสื่อให้ผู้รับสารเข้าใจถึงเจตนาและความรู้สึกของผู้ส่งสารได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้ง ธีรนุช โชคสุวณิช (2533: 97) กล่าวว่า เมื่อผู้พูดกล่าวประโยคที่ปรากฏคำแสดงคำถาม “ทำไม” ผู้พูดแสดงเจตนาต่อว่าหรือบ่นถึงการกระทำของผู้ฟังที่ปิดไม่ให้ผู้พูดรู้ หรือการกระทำนั้นไม่เป็นดังที่ผู้พูดต้องการ ผู้พูดจะกล่าวประโยคที่เป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้ว มีประธานเป็นบุรุษที่ 2 และคำไม่ชี้เฉพาะ “ทำไม” ในตัวอย่างนี้ ผลของวัจนกรรมเป็นไปตามแผนและผู้ฟังสามารถเข้าใจเจตนาของผู้พูด จึงทำ

ให้อ๊อดทราบว่าตนกำลังถูกอั้นผู้เป็นพี่ชายกำลังกล่าวบ่นต่อว่า อ๊อดจึงได้กล่าวถ้อยคำต่อมาว่า “จะว่าก็ว่าออกมาเถิด ว่าอ๊อดขี้เกียจ อ๊อดไม่ว่าอะไรหรอก ยอมรับแล้วว่าเป็นคนขี้เกียจ”

4.1.5 การตำหนิ หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวตำหนิหรือต่อว่าผู้ฟัง เมื่อผู้ฟังกระทำความผิด และผู้พูดเห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่สมควรเกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ 9
สถานการณ์: อั้นพูดถึงเสวีว่ามาชอบพอกับประไพ แต่พลอยหลุดปากพูดไปว่าเสวีเป็นลูกเจ๊ก

อั้น: “พ่อเขาชื่อ นายฮง แซ่แต้ แม่เขาชื่อสิน แต่เดี๋ยวนี้คุณเสวีเขาใช้นามสกุล เตชะสิน”
พลอย: “ลูกเจ๊ก...” พลอยหลุดปากพูดออกไปแล้วก็รู้ตัวว่าพูดผิด
อั้น: ตาอั้นทำสีหน้ารำคาญแล้วก็พูดว่า “ถึงพ่อเขาจะเป็นเจ๊กก็ไม่เห็นเสียหายอะไร เพราะคุณเสวีเขาก็เป็นไทย และได้ทำประโยชน์ให้บ้านเมืองมาแล้วมาก เวลานี้ก็รับราชการ มีตำแหน่งสูง มีหน้ามีตา ผมเห็นว่าคุณแม่ไม่ควรจะถือ เพราะถ้าจะพูดกันไป ตระกูลของเราทางฝ่ายคุณพ่อก็เป็นเจ๊ก ถึงตรุษจีน คุณแม่ก็ยังให้ผมเซ่นไหว้ปู่ย่าตายายจนถึงทุกวันนี้ แล้วเราจะไปว่าคนอื่นเขาเป็นลูกเจ๊กลูกจีนจะถูกหรือ อีกอย่างหนึ่งถ้าจะพูดถึงเรื่องเงินทองเขาก็มีมาก ไม่น้อยไปกว่าฝ่ายเรา ไม่ต้องห่วงว่าเขาจะปอกลอก ผมเห็นว่าประไพจะแต่งงานกับใครได้ดีเท่าคุณเสวีก็หายาก” (น. 969-970)

ในตัวอย่างข้างต้น เมื่ออั้นได้เล่าถึงคุณเสวีซึ่งเป็นลูกคนจีน แม่พลอยได้หลุดปากพูดออกไปว่า “ลูกเจ๊ก” พลอยซึ่งเป็นผู้พูดก็รู้ตัวว่าตนนั้นผิดและไม่ควรกล่าวถ้อยเช่นนั้น จากบริบท “พลอยหลุดปากพูดออกไปแล้วก็รู้ตัวว่าพูดผิด” บุญเตือน ศรีวรพจน์ (2552: 14) กล่าวว่า “....คนไทยมักเรียกชาว จีนในบ้านเราว่า “เจ๊ก” หรือใช้คำนี้นำหน้าชื่อ เช่น เจ๊กเหล็ง เจ๊กฮวด ฯลฯ และดูเหมือนจะเป็นคำที่บรรดา “เจ๊ก” ทั้งหลายจะไม่ค่อยสบอารมณ์กับชื่อที่ถูกเรียกเท่าใดนัก ซ้ำยังถือว่าเป็นคำเรียกที่แสดงถึงความดูถูกอีกต่างหาก....” จากข้อความดังกล่าว หากเรียกคนจีนว่า “เจ๊ก” เป็นการเรียกขานที่ไม่ค่อยสุภาพ แสดงถึงการดูถูก ดังนั้น อั้นรู้สึกไม่พอใจต่อคำพูดของแม่พลอย จากบริบท “ตาอั้นทำสีหน้ารำคาญ” อั้นจึงได้กล่าวตำหนิแม่พลอยอย่างสุภาพโดยใช้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “แล้วเราจะไปว่าคนอื่นเขาเป็นลูกเจ๊กลูกจีนจะถูกหรือ” ทั้งนี้ เพราะแม่พลอยเป็นมารดาของอั้น มีสถานทางสังคมที่สูงกว่าอั้น และอั้นควรเคารพนับถือ ดังนั้น อั้นจึงจำเป็นต้องกล่าว

ตำหนิแม่พลอยอย่างสุภาพ เพื่อเป็นการรักษาหน้าผู้ฟัง เพราะบางครั้งการพูดอ้อมมีความสุภาพมากกว่าการพูดตรง แทนเนน (1986: 109) กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้วัจนกรรมอ้อมว่า เพื่อหลีกเลี่ยงผลในทางลบ (avoiding negative results) หรือเป็นการรักษาหน้า และเพื่อแสดงความสุภาพ (politeness) เพราะในบางกรณี การพูดอ้อมแสดงความสุภาพได้มากกว่าการพูดตรง อีกทั้ง โทมัส (1995: 178) ยังกล่าวอีกว่า การสื่อสารโดยใช้วัจนกรรมอ้อมเพื่อความสุภาพและการรักษาหน้า (politeness/regard for face) นั้น เป็นการสื่อสารที่คำนึงถึงความรู้สึกของคู่สนทนา ได้แก่ การที่ผู้พูดเลือกใช้ภาษาอ้อมในการกล่าวถึงจุดบกพร่องของผู้อื่น หรือการกล่าวตำหนิผู้อื่น โดยทำให้ผู้ฟังไม่รู้สึกเสียหน้ามากนัก

ตัวอย่างที่ 10

สถานการณ์: ประไพทะเลาะกับเสวี ประไพพูดกับพลอยว่าถ้าไปด้วยกันไม่ได้ก็จะหย่าร้างกัน ทำให้พลอยไม่พอใจกับคำพูดของประไพเป็นอย่างมาก

ประไพ: “เวลานี้ไพยังสบายใจอยู่ก็เพราะไม่มีลูกจะผูกพัน ไม่ถูกกันจริงๆ เมื่อไรก็จะได้ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีเด็กมาต้องพลอยลำบาก....”

พลอย: “ยายประไพ!” พลอยพูดอย่างตกใจ “นี่แกเอาอะไรมาพูด ไม่เคยพบไม่เคยเห็น! มีอย่างรึผัวเมียอยู่กินมาด้วยกันไม่ถูกกันนิดๆ หน่อยๆ ก็ถึงกับจะเลิกจะร้าง <u>ประไพเอาความคิดนี้มาจากไหน</u> แม่ไม่เคยสั่งเคยสอน”

ประไพ: “คุณแม่ก็ดีแต่คิดอย่างแต่ก่อน” ประไพตอบ “คนแต่ก่อนนี้ แต่งงานกันแล้วก็ทนอยู่กันไปจนตาย ผัวจะมีเมียน้อยสักกี่คนก็ทนได้ ผัวจะดูถูกเหยียบย่ำ หรือเอาเปรียบอย่างไรก็ต้องทน ผู้หญิงแต่ก่อนถูกถือว่าเป็นของผู้ชาย ไม่มีชีวิตของตัวเอง ไพไม่ถือเช่นนั้น ไพเกิดมาชาติหนึ่ง ถึงจะเป็นผู้หญิงก็มีชีวิตของตัวเอง แต่งงานก็อยากมีความสุข ถ้าใครให้ความสุขแก่ไพได้ ไพก็จะอยู่กับคนนั้น แต่ถ้าเมื่อไรรู้ว่าอยู่ไปก็ไม่มีความสุข ก็เลิกกันเสียดีกว่า จะอยู่ทรมานน้ำใจกันไปทำไม” (น. 1,073)

จากสถานการณ์และบริบทที่ประไพกล่าวถ้อยคำ “ไม่ถูกกันจริงๆ เมื่อไรก็จะได้ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีเด็กมาต้องพลอยลำบาก....” ทำให้พลอยไม่พอใจ จึงได้กล่าวถ้อยคำตอบกลับว่า “ยายประไพ!” พลอยพูดอย่างตกใจ “นี่แกเอาอะไรมาพูด ไม่เคยพบไม่เคยเห็น! มีอย่างรึผัวเมียอยู่กินมาด้วยกันไม่ถูกกันนิดๆ หน่อยๆ ก็ถึงกับจะเลิกจะร้าง ประไพเอาความคิดนี้มาจากไหน แม่ไม่เคยสั่งเคยสอน” เมื่อพลอยได้ฟังความเห็นของประไพเกี่ยวกับชีวิตคู่ว่าสามารถหย่าร้างกันได้อย่างง่ายๆ

หากว่าไม่เข้าใจกัน ไม่ลูกกัน ซึ่งทำให้พลอยรู้สึกตกใจ จากการกล่าวถ้อยคำ “ยายประไพ!” และบทบรรยาย “พลอยพูดอย่างตกใจ” พลอยจึงไม่พอใจกับความคิดเห็นดังกล่าวของประไพ โดยในบริบทข้างต้น พลอยผู้เป็นแม่ได้ใช้คำสรรพนาม “แก” เรียกขานประไพผู้เป็นลูกด้วยอารมณ์โกรธ “นี่แกเอาอะไรมาพูด” เพราะโดยปกติพลอยมักจะไม่ใช้คำสรรพนาม “แก” ในการเรียกขานสรรพนามบุรุษที่สอง เนื่องด้วยลักษณะนิสัยของพลอยที่เป็นคนสุภาพเรียบร้อย นอกจากนี้ การกล่าวถ้อยคำในบริบทก่อนหน้า “มีอย่างรึ” สอ เสถบุตร (2533: 526) อธิบายว่า เป็นการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด เมื่อผู้พูดเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และผู้พูดรู้สึกไม่พอใจ และในบริบทตามหลัง “แม่ไม่เคยสั่งเคยสอน” แสดงความรู้สึกของพลอยว่าไม่พอใจในการกล่าวถ้อยคำของประไพ โดยประโยคคำถาม “ประไพเอาความคิดนี้มาจากไหน” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อม ซึ่งประโยคคำถามดังกล่าวเป็นประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่เป็นการแสดงเจตนาตำหนิการกระทำของผู้ฟัง

4.1.6 การแสดงความไม่เห็นด้วย หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำเพื่อที่จะแสดงความรู้สึกไม่เห็นด้วยต่อการกระทำหรือข้อความที่ผู้พูดเพิ่งได้รับ ซึ่งผู้พูดมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปจากผู้ฟัง โดยรวมไปถึงการแสดงความรู้สึกไม่เชื่อ และการแสดงเจตนาปฏิเสธ

ตัวอย่างที่ 11

สถานการณ์: ช้อยไปเยี่ยมลูกของพลอยที่เพิ่งคลอด ช้อยทักว่าลูกของพลอยยิ้มให้ช้อย แต่คุณสายกลับไม่เชื่อ

ช้อย: “ต๊าย น่ารัก ! ดูซิ พลอย แกยิ้มกับฉันด้วย”

สาย: “มันจะเกินไปหน่อยละกระมังยายช้อย <u>เด็กอะไรเกิดไม่กี่วันจะยิ้มได้แล้ว</u>” คุณสายท้วงขึ้น

ช้อย: “อ้าวจริงๆ นะคะคุณอา ไม่เชื่อคอยดูเอาเองซี” (น. 513-514)

ในตัวอย่างนี้ ช้อยทักว่าลูกของพลอยยิ้มให้ช้อย แต่คุณสายกลับไม่เชื่อ ผู้พูดจึงกล่าวถ้อยคำโดยประโยคคำถาม “เด็กอะไรเกิดไม่กี่วันจะยิ้มได้แล้ว” และคำแสดงคำถาม “อะไร” ไม่ได้แสดงหน้าที่ในการถามคำถาม จัดเป็นวัจนกรรมอ้อม เนื่องจากบริบทก่อนหน้าในการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด “มันจะเกินไปหน่อยละกระมังยายช้อย” เป็นการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้ฟัง พร้อมทั้งบทบรรยาย “คุณสายท้วงขึ้น” จึงทำให้การกล่าวถ้อยคำประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมอ้อม

ตัวอย่างที่ 12

สถานการณ์: ช้อยพูดถึงชีวิตของตนให้พลอยฟัง พลอยอาสาที่จะเลี้ยงดูช้อยเมื่อช้อยลำบาก แต่ช้อยไม่เห็นด้วย

ช้อย: "ฉันนี้เกิดมากับเขาชาติหนึ่ง มีกรรมเสียแล้วพลอยเฮ๊ย อยู่กับคนแก่มาจนกลายเป็นคนแก่ไปเอง วันหนึ่งๆ ก็ไม่ต้องทำอะไร ได้แต่นั่งเลี้ยงคนแก่ ไม่ทำให้ก็ไม่ได้สงสาร ฉันแก่ลงใครจะมาเลี้ยงฉันบ้างก็ไม่รู้"

พลอย: "ฉันเลี้ยงเองช้อย" พลอยพูดตั้งใจจะปลอบ

ช้อย: "ดัดจริต" ช้อยพูดด้วยน้ำเสียงครึ่งเล่นครึ่งจริงอย่างที่พลอยรู้จักดี "ตัวจะมาเลี้ยงเขาได้อย่างไร อายุก็พอๆ กัน เดี๋ยวนี้กลับมาทำสาวกว่ากันไปเสียแล้ว กว่าเขาจะแก่ตัวก็คงหงำพอๆกันน่ะแหละ คนแก่เลี้ยงคนแก่สนุกตายละ"

พลอย: พลอยต้องหัวเราะในคำพูดของช้อย และนึกสบายใจที่ช้อยยังไม่ทิ้งอารมณ์สนุกที่มีมาแต่เดิม (น. 601)

ในตัวอย่างข้างต้น พลอยอาสาที่จะเลี้ยงดูช้อยเมื่อช้อยแก่ตัว โดยพลอยกล่าวบริบทก่อนหน้าว่า "ฉันเลี้ยงเองช้อย" แต่ช้อยไม่เห็นด้วย โดยช้อยได้พูดกับพลอยว่า "ดัดจริต" ตามด้วยบทบรรยาย "ช้อยพูดด้วยน้ำเสียงครึ่งเล่นครึ่งจริงอย่างที่พลอยรู้จักดี" ราชบัณฑิตสถาน (2546: 401) ได้นิยามคำศัพท์ "ดัดจริต" ว่า หมายถึง แสร้งทำกริยาหรือวาจาให้เกินควร ซึ่งคำกล่าวของพลอยเป็นการกล่าววาจาเกินควร จึงทำให้ช้อยแสดงเจตนาไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวของพลอย อีกทั้ง ช้อยได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่า "อายุก็พอๆกัน เดี๋ยวนี้กลับมาทำสาวกว่ากันไปเสียแล้ว กว่าเขาจะแก่ตัว ก็คงหงำพอๆกันน่ะแหละ คนแก่เลี้ยงคนแก่สนุกตายละ" นอกจากนี้ ธีรนุช โชคสุวณิช (2533: 100) กล่าวว่าเมื่อผู้พูดกล่าวประโยคที่ปรากฏคำแสดงคำถาม "อย่างไร" ผู้พูดแสดงเจตนาคัดค้านหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กล่าวของอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น ประโยคคำถาม "ตัวจะมาเลี้ยงเขาได้อย่างไร" จึงจัดเป็นวัจนกรรมกรรมอ้อมประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบที่สอดคล้องกับคำแสดงคำถาม "อย่างไร"

4.2 การกล่าวแสดงออก (expressive) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์ เพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึก รวมไปถึงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อสิ่งต่างๆ

หน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวแสดงออกในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 5 หน้าที่ คือ (1) การแสดงความรู้สึกประหลาดใจ คิดเป็นร้อยละ 42.86 (2) การแสดงความรู้สึกไม่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 25.67 (3) การทักทาย คิดเป็นร้อยละ 15.63 (4) การแสดงอารมณ์ขัน คิดเป็นร้อยละ 9.54 และ (5) การชื่นชม คิดเป็นร้อยละ 6.30

ตารางที่ 3 หน้าที่และอัตราร้อยละของการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามการกล่าวแสดงออก

วัจนกรรมอ้อมการกล่าวแสดงออก	ร้อยละ
1) การแสดงความรู้สึกประหลาดใจ	42.86
2) การแสดงความรู้สึกไม่พอใจ	25.67
3) การทักทาย	15.63
4) การแสดงอารมณ์ขัน	9.54
5) การชื่นชม	6.30
รวม	100

4.2.1 การแสดงความรู้สึกประหลาดใจ หมายถึง การที่ผู้พูดแสดงความรู้สึกประหลาดใจกับข้อมูลใหม่ที่ได้รับจากผู้ฟัง เช่น การแสดงความรู้สึกประหลาดใจเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 13

สถานการณ์: เมื่อเสด็จทราบว่าเนื่องพี่ชายของช้อยกำลังจะแต่งงาน เสด็จก็รู้สึกประหลาดใจ

ช้อย: “พี่เนื่องจะมีเรือน” พลอยตัวเย็นวาบขึ้นมาทันที เมื่อได้ยินช้อยเอ่ยถึงเรื่องนี้ขึ้น

เสด็จ: “อะไร! เสด็จรับสั่ง “เด็กเมื่อวานซืน จะมีเมียแล้ว! แม่มันพาเข้ามาวิ่งอยู่ในวังเมื่อเร็วๆ นี้เอง มีเมียได้แล้วรึนี่! ได้กับใคร?”

ช้อย: “ได้กับคนที่นครสวรรค์ ชื่อ สมบุญ มังคะ ลูกแม่ค้าขายข้าวแกง” ช้อยทูลตอบหน้าตาเฉย

เสด็จ: เสด็จทรงพระสรวลก็ก แล้วรับสั่งว่า “ก็ดีแล้วนี่ ต่อไปจะได้ไม่ต้องอด มีข้าวแกงกินไปจนตาย แล้วแม่เจ้าเขาว่าอย่างไร?”

ช้อย: “แม่บอกว่า จะออกไปจัดการสู่ขอให้มังคะ” ช้อยทูลตอบ “จะทำอะไรก็ไม่ได้เสียแล้ว” (น. 291)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม “มีเมียได้แล้วรึนี่!” จัดว่าเป็นวัจนกรรมอ้อม ทั้งนี้หลังจากที่ช้อยได้แจ้งเรื่องของพี่เนื่องให้เสด็จทราบ “พี่เนื่องจะมีเรือน” เสด็จจึงกล่าวถ้อยคำในการแสดงความรู้สึกประหลาดใจในบริบท “อะไร! เสด็จรับสั่ง “เด็กเมื่อวานซืน จะมีเมียแล้ว! แม่มันพาเข้ามาวิ่งอยู่ในวังเมื่อเร็วๆ นี้เอง มีเมียได้แล้วรึนี่! ได้กับใคร?” ช้อยจึงตอบกลับว่า “ได้กับคนที่นครสวรรค์ ชื่อ สมบุญ มังคะ ลูกแม่ค้าขายข้าวแกง” ช้อยทูลตอบหน้าตาเฉย” นอกจากนี้ การที่ผู้พูดกล่าวประโยคคำถามที่มีคำลงท้ายประโยค “รึ” ที่แปรเปลี่ยนรูปมาจากคำลงท้ายประโยคคำถาม “หรือ” ทั้งนี้ ธีรนุช โชคสุวณิช (2533: 35) กล่าวว่า เมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำประโยคคำถามที่ปรากฏคำลงท้ายประโยคคำถาม “หรือ” ผู้พูดแสดงเจตนาแสดงความแปลกใจ ในกรณีที่ผู้พูดได้รับข้อมูลใหม่ที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมของผู้พูด ผู้พูดจะแสดงความไม่เชื่อและไม่แน่ใจข้อมูลใหม่นั้น โดยผู้พูดจะกล่าวข้อความที่แสดงข้อมูลที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมของผู้พูด นอกจากนี้ การที่ประโยคปรากฏเครื่องหมายอัศเจรีย์ก็แสดงว่าผู้พูดรู้สึกประหลาดใจกับสิ่งที่ผู้พูดได้รับ นั่นก็คือ การที่เด็กหนุ่มที่เสด็จเคยเห็นวิ่งเล่นตอนเด็กๆ กำลังจะแต่งงาน

ตัวอย่างที่ 14

สถานการณ์: ช้อยกับพลอยไปรอขบวนเสด็จ ซึ่งช้อยดีใจจนออกนอกหน้าถึงกลับเต้นร้องไชโยราวกะสาวรุ่นๆ

พลอย: “ดูช้อยซี!” พลอยพูดแล้วก็ต้องหัวเราะอีก “เดี๋ยวเด็กๆ มันได้ยินมันจะหัวเราะเยาะเอาหรอก”

ช้อย: “ช่างมัน” ช้อยตอบอย่างอารมณ์ดี “วันนี้ใครจะทำอะไรก็ไม่โกรธ แต่ท่านช่างงามเหลือเกินนะพลอย ฉันเคยอ่านหนังสือว่าใครต่อใครงามอย่างไรมาก็มาก เพิ่งมาเห็นด้วยตาว่าเป็นจริงไปได้วันนี้ พวกผู้หญิงสาวๆ ที่เขาวิ่งไปยืนกับฉันเมื่อกี้เขากระโดดโลดเต้นกันราวกะอะไรดี”

พลอย: “แล้วก็ตัวล่ะ” พลอยขัดคอ “ฉันเห็นเต้นไปกับเขาเหมือนกัน ร้องไชโยราวกะสาวรุ่นๆ”

ช้อย: “ไฮ้! <u>ถึงอย่างนั้นเทียวรึ</u>?” ช้อยร้องอย่างไม่เชื่อ แล้วก็พูดต่อไปว่า “นี่แหละหนา แม่พลอย เหมือนกับที่คนแต่ก่อนท่านว่าไว้ละ ‘อย่าว่าแต่รุ่นราวสาวแส้ ถึงเฒ่าแก่ก็ยังคิดพิศวง’ อย่างไรล่ะ” (น. 1,256 – 1,257)

จากตัวอย่างข้างต้น ในการกล่าวถ้อยคำ “ไฮ้! ถึงอย่างนั้นเทียวรึ?” ช้อยร้องอย่างไม่เชื่อผู้พูดซึ่งก็คือช้อยไม่อยากจะเชื่อว่าตนได้แสดงความดีใจจนออกนอกหน้าด้วยการเต้นร้องไชโยราวกะสาวรุ่นๆ เมื่อพลอยได้บรรยายถึงอากัปกริยาของช้อยให้ช้อยฟัง ช้อยจึงรู้สึกประหลาดใจมาก โดยการกระทำของช้อยจัดว่าเป็นข้อมูลใหม่ที่ช้อยเพิ่งได้ยินเป็นครั้งแรกจากการกล่าวถ้อยคำของพลอย นอกจากนี้ คำอุทาน “ไฮ้!” และบทบรรยาย ช้อยร้องอย่างไม่เชื่อ แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรู้สึกประหลาดใจอย่างมาก ทั้งนี้ ผู้พูดไม่ได้แสดงเจตนาการถามที่สอดคล้องกับคำลงท้ายประโยคคำถาม “รึ”

4.2.2 การแสดงความรู้สึกไม่พอใจ หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำในการแสดงความไม่พอใจต่อการกระทำของผู้ฟังหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ รวมไปถึง การประชดประชัน ด้วย

ตัวอย่างที่ 15

สถานการณ์: คุณเปรมได้ตัดพ้อต่อว่าตาอั้นที่มีภรรยาฝรั่งโดยไม่บอกกล่าวคุณเปรม

พลอย: “คุณเปรมก็ทำใจเย็นๆไว้บ้าง” พลอยทักขึ้น “คุณเปรมดุฉันเท่าไรฉันไม่โกรธหรอก แต่ฉันไม่เห็นจะได้ประโยชน์อะไร เรื่องมันก็มาถึงเพียงนี้แล้ว ถึงจะโกรธจะไม่พอใจอย่างไรก็แก้ไขไม่ได้ ฉันว่าทำใจดีๆไว้ดีกว่า อย่าให้อั้นเสียใจเลย”

เปรม: “ก็เวลาจะทำอะไร<u>ทำไมเขาไม่คิดถึงฉันบ้าง!”</u> คุณเปรมพูด “มีอย่างรึ จะมีเมียทั้งคนจะบอกให้พ่อแม่รู้ก็ไม่มี ตาอ๊อดน้องชายก็เป็นใจช่วยกันปิด ฉันช้ำใจนักแม่พลอยคราวนี้”

พลอย: “ฉันเห็นใจคุณเปรมหรอก เห็นใจจริงๆ แต่อย่าไปดุตาอ๊อดแกด้วยเลย เพราะแกเป็นน้องจะพูดอะไรก็ยาก” (น. 749-750)

จากสถานการณ์ข้างต้น คุณเปรมรู้สึกไม่พอใจตาอั้นที่มีภรรยาเป็นชาวต่างประเทศโดยไม่แจ้งให้คุณเปรมทราบ คุณเปรมผู้พูดจึงกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “ทำไมเขาไม่คิดถึงฉันบ้าง!” และบริบทตามหลัง “มีอย่างรึ จะมีเมียทั้งคนจะบอกให้พ่อแม่รู้ก็ไม่มี ตาอ๊อดน้องชายก็เป็นใจช่วยกันปิด ฉันช้ำใจนักแม่พลอยคราวนี้” จากการกล่าวถ้อยคำแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรู้สึกไม่พอใจอย่างมาก นอกจากนี้ ธีรนุช โชคสุวณิช (2533: 97) กล่าวว่า เมื่อผู้พูดกล่าวคำแสดงคำถาม “ทำไม” ผู้พูดแสดงความรู้สึกไม่พอใจต่อการกระทำที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้พูด ผู้พูดจะกล่าวถึงเรื่องราวที่ผ่านมาแล้ว

ตัวอย่างที่ 16

สถานการณ์: เสวี ประไพ และอ๊อดกำลังโต้เถียงกันเรื่องที่อ๊อดอยากจะซื้อรถคันใหม่ให้พลอย

เสวี: คุณเสวีพูดสอดขึ้นว่า “ความจริง รถผมก็ยังมีอยู่อีกคัน ถ้าคุณแม่มีธุระจะเรียกใช้สอยเมื่อไร ผมก็จะยินดีมาก จริงไหมประไพ?”

ประไพ: “ไพก็เห็นอย่างนั้นเหมือนกัน” ประไพพูดต่อขึ้นมา “รถของเราที่เรือนก็มีอย่างที่คุณเสวีว่า คุณแม่จะเรียกใช้เมื่อไรก็ได้ แล้วรถพี่อั้นก็มีอีกทั้งคัน ไม่เสียหายอะไร คุณแม่จะใช้คันไหนก็ได้ เหมือนกับรถคุณแม่เอง ไม่เห็นจะต้องซื้อใหม่ให้เสียเงินเสียทอง”

อ๊อด: “เป็นอันว่าตั้งแต่นี้ต่อไป คุณแม่ไม่ต้องมีอะไรของตัวเอง ชั้นรถก็ต้องยืมของคนอื่นเขาขี่ อย่างนั้นหรือ ประไพ?” ตาอ๊อดถามน้องสาวด้วยเสียงขุ่นๆ

ประไพ: “คุณแม่ก็คงมีทุกอย่าง เรื่องรถนั้นเท่ากับเป็นของคุณแม่ เพราะเป็นของลูกๆ ไม่เห็นจะเสียหายอะไรเลย พวกเราอยากให้คุณแม่ใช้ของของเรา เรารู้สึกพอใจที่ได้สนองคุณของคุณแม่ที่เลี้ยงเรามาจนโตเท่านั้นเอง” ประไพตอบ

อ๊อดซ “ประไพ!”ตาอ๊อดเรียกน้องสาว “<u>ประไพอยากจะว่าว่าพี่เป็นคนที่คุณแม่เลี้ยงไม่รู้จักโตใช่หรือไม่</u>?”

ประไพ: “ก็พี่อ๊อดคิดเอาเองก็แล้วกัน ไพเป็นน้อง พูดไปก็ไม่ดี”

อ๊อด: “ขอบใจ ประไพ” ตาอ๊อดพูดด้วยสำเนียงเป็นปกติ ซึ่งแสดงให้พลอยรู้ว่าตาอ๊อดต้องข่มใจเพียงไร (น. 1,054 – 1,055)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม “ประไพอยากจะว่าว่าพี่เป็นคนที่คุณแม่เลี้ยงไม่รู้จักโตใช่หรือไม่?” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่แสดงเจตนาในการแสดงความรู้สึกไม่พอใจ จากบริบท “เป็นอันว่าตั้งแต่นี้ต่อไป คุณแม่ไม่ต้องมีอะไรของตัวเอง ชั้นรถก็ต้องยืมของคนอื่นเขาขี่ อย่างนั้นหรือ ประไพ?” ตาอ๊อดถามน้องสาวด้วยเสียงขุ่นๆ และคำเรียกขานพร้อมด้วยเครื่องหมายอัศเจรีย์ “ประไพ!” แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดมีอารมณ์ไม่พอใจในการกล่าวถ้อยคำ จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้พูดไม่ได้ต้องการแสดงเจตนาในการถามว่า “ประไพอยากจะว่าว่าพี่เป็นคนที่คุณแม่เลี้ยงไม่รู้จักโตใช่หรือไม่?” แต่ผู้พูดรู้สึกไม่พอใจที่ประไพน้องสาวของตนได้พูดจาแดกดันตนที่ไม่ทำการทำงาน และไม่ได้ตอบสนองพระคุณมารดาซึ่งก็คือพลอย

4.2.3 การทักทาย หมายถึง การที่ผู้พูดสอบถามถึงสารทุกข์สุกดิบของผู้ฟัง ตามมารยาทของคนในสังคม เมื่อบุคคลพบกันจะต้องกล่าวทักทายกัน โดยหัวข้อของการสนทนาในการทักทายที่พบในงานวิจัยนี้เป็นเรื่อง สุขภาพ และหน้าที่การงาน เป็นต้น ปรีชยา กิตติพันธ์ (2545: 34-36) กล่าวว่า โดยทั่วไปการทักทายเป็นการใช้รูปประโยคที่เป็นสำนวน (หรือรูปแบบเฉพาะ) ตายตัว (conversation routine) และส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในรูปประโยคคำถามที่ผู้พูดไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อต้องการขอข้อมูล หากแต่ต้องการแสดงเจตนาทักทายผู้ฟังเป็นสำคัญ และด้วยเหตุนี้ การใช้ภาษาเพื่อทักทายนั้นมีรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ปรีชยาได้แบ่งการทักทายออกเป็นสองลักษณะ คือการทักทายเชิงบวก และการทักทายเชิงลบ

4.2.3.1 การทักทายเชิงบวก คือ การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำเพื่อแสดงออกถึงความมีอัธยาศัยไมตรีที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟังเมื่อพบหน้ากัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความประทับใจและช่วยให้การสนทนาดำเนินต่อไปด้วยความคล่องตัวขึ้นด้วย

ตัวอย่างที่ 17

สถานการณ์: อ๊อดได้ทำงานราชการ เมื่อพ่อเพิ่มพบอ๊อดก็ได้สอบถามเกี่ยวกับเรื่องงาน

เรื่องตาอ๊อดเข้าทำงาน ทำให้พ่อเพิ่มตื่นเต้นไม่น้อย วันหนึ่ง พ่อเพิ่มมาที่บ้านหลังจากตาอ๊อดเข้าทำงานแล้วสิบกว่าวัน เห็นตาอ๊อดนั่งกินของว่างตอนบ่าย ที่พลอยหาไว้ให้เมื่อเสร็จจากงาน มีพลอยนั่งอยู่ใกล้ๆ พ่อเพิ่มก็ตรงเข้ามานั่งด้วยแล้วเอ่ยถามทันทีว่า

เพิ่ม: “ว่ายังไงพ่ออ๊อด เดี๋ยวนี้เข้าทำราชการแล้ว <u>เมื่อไหร่จะเป็นใหญ่เป็นโตกับเขาบ้าง?”</u>

อ๊อด: “พุทโธ่! คุณลุงก็” ตาอ๊อดร้อง “ก็เพิ่งเข้าทำได้สิบกว่าวันเท่านั้นเอง จะเอาใหญ่เอาโตรวดเร็วอะไรถึงเพียงนั้น” (น. 1,032-1,033)

จากตัวอย่างข้างต้น เพิ่มผู้เป็นลุงได้ทักทายหลานชายโดยใช้ประเด็นเรื่องงานใหม่ของอ๊อด จากบริบท “พ่อเพิ่มก็ตรงเข้ามานั่งด้วยแล้วเอ่ยถามทันทีว่า” “ว่ายังไงพ่ออ๊อด เดี๋ยวนี้เข้าทำราชการแล้ว เมื่อไหร่จะเป็นใหญ่เป็นโตกับเขาบ้าง?” ผู้พูดกล่าวถ้อยคำประโยคคำถามที่มีคำแสดงคำถาม “เมื่อไหร่” ทั้งที่ผู้พูดทราบคำตอบดีอยู่แล้วว่าไม่มีคำตอบจากผู้ฟัง ทั้งนี้ การกล่าวทักทายในสังคมไทยสามารถทักทายในเนื้อหาที่หลากหลาย ซึ่งการทักทายในเรื่องการทำงานก็เป็นประเด็น

หนึ่ง โดยการที่ผู้พูดกล่าวทักทายก็เพื่อแสดงออกถึงความมีอัธยาศัยไมตรีที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟังเมื่อพบหน้ากัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความประทับใจและช่วยให้การสนทนาดำเนินต่อไปด้วยความคล่องตัวขึ้นด้วย

ตัวอย่างที่ 18
สถานการณ์: อ๊อดกลับมาเยี่ยมพลอยหลังจากที่ไปทำงานที่ปักษ์ใต้

อ๊อด: "แม่...แม่ ทูนหัวของลูก" ตาอ๊อดพูดด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยความดีใจเช่นเดียวกัน "อ๊อดคิดถึงแม่เหลือเกิน แม่สบายดีอยู่หรือ คิดถึงลูกบ้างหรือไม่?"
พลอย: "โธ่! อ๊อดก็ถามได้" พลอยตอบพลางกอดตาอ๊อดไว้ "ทำไมแม่จะไม่คิดถึง นี่อ๊อดกลับมาถึงเมื่อไรทำไมจู่ๆก็มาถึงตัว ไม่บอกกล่าวให้รู้ล่วงหน้าบ้างเลย" (น. 1,130)

จากบริบทข้างต้น อ๊อดเป็นผู้เริ่มกล่าวคำทักทาย "แม่สบายดีอยู่หรือ" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดแสดงเจตนาหน้าที่ในการทักทายตามธรรมเนียมมารยาทของคนในสังคมเมื่อพบกัน ทั้งนี้ ธีรนุช โชคสุวณิช (2533: 37) กล่าวว่า คำลงท้ายประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ "หรือ" ปรากฏในประโยคคำถามแสดงเจตนาการทักทายในกรณีที่ประโยคคำถามดังกล่าวมีข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบมากพอจนแน่ใจคำตอบ ผู้พูดตั้งคำถามเพียงเพื่อย้ำข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบที่ตนมีอยู่ ดังนั้น คำถามในลักษณะนี้จึงสามารถใช้ในการทักทาย เมื่อผู้พูดและผู้ฟังเพิ่งจะพบกัน ผู้พูดจะกล่าวข้อความที่ตนแน่ใจ แล้วเติมท้ายด้วยการบอกคำถาม "หรือ" และอาจมีคำบอกสถานภาพอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ ลีช (1983: 199) กล่าวว่าคนเรามีเป้าหมาย (goal) อย่างใดอย่างหนึ่งเสมอในการมีปฏิสัมพันธ์แต่ละครั้ง โดยเป้าหมายที่กล่าวถึงนี้คือ เป้าหมายทางสังคม (social goal) หมายถึง ความตั้งใจของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังเห็นว่า ตนมีพฤติกรรมการสื่อสารที่สอดคล้องกับหลักด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งในที่นี้คือการประพฤติตนอย่างสุภาพเหมาะสมตามสถานการณ์และการให้ความร่วมมือในการสื่อสาร เช่น การทักทาย เป็นต้น

4.2.3.2 การทักทายเชิงลบ คือ การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อแสดงไมตรีหรือเพื่อต้องการสร้างความประทับใจ หากแต่ผู้พูดมีจุดประสงค์อื่นแฝงอยู่ เช่น เพื่อต้องการกล่าวตำหนิ หรือเพื่อดูหมิ่นผู้ฟัง

ตัวอย่างที่ 19

สถานการณ์: พลอยมาเยี่ยมคุณพ่อที่บ้านคลองบางหลวง และไปไหว้คุณอุ่นที่ห้อง

พอพลอยเข้าไปในห้องแล้วก้มหัวลงไหว้กับพื้นอย่างนอบน้อม คุณอุ่นก็ปิดหีบนั้นอย่างเร็วและแรง จนมีเสียงดังเหมือนกับพลอยจะเข้าไปแย่งชิงของจากหีบ พลางร้องขึ้นว่า

อุ่น: "แหม! แม่ชาววัง! <u>กลับมาเมื่อไรยะ</u>? นี่ต้องซานกลับมาแล้วซี"

พลอยก็อัดอั้นตันปัญญา ไม่รู้จะโต้ตอบกับคำบริภาษอย่างไรถูก ได้แต่ก้มหน้ามองพื้น

อุ่น: "มาจากที่ไหนก็เชิญแม่กลับไปที่นั่นเถิด" คุณอุ่นพูดต่อไปอย่างไม่ลดละ (น. 119-120)

จากสถานการณ์ข้างต้น คุณอุ่นไม่ชอบแม่ของพลอย เพราะคุณอุ่นคิดว่าแม่แช่มของพลอยมาแย่งความรักจากคุณหญิงเอื้อมแม่ของคุณอุ่น ซึ่งทั้งสองมีพ่อคนเดียวกันคือพระยาพิพิธฯ เมื่อทั้งสองพบกัน คุณอุ่นจึงกล่าวคำทักทายเชิงลบด้วยประโยคคำถาม "กลับมาเมื่อไรยะ?" จากบริบท "แหม! แม่ชาววัง! กลับมาเมื่อไรยะ? นี่ต้องซานกลับมาแล้วซี" ทั้งนี้ คำลงท้ายประโยคคำท้าย "ยะ" ราชบัณฑิตสถาน (2546: 895) นิยามว่า เป็นคำออกเสียงลงท้ายวลีหรือประโยค ถือว่าไม่สุภาพ ซึ่งคุณอุ่นผู้พูดไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อแสดงไมตรีหรือเพื่อต้องการสร้างความประทับใจ หากแต่ผู้พูดมีจุดประสงค์อื่นแฝงอยู่ เช่น เพื่อดูหมิ่นผู้ฟัง ทั้งนี้ บริบทที่ตามหลัง "นี่ต้องซานกลับมาแล้วซี" โดยประโยคคำถามข้างต้นเป็นวัจนกรรมอ้อมในการกล่าวทักทายเชิงลบ และผลของวัจนกรรมที่ผู้ฟังก็สามารถรับทราบว่าเป็นการทักทายเชิงลบ จากบริบท "พลอยก็อัดอั้นตันปัญญา ไม่รู้จะโต้ตอบกับคำบริภาษอย่างไรถูก ได้แต่ก้มหน้ามองพื้น"

4.2.4 การแสดงอารมณ์ขัน หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำเพื่อให้ผู้ฟังหัวเราะ และรู้สึกสนุกสนาน เนื่องจากคำพูดของผู้พูดที่กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ต่างๆ

ตัวอย่างที่ 20

สถานการณ์: คุณสายแนะเสด็จว่าเสด็จไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องผัวๆเมียๆ เสด็จรับสั่งว่าคุณสายคงจะเป็นผู้รู้ในเรื่องนี้อย่างดี

สาย: “โบราณเขาว่า” คุณสายทูลขึ้นว่า “เรื่องความผัวความเมีย อย่าไปเกี่ยวมังคะ”

เสด็จ: “อ้อ!” เสด็จทรงพระสรวล “สายก็เคยมีผัวกับเขาเหมือนกันรึ?” ทุกคนในที่นั้น หัวเราะกันเกรียว

สาย: “วุ้ย!” คุณสายร้องเสียหลง “เสด็จรับสั่งอะไรอย่างนั้นก็ไม่รู้ หม่อมฉันว่าโบราณเขาว่าดอกมังคะ!” (น. 39)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม “สายก็เคยมีผัวกับเขาเหมือนกันรึ?” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดแสดงเจตนาการแสดงอารมณ์ขัน ทั้งนี้ จากบริบทที่คุณสายกล่าวถ้อยคำ “โบราณเขาว่า” “เรื่องความผัวความเมีย อย่าไปเกี่ยวมังคะ” เสด็จจึงตอบกลับ “อ้อ!” “สายก็เคยมีผัวกับเขาเหมือนกันรึ?” และบทบรรยาย “ทุกคนในที่นั้น หัวเราะกันเกรียว” นอกจากนี้ แทนเนน (1986: 109) กล่าวว่า การกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมมีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน (joking) เช่น ผู้พูดกล่าวถ้อยคำเพื่อป้องกันตนเองหรือเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน

ตัวอย่างที่ 21

สถานการณ์: พิศบอกว่าตนจะรวยแล้ว แต่พลอยไม่เห็นด้วย

เชย: “เอาพิศ เอาไปซื้ออะไรเล่นไป๊ นานๆ พบกันที”

พิศ: นางพิศลงกราบอย่างดีใจ รับเงินไปแล้ว บอกว่า “คุณพลอยคอยกินขนมไว้ให้ดีนะพรุ่งนี้แหละ พิศจะรวยใหญ่ทีเดียว”

พลอย: “รวยอะไรกะอีเงินสองบาท” พลอยพูดอย่างเห็นขัน

พิศ: “อ้าว คุณยังไม่รู้อะไร” นางพิศอธิบาย “เมื่อคืนพิศฝันดี๊ดี เห็นนกกระยางบินมาตั้งฝูง วันนี้ต้องแทงหวยให้เต็มภิกขาทีเดียว” (น. 215-216)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม “รวยอะไรกะอีเงินสองบาท” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อม ทั้งนี้ จากสถานการณ์ พิศคิดว่าตนกำลังจะรวย เพราะได้รับเงินสองบาทจากคุณเชย และพิศจะนำเงินไปแทงหวย และจากการกล่าวถ้อยคำของพิศ “พรุ่งนี้แหละ พิศจะรวยใหญ่ทีเดียว” ทำให้พลอยไม่เชื่อว่าพิศจะรวยได้จริงๆ และพลอยเห็นเป็นเรื่องขบขัน พลอยจึงกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “รวยอะไรกะอีเงินสองบาท” และมีบทบรรยาย “พลอยพูดอย่างเห็นขัน” ที่แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าผู้พูดกล่าวด้วยอารมณ์ขัน

4.2.5 การชื่นชม หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำทัศนคติเชิงบวก เช่น การสรรเสริญยกย่อง หรือชื่นชมบุคคล สิ่งของ หรือการกระทำที่ผู้พูดกล่าวถึง

ตัวอย่างที่ 22

สถานการณ์: พลอยชวนคุณอุ่นพี่สาวมาอยู่ที่บ้านกับพลอย คุณอุ่นรู้สึกดีใจมากและชื่นชมในความดีของพลอย

พลอย: “คุณพี่ก็อายุมากเข้าทุกวัน ยายปริก คนของคุณพี่แกก็แก่เต็มที ถ้าเจ็บไข้ลงไป ก็จะลำบาก ทำไมคุณพี่ไม่มาอยู่เสียกับน้อง บ้านช่องที่นี่ก็ใหญ่โตพอที่จะอยู่ได้สบาย”

อุ่น: คุณอุ่นเหลือบดูพลอยเหมือนกับไม่เชื่อหู แล้วพูดอย่างสงสัยว่า “แม่พลอย นี่เธอพูดจริงๆ หรือ?”

พลอย: “ก็จริงๆ สิคะ ฉันจะไปหลอกคุณพี่ทำไม” พลอยยิ้มตอบ

อุ่น: “แม่คุณทูนหัวของพี่ <u>ทำไมแม่ถึงดีอย่างนี้</u>” คุณอุ่นพูดด้วยความประหลาดใจ เพราะนึกไม่ถึง คำพูดของคุณอุ่น ทำให้พลอยนึกถึงช้อยขึ้นมาทันที ครั้งหนึ่ง ช้อยเคยพูดด้วยถ้อยคำอย่างเดียวกัน เสียงคุณอุ่น พูดว่า “เธอจะไปทนพี่ไหวหรือ คนแก่ยุ่งออกจะตายไป เดี๋ยวก็เจ็บๆ ไข้ๆ เดี๋ยวก็จะเอาโน่นเอานี่”

พลอย: พลอยดูหน้าคุณอุ่นแล้วยิ้มอย่างมีความหมายตอบว่า “ดิฉันคิดว่าจะทนไหว คุณพี่อย่าวิตกเลยในข้อนั้น” (น. 623)

จากสถานการณ์ข้างต้น คุณอุ่นชื่นชมว่าแม่พลอยใจดี ที่ไม่โกรธหรือรังเกียจคุณอุ่น อีกทั้ง แม่พลอยได้ชวนคุณอุ่นมาอยู่ด้วย คุณอุ่นจึงรู้สึกประทับใจในความดีของพลอยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้จากบริบท “แม่คุณทูนหัวของพี่ ทำไมแม่ถึงดีอย่างนี้” “คุณอุ่นพูดด้วยความประหลาดใจ” คุณอุ่นผู้กล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “ทำไมแม่ถึงดีอย่างนี้” โดยใช้คำแสดงคำถาม “ทำไม” ทั้งนี้ การกล่าวถ้อยคำบริบทก่อนหน้า “แม่คุณทูนหัวของพี่” แสดงให้เห็นว่าผู้พูดรักใคร่ผู้ฟังเป็นอย่างมาก จากอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดที่มีความซึ้งใจในความดีของแม่พลอย จนไม่รู้ว่าจะหาถ้อยคำใดมาอธิบายในความดีของแม่พลอย

4.3 การกล่าวชี้นำ (directives) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่างตามความประสงค์ของผู้พูด

หน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 3 หน้าที่ คือ (1) การให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด คิดเป็นร้อยละ 56.14 (2) การขอร้อง คิดเป็นร้อยละ 38.47 และ (3) การเตือน คิดเป็นร้อยละ 5.26

ตารางที่ 4 หน้าที่และอัตราร้อยละของการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามการกล่าวชี้นำ

วัจนกรรมอ้อมการกล่าวชี้นำ	ร้อยละ
1) การชักจูงหรือชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด	56.14
2) การขอร้อง	38.47
3) การเตือน	5.39
รวม	100

4.3.1 การให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำเพื่อชักจูง ชักชวน ชี้แนะ บอก หรือสั่งให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด โดยผู้พูดจะกล่าวถ้อยคำหว่านล้อม และให้เหตุผลของสิ่งที่ผู้ฟังพึงปฏิบัติ ซึ่งผู้พูดเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นความคิดที่ดีและมีเป็นไปได้

ตัวอย่างที่ 23

สถานการณ์: ช้อยรู้สึกผิดเมื่อตนพูดถึงพี่เนื่องโดยไม่ได้ตั้งใจ เพราะพลอยเคยชอบพอกับพี่เนื่องมาก่อน แต่พลอยกลับบอกว่าให้ช้อยพูดเรื่องพี่เนื่องต่อได้

พลอย: “พี่เนื่องทำไม?” พลอยถามแล้วก็หัวเราะ ในใจนั้น ก็นึกอัศจรรย์ตัวเองที่สามารถตีหน้าซื่อ ไม่มีพิรุธ

ช้อย: “ไม่ทำไมหรอก” ช้อยตอบ “ฉันกำลังจะว่า พี่เนื่องแกก็รักสนุกอย่างฉันเหมือนกันเท่านั้นเอง”

พลอย: พลอยยิ้ม แล้วตอบว่า “แล้วทำไมไม่พูดให้ตลอดล่ะช้อย ช้อยจะพูดอะไรก็พูดเถิด ไม่ต้องเกรงใจฉันหรอก ฉันไม่เป็นไรแล้ว” พลอยได้ยินเสียงตัวเองเหมือนคนอื่นพูด และนึกสงสัยตัวเองอยู่ครันๆว่าใจนั้นจะเหมือนกับปากที่พูดหรือไม่ (น. 310)

จากสถานการณ์ข้างต้น ช้อยรู้สึกผิดเมื่อตนพูดถึงพี่เนื่องโดยไม่ได้ตั้งใจ เพราะพี่เนื่องไปแต่งงานกับลูกสาวแม่ค้าขายข้าวแกง ซึ่งทำให้พลอยเสียใจ ช้อยจึงเล่าเรื่องของพี่เนื่องไม่ได้เต็มปากนัก แต่พลอยสามารถทำใจได้แล้วจากบทบรรยาย “พลอยยิ้ม” พลอยจึงบอกให้ช้อยพูดเรื่องของพี่เนื่องต่อด้วยประโยคคำถามแบบตอบเนื้อความ “แล้วทำไมไม่พูดให้ตลอดล่ะช้อย” ประโยคดังกล่าวปรากฏคำแสดงคำถาม “ทำไม” ทั้งนี้ ธีรนุช โชคสุวณิช (2533: 96) กล่าวว่า คำแสดงคำถาม “ทำไม” แสดงเจตนาเสนอแนะในกรณีที่ผู้พูดต้องการเสนอความคิดว่าผู้ฟังหรือทั้งผู้พูดและผู้ฟังว่าควรทำสิ่งใด ผู้พูดจะกล่าวว่า “ทำไม” ตามด้วยข้อความที่เสนอแนะให้ทำ โดยเจตนาของผู้พูดไม่ได้แสดงเจตนาในการถาม แต่เจตนาของผู้พูดต้องการบอกหรือสั่งให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด โดยมีบริบทตามหลัง “ช้อยจะพูดอะไรก็พูดเถิด ไม่ต้องเกรงใจฉันหรอก ฉันไม่เป็นไรแล้ว” ซึ่งแสดงเจตนาว่าผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังเล่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับพี่เนื่อง

ตัวอย่างที่ 24

สถานการณ์: พ่อเพิ่มอยากให้มีการจัดชุมนุมญาติในงานบวชของอ้น

พลอย: “คุณหลวง !” พลอยพูดเสียงแข็ง “อย่าทำน้อยใจไปหน่อยเลย แก่จวนจะตายอยู่แล้ว ฉันรู้หรอกว่า คุณหลวงหาเรื่องจะสนุกเท่านั้นเอง หาอะไรไม่ได้เข้าก็จะมาสนุกตรงบวชหลาน จริงไหม ?”

เพิ่ม: พ่อเพิ่มหัวเราะ แล้วตอบว่า “แม่พลอยนี่ แกรู้ใจฉันไปเสียทุกอย่าง เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน คืนวันก่อนจะบวชนี่ เรามาชุมนุมญาติพี่น้องกันสักทีจะดีไหม ฉันจะเป็นคนรับเลี้ยงเอง”

พลอย: “อย่างนั้นน่ะคงไม่อยากหรอก” พลอยว่า “เพราะคืนนั้นใครๆ ก็คงจะมาอยู่ที่นี่กันหมด ฉันนัดไว้ให้มาช่วยกันทำดอกไม้ ถ้าคุณหลวงจะเลี้ยงก็คงจะได้” (น. 1,224-1,225)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม “เรามาชุมนุมญาติพี่น้องกันสักทีจะดีไหม” เป็นวัจนกรรมอ้อมการกล่าวชี้นำ ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่างตามความประสงค์ของผู้พูด ในสถานการณ์นี้ พ่อเพิ่มต้องการให้พลอยผู้ฟังเห็นด้วยที่จะให้มีการจัดชุมนุมญาติในวันบวชของอ้น ผู้พูดจึงแสดงเจตนาการชักจูงหรือชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด ทั้งนี้ จากการกล่าวถ้อยคำ “แม่พลอยนี่ แกรู้ใจฉันไปเสียทุกอย่าง เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน คืนวันก่อนจะบวชนี่ เรามาชุมนุมญาติพี่น้องกันสักทีจะดีไหม ฉันจะเป็นคนรับเลี้ยงเอง” ผู้พูดได้จูงใจหรือสนับสนุนให้ผู้ฟังคล้อยตามและทำตามความต้องการของผู้พูดในที่สุด นอกจากนี้ ธีรนุช โชคสุวณิช (2533: 50) กล่าวว่า คำลงท้ายประโยคคำถาม “ไหม” แสดงเจตนาเพื่อชักชวนให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด โดยผู้ฟังเป็นผู้แสดงกริยา ในกรณีที่ผู้พูดต้องการทราบว่าผู้ฟังจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือไม่ ซึ่งอาจตีความได้ว่า ผู้พูดถามเพื่อแสดงเจตนาชักชวนผู้ฟังให้ตัดสินใจว่าจะกระทำตามหรือไม่ โดยที่ผู้พูดไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบมากพอที่จะคาดคะเนได้ว่าผู้ฟังจะตอบรับหรือปฏิเสธ และบางครั้ง คำชักชวนอาจไม่ได้เสนอสิ่งใดที่ผู้ฟังพอใจ แต่ผู้ฟังต้องการกระทำอยู่แล้วก็อาจจะตอบรับหรือกระทำตามคำชวนนั้น และผลของวัจนกรรมจากการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดเป็นไปตามแผนและสัมฤทธิ์ผลตามเจตนาของผู้พูด โดยผู้ฟังได้ปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูดและตอบกลับว่า “อย่างนั้นน่ะคงไม่อยากหรอก” พลอยว่า “เพราะคืนนั้นใครๆ ก็คงจะมาอยู่ที่นี่กันหมด ฉันนัดไว้ให้มาช่วยกันทำดอกไม้ ถ้าคุณหลวงจะเลี้ยงก็คงจะได้” ซึ่งหมายความว่า ผู้ฟังเห็นด้วยกับผู้พูด

4.3.2 การขอร้อง หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำขอร้องหรือขออนุญาตให้ผู้ฟังหรือผู้พูดกระทำการบางสิ่งบางอย่างตามความปรารถนา

ตัวอย่างที่ 25

สถานการณ์: ช้อยกำลังจะบอกความจริงเรื่องของพี่เนื่องซึ่งเป็นพี่ชายของช้อย และคนที่พลอยรักว่า พี่เนื่องกำลังจะแต่งงานกับลูกสาวแม่ค้าขายข้าวแกง ช้อยจึงได้ขอร้องให้พลอยทำใจแข็งไว้ อย่าโกรธ อย่าเสียใจ และอย่าน้อยใจกับเรื่องที่ช้อยกำลังจะเล่าให้พลอยฟัง

ช้อย: “พลอยเห็นอกฉันบ้างเถิด ฉันเป็นทุกข์เสียใจจะขาดตายอยู่แล้ว ทุกข์บางเรื่องมันแบ่งกันได้ แต่ทุกข์เรื่องนี้ฉันอยากจะเก็บไว้เสียคนเดียว ไม่อยากให้ถึงพลอยเลย แต่พลอยก็ต้องรู้เองวันหนึ่ง ฉันรู้จักชอบพอกับพลอยมาก็นานแล้ว แต่คราวนี้ฉันอยากจะขออะไรพลอยสักอย่างหนึ่ง ขอให้พลอยทำใจแข็งไว้ อย่าโกรธ อย่าเสียใจ

อย่าน้อยใจ ขอให้พลอยพยายามอดทนทุกอย่างที่ฉันจะบอกให้จะได้ไหม ถ้าพลอยรับปากกับฉัน ฉันจึงจะบอกให้"

พลอย: "บอกมาเถิดช้อย" พลอยตอบอย่างมั่นใจตัวเอง "ฉันสัญญาได้ว่าจะไม่โกรธ ไม่น้อยใจ ไม่เสียใจ ชั่วชีวิตฉันก็ได้ผ่านความทุกข์มาหลายเรื่องแล้ว เพราะฉันมันคนอาภัพ แม่ก็ตายเสียแต่เด็ก มีพ่อก็เหมือนกับไม่มี เวลานี้ก็อยู่ได้ด้วยความอดทน บอกมาเถิดช้อย ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์หนักสักเท่าใด ฉันก็เชื่อว่าฉันทนได้" (น. 276)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม "ขอให้พลอยพยายามอดทนทุกอย่างที่ฉันจะบอกให้ฉันจะได้ไหม" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อม ประเภทการกล่าวชี้นำ ทั้งนี้ ผู้พูดแสดงเจตนาขอร้องให้ผู้ฟังทำตามหรือให้สิ่งที่ผู้พูดปรารถนา จากบริบทในการกล่าวถ้อยคำของช้อย "แต่คราวนี้ฉันอยากจะขออะไรพลอยสักอย่างหนึ่ง ขอให้พลอยทำใจแข็งไว้ อย่าโกรธ อย่าเสียใจ อย่าน้อยใจ" จึงทำให้ประโยคคำถาม "ขอให้พลอยพยายามอดทนทุกอย่างที่ฉันจะบอกให้จะได้ไหม" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อม นอกจากนี้ จตุพร ค้าฮั้ว (Khahua, 2003: V) กล่าวว่า ผู้พูดมักกล่าวคำ "ขอ" เมื่อแสดงเจตนาการขอร้อง

ตัวอย่างที่ 26

สถานการณ์: พลอยมาเยี่ยมเจ้าคุณพ่อที่บ้านเพื่อจะมาคุยเรื่องการแต่งงานของพลอย คุณเชยขอร้องไม่ให้แม่พลอยไปพบคุณอุ่นในครั้งนี้

เชย: "แม่พลอย ไปบ้านคราวนี้ ฉันขออะไรสักอย่างหนึ่งได้ไหม?"

พลอย: "ได้สิคุณเชย" พลอยตอบ "คุณเชยจะขออะไร?"

เชย: "ฉันอยากขอให้แม่พลอย อย่าไปเกี่ยวข้องกับคุณอุ่นเธอเลยได้ไหม?"

พลอย: "เอ๊ะ! ทำไม" พลอยพูดอย่างไม่เข้าใจ "ก็ฉันก็ไม่เคยไปเกี่ยวอะไรกับเธอสักที เพียงแต่ไปถึงก็ไปไหว้ ก่อนจะกลับ ก็ไปลา เพราะถึงจะอย่างไร เธอก็เป็นพี่เท่านั้นเอง ไม่เห็นจะเป็นอะไรเลย"

เชย: "เพียงแต่เท่านั้นก็เถอะ คราวนี้อย่าไปทำดีกว่า เราไปถึงก็ไปหาเจ้าคุณพ่อ แล้วแม่พลอยก็มาที่ห้องฉัน กินข้าวเสียที่นั่น แล้วฉันจะพามาส่ง ฉันขี้เกียจมีเรื่อง" (น. 389-390)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม “ฉันขออะไรคุณเชยอย่างหนึ่งได้ไหม?” เป็นวัจนกรรมอ้อมการกล่าวชี้นำ ทั้งนี้ จากการกล่าวถ้อยคำในบริบทก่อนหน้า “แม่พลอย ไปบ้านคราวนี้ ฉันขออะไรสักอย่างหนึ่งได้ไหม?” และ “ฉันอยากขอให้แม่พลอย” แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดแสดงเจตนาขอร้องหรือขออนุญาตให้ผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่างให้แก่ผู้พูด เนื่องจากผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังมีความสามารถที่จะกระทำสิ่งนั้นได้ ธีรนุช โชคสุวณิช (2533: 52) กล่าวว่า คำลงท้ายประโยคคำถาม “ไหม” แสดงเจตนาขอร้องอย่างสุภาพ ในกรณีที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามการกล่าวถ้อยคำ “ได้ไหม” แสดงความต้องการของผู้พูดที่จะให้ผู้ฟังทำตาม ผู้พูดจะกล่าวข้อความที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามโดยมีประธานเป็นชื่อผู้ฟังหรือคำบอกบุรุษที่ 2 ซึ่งอาจละไปก็ได้ เติมท้ายด้วยคำบอกการถาม “ไหม” มีคำว่า “ได้” อยู่หน้าคำว่า “ไหม” และอาจมีคำบอกสถานภาพอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ แทนเนน (1986: 109) และโทมัส (1995: 180) กล่าวว่า ผู้พูดกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมเพื่อความสุภาพ กล่าวคือ เป็นการใช้ภาษาในลักษณะที่ไม่บีบบังคับผู้ฟังโดยมีการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก หรือมีทางเลือก

4.3.3 การเตือน หมายถึง การที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำเพื่อเตือนให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือไม่กระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าผู้ฟังไม่กระทำตามคำเตือนของผู้พูดอาจจะเกิดผลเสียได้

ตัวอย่างที่ 27

สถานการณ์: คุณสายสอบถามแม่แช่มเกี่ยวกับพ่อฉิม ผู้ชายคนใหม่ของแม่แช่ม คุณสายอยากให้แม่แช่มดูพ่อฉิมให้ดีก่อนที่จะตกลงปลงใจกับพ่อฉิม

สาย: “แม่แช่มกับฉันก็คนโตๆ อยู่ด้วยกันแล้ว” คุณสายพูดต่อ “แม่แช่มจะทำอะไรก็เป็นเรื่องของแม่แช่ม ฉันก็ไม่ควรจะเข้าไปยุ่งไปเกี่ยว แต่นั่นแหละ แม่แช่มกับฉันก็อยู่ด้วยกันมาแต่ก่อน ฉันรักแม่แช่มเหมือนน้อง ลูกแม่แช่มฉันก็รักเหมือนลูกในไส้ จึงอยากจะพูดแต่เพียงว่า แม่แช่มจะทำอะไรก็ขอให้คิดให้ดีๆ ไม่คิดถึงตัวก็คิดถึงลูกบ้าง เพราะเด็กมีชาติมีสกุล ดีไม่ดี เขาจะว่าได้”

พลอย: “ก็เพราะฉันเห็นแก่ลูกซิคุณ” แม่เถียงเสียงแข็ง “ฉันถึงยอมทนยากทนลำบากต่อไปเด็กจะได้ไม่น้อยหน้าใครๆ ที่เขาดูถูก พากันหมายหน้าไว้ว่า จะไม่มีวันดี”

สาย: “ถึงอย่างนั้นก็เถอะ” คุณสายพูด “คนอย่างฉัน อย่างแม่แช่ม เกิดมาเป็นตัวก็เคยสบายกินสบาย อาศัยบุญเจ้านายคุ้มครองตัว งานหนักงานหนาก็ไม่เคยทำ แม่แช่ม

จะไปทำไหวหรือคนเดียว? ถึงจะมีญาติผู้ชายมาช่วยคิดช่วยอ่าน <u>แม่แช่มก็ดูเสียให้ดีหรือเปล่าว่าเขาจะมาอีท่าไหน?</u> พลาดพลั้งลงไปก็จะเสียถึงลูก"

พลอย: แม่เหลือบชำเลืองมองพลอย แล้วก็ก้มหน้านิ่ง

สาย: คุณสายนั่งมองแม่อยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็พูดขึ้นอย่างปลงตกว่า "แม่แช่มอย่ามาถือสาฉันเลย ฉันมันคางคกในกะลา ไม่มีหูมีตาเคยเห็นอะไรข้างนอก รักใครก็อยากให้ดี ฉันพูดมากไปเองละ ไปลูบเนื้อลูบตัวเสียเถิด เดี๋ยวจะได้ขึ้นเฝ้าเสด็จด้วยกัน ของถวายเป็นก่ายเป็นกองอย่างนี้ ดีพระทัยตายแน่" (น. 94-95)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม "แม่แช่มก็ดูเสียให้ดีหรือเปล่าว่าเขาจะมาอีท่าไหน?" เป็นวัจนกรรมอ้อมประเภทการกล่าวชี้นำที่ผู้พูดแสดงเจตนาการเตือน โดยในสถานการณ์ข้างต้น คุณสายอยากให้แม่แช่มศึกษาพ่อฉิมให้ดีก่อนที่จะตกลงปลงใจแต่งงานอยู่กินกับพ่อฉิม ทั้งนี้จากการกล่าวถ้อยคำของคุณสายซึ่งเป็นผู้พูด "แม่แช่มกับฉันก็คนโตๆ อยู่ด้วยกันแล้ว" คุณสายพูดต่อ "แม่แช่มจะทำอะไรก็เป็นเรื่องของแม่แช่ม ฉันก็ไม่ควรจะเข้าไปยุ่งไปเกี่ยว แต่นั่นแหละ แม่แช่มกับฉันก็อยู่ด้วยกันมาแต่ก่อน ฉันรักแม่แช่มเหมือนน้อง ลูกแม่แช่มฉันก็รักเหมือนลูกในไส้ จึงอยากจะพูดแต่เพียงว่า แม่แช่มจะทำอะไรก็ขอให้คิดให้ดีๆ ไม่คิดถึงตัวก็คิดถึงลูกบ้าง เพราะเด็กมีชาติมีสกุล ดีไม่ดี เขาจะว่าได้" และ "คนอย่างฉัน อย่างแม่แช่ม เกิดมาเป็นตัวก็เคยสบายกินสบายอาศัยบุญเจ้านายคุ้มครองตัว งานหนักงานหนาก็ไม่เคยทำ แม่แช่มจะไปทำไหวหรือคนเดียว? ถึงจะมีญาติผู้ชายมาช่วยคิดช่วยอ่าน แม่แช่มก็ดูเสียให้ดีหรือเปล่าว่าเขาจะมาอีท่าไหน?" อีกทั้งบริบทตามหลัง "พลาดพลั้งลงไปก็จะเสียถึงลูก" จากการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดแสดงเจตนาการเตือน ทั้งนี้ เพราะคุณสายรู้สึกเป็นห่วงแม่แช่มที่รักเหมือนลูกเหมือนหลาน ไม่อยากให้ตัดสินใจผิดพลาด จึงได้กล่าวเตือน

ตัวอย่างที่ 28

สถานการณ์: หลังจากที่คุณเชยทราบว่าแม่พลอยได้ชวนให้คุณอุ่นมาอยู่ที่บ้านของพลอย คุณเชยจึงได้กล่าวเตือนพลอย

เชย: "แม่พลอย จริงหรือนี่ ที่เขาลือกันว่าคุณอุ่นจะมาอยู่กับเธอ?"

พลอย: "จริงคุณเชย" พลอยตอบสั้นๆ

เชย: "แม่พลอยกำลังเล่นกับไฟ <u>รู้ตัวบ้างไหม</u>" คุณเชยเตือน

พลอย: "ถึงจะไฟ ก็มอดแล้วละคุณเชย ไม่มีร้อนมือหรอก"

เชย: คุณเชยหัวเราะแล้วก็ตอบว่า “ฉันก็เห็นใจแม่พลอยเหมือนกัน ถ้าเป็นฉันๆ ก็ต้องทำอย่างนั้น (น. 625)

จากตัวอย่างข้างต้น คุณเชยกำลังเตือนแม่พลอยที่แม่พลอยได้ออกปากชวนคุณอุ่นมาอยู่ที่บ้าน เนื่องจากคุณอุ่นไม่ค่อยชอบแม่พลอย และชอบวางตัวเป็นใหญ่ คุณเชยเป็นห่วงแม่พลอยจึงได้กล่าวเตือนด้วยถ้อยคำประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ “รู้ตัวบ้างไหม” ที่ปรากฏคำลงท้ายแสดงคำถาม “ไหม” ประโยคคำถามดังกล่าวจัดเป็นวัจนกรรมอ้อม ทั้งนี้เพราะบริบทก่อนหน้า “แม่พลอยกำลังเล่นกับไฟ” นอกจากนี้ บริบทตามหลังที่เป็นบทบรรยายว่า “คุณเชยเตือน” ทำให้เห็นได้ชัดว่า บริบทการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดส่งผลให้ประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมอ้อม ทั้งนี้ บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์ (2530: 182) กล่าวว่า สำนวนเล่นกับไฟ หมายถึง การลองดีกับสิ่งที่อันตราย

ในการศึกษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามข้างต้น พบว่า วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสามารถแสดงหน้าที่ได้อย่างหลากหลายนอกจากการถามตามแนวคิดของเซิร์ล (1975) โดยประโยคคำถามสามารถสื่อความหมายวัจนกรรมอ้อมในวัจนกรรมประเภทการกล่าวความจริง การกล่าวแสดงออก และการกล่าวชี้นำ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าการสื่อความหมายโดยวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามมีบทบาทหน้าที่หลัก ดังนี้

(1) เพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่างๆให้ผู้ฟังรับทราบ เช่น การกล่าวรำพึงรำพัน การบอกกล่าว และการแสดงความไม่เห็นด้วย เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้พูดได้พิจารณาแล้วว่าการสื่อสารโดยใช้วัจนกรรมอ้อมสามารถสื่อความได้ดีกว่าการพูดตรง และผู้รับสารเข้าใจในความหมายได้รวดเร็วตรงประเด็นยิ่งขึ้น

(2) เพื่อความสุภาพและการรักษาหน้าของผู้ฟัง ทั้งนี้ เพราะการสื่อความโดยใช้วัจนกรรมอ้อมมีความสุภาพมากกว่าการพูดตรง โดยผู้รับสารจะรู้สึกว่าตนไม่ได้ถูกตำหนิหรือถูกต่อว่าด้วยวาจาที่หยาบคายรุนแรงจนเกินไป และไม่ได้เป็นการทำร้ายจิตใจของผู้ฟังมากนัก

(3) เพื่อเป็นการให้ทางเลือกแก่ผู้ฟัง เช่น การชี้แนะ เป็นต้น โดยการสื่อสารโดยวัจนกรรมอ้อมทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าตนไม่ได้ถูกบีบบังคับจนเกินไป และผู้ฟังมีโอกาสที่จะตัดสินใจ

(4) เพื่อเป็นการแสดงออกทางด้านอารมณ์และความรู้สึก เช่น การแสดงความประหลาดใจ การชื่นชม และการแสดงอารมณ์ขัน เป็นต้น โดยการกล่าวถ้อยคำในการแสดงความรู้สึกสามารถกล่าวในรูปวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้ซึ่งเป็นการใช้ลีลาภาษาอย่างหนึ่ง

(5) เพื่อสัมฤทธิ์ผลทางด้านสังคม เช่น การกล่าวทักทาย เป็นต้น ทั้งนี้เพราะ เมื่อคู่สนทนาพบปะกัน จำเป็นจะต้องกล่าวคำทักทายตามมารยาทในสังคม โดยการกล่าวคำทักทายสามารถสื่อสารโดยวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้

นอกจากนี้ การที่ประโยคคำถามสื่อความเป็นวัจนกรรมอ้อมนั้น เนื่องด้วยบริบทและปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ บริบทสถานการณ์ ซึ่งรวมไปถึงบริบทก่อนหน้าการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด และบริบทตามหลังการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด นอกจากนี้ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ และลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของเหตุการณ์หรือเรื่องที่คู่สนทนากล่าวถึงก็มีส่วนสำคัญ อีกทั้ง ปัจจัยทางด้านบุคคลเกี่ยวกับตัวผู้พูดเองก็มีความเกี่ยวข้องในการสื่อสารวัจนกรรมอ้อม ได้แก่ เจตนา ความรู้สึก ลักษณะนิสัย และภูมิหลังของคู่สนทนา ที่สามารถส่งผลให้การกล่าวถ้อยคำประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมอ้อม อีกทั้งปัจจัยต่างๆนี้ยังรวมถึงการกล่าวถ้อยคำแสดงคำถาม และคำลงท้ายประโยคคำถาม โดยหน่วยวลีในประโยคซึ่งส่งผลให้การกล่าวถ้อยคำประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมอ้อม

ในบทที่ 5 จะกล่าวถึงการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งมีกลวิธีการแปลหลายวิธีด้วยกัน โดยเป็นการแปลเพื่อรักษาเจตนาของผู้ส่งสารให้ได้ความหมายเทียบเท่ากับต้นฉบับมากที่สุด

บทที่ 5
การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม นักแปลจะต้องคำนึงถึงประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรม เจตนาของผู้ส่งสาร บริบท และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกใช้คำแปลให้เหมาะสมเป็นธรรมชาติในการถ่ายทอดความหมายและหน้าที่ของประโยคให้สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด ในบทนี้ ผู้วิจัยจะขอนำเสนอกลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นภาษาอังกฤษ โดย TULACHANDRA หรือ ตุลจันทร์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในบทที่ 4 มาประกอบในการวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีการแปลเพื่อรักษาเจตนาของผู้ส่งสาร สำหรับการเลือกใช้กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ผู้วิจัยได้ดัดแปลงแนวคิดการแปลวรรณกรรมของกรมวิชาการ (2540) ตามที่ได้ทบทวนไว้แล้วในบทที่ 2 โดยนำกลวิธีการแปลของกรมวิชาการมาเรียบเรียงใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับข้อมูลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ซึ่งผู้วิจัยพบว่าผู้แปลมีการใช้กลวิธีการแปลประเภทหลักๆอยู่ 2 ประเภท ดังนี้

(1) การแปลตรงตัว (literal translation) หมายถึง การแปลที่รักษาเนื้อความเดิมได้ถูกต้องครบถ้วนมากที่สุด ในการแปลตรงตัวนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลหนึ่งกลวิธี คือ

1.1 การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ หมายถึง การแปลโดยถ่ายทอดความหมายในระดับคำ ประโยค และโครงสร้างไวยากรณ์ให้เทียบเคียงกับต้นฉบับมากที่สุด

(2) การแปลเอาความ (free translation) หมายถึง การแปลโดยเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอความหมายที่แตกต่างไปจากต้นฉบับ ประกอบด้วย 4 กลวิธีการแปลย่อย ดังนี้

2.1 การแปลแบบสรุปความ หมายถึง การแปลเอาแต่ใจความสำคัญ ซึ่งเป็นการเก็บความอย่างย่อๆ

2.2 การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน หมายถึง การแปลโดยใช้สำนวนเทียบเคียงที่มีในภาษาปลายทางในการถ่ายทอดความหมาย เพื่อให้บทแปลมีความชัดเจนและเป็นธรรมชาติมากขึ้น

2.3 การแปลแบบเรียบเรียง หมายถึง การแปลโดยอ่านแต่ละย่อหน้าให้จบเสียก่อน แล้วเก็บเนื้อความมาเรียบเรียงใหม่ตามเค้าเดิม เพื่อให้ภาษาแปลมีความกะทัดรัด ฟังง่ายขึ้น

2.4 การละไม่แปล หมายถึง การตัดทอนพลความออกตามที่พิจารณาเห็นสมควร หรือการไม่ถ่ายทอดความหมายในบทแปล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้แปลเห็นว่าข้อความในต้นฉบับไม่ได้สื่อความหมายที่มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่อง หรือ ข้อมูลดังกล่าวได้มีการแสดงความหมายไว้ในบริบทใกล้เคียงแล้ว ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการละไม่แปลเพื่อให้บทแปลมีความกระชับมากขึ้น

ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลตามประเภทของวัจนกรรม ได้แก่ วัจนกรรมประเภทการกล่าวความจริง วัจนกรรมประเภทการกล่าวแสดงออก และวัจนกรรมประเภทการกล่าวชี้นำไปตามลำดับ ทั้งนี้โดยจะนำเสนอตัวอย่างของการแปลวัจนกรรมแบบตรงตัวก่อนแล้วจึงนำเสนอตัวอย่างการแปลวัจนกรรมแบบเอาความ ดังต่อไปนี้

5.1 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวความจริง

5.1.1 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการกล่าวรำพึงรำพัน มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ

5.1.1.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 29

สถานการณ์: เมื่อพูดถึงเรื่องคู่ครอง ช้อยรู้สึกสงสัยว่าทำไมคุณสายอยู่เป็นโสดไม่ได้แต่งงานมีเหย้ามีเรือนเสียที

ช้อย: “คุณอาคะ เมื่ออาสาวๆ เคยมีใครเขามองบ้างหรือเปล่า? คุณอาเคยคิดจะมีเหย้ามีเรือนบ้างหรือเปล่าคะ?

สาย: “ฮ้าย! เอาอะไรมาถาม” คุณสายร้อยเอ็ดตะโร “ไม่ใช่เรื่องของเด็ก จะรู้ไปทำไม?

ช้อย: “โธ่! ก็อยากรู้บ้างซีคะ คุณอาไม่เห็นเล่าอะไรให้ช้อยฟังบ้างเลย ฉันไม่เข้าใจจริงๆ นะ อย่างคุณอานี่อะไรๆ ก็ดีหมด แล้วก็ไม่เห็นขี้ริ้วขี้เหร่ตรงไหน ทำไมถึงอยู่คนเดียวมาจนป่านนี้ก็ไม่รู้”

สาย: “เอ! อาก็ไม่รู้ซี ของอย่างนี้ มันแล้วแต่บุญแต่กรรม” คุณสายพูดอย่างใจลอย เหมือนกับว่า คำพูดของช้อยมาสะกิดความหลังที่ฝังอยู่ในหัวใจมานมนานหนักหนา (น. 328-329)

Choi: A few seconds later she asked abruptly, “What about you, Khun Aunt? Why have you stayed single? Didn’t you ever want to start a household of your own?”

Sai: Khun Sai uttered some loud exclamations, then said, “It’s none of your business. Why should you want to know?”

Choi: “Because you’ve never told us and I’ve often wondered. You must have had plenty of admirers and a few must have been serious enough to propose. So what happened? Didn’t you like any of them? Oh, do tell, Khun Aunt, there’s nobody in this boat but us. Come on, please. What’s the story? Why have you remained single?”

Sai: “Hmm, I don’t know,” Khun Sai said vaguely. “This kind of thing depends on your karma, I suppose.?” (P.165)

จากตัวอย่างข้างต้น ช้อยซึ่งเป็นผู้พูดแสดงเจตนาการกล่าวรำพึงรำพัน เนื่องจากช้อยรู้สึกสงสัยว่าทำไมคุณสายจึงอยู่เป็นโสดไม่ได้แต่งงานมีเหย้ามีเรือนเสียที จากบริบท “โธ่! ก็อยากรู้บ้างซีคะ คุณอาไม่เห็นเล่าอะไรให้ช้อยฟังบ้างเลย ฉันไม่เข้าใจจริงๆ นะ อย่างคุณอานี่อะไรๆ ก็ดีหมดแล้วก็ไม่เห็นขี้ริ้วขี้เหร่ตรงไหน” ช้อยจึงได้กล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “ทำไมถึงอยู่คนเดียวมาจนป่านนี้ก็ไม่รู้” ซึ่งเป็นประโยคคำถามแบบตอบเนื้อความ ที่ปรากฏคำแสดงคำถาม “ทำไม” ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถาม “Why have you remained single?” ที่สื่อความหมายสอดคล้องกับต้นฉบับทั้งรูปแบบและหน้าที่ของประโยคคำถาม โดยบทแปลดังกล่าวยังคงเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการกล่าวรำพึงรำพันเช่นเดียวกับต้นฉบับ

5.1.1.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง

ตัวอย่างที่ 30

สถานการณ์: อ๊อดรำพึงรำพันกับแม่พลอยว่าใครจะคอยช่วยดูแลรับใช้พลอยในขณะที่ตนออกไปทำงานข้างนอกบ้าน

พลอย: “อ๊อดได้งานทำก็ดีแล้ว แม่สบายใจด้วยมาก”

อ๊อด: ตาอ๊อดซบหน้าลงกับตักพลอย แล้วถามเบาๆ ขึ้นว่า “สบายใจจริงๆ หรือแม่ หรือพูดไปอย่างนั้นเอง?”

พลอย: “ก็สบายใจจริงๆ ซีอ๊อด” พลอยตอบ “แม่ที่ไหนก็ต้องสบายใจเมื่อลูกได้ดี ทำไมต้องมาถาม?”

อ๊อด: “ก็ไม่รู้” ตาอ๊อดพูดเบาๆ “เพราะถ้าอ๊อดไปทำงานเสียทุกวัน ใครจะอยู่เป็นเพื่อนแม่ ใครจะมาชวนพูดชวนคุยให้หัวเราะ มีทุกข์ขึ้นมาใครจะเป็นคนมาปลอบ เจ็บไข้ใครจะวิ่งหาหมอ มีธุระจะได้ใครวิ่งรับใช้ ต่อไปอ๊อดก็จะไปเป็นข้าราชการใหญ่โตเหมือนพี่อั้น หรือเหมือนคุณเสวี ไม่ใช่อ๊อดลูกแม่คนเก่า มีการงานทำแล้วก็ต้องเป็นห่วงราชการงานเมือง แม่จะได้ใครไว้ใช้?” (น. 1,030-1,032)

Phloi: “I’m so glad you’ve been accented at the ministry.”

Ot: “Are you really? Do you mean it?”

Phloi: “Certainly I mean it why shouldn’t I be glad?”

Ot: “I don’t know. But I can’t help wondering who’s going to keep you company and run little errand for you and take care of you and serve you, now that I’m going to be a working man like everybody else.” (P. 551-552)

จากตัวอย่าง เมื่ออ๊อดได้งานทำ ก็จะไม่สามารถคอยรับใช้พลอยผู้เป็นแม่ได้อย่างเคย อ๊อดจึงได้กล่าวถ้อยคำการรำพึงรำพันกับแม่พลอยเบาๆว่า “ใครจะอยู่เป็นเพื่อนแม่ ใครจะมาชวนพูดชวนคุยให้หัวเราะ มีทุกข์ขึ้นมาใครจะเป็นคนมาปลอบ เจ็บไข้ใครจะวิ่งหาหมอ มีธุระจะได้ใครวิ่งรับใช้ ต่อไปอ๊อดก็จะไปเป็นข้าราชการใหญ่โตเหมือนพี่อั้น หรือเหมือนคุณเสวี ไม่ใช่อ๊อดลูกแม่คนเก่า มีการงานทำแล้วก็ต้องเป็นห่วงราชการงานเมือง แม่จะได้ใครไว้ใช้?” ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลเอาความ โดยเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอความหมายที่

แตกต่างไปจากต้นฉบับ ผู้แปลได้อ่านแต่ละย่อหน้าให้จบเสียก่อน จึงเก็บเนื้อความมาเรียบเรียงใหม่ตามเค้าเดิม เพื่อให้ภาษาแปลมีความกะทัดรัด ฟังง่ายขึ้น จากบทแปล “But I can’t help wondering who’s going to keep you company and run little errand for you and take care of you and serve you, now that I’m going to be a working man like everybody else.” นอกจากนี้ ผู้แปลได้ตัดพลความข้อความบางส่วนออกคือ “ใครจะมาชวนพูดชวนคุยให้หัวเราะ มีทุกข์ขึ้นมาใครจะเป็นคนมาปลอบ เจ็บไข้ใครจะวิ่งหาหมอ” อย่างไรก็ตาม บทแปลสามารถแสดงเจตนาการกล่าวรำพึงรำพันของผู้พูดได้สอดคล้องกับต้นฉบับในการกล่าวถ้อยคำ “I can’t help wondering...” แต่การแปลส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนโครงสร้างไวยากรณ์ไปเป็น “reported speech” ที่เป็นการดัดแปลงคำพูดของผู้พูด และถ่ายทอดประโยคใหม่ตามลักษณะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ ผู้แปลอาจคำนึงถึงการถ่ายทอดความหมาย ความเป็นธรรมชาติ และความกระชับมากกว่าการแปลโดยการคงประโยคคำถามทุกประโยคตามต้นฉบับ

5.1.2 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการคาดคะเน มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ

5.1.2.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 31

สถานการณ์: คุณเปรมตัดสินใจว่าจะส่งตาอั้นกับตาอ๊อดไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ แต่ก่อนไป ลูกทั้งสองจะต้องเข้าโรงเรียนบาทหลวงเพื่อเรียนภาษาฝรั่ง พลอยจึงวิตกกังวลว่าลูกของตนจะเข้ารีตเป็นฝรั่ง

พลอย: “ฉันเห็นว่า ลูกยังเล็กเหลือเกิน ไปนอกไปนาจะไปเลี้ยงตัวเองอย่างไรไหว” พลอยพูดอย่างแข็งแรง เพราะใจนั้น ยังไม่ยอมแพ้คุณเปรม

เปรม: “ก็ใครว่าจะให้แกไปแต่เดี๋ยวนี้ล่ะ แม่พลอยก็” คุณเปรมตอบ

พลอย: พลอยใจชื้นขึ้นมาก เมื่อได้ยินคุณเปรมพูด เพราะอย่างน้อย คุณเปรมก็จะยังไม่พรากลูกไปอย่างกะทันหัน พลอยถามคุณเปรมว่า “คุณเปรมกะว่า จะให้ไปสักเมื่อไร?”

เปรม: “ก็กะไว้ให้โตอีกสักหน่อย” คุณเปรมตอบ “อีกสองสามปี ก็จะยังทัน ระหว่างนี้ ฉันก็อยากจะให้แก่เรียนภาษาให้ดีเสียก่อน คิดไว้ว่า จะเอาไปฝากเข้าโรงเรียนบาทหลวง ให้เรียนภาษาฝรั่งทั้งสองคน”

พลอย: “ตายละคุณเปรม!” พลอยร้องเสียงหลง “ลูกฉันมิไปเข้ารีตเป็นฝรั่งไปหมดหรือ?”

เปรม: คุณเปรมหัวเราะตอบว่า “อย่าวิตกไปถึงเพียงนั้นเลยแม่พลอย” (น.598)

Phloi: “I think the children are too young,” Phloi said resolutely. “You can’t send them away now. They don’t know how to look after themselves.”

Prem: “Don’t get excited, Mae Phloi. Who says anything about sending them away *now*?”

Phloi: Phloi felt a little better. “When do you plan to send them?”

Prem: “Oh, we can wait a few more years. During this time they’ll be learning more English. I’m thinking of transferring them to another school - a missionary school.”

Phloi: “Oh Khun Prem! And have my sons converted to the *farang* church?”

Prem: Khun Prem laughed. “Going to a *farang* school doesn’t mean you’re obliged to forsake your own tradition.” (P.324-325)

จากตัวอย่าง พลอยกังวลว่าลูกของตนจะเข้ารีตเป็นฝรั่ง เพราะลูกทั้งสองจะต้องเข้าโรงเรียนบาทหลวงเพื่อเรียนภาษาฝรั่ง พลอยจึงคาดคะเนถึงเหตุการณ์ในอนาคตด้วยประโยคคำถาม “ลูกฉันมิไปเข้ารีตเป็นฝรั่งไปหมดหรือ?” ซึ่งเป็นวัจนกรรมอ้อม ในการแปลนั้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัว “And have my sons converted to the *farang* church?” ในคำกริยา “convert” หมายถึง เข้ารีต หรือถือลัทธิศาสนา และ การใช้คำทับศัพท์ในภาษาไทยที่ผู้แปลได้อธิบายในอภิธานศัพท์“*farang*” หมายถึง foreign, Western; also, foreigner from the West จากบริบทการแปล “Oh Khun Prem! And have my sons converted to the *farang* church?” และการกล่าวถ้อยคำโต้ตอบกลับของคุณเปรม “Going to a *farang* school doesn’t mean you’re obliged to forsake your own tradition.” สามารถทำให้ผู้รับสารเข้าใจได้ ซึ่งบทแปลยังคงรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับ

5.1.2.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง

ตัวอย่างที่ 32

สถานการณ์: พ่อเพิ่มเล่าเรื่องภรรยาของคุณชิดให้พลอยฟังเพราะคุณชิดเป็นคนเจ้าชู้มีภรรยาหลายคน พลอยรู้สึกสงสารพวงซึ่งเป็นภรรยาคนหนึ่งของคุณชิด เพราะพวงเคยเป็นบ่าวรับใช้ที่บ้านเจ้าคุณพ่อของพลอยที่คลองบางหลวง

เพิ่ม: “เขาเล่าว่า คุณชิดเดี๋ยวนี้มีเมียอีกตั้งหลายคน ลูกก็มีออกมาเรื่อยๆ เต็มบ้านทีเดียว จนเกือบจะไม่รู้ว่า ใครเป็นใคร”

พลอย: “แล้วแม่พวง เมียคนแรกหายไปไหนเสียเล่า” พลอยถาม

เพิ่ม: “เขาก็ยังอยู่ในบ้านนั่นแหละ แต่ก็เห็นจะไม่เป็นไรหรอก ครั้งหนึ่งเคยเลี้ยงเป็นบ่าว ชอบใจ ก็ยกขึ้นมาเป็นเมีย เดี๋ยวนี้ได้เมียอื่นมาใหม่ ก็คงจะลดกลับไปเป็นบ่าวอีกกระมัง?”

พลอย: “โธ่กรรมเวรแท้!” พลอยรำพึงออกมาดังๆ

เพิ่ม: “แต่เพียงลูกเมียมันไม่เป็นอะไรหนักหนาดอกแม่พลอย” (น.587-588)

Phoem: “Khun chit has taken several other wives. The old place is swarming with his women *and* his numerous children. It’s quite a mess.”

Phloi: “What about this first wife Phuang?” Phloi asked.

Phoem: “Oh, I imagine she’s still there. From servant she was promoted to wife and now I suppose he’s made her servant again.”

Phloi: “Dear, oh dear!” Phloi let out a helpless cry.

Phoem: “Wives and children aren’t so bad, Mae Phloi.” (P.315)

จากสถานการณ์ข้างต้น พ่อเพิ่มได้แสดงเจตนาการคาดคะเนเหตุการณ์ว่า พวงซึ่งเป็นภรรยาคนแรกของคุณชิดจะถูกลดตำแหน่งไปเป็นบ่าว เพราะคุณชิดมีภรรยาใหม่ และพ่อเพิ่มรู้จักนิสัยใจคอของคุณชิดเป็นอย่างดี พ่อเพิ่มซึ่งเป็นผู้พูดได้กล่าวถ้อยคำประโยคคำถาม “ก็คงจะลดกลับไปเป็นบ่าวอีกกระมัง?” ในการแสดงเจตนาการคาดคะเน ทั้งนี้ คำลงท้าย “กระมัง” สามารถแสดงเจตนาในการคาดคะเนได้ ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความ “I suppose he’s made her servant again.” เพื่อแสดงเจตนาของผู้พูดที่สอดคล้องกับต้นฉบับ โดยคำกริยา “suppose” สามารถแสดงเจตนาการคาดคะเนของผู้พูดได้ จากบทแปลดังกล่าว ส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า อย่างไรก็ตาม หากผู้แปลต้องการที่จะรักษาโครงสร้างประโยคคำถามในบทแปล อาจแปลได้ว่า “He’s made her servant again, perhaps?”

ตัวอย่างที่ 33

สถานการณ์: พลอยชอบท่านชายสิทธิเดชมาก และอยากให้ท่านชายมาเยี่ยมที่บ้านบ่อยๆ

ประไพ: ประไพหัวเราะกิ๊ก แล้วตอบว่า “ประไพนึกแล้ว คุณแม่ต้องรัก ท่านน้อยท่านกระต้วมกระเตี้ยมเสียผู้ใหญ่รักทุกคน”

พลอย: “วันหลัง ประไพชวนท่านเสด็จมาบ้านบ่อยๆ ก็ได้” พลอยพูด

ประไพ: ประไพหัวเราะอย่างชอบใจ แล้วตอบว่า “แต่ไม่ชวนยังเกือบจะมาดักพบประไพทุกวันอยู่แล้ว ถ้าออกปากชวน ท่านมิขนมาอยู่ที่นี่เลยหรือ” แล้วประไพก็เดินร้องเพลงเบาๆ ออกจากห้องไป ปล่อยให้พลอยนั่งนึกในใจอยู่คนเดียวว่า เด็กสมัยนี้ พูดอะไรไม่เห็นค่อยรู้เรื่องสักที (น. 954)

Praphai: “I knew it!” Praphai giggled. I knew you’d love him. He’s the elder’s sweetheart. It’s that absolutely melting old-word courtesy of his that none of you can resist!”

Phloi: “Whatever it is, he’s very nice…..Ask him to come again. Anytime.”

Praphai: More laughter from Praphai. “Oh, Khun Mother! Don’t you know he wants to see me everyday? A standing invitation from me and he’ll want to move in bag and baggage…….”

This sort of startling remark made one feel more than ever like an elderly *khon si phaendin*, Phloi said to herself, looking after her daughter as she went tripping out of the room, humming a tune. (P. 517)

จากสถานการณ์ พลอยชอบท่านชายสิทธิเดชมาก และอยากให้ท่านชายมาเยี่ยมที่บ้านบ่อยๆ ประไพจึงหัวเราะอย่างชอบใจ และตอบว่า “แต่ไม่ชวนยังเกือบจะมาดักพบประไพทุกวันอยู่แล้ว ถ้าออกปากชวน ท่านมิขนมาอยู่ที่นี่เลยหรือ” ซึ่งประโยคคำถาม “ถ้าออกปากชวน ท่านมิขนมาอยู่ที่นี่เลยหรือ” เป็นประโยคคำถามแบบเงื่อนไขที่แสดงเจตนาการคาดคะเนของผู้พูด ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามข้างต้น ผู้แปลใช้วิธีการแปลแบบเอาความ เปลี่ยนประโยคคำถามเป็นประโยคบอกเล่า A standing invitation from me and he’ll want to move in bag and baggage……” ซึ่งบทแปลนี้ไม่ได้แสดงเจตนาการคาดคะเนของผู้พูด และไม่ได้แปลในโครงสร้างประโยคคำถามแบบเงื่อนไขสอดคล้องกับต้นฉบับ จากบทแปล วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า ทั้งนี้ ผู้แปลสามารถรักษาเจตนาในการแสดงการ

คาดคะเนในบทแปลได้สอดคล้องกับต้นฉบับ คือ “If I only offer a standing invitation, he’ll probably want to move in bag and baggage, am I right?” โดยการใช้คำแปล “probably” และ “am I right?” สามารถสื่อความในการแสดงการคาดคะเนได้

5.1.3 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการบอกกล่าว มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ

5.1.3.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 34

สถานการณ์: พลอยรู้ความจริงที่ว่าคุณเปรมมีลูกติดจากภรรยาเก่า

พลอย: “คุณเปรมทำไมไม่บอกให้ฉันรู้เสียก่อน?”

เปรม: “ฉันกลัวแม่พลอยจะโกรธ ... นี่ก็รู้แล้ว” “แม่พลอยโกรธฉันมากไหม?”

พลอย: “โธ่! คุณเปรมนี่ไม่รู้จักใจฉันจริงๆ” พลอยพูดขึ้น “<u>ฉันจะไปโกรธคุณเปรมทำไม</u> ฉันเสียใจหน่อยหนึ่งที่คุณเปรมไม่บอกให้ฉันรู้เสียก่อนเท่านั้น”

เปรม: “ทำไมแม่พลอย?” คุณเปรมถามอย่างฉงน

พลอย: “ถ้าฉันรู้เสียก่อน ฉันก็จะได้เลี้ยงจะได้รักมานานแล้ว คุณเปรมมัวแต่ปิดอยู่ เลย เสียเวลาไปเป็นกอง ฉันเสียดายแท้ทีเดียว คุณเปรมเห็นฉันเป็นคนใจไม้ไส้ระกำไปได้ ลูกของคุณก็เหมือนลูกของฉัน ใครจะไปเกลียดลง” พลอยก้มลงจูบเด็กอีกทีหนึ่ง (น. 457)

Phloi: “Why didn’t you tell me before?”

Prem: “Oh Mae Phloi, I — I was so afraid you might be angry … Are you?” For although there was nothing remotely resembling anger in Phloi’s demeanour, he just could not be sure.

Phloi: “<u>Angry? Why should I be?</u> Because you have a son? He’s your son, and that makes him my son too. Did you think I was going to hate him or what?” She turned On round, planted a kiss on his cheek. (P.233)

จากสถานการณ์ เมื่อพลอยรู้ความจริงที่ว่าคุณเปรมมีลูกติดจากภรรยาเก่า คุณเปรมจึงถามพลอยว่า “แม่พลอยโกรธฉันมากไหม?” พลอยจึงตอบกลับว่า “โธ่! คุณเปรมนี่ไม่รู้จักใจฉันจริงๆ” พลอยพูดขึ้น “ฉันจะไปโกรธคุณเปรมทำไม ฉันเสียใจหน่อยหนึ่งที่คุณเปรมไม่บอกให้ฉันรู้เสียก่อนเท่านั้น” โดยประโยคคำถาม “ฉันจะไปโกรธคุณเปรมทำไม” เป็นการแสดงเจตนาการบอกกล่าวที่พลอยบอกเล่าว่าให้ผู้ฟังซึ่งก็คือคุณเปรมทราบว่า พลอยไม่ได้โกรธคุณเปรมเลย โดยในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “ฉันจะไปโกรธคุณเปรมทำไม” ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัว “Angry? Why should I be?” โดยแบ่งประโยคคำถามออกเป็นสองส่วนคือ “Angry?” และ “Why should I be?” ซึ่งได้รักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับ

5.1.3.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบสรุปความ และการแปลแบบเรียบเรียง

ตัวอย่างที่ 35

สถานการณ์: พลอยถามคุณเชยเกี่ยวกับคุณชิดว่าตอนนี้ทำงานประกอบอาชีพอะไร ซึ่งคุณชิดไม่ได้ทำงานอะไรเลย

พลอย: “คุณชิด...เดี๋ยวนี้ทำอะไร?” พลอยถามถึงพี่ชายใหญ่
เชย: “จะไปทำอะไร้!” คุณเชยร้อง “ก็นอนอยู่กับบ้าน มีลูกตั้งสองคนแล้ว”
พลอย: “มีลูกแล้ว!” พลอยออกอุทานอย่างไม่เชื่อหู (น. 212)

Phloi: “And what has Khun Chit been doing?”
Choei: “The same – loafing and squandering, and being nasty to wife and child.”
Phloi: “What! Khun Chit a father already?” (P.113)

พลอยถามคุณเชยเกี่ยวกับเรื่องการงานของคุณชิด พลอยจึงตอบกลับเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “จะไปทำอะไร้!” เพื่อแสดงเจตนาการบอกกล่าวเล่าเรื่องราวของคุณชิดให้พลอยฟังว่า คุณชิดไม่ได้ทำงานอะไร นอกจากนอนอยู่บ้าน ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความโดยสรุปความ โดยตีความวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “จะไปทำอะไร้!” ซึ่งไม่ได้แสดงเจตนาในระดับพื้นผิวในการถามตามที่ปรากฏจริงในถ้อยคำ แต่ประโยคคำถามนี้เป็นการแสดงเจตนาในระดับลึกที่แสดงเจตนาไม่ตรงกับข้อความที่

ปรากฏ ทั้งนี้ ผู้อ่านจำเป็นต้องตีความการกล่าวถ้อยคำ “จะไปทำอะไร้!” ของผู้พูดที่แสดงเจตนาการบอกกล่าว ในการแปล ผู้แปลไม่ได้แปลโดยคงประโยคคำถามดังต้นฉบับ จากบทแปล “The same” ผู้แปลได้เปลี่ยนวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเป็นกลุ่มคำวลีในการอธิบายบอกเล่าเรื่องราวของคุณชิด เนื่องจากหากแปลโดยการคงประโยคคำถามไว้เช่นเดิม ก็อาจจะไม่สื่อความได้ชัดเจนเท่ากับการแปลแบบเอาความ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตในบทแปล “The same” คือ ผู้อ่านสามารถรับรู้เรื่องราวของคุณชิดโดยไม่ต้องอาศัยการตีความในการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดเหมือนในต้นฉบับ ซึ่งบทแปลนี้ไม่ได้รักษาวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังต้นฉบับ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลอาจแปลโดยรักษาโครงสร้างประโยคคำถามไว้ได้ว่า “Doing Nothing?” ก็จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 36

สถานการณ์: พลอยวิตกกังวลเกี่ยวกับสงคราม อั้นจึงคอยปลอบพลอยว่าพลอยยังมีลูกหลานที่คอยดูแลตนอยู่

อั้น: “คุณแม่ก็ชอบฟังไปวิทยุ แล้วก็เก็บเอามาทุกข์ร้อนไปเปล่าๆ ถ้าหากสงครามจะเกิดขึ้นจริง เราก็ไปห้ามมันไม่ได้ ระหว่างนี้เฉยๆ เสียดีกว่า อย่าไปเก็บเอามาเป็นอารมณ์เลย ถึงเวลาถ้าหากเกิดขึ้นจริงเราค่อยคิดกัน คุณแม่ก็ไม่ใช่ตัวคนเดียว ลูกๆ ก็อยู่หลายคน มีกำลังวังชาช่วยกันได้ทั้งนั้น <u>จะต้องไปกลัวอะไร?</u>”
ถ้อยคำเช่นนี้ของตาอั้น มักจะทำให้พลอยต้องคิดถึงตาอ๊อดทุกครั้งไป (น. 1,084)

An: “We must be prepared for the worst,” An said. “It may come of it may not, but if it does we’ll face it. In the meantime, Mother dear, stop listening to the radio if it upsets you so much. No use making yourself ill with worry. <u>Don’t be afraid</u>. You’re not alone. There are many of us in this house and we will take good care of you.” (P. 578)

จากสถานการณ์ที่พลอยวิตกกังวลเกี่ยวกับสงคราม อั้นจึงคอยปลอบพลอยว่าพลอยยังมีลูกหลานที่คอยดูแลอยู่ โดยอั้นบอกพลอยว่า “ระหว่างนี้เฉยๆ เสียดีกว่า อย่าไปเก็บเอามาเป็นอารมณ์เลย ถึงเวลาถ้าหากเกิดขึ้นจริงเราค่อยคิดกัน คุณแม่ก็ไม่ใช่ตัวคนเดียว ลูกๆ ก็อยู่หลายคน มีกำลังวังชาช่วยกันได้ทั้งนั้น จะต้องไปกลัวอะไร?” โดยวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “จะต้องไปกลัวอะไร?” แสดงเจตนาของผู้พูดในการบอกให้ผู้ฟังว่า “ไม่ต้องกลัว” เพราะมีลูกหลานคอยดูแลอยู่

โดยในการแปลดังกล่าว ผู้แปลไม่ได้รักษาประเภทของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความในประโยคคำสั่ง “Don’t be afraid.” ที่สื่อเจตนาการบอกกล่าวได้ ทั้งนี้ จากบริบทในการแปล “No use making yourself ill with worry. Don’t be afraid. You’re not alone. There are many of us in this house and we will take good care of you.” สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวต่างๆได้ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลอาจแปลโดยการคงประโยคคำถามได้เช่นกันว่า “No use making yourself ill with worry. What are you afraid of? You’re not alone. There are many of us in this house and we will take good care of you.” ซึ่งจะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้

ตัวอย่างที่ 37

สถานการณ์: อั้นบอกพลอยว่ารัฐบาลจะปล่อยตัวนักโทษที่เกาะตะรุเตา พลอยดีใจจนแทบไม่อยากจะเชื่อว่าอ้นจะได้รับอิสรภาพและกลับมาหาพลอย

พลอย: “โธ่เอ๋ย ! ป่านนี้อ้นลูกแม่เป็นอย่างไรก็ไม่รู้ ไม่ได้เห็นหน้ากันไม่รู้ว่ากี่ปี เห็นหน้ากันคงแทบจำกันไม่ได้ จริงหรืออั้น อั้นไปได้ยินมาจากไหน? บอกให้แม่ฟังให้ชื่นใจอีกที!”

อั้น: ตาอั้นหัวเราะอย่างรื่นเริงแล้วตอบว่า “พุทโธ่ ! คุณแม่ก็ ! ผมจะมาหลอกเล่นทำไม ใครๆ เขาก็รู้กันทั่วเมืองไปแล้ว มะรืนนี้พี่อ้นก็จะมาถึงบ้าน แต่แรกผมรู้ระแคะระคายผมเลยไม่กล้าบอกเดี๋ยวไม่จริง คุณแม่จะเสียใจเปล่าๆ แต่คราวนี้แน่นอน ไม่ต้องสงสัยอีกต่อไป พี่อ้นกลับมาแน่ คุณแม่เตรียมรับไว้ให้ดีเถิด” (น. 1,205-1,206)

Phloi: The world kept on turning and a few days later there was our Mae Phloi thanking and blessing the government for doing what she deemed a very right thing indeed. At first, though, when she was informed by An of this very right and good governmental action she was so overcome with joy that she remained speechless for several minutes, and then all she could say, over and over again, was, “Is it true? Can it be true?”

An: “Yes, Mother, it’s true. The government has ordered the release of all political prisoners and Phi On will leave the island and be home in a couple of days!” (P. 629)

จากสถานการณ์ อั้นบอกพลอยว่ารัฐบาลจะปล่อยตัวนักโทษที่เกาะตะรุเตา พลอยดีใจจนแทบไม่อยากจะเชื่อว่าอ้นจะได้รับอิสรภาพและกลับมาหาพลอย อั้นจึงได้บอกเล่าเรื่องราวให้แก่พลอยฟังว่าทุกอย่างเป็นความจริงโดยการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “ผมจะมาหลอกเล่นทำไม” ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามนี้ ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความ เปลี่ยนประโยคคำถามเป็นประโยคบอกเล่า “it’s true.” ซึ่งสามารถสื่อความเจตนาในการบอกกล่าวเรื่องราวของผู้พูดได้ แต่การแปลส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า ซึ่งจะเห็นได้ว่า บทแปล “it’s true.” มีความกระชับมากกว่าการแปลโดยคงประโยคคำถาม อย่างไรก็ตาม ผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถามได้ว่า “Yes, Mother, Why should I deceive you? The government has ordered the release of all political prisoners and Phi On will leave the island and be home in a couple of days!” โดยการแปลโดยคงประโยคคำถามก็จะสามารถรักษาประเภทหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับเช่นกัน

ตัวอย่างที่ 38

สถานการณ์: ช้อยเข้าข้างฝ่ายประชาธิปไตย แต่อั้นกลับหัวเราะป้าช้อยของตน

ช้อย: “แต่องค์นี้ไม่เหมือนองค์ก่อนๆ ฉันรักเอาจับจิตจับใจทีเดียว จะเป็นเพราะอะไรก็ไม่รู้ บางทีจะเป็นเพราะท่านยังทรงพระเยาว์ หรือจะเป็นเพราะฉันเป็นประชาธิปไตยไปกับเขาด้วยแล้วก็ไม่รู้”

อั้น: เสียงตาอั้นหัวเราะอยู่ข้างหลังเบาๆ ในลำคอ ทำให้ช้อยต้องหันไปค้อนเชิงสัพยอกแล้วพูดว่า

ช้อย: “ดูพ่ออั้นซี ! พอฉันพูดว่าเป็นประชาธิปไตยกับเขามั่งก็หัวเราะเยาะ ยายแก่อย่างฉันจะเป็นประชาธิปไตยบ้างไม่ได้หรือ ฉันอยากรู้นัก!”

หลังจากที่ได้คุยกันสักครู่ ก็บังเกิดอาการตื่นเต้นในหมู่ฝูงชนนั้นอย่างผิดสังเกต เป็นอาการบอกให้รู้ว่ากำลังจะเสด็จพระราชดำเนินผ่านมาด้วยรถพระที่นั่งแล้ว (น. 1,254)

Choi: “You and me both, Phloi! Oh how I love him, this Nai Luang of mine – the first Nai Luang I ever dared love without feeling intimidated, overcome with awe – oh, you know what I mean – I’ve said it all before. I feel so close to him. Because of his youth, you think? Or could it be that I’ve gone democratic at long last? Hey, don’t you laugh at me,

An! What's so funny – you consider me too old for your new fangled democracy?"

They went on chatting for a while, then were plunged into the general commotion. The moment the crowd had been waiting for was drawing near. (P. 651)

ในตัวอย่างข้างต้น ช้อยซึ่งเป็นผู้พูดต้องการบอกให้ทุกคนรับรู้ว่า ตนนั้นก็เป็นประชาธิปไตยเหมือนกันคนอื่นๆ จากบริบท "ดูพ่ออั้นซี ! พอฉันพูดว่าเป็นประชาธิปไตยกับเขามั่งก็หัวเราะเยาะ ยายแก่อย่างฉันจะเป็นประชาธิปไตยบ้างไม่ได้หรือ ฉันอยากรู้นัก!" โดยประโยคคำถาม "ยายแก่อย่างฉันจะเป็นประชาธิปไตยบ้างไม่ได้หรือ" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมในการบอกเล่าเรื่องราวให้ผู้ฟังเข้าใจถึงเจตนาของผู้พูด ในการแปลวัจนกรรมดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความในประโยคคำถาม "you consider me too old for your new fangled democracy?" ซึ่งผู้พูดก็แสดงเจตนาการบอกกล่าวเรื่องราวของผู้พูดเอง แต่บทแปลดังกล่าวไม่ได้แปลสอดคล้องกับต้นฉบับ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลอาจแปลโดยรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับได้ว่า "Hey, don't you laugh at me, An! What's so funny – Can't an old woman like me be democratic? Tell me!"

5.1.4 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการบ่น มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ

5.1.4.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 39

สถานการณ์: พลอยบ่นช้อยที่ไม่อาบน้ำแต่วัน เพราะอาบตอนกลางคืนพลอยกลัวผี

ช้อย: "ฉันร้อนนัก จะไปอาบน้ำที่อ่างหยก" ช้อยตอบ

พลอย: "ตายจริง! ช้อย ก็เอาเรื่องผีเล่นน้ำมาเล่าอยู่หยกๆ แล้วยังจะมาชวนฉันไปอาบน้ำในอ่างหยก ฉันไม่เอาละ ฉันกลัวจะตายไปแล้ว"

ช้อย: "เฮ่ย! จะไปกลัวอะไรกันนักหนา ผีมันเล่นน้ำได้ เราก็เล่นได้"

พลอย: "โธ่ ทำไมไม่อาบเสียแต่กลางวันนะ" พลอยปรารภขึ้น

ช้อย: "กลางวันก็อาบให้สะอาดเท่านั้นเอง" ช้อยตอบ "อาบน้ำอย่างฉันต้องอาบกลางคืนถึงจะดี" (น.364)

Choi: "Let's go for a swim in the Jade Pool."
Phloi: "Oh, Choi, not after that story!"
Choi: "Why not? We're just as good as any ghost. If it can swim, so can we."
Phloi: "Why don't you bathe in the daytime, Choi?"
Choi: "I did, for cleanliness. But now I want to show you how the *farangs* swim. I think I know how to do it." (P. 179-180)

ในตัวอย่างข้างต้น ช้อยอยากจะไปอาบน้ำที่อ่างหยก พลอยจึงบ่นช้อยที่ไม่อาบน้ำแต่วัน เพราะอาบตอนกลางคืนพลอยกลัวผี พลอยจึงได้กล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม "ทำไมไม่อาบเสียแต่กลางวันนะ" ซึ่งแสดงเจตนาการบ่น โดยประโยคคำถามดังกล่าวปรากฏคำแสดงคำถาม "ทำไม" แต่ไม่ได้แสดงเจตนาในการถาม ในการแปลวัจนกรรม "ทำไมไม่อาบเสียแต่กลางวันนะ" ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวโดยคงประโยคคำถามได้สอดคล้องกับต้นฉบับ "Why don't you bathe in the daytime, Choi?" ซึ่งได้รักษาเจตนาของผู้พูดและประเภทของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้เช่นเดียวกับต้นฉบับ

5.1.4.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง

ตัวอย่างที่ 40
สถานการณ์: คุณเปรมอยากให้พลอยนุ่งผ้าซิ่นเพราะว่าท่านในวังทรงโปรด

พลอย: "โธ่เอ๋ย!" พลอยพูดทำเสียงเหมือนกับจะร้องไห้ "ท่านจะโปรดอะไรก็โปรดได้ ฉันไม่ว่าเลย แล้วก็อยากจะทำตาม แต่ทำไมถึงจะต้องมาโปรดให้ฉันนุ่งผ้าซิ่นเป็นลาวไปก็ไม่รู้กรรมเวรแท้ๆ ทีเดียว"
เปรม: "ลาวกาวอะไรที่ไหนกันแม่พลอย" คุณเปรมพูดเหมือนกับรำคาญ "คนทางเหนือเขาก็อยู่ในประเทศสยามอย่างเดียวกับเรา เขาก็เป็นคนไทยเหมือนกับเราๆ นี่แหละแม่พลอยพูดเป็นคนโบราณไปได้ อะไรของเขาดีเราก็ควรจะเอามาใช้ จะไปมัวกระดากกระเดื่องอยู่ทำไม"

พลอย: “ฉันไม่ได้กระดากกระเดื่องอะไรหรอกคุณเปรม” พลอยตอบ “ชั่วแต่ว่าฉันไม่เคยเมื่อยังเด็ก ๆ เคยเห็นแต่ตำหนักพระราชชายาเขานุ่งผ้าซิ่นกันทั้งตำหนัก เพราะราชชายาเองท่านก็ทรงผ้าซิ่น ฉันก็เห็นว่าสวยดีชอบไปดูเสมอ ดูแล้วก็อดนึกชมอยู่ไม่ได้ ยิ่งเวลาท่านทรงแต่งเต็มยศ ทรงผ้าซิ่นยกเงินยกทอง ฉันก็ยิ่งเห็นสวย แต่ตัวฉันเองไม่เคยนึกจะลอง เพราะนุ่งโจงกระเบนมาแต่อ้อนแต่ออกจะมาเปลี่ยนเอาตอนนี้ก็ดูอย่างไรอยู่” (น. 699-700)

Phloi: “What?” Phloi exclaimed again. She didn’t say it was a most preposterous suggestion but that was what she thought. Had Khun Prem forgotten that the *phasin* was the costume of the women of the north, as distinguished from the women of the central region? “What’s got into you, Khun Prem?” she demanded. “I’m not a Lao, you know.” For, like most Bangkokians in those days, Phloi tended to refer to the people in the north as “Lao”.

Prem: This time she was corrected by her husband. “Don’t call them ‘Lao,’ Mae Phloi. We are all Thai. The people of the north are citizens of Siam just as much as we are. And what have you got against the *phasin* anyway, may I ask?”

Phloi: “Nothing at all,” Phloi answered truthfully. “I think it’s very pretty. When I was in the Inner Court there were lots of northern girls at the palace of Phra Raj Chaya, and I always thought they looked so nice and pretty in their *phasins.* Phra Raj Chaya herself looked gorgeous in it, especially at full-dress functions. You should have seen her gold brocade *phasins,* Khun Prem. They’re truly magnificent!” She paused and went on to further clarify her position on the matter. “Yes, I’ve always thought it a pretty costume - but I’ve never wanted to wear it myself. I was perfectly happy with the *phanung*, and still am. Why should I give it up?” (P.388-389)

จากสถานการณ์ที่คุณเปรมอยากให้พลอยนุ่งผ้าซิ่นเพราะว่าท่านในวังทรงโปรด แต่แม่พลอยไม่อยากนุ่งผ้าซิ่น เพราะว่าไม่เคยนุ่งซิ่นมาก่อน เลยไม่ค่อยชินนัก คุณเปรมจึงรู้สึกรำคาญใจและกล่าวถ้อยคำ “ลาวกาวอะไรที่ไหนกันแม่พลอย” คุณเปรมพูดเหมือนกับรำคาญ “คนทางเหนือเขาก็อยู่ในประเทศสยามอย่างเดียวกับเรา เขาก็เป็นคนไทยเหมือนกับเราๆ นี่แหละ แม่พลอยพูดเป็นคนโบราณไปได้ อะไรของเขาดีเราก็ควรจะเอามาใช้ จะไปมัวกระดากกระเดื่องอยู่ทำไม” โดยในการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “จะไปมัวกระดากกระเดื่องอยู่ทำไม” แสดงเจตนาการบ่นการกระทำของผู้ฟัง ในการแปลนั้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลโดยการคงประโยคคำถาม “And what have you got against the *phasin* anyway, may I ask?” ซึ่งผู้ได้อธิบายในอภิธานศัพท์ “*phasing*” หมายถึง a sarong-like lower garment worn by women โดยบทแปลดังกล่าวยังคงรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับ แต่มีข้อสังเกตคือ บทแปลคำแสดงคำถาม “what” ไม่สอดคล้องกับคำแสดงคำถาม “ทำไม” ในต้นฉบับ ทั้งนี้ ผู้แปลอาจแปลโดยใช้คำแสดงคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับได้ว่า “And why are you against the *phasin* anyway?”

ตัวอย่างที่ 41

สถานการณ์: ช้อยมาเยี่ยมพลอยที่บ้านพร้อมใบพลูสำหรับทานหมาก พลอยบ่นในท่าทีของช้อยที่ต้องซุกๆซ่อนๆเอาห่อใบพลูให้พลอย

ช้อย: “ฉันได้มาใหม่ คิดถึงแม่พลอย เลยเอามาให้ เดี๋ยวนี้หมากดิบหายากออก”
ช้อยพูดแล้วก็แก้ห่ออีกห่อหนึ่ง ในนั้น ก็มีของอื่นปนอยู่เต็มอีก แล้วช้อยก็เอามือสอดเข้าไปในห่อด้วยอาการลึกลับ ล้วงเอาใบพลูออกมาอีกห่อหนึ่ง แก้ห่อออกให้พลอยดู แล้วกระซิบบอกว่า “นี่ไงพลอย ใบเหลืองน่ากินออก รีบหาน้ำพรมเสียหน่อย ฉันซุกไว้นาน จะกลายเป็นพลูนาบอยู่แล้ว”

พลอย: “โธ่! ช้อยก็ไม่น่าจะต้องลำบากถึงเพียงนี้เลย ฉันก็พอจะหากินได้อยู่หรอก หมากพลู <u>ทำไมถึงต้องซุกๆ ซ่อนๆ มาให้”</u>

ช้อย: “ถึงจะมีกินก็คงจะขนาดหมากแห้ง พลูนาบ จะไปอร่อยอะไร ฉันได้ของจริงๆมาก็เลยต้องเอามาฝาก” (น. 1,113)

Choi: "I have a little gift for you, Phloi."

Phloi: "What is it?"

Choi: "Hush, hush!" She unwrapped the parcel, disclosing rambutans and mangoes and, hidden under these and other fruit, the contraband areca nuts.

Choi: "Wait, Phloi, I'm not through yet." She rummaged in her capacious basket and produced another parcel. This one contained some very lovely betel leaves. "Don't they look invitingly chewable? Get some water quick, we must sprinkle them before they lose their freshness."

Phloi: "Oh, Choi, you didn't have to turn in to a smuggler for me!"

Choi: "My pleasure, Phloi. A bit of smuggling never hurt anybody. Who would have thought chewing betel could become so exciting, eh, Phloi?" (P. 593)

จากสถานการณ์ ช้อยมาเยี่ยมพลอยที่บ้านพร้อมใบพลูสำหรับทานหมาก พลอยบ่นในท่าทีของช้อยที่ต้องซุกๆซ่อนๆเอาห่อใบพลูให้พลอย พลอยจึงกล่าวถ้อยคำ "โธ่! ช้อยก็ไม่น่าจะต้องลำบากถึงเพียงนี้เลย ฉันก็พอจะหากินได้อยู่หรอก หมากพลู ทำไมถึงต้องซุกๆ ซ่อนๆ มาให้" ทั้งนี้พลอยไม่ค่อยชอบใจในการกระทำที่พิลึกพิลั่นของช้อยนัก โดยประโยคคำถาม "ทำไมถึงต้องซุกๆ ซ่อนๆ มาให้" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดแสดงเจตนาการกล่าวบ่นการกระทำของผู้ฟัง โดยในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม "ทำไมถึงต้องซุกๆ ซ่อนๆ มาให้" ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความโดยเปลี่ยนประโยคคำถามเป็นประโยคปฏิเสธ "you didn't have to turn in to a smuggler for me!" ซึ่งก็สามารถสื่อความเจตนาของผู้พูดในการบ่นได้ แต่จากบทแปลส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคปฏิเสธ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับว่า "Why did you have to be a smuggler for me?" ก็จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับได้

5.1.5 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการตำหนิ มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ

5.1.5.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 42

สถานการณ์: ประไพทะเลาะกับเสวี ประไพจึงได้พูดกับพลอยว่าถ้าไปด้วยกันไม่ได้ก็จะหย่าร้างกัน ทำให้พลอยไม่พอใจกับคำพูดของประไพอย่างมาก

ประไพ: "เวลานี้ไพยังสบายใจอยู่ก็เพราะไม่มีลูกจะผูกพัน ไม่ถูกกันจริงๆ เมื่อไรก็จะได้ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีเด็กมาต้องพลอยลำบาก...."

พลอย: "ยายประไพ!" พลอยพูดอย่างตกใจ "นี่แกเอาอะไรมาพูด ไม่เคยพบไม่เคยเห็น! มีอย่างรึผัวเมียอยู่กินมาด้วยกันไม่ถูกกันนิดๆ หน่อยๆ ก็ถึงกับจะเลิกจะร้าง <u>ประไพเอาความคิดนี้มาจากไหน</u> แม่ไม่เคยสั่งเคยสอน"

ประไพ: "คุณแม่ก็ดีแต่คิดอย่างแต่ก่อน" ประไพตอบ "คนแต่ก่อนนี้ แต่งงานกันแล้วก็ทนอยู่กันไปจนตาย ผัวจะมีเมียน้อยสักกี่คนก็ทนได้ ผัวจะดูถูกเหยียบย่ำ หรือเอาเปรียบอย่างไรก็ต้องทน ผู้หญิงแต่ก่อนถูกถือว่าเป็นของผู้ชาย ไม่มีชีวิตของตัวเอง ไพไม่ถือเช่นนั้น ไพเกิดมาชาติหนึ่ง ถึงจะเป็นผู้หญิงก็มีชีวิตของตัวเอง แต่งงานก็อยากมีความสุข ถ้าใครให้ความสุขแก่ไพได้ ไพก็จะอยู่กับคนนั้น แต่ถ้าเมื่อไรรู้ว่าอยู่ไปก็ไม่มีความสุข ก็เลิกกันเสียดีกว่า จะอยู่ทรมานน้ำใจกันไปทำไม" (น. 1,073)

Praphai: "I take comfort from the fact that at least Khun Sewi and I are childless and that if we should find it impossible to live together we could part without having to agonize over the question of children."

Phloi: "Praphai!" Phloi was shocked. "How can you talk so glibly about it! You've had a few arguments with your husband and you talk about parting from him! <u>Where did you get this attitude?</u> Not from my upbringing!"

Praphai: "Time was," Praphai said calmly, "when what the women felt was not considered very important, not even by the women themselves. By and large they were regarded as belonging to their husband and not as not as individuals having their own lives to live. It's not like any more Khun Mother. I have but one life, and I'm not going to waste it in an unhappy marriage. I'm in favour of happiness, Mother." (P. 573-574)

จากสถานการณ์ข้างต้น พลอยรู้สึกไม่พอใจกับการกล่าวถ้อยคำของประไพอย่างมาก พลอยจึงได้ตำหนิประไพ “นี่แกเอาอะไรมาพูด ไม่เคยพบไม่เคยเห็น! มีอย่างรึผัวเมียอยู่กินมาด้วยกัน ไม่ถูกกันนิดๆ หน่อยๆ ก็ถึงกับจะเลิกจะร้าง ประไพเอาความคิดนี้มาจากไหน แม่ไม่เคยสั่งเคยสอน” โดยประโยคคำถาม “ประไพเอาความคิดนี้มาจากไหน” แสดงเจตนาการตำหนิถึงการกล่าวถ้อยคำของประไพที่ไม่ควรเกิดขึ้น ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถาม “Where did you get this attitude?” ซึ่งสามารถรักษาเจตนาของผู้ส่งสารได้ ทั้งนี้ เพราะจากบทแปลใกล้เคียงที่ว่า “How can you talk so glibly about it! You’ve had a few arguments with your husband and you talk about parting from him! Where did you get this attitude? Not from my upbringing!” ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ว่าประโยคคำถามในบทแปล “Where did you get this attitude?” เป็นวัจนกรรมอ้อมที่แสดงเจตนาการตำหนิ

5.1.5.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน การแปลแบบเรียบเรียง และการละไม่แปล

ตัวอย่างที่ 43

สถานการณ์: ช้อยถามคุณสายเกี่ยวกับหีบหมากของคุณสายหยุด คุณสายตวาดใส่ช้อยเพราะไม่ใช่เรื่องของเด็ก

ช้อย: “คุณอาคะ” ช้อยเรียกขึ้น

สาย: “หือ?” คุณสายขานรับ “ว่ายังไงช้อย?”

ช้อย: “เมื่อเช้า หลานพบคุณสายหยุดที่ห้องคุณละม้าย เธอสั่งให้มาถามคุณเอาว่า เรื่องหีบนั้น คุณอาว่าอย่างไรไม่ทราบ?”

สาย: “โฮ้ย!” คุณสายร้องขึ้น พลางกระแทกผ้าที่จีบเสร็จแล้วผืนหนึ่งลงกับพื้น เหมือนกับจะช่วยระบายอารมณ์

สาย: “ไปบอกคุณสายหยุดของหล่อนทีเถิดแม่คุณ ว่าฉันไม่ใช่เศรษฐีจะได้กินหีบหมากราคา 20 ชั่ง 30 ชั่ง แล้วก็คนหน้าอย่างฉัน จะไปกินหีบทองได้ยังไง?”

ช้อย: “คุณสายหยุดบอกว่า เอา 10 ชั่งเท่านั้น แหละค่ะ” ช้อยท้วงขึ้น

สาย: “เอ! เด็กคนนี้นี่!” คุณสายตวาด “รู้เกินเด็กไปเสียแล้วละ มันเรื่องราวอะไรของตัว?” ช้อยได้ยินคุณสายตวาดก็เลิกพูด (น. 47-48)

Choi: Choi now addressed herself to her aunt. “I saw Khun Saiyut at Khun Lamai’s” she said with an air of a mature woman long past her tongue-sticking days. “She would like to know when you’re going to decide about the box.”

Sai: “Oh the box!” her aunt sighed. “Well, you can tell your Khun Saiyou that I’m not a rich woman and do not have the means to chew betel out of a thirty to forty *chang* box. “A *chang* was eighty baht, and forty *chang* was a sum large enough to pay for a mansion in those days.”

Choi: “But it’s only ten *chang*, Khun Aunt,” said Choi. “She’ll accept ten *chang*. That’s what she says.”

Sai: “And I say it’s none of your business! You’re too young to know about these things.” (P.31-32)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถามแบบให้ตอบเนื้อความ “มันเรื่องราวอะไรของตัว?” ผู้พูดคือคุณสายมีเจตนาดุช้อยที่พูดแทรกแสดงความคิดเห็นว่า “คุณสายหยุดบอกว่า เอา 10 ชั่งเท่านั้น แหละค่ะ” ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมของช้อยสำหรับมารยาทในการสนทนาของสังคมไทยที่ผู้เยาว์วัยเด็กแสดงความคิดเห็นต่อผู้อาวุโสโดยไม่ได้รับอนุญาต ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลแบบเทียบเคียงสำนวนในภาษาปลายทางและเปลี่ยนประโยคคำถามเป็นประโยคบอกเล่า “And I say it’s none of your business!” พร้อมทั้งการเติมเครื่องหมายอัศเจรีย์เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด โดยการแปลดังกล่าวสอดคล้องกับสำนวนในภาษาอังกฤษ “It’s none of your business.” ซึ่งเป็นสำนวนที่ใช้สำหรับการกล่าวตำหนิผู้อื่น ในกรณีที่บุคคลนั้นเข้ามาเกี่ยวข้องหรือยุ่งเกี่ยวในธุระของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยการแปลข้างต้นมีความเหมาะสม เพราะถ้าหากผู้แปลแปลตรงตัว “What’s your business?” อาจทำให้บทแปลไม่เป็นธรรมชาติ ไม่สละสลวยตามลักษณะการใช้ภาษาของบทแปล โดยกลวิธีการแปลนี้ทำให้ประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นประโยคบอกเล่า ทั้งนี้ เพราะผู้แปลจำเป็นต้องคำนึงถึงเจตนาของผู้พูดและถ่ายทอดความหมายในบทแปลให้สอดคล้องกับต้นฉบับ นอกจากนี้ การแปลในตัวอย่างนี้ทำให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนประเภทไปเป็นวัจนกรรมตรงในประโยคบอกเล่า ซึ่งทำให้ผู้อ่านบทแปลไม่ทราบว่าผู้พูดได้กล่าววัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในการกล่าวตำหนิผู้ฟัง ทั้งนี้ เนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมในการใช้สำนวนภาษาระหว่างภาษาต้นฉบับกับภาษาปลายทาง การเทียบเคียงภาษาปลายทางประโยคคำถาม “มันเรื่องราวอะไรของตัว?” ซึ่งแสดงเจตนาตำหนิในภาษาไทยนั้น จึงอาจใช้บอกโยคบอกเล่า “It’s none of your business.”

แสดงเจตนาตำหนิตามต้นฉบับได้ ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า การแปลโดยใช้สำนวนเทียบเคียงในภาษาปลายทางอาจสื่อความหมายได้ดีกว่าการแปลโดยคงประโยคคำถามในภาษาต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 44

สถานการณ์: พลอยเรียกช้อยว่า “คุณช้อย” ช้อยรู้สึกไม่พอใจที่พลอยเรียกตนเช่นนั้น

ช้อย: “อย่ามาอวดดี เรียกฉันว่า แม่ช้อยนะ!” ช้อยตะคอกให้ ฝ่ายพลอยก็รู้สึกว่า ตัวเองเล็กลงไปอีกมาก เพราะช้อยเป็นหลานคุณสาย ซึ่งแม่เรียกว่าคุณทุกคำ บางทีพลอยจะเรียกผิดไปกระมัง ถ้าจะเรียกให้ถูก ควรจะต้องเรียกว่า คุณช้อย ตามคุณสายไปก็ได้ คิดไปคิดมา พลอยก็ตอบตะกุกตะกักแบบคนมาอยู่ใหม่ว่า

พลอย: “ค่ะ – คุณช้อย”

ช้อยหัวเราะลั่นถนนที่เดินอยู่ แล้วร้องว่า

ช้อย: “เด็กบ้า! <u>ใครเขาไปใช้ให้เรียกว่าคุณ</u> เรียกฉันว่า ช้อยเฉยๆ ก็แล้วกัน แล้วฉันจะเรียกเธอว่า พลอย ใครๆ เขาก็เรียกฉันว่า ช้อยเฉยๆ ทั้งนั้น มีแต่ผาดของคุณอาคนเดียว เรียกว่า คุณช้อย”

พลอยได้ยินดังนั้น ก็ใจชื้นขึ้นถนัด ความนิยมที่มีอยู่ในตัวของช้อยตั้งแต่แรกก็เพิ่มมากขึ้นทันที (น. 52)

Choi: Once they were out on the street, Choi suggested helpfully, “We can run if you want to go real badly.”

Phloi: Phloi assured her it had not reached that stage. She called her Mae Choi, which seemed to infuriate the other.

Choi: *“Don’t you call me Mae Choi!”* It sounded like a threat. But when Phloi meekly changed the address to Khun Choi, she was further reprimanded. “Silly girl! Nobody calls me Khun except Mae Phaad, Aunt Sai’s servant. Just call me Choi, without trimmings. That’s what I meant.” (P.33-34)

จากสถานการณ์ พลอยเรียกช้อยว่า “คุณช้อย” ช้อยรู้สึกไม่พอใจที่พลอยเรียกตนเช่นนั้น ช้อยจึงได้กล่าวตำหนิพลอย “เด็กบ้า! ใครเขาไปใช้ให้เรียกว่าคุณ เรียกฉันว่า ช้อยเฉยๆ ก็แล้วกัน แล้วฉันจะเรียกเธอว่า พลอย ใครๆ เขาก็เรียกฉันว่า ช้อยเฉยๆ ทั้งนั้น มีแต่ผาดของคุณอาคน

เดียว เรียกว่า คุณช้อย” ซึ่งประโยคคำถาม “ใครเขาไปใช้ให้เรียกว่าคุณ” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมในการแสดงเจตนาตำหนิของผู้พูด ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการเรียงลำดับย่อหน้าการนำเสนอเรื่องราวในบทแปลที่มีความแตกต่างจากต้นฉบับ และไม่ได้แปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “ใครเขาไปใช้ให้เรียกว่าคุณ” จากบริบทในการแปล “Silly girl! Nobody calls me Khun except Mae Phaad, Aunt Sai’s servant. Just call me Choi, without trimmings. That’s what I meant.” ก็สามารถสื่อความเจตนาของผู้ส่งสารในการตำหนิได้ เนื่องจาก การกล่าวถ้อยคำ “Silly girl!” แสดงเจตนาของผู้พูดในการตำหนิผู้ฟัง ทั้งนี้ กลวิธีการละไม่แปลประโยคคำถาม “ใครเขาไปใช้ให้เรียกว่าคุณ” ทำให้ผู้อ่านไม่สามารถทราบถึงการกล่าววัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามของตัวละครได้ดังต้นฉบับ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลสามารถแปลโดยคงประโยคคำถาม “Silly girl! Who told you to call me Khun? Nobody calls me Khun except Mae Phaad, Aunt Sai’s servant. Just call me Choi, without trimmings. That’s what I meant.” ซึ่งก็จะสามารถสื่อความและรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 45

สถานการณ์: ช้อยหนีไปเที่ยวที่แถวเต๊งและไม่ยอมไปเฝ้าเสด็จในวัง คุณสายจึงตำหนิช้อย

สาย: “ไปไหนมา ยายช้อย?” คุณสายถามขึ้นอย่างไม่ไว้ใจ

ช้อย: “ไปแถวเต๊ง” ช้อยตอบตวัดเสียงเหมือนกับโกรธ

สาย: “เอ๊ะ!” คุณสายร้องขึ้น “นี่พูดกันดีๆ ไม่ได้แล้วหรือนี่ หนักมือขึ้นทุกวัน ก็ฉันบอกแล้วไม่ใช่หรือว่า ให้ขึ้นไปอยู่ข้างบน เพราะวันนี้ไม่มีใคร”

ช้อย: “ฉันนัดเขาไว้ว่า จะไปดูผ้าตัดเสื้อที่แถวเต๊ง” ช้อยตอบแก้ตัว “ฉันเห็นพลอยเขาขึ้นไปแล้ว ฉันก็เลยไม่ขึ้นไป”

สาย: “ดีจริงแม่คู้ณ!” คุณสายดุต่อ “เดี๋ยวนี้แม่ช่างใหญ่โตเสียเหลือเกิน นึกจะทำอะไรก็ทำตามใจตัว ผู้หลักผู้ใหญ่กลายเป็นหัวหลักหัวตอ พูดจาอะไรก็ไม่ต้องฟังกันอีกต่อไป หล่อนหายหน้ากันไปหมด เสด็จท่านก็มากริ้วเอาฉันทุกที มีธุระปะปังจะไหว้วานกันก็ไม่ได้เสียแล้ว มีอย่างรึ บอกให้ขึ้นไปอยู่กับเสด็จกลับไปดูผ้าตัดเสื้อเสียที่แถวเต๊ง!”

ช้อย: “โธ่! คุณอาก็!” ช้อยพูดอย่างแค้นใจ แล้วก็ก้มหน้าลงร้องไห้ น้ำตาร่วงเป็นเม็ดโตๆ เหมือนกับเมื่อยังเด็ก (น.272-273)

Sai: "Where have *you* been?" Khun Sai inquired. "Were you with Sadet?"

Choi: "No!" Choi snapped back. "I went to Teng Row."

Sai: Khun Sai flew into a temper. "Don't raise your voice with me! You're getting worse and worse every day. Why didn't you go up and wait on Sadet, may I ask?"

Choi: "I thought since Phloi was going she wouldn't need me."

Sai: "Meaning you can do as you please and never mind what your elders say? I'm like a tree stump you can pass over and ignore, is that it?"

Choi: "Oh, Khun Aunt!" Choi cried, then surprising broke down and wept like a child. (P.137)

ในตัวอย่างนี้ ช้อยหนีไปเที่ยวที่แถวเต๊งและไม่ยอมไปเฝ้าเสด็จในวัง คุณสายจึงตำหนิช้อย "เอ๊ะ!" คุณสายร้องขึ้น "นี่พูดกันดีๆ ไม่ได้แล้วหรือนี่ หนักมือขึ้นทุกวัน ก็ฉันบอกแล้วไม่ใช่หรือว่า ให้ขึ้นไปอยู่ข้างบน เพราะวันนี้ไม่มีใคร" โดยในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความในประโยคคำสั่ง "Don't raise your voice with me!" จากบทแปลนี้ ผู้อ่านสามารถเข้าใจเจตนาของผู้พูดได้ว่าแสดงการตำหนิ ทั้งนี้ จากบริบทในการแปล "Khun Sai flew into a temper. "Don't raise your voice with me! You're getting worse and worse every day." โดยการแปลดังกล่าวส่งผลให้บทแปลมีความเป็นธรรมชาติตามลักษณะโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาอังกฤษ แต่ไม่ได้รักษาลักษณะวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 46

สถานการณ์: ช้อยพูดถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตที่ทำให้ช้อยรู้สึกกลุ้มใจ พลอยจึงได้กล่าวตำหนิช้อย

ช้อย: "พลอย เราอยู่ด้วยกันมานาน ไม่เคยมีเรื่องมีราวกันเลย ทุกข์ก็ด้วยกันสุขก็ด้วยกัน ถ้าจะว่าไป ที่มันแล้วไปแล้วก็สนุกไม่ใช่เล่น ฉันอยากให้ทุกอย่างมันอยู่อย่างนี้ ไม่มีวันเปลี่ยนแปลง"

พลอย: "ฉันก็เหมือนกันแหละช้อย"

ช้อย: "เฮ้อ!" ช้อยถอนใจใหญ่ "ถ้ามันเป็นไปได้ยังงั้นจริงๆ ก็จะดี แต่หมู่นี้ ฉันรู้สึกว่ามันกำลังจะเปลี่ยนไปยกใหญ่ ของที่เราเคยพบเห็น เคยทำ ก็มีแต่จะหมดไป พลอยกับฉันก็จะต้องไปคนละทาง มองดูข้างหน้ามันมืด ฉันกลุ้มใจ๊"

พลอย: "ช้อยพูดอะไรก็ไม่รู้ เป็นลางไปเปล่าๆ" พลอยท้วงขึ้น "เราอยู่ด้วยกันดีๆ ทำไมถึงจะต้องมาหาเรื่องพูดให้ไม่สบายใจ?"

ช้อย: "ฉันก็ไม่รู้เหมือนกัน บางทีมันก็เกิดไม่สบายใจขึ้นมา" (น.365)

Choi: "Oh, Phloi, how I do want things to go on like this — forever and always."

Phloi: Phloi understood what she meant and responded feelingly, "So do I, Choi."

Choi: "But things are changing, Phoi. All round us. I don't often think ahead, but sometimes when I'm very happy I do - I don't know why - and when I do I end up feeling sad and confused. I see many signs of change, but what change will bring I don't know. To me the future is something dark and formless - like that ghost. Poor ghost. Come to think of it, it's more sad than scary."

Phloi: "What's got into you Choi? Don't look so solemn, and stop talking like that. If thinking about the future makes you sad, then think about something else."

Choi: "You'll be all right." Choi went on being solemn. (P.180-181)

จากสถานการณ์ ช้อยพูดถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตที่ทำให้ช้อยรู้สึกกลุ้มใจ พลอยจึงได้กล่าวตำหนิ "ช้อยพูดอะไรก็ไม่รู้ เป็นลางไปเปล่าๆ" พลอยท้วงขึ้น "เราอยู่ด้วยกันดีๆ ทำไมถึงจะต้องมาหาเรื่องพูดให้ไม่สบายใจ?" ในการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม "ทำไมถึงจะต้องมาหาเรื่องพูดให้ไม่สบายใจ" ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความเรียบเรียงบทแปลใหม่ โดยไม่ได้แปลสอดคล้องกับต้นฉบับ ทั้งนี้ ผู้แปลได้เพิ่มเติมเสริมแต่งบทแปลและนำเสนอข้อความใหม่ว่า "stop talking like that. If thinking about the future makes you sad, then think about something else." และเปลี่ยนจากประโยคคำถามเป็นประโยคบอกเล่า ส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า โดยการถ่ายทอดเจตนาของผู้ส่งสารได้เปลี่ยนไปจากการตำหนิ แต่แสดงเจตนาการบอกให้ผู้ฟังเลิกพูดถึงเรื่องที่ทำให้ไม่สบายใจ ในบริบท "stop talking like that" และแสดงเจตนาเสนอแนะ ในบทแปล "If thinking

about the future makes you sad, then think about something else." อย่างไรก็ตาม ผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถามได้ "What's got into you Choi? Don't look so solemn, "Why do you have to keep talking about the things that make you feel sad?" ก็จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับได้

ตัวอย่างที่ 47

สถานการณ์: เพิ่มกับอ๊อดกำลังจะบอกพลอยว่าอั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติ แต่พลอยไม่เชื่อ จึงได้กล่าวตำหนิอ๊อด

ตาอ๊อดกับพ่อเพิ่มมองดูหน้ากัน แล้วพ่อเพิ่มก็ตอบเสียงอ่อยๆ ว่า

เพิ่ม: "ก็เรื่องที่ฉันเคยพูดกับแม่พลอยไว้..ว่า...ว่าพ่ออั้นเขามีอะไรๆ รู้เรื่องอยู่กับพวกที่คิดการวันนี้ด้วย"

พลอย: "ฉันไม่เชื่อ!" พลอยร้องเสียงหลง น้ำตาเริ่มจะกบลูกตาขึ้นมาทันที "อั้นเขาสาบานกับฉันว่าเขาไม่เคยคิดอะไร! อ๊อด! บอกแม่ว่าไม่จริงเดี๋ยวนี้ แม่ไม่เชื่อ!"

อ๊อด: "อ๊อดก็ไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไรถูก" ตาอ๊อดพูดเบาๆ "ถ้าอ๊อดบอกว่าไม่จริง อ๊อดก็ต้องพูดโกหกกับแม่ เพราะอ๊อดเข้าใจว่าจริง"

พลอย: พลอยเลียวมองดูตาอ๊อด น้ำตาเริ่มไหลพรากจากลูกตาทั้งสองข้าง พลางพูดด้วยเสียงที่สั่นด้วยความโมโหว่า "ตาอ๊อด! แกรู้ไหมว่าแกหาความพี่แกมากไปเสียแล้ว อ๊อดจะล้อเลียนหรือหาความอื่นๆ แม่ก็ไม่ว่าหรอก เพราะแม่เห็นเป็นพี่น้องกัน แต่คราวนี้อ๊อดเล่นหนักไปเสียแล้ว ถึงกับหาว่าพี่เป็นกบฏ มีอย่างรึพี่น้องคลานตามกันออกมาแท้ๆ น่าจะรักกัน นี่อ๊อดกลับมาใส่ความพี่เขาอย่างร้ายแรง แม่ไม่มีวันเชื่อว่าลูกของแม่จะเป็นกบฏได้ ถ้าอั้นเป็นได้ อ๊อดก็เป็นได้เหมือนกัน เพราะเป็นพี่น้องพ่อแม่เดียวกันแท้ ๆ ทำไมอ๊อดไม่คิดดูบ้าง" (น. 853-854)

Phoem: The two men looked at each other. Phoem took it upon himself to give the answer. "What we talked about the other day, Mae Phloi. An is involved with these plotters."

Phloi: "I don't believe it!" Phloi shrieked at them, tears rising in her eyes. "He swore he wasn't … Ot, tell your mother it's not true! I *know* it's not true. Say it, Ot!"

Ot: "I don't know what to say," Ot said in a low voice, "unless you want me to lie to you."

Phloi: With tears streaming down her face, Phloi poured out her words in a voice shaking with rage. "Ot! How could you! You can say anything against your brother in fun - I don't mind. But this is too much. I won't have it, do you hear? I won't have it! Don't you love your brother at all? Have you no heart? How could you! He's your own brother, he's my own flesh and blood, and you're accusing him of the most dreadful crime. If he's capable of it, so are you!" (P.469-470)

จากสถานการณ์ที่เพิ่มกับอ๊อดกำลังจะบอกพลอยว่าอั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติ แต่พลอยไม่เชื่อ จึงได้กล่าวตำหนิอ๊อดในบริบท "ตาอ๊อด! แกรู้ไหมว่าแกหาความพี่แกมากไปเสียแล้ว อ๊อดจะล้อเลียนหรือหาความอื่นๆ แม่ก็ไม่ว่าหรอก เพราะแม่เห็นเป็นพี่น้องกัน แต่คราวนี้อ๊อดเล่นหนักไปเสียแล้ว ถึงกับหาว่าพี่เป็นกบฏ มีอย่างรึพี่น้องคลานตามกันออกมาแท้ๆ น่าจะรักกัน นี่อ๊อดกลับมาใส่ความพี่เขาอย่างร้ายแรง แม่ไม่มีวันเชื่อ ว่าลูกของแม่จะเป็นกบฏได้ ถ้าอั้นเป็นได้ อ๊อดก็เป็นได้เหมือนกัน เพราะเป็นพี่น้องพ่อแม่เดียวกันแท้ ๆ ทำไมอ๊อดไม่คิดดูบ้าง" โดยในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม "แกรู้ไหมว่าแกหาความพี่แกมากไปเสียแล้ว" ผู้แปลได้แปลโดยการคงประโยคคำถามและประโยคบอกเล่า "How could you! You can say anything against your brother in fun." ซึ่งก็สามารถสื่อเจตนาของผู้พูดในการกล่าวตำหนิ จากบริบทในการแปล "With tears streaming down her face, Phloi poured out her words in a voice shaking with rage. "Ot! How could you! You can say anything against your brother in fun - I don't mind. But this is too much. I won't have it, do you hear? I won't have it! Don't you love your brother at all? Have you no heart? How could you! He's your own brother, he's my own flesh and blood, and you're accusing him of the most dreadful crime. If he's capable of it, so are you!" ในตัวอย่างการแปลนี้ ปรากฏวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในประโยค "How could you!" และวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า "You can say anything against your brother in fun" ทั้งนี้ ผู้แปลอาจแปลให้สอดคล้องและเทียบเท่ากับต้นฉบับได้ว่า "Ot! How could you! Do you know that you're talking against your brother?" It's not funny! I don't mind you're speaking in jest. But this is too much. I won't have it, do you hear? I won't have it! Don't you love your brother at all? Have you no heart? How could you!"

ตัวอย่างที่ 48

สถานการณ์: อั้นได้หย่าจากลูซิลล์โดยไม่ได้บอกให้พลอยรู้ พลอยจึงไม่พอใจและได้กล่าวตำหนิอั้น

พลอย: ตาอั้นกินข้าวอิ่ม และเตรียมจะลุกจากโต๊ะจะไปทำงาน พลอยได้ติดอะไรขึ้นมาอย่างหนึ่งจึงร้องขึ้นว่า “เดี๋ยวก่อน อั้นอย่าเพิ่งไป แม่ก็เพิ่งนึกออก ดูสิเดี๋ยวนี้แม่ก็หลงๆ ใหลๆ จนดูเป็นคนใจไม่ไส้ระกำ”

อั้น: “เรื่องอะไรครับคุณแม่?” ตาอั้นซึ่งลุกจาโต๊ะแล้วถามขึ้นทั้งกำลังยืนอยู่

พลอย: “อ้าว !” พลอยพูดอย่างฉงน “ก็เมียอั้นเค้ายังอยู่ที่เมืองนอก เกิดรบพุ่งกันอย่างนี้เขาจะมิลำบากมากหรือ อั้นจะทำอย่างไรต่อไป”

อั้น: ตาอั้นทรุดตัวลงนั่งที่เก้าอี้ช้าๆ แล้วก็พูดขึ้นโดยไม่ยอมสบตาพลอยว่า “เรื่องนี้เป็นความผิดของผมเองที่ผมไม่ได้บอกคุณแม่มาก่อน ความจริง ลูซิลล์กับผมหย่ากันแล้ว ถึงแม้ว่าผมจะเป็นห่วงเขา เวลานี้ก็ทำอะไรไม่ได้เพราะเราไม่เกี่ยวข้องกัน”

พลอย: “โธ่ ! อั้น !”พลอยอุทานขึ้นอีกครั้งหนึ่ง “<u>จะหย่าร้างกันทำไมไม่บอกแม่บ้าง</u> นี่หย่ากันตั้งแต่เมื่อไร แม่ไม่รู้เลย?”

อั้น: “ผมตกลงหย่ากันหลังจากเขาไปเมืองนอก” ตาอั้นตอบเบาๆ “อยู่ด้วยกันก็ไม่มีความสุขจึงเลยตกลงกันต่างคนต่างไป” (น. 1,079)

Phloi: Phloi was not too disturbed by his news except to feel human compassion for the farangs who had the bad luck of having another war thrust upon them. Farangs in general. And it was not until An, after finishing his breakfast, was about to leave for the office, that she suddenly remembered: Lucille! Lucille was still in France. “Oh An, how remiss of me not to have thought of her right away. What news of her, An? When is she coming home?”

An: “Lucille and I are divorced, Mother. We decided on it not long after she left.”

Phloi: “<u>Why didn’t you tell me, son?</u> Oh, why didn’t you tell me? Oh my poor Lucille. . .”

An: It was as much Lucille’s decision as his, An assured his mother. They had agreed on it being the best solution. (P. 575)

จากตัวอย่างข้างต้น อั้นได้หย่าจากลูซิลล์โดยไม่ได้บอกให้พลอยรู้ พลอยจึงไม่พอใจและได้กล่าวตำหนิอั้นจากบริบท “โธ่ ! อั้น !” พลอยอุทานขึ้นอีกครั้งหนึ่ง “จะหย่าร้างกันทำไมไม่บอกแม่บ้าง นี่หย่ากันตั้งแต่เมื่อไร แม่ไม่รู้เลย?” ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “จะหย่าร้างกันทำไมไม่บอกแม่บ้าง” ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวโดยการคงประโยคคำถาม “Why didn’t you tell me, son?” ซึ่งสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ได้สอดคล้องกับต้นฉบับ จากบริบทในการแปล “Why didn’t you tell me, son? Oh, why didn’t you tell me?” แต่ไม่ได้ถ่ายทอดความหมายครบถ้วนดังต้นฉบับ โดยไม่ได้แปลการกล่าวถ้อยคำ “หย่าร้าง” ทั้งนี้ บทแปล “Why didn’t you tell me, son? Oh, why didn’t you tell me?” มีความเป็นธรรมชาติในการสนทนามากกว่าการแปลตรงตัวทุกความหมายในต้นฉบับว่า “Why didn’t you tell me that you were getting a divorce, son? Oh, why didn’t you tell me? Oh my poor Lucille. . .” นอกจากนี้ บริบทการแปลใกล้เคียง “Lucille and I are divorced, Mother. We decided on it not long after she left.” ก็กล่าวถึงถ้อยคำ “divorced” เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจความหมายและเจตนาของผู้พูดในการกล่าววัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้ครบถ้วนสอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 49

สถานการณ์: รัฐบาลสั่งเก็บธนบัตรใบละหนึ่งพัน ทำให้พลอยรู้สึกไม่ชอบใจ

อั้น: วันหนึ่ง ตาอั้นก็มาถามขึ้นว่า “คุณแม่มีธนบัตรใบละพันเก็บซุกซ่อนไว้ที่ไหนบ้างหรือเปล่า?”

พลอย: “เอ ! ดูเหมือนแม่จะเก็บไว้ในหีบ ใบหนึ่งหรือสองใบไม่แน่ ต้องขอดูก่อน อั้นจะทำไมหรือ?”

อั้น: “รัฐบาลสั่งเก็บใบละพัน...” ตาอั้นตอบยังไม่ทันจบพลอยก็ร้องขึ้น

พลอย: “อ้าว ! ทำไมจะมาริบทรัพย์กันอย่างนั้นเล่าอั้น?”

อั้น: “ไม่ใช่ ไม่ใช่” ตาอั้นอธิบาย “เขาเก็บไปไว้ชั่วคราวแล้วจะใช้ให้ทีหลัง” (น. 1,203)

An: One day An came home from the office to astonish his mother with this question. “Have you got any thousand-baht notes hidden away somewhere, Khun Mother?”

Phloi: “Maybe one or two – why?”

An: “The government is recalling them from circulation.”

Phloi: “Oh?!”

An: “So you’d better give them to me and I’ll get them registered and all the. It’s all right, Mother, you’ll get your money back eventually.” (P. 628)

จากตัวอย่าง เมื่อรัฐบาลสั่งเก็บธนบัตรใบละหนึ่งพัน ทำให้พลอยรู้สึกไม่ชอบใจ พลอยจึงได้กล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการตำหนิรัฐบาล “อ้าว ! ทำไมจะมาริบทรัพย์กันอย่างนั้นเล่าอั้น?” โดยในตัวอย่างนี้ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการละไม่แปลการกล่าวถ้อยคำดังกล่าว เนื่องจาก ผู้แปลอาจคิดว่าในการแปลคำอุทาน “Oh” ในการแสดงความรู้สึกโกรธหรือไม่พอใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถสื่อความหมายเพียงพอแล้ว จากการละไม่แปลดังกล่าวส่งผลให้ผู้อ่านไม่สามารถรับทราบถึงการกล่าววัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในบทแปลได้ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลสามารถแปลในการสื่อความหมายให้ครบถ้วนกับต้นฉบับได้ “Oh?!” “How can they justify taking money from us?” ซึ่งก็จะสามารักษาประเภทและหน้าที่ได้สอดคล้องกับต้นฉบับ

5.1.6 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการแสดงความไม่เห็นด้วย มีกลวิธีการแปล 1 ประเภทคือ การแปลเอาความ

5.1.6.1 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง และการแปลแบบสรุปความ

ตัวอย่างที่ 50

สถานการณ์: หลังจากที่แม่แช่มกับพลอยออกจากบ้านไป พ่อเพิ่มคิดว่าจะได้ย้ายไปอยู่กับคุณชิด แต่เจ้าคุณพ่อไม่ยอมเพราะคุณชิดโตเป็นหนุ่มแล้ว

พลอย: “แล้วพ่อเพิ่มเป็นอย่างไรบ้าง” พลอยถามต่อ “เดี๋ยวนี้พ่อเพิ่มอยู่กับใคร”

เพิ่ม: “ก็สบายดี ไม่เป็นไรหรอก” พ่อเพิ่มตอบ “เจ้าคุณพ่อท่านให้ฉันขึ้นมานอนที่เฉลียงหลัง ข้างห้องนอนของท่าน ทีแรก ฉันจะไปอยู่กับคุณชิด แต่ท่านไม่ยอม ท่านว่าคุณชิดจะทำเสีย”

เชย: “ฮึ!” คุณเชยร้องสอดขึ้นมา “ก็จริงๆของท่านน่ะแหละ คุณชิดซนออกจะตายไปเกิดเรื่องไม่ได้หยุด”

เพิ่ม: “คุณเชยหาเรื่อง” พ่อเพิ่มไม่ยอมเห็นด้วย “ก็คุณชิดเธอโตแล้ว <u>จะให้เหมือนเราเด็กๆ ได้อย่างไร?</u>”

เชย: “ฉันไม่รู้ละ” คุณเชยเถียงอย่างไม่ฟังเสียง “เจ้าชู้ออกจะตายไป ฉันเกลี๊ยดเกลียดหน้าก็ไม่อยากเห็น” (น. 117-118)

Phoem: “I sleep here in the big house now, you know,” Phoem went on. “Behind Chao Khun Father’s bedroom. When you and Mother left I was to move into Khun Chit’s house, but Chao Khun Father wouldn’t allow it. He said Khun Chit would make a bad boy out of me.”

Choei: “And he’s right. “Khun Choei spoke up. “Khun Chit’s always in trouble. He’s naughty. He’s awful.”

Phoem: Pho Phoem disagreed. “Khun Chit’s a grow-up young man,” he said in defence of his eldest half brother, a worthless rake in most people’s opinion, but for whom he had a sneaking admiration. “He’s different. You can’t force him to be like us children.”

Choei: “I hate him,” Khun Choei declared in her vehement way. “I don’t even want t look at him. Ugh! But Khun Big Sister worships him. She gives him everything he asks for — behind Chao Khun Father’s back.” (P.69-70)

หลังจากที่แม่แช่มกับพลอยออกจากบ้านไป พ่อเพิ่มคิดว่าจะได้ย้ายไปอยู่กับคุณชิด แต่เจ้าคุณพ่อไม่ยอมเพราะคุณชิดโตเป็นหนุ่มแล้ว อาจจะทำให้พ่อเพิ่มเสียคนได้ ส่วนคุณเชยก็เห็นด้วยกับคำกล่าวของเจ้าคุณพ่อ เพราะคุณชิดชอบก่อเรื่องไม่เว้นแต่ละวัน แต่พ่อเพิ่มกลับเข้าข้างคุณชิด โดยกล่าวถ้อยคำในการแสดงความไม่เห็นด้วย “คุณเชยหาเรื่อง” พ่อเพิ่มไม่ยอมเห็นด้วย “ก็คุณชิดเธอโตแล้ว จะให้เหมือนเราเด็กๆ ได้อย่างไร?” ทั้งนี้ ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “จะให้เหมือนเราเด็กๆ ได้อย่างไร?” ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลเอาความแบบเรียบเรียง เปลี่ยนประโยคคำถามเป็นประโยคปฏิเสธ “You can’t force him to be like us children.” ซึ่งสามารถแสดงเจตนาในการแสดงความไม่เห็นด้วยของผู้พูด จากบริบทในการแปล Pho Phoem disagreed. “Khun Chit’s a grow-up young man,” he said in defence of his eldest half brother, a worthless rake in most people’s opinion, but for whom he had a sneaking admiration. “He’s different. You can’t force him to be like us children.” ในบทแปล ผู้อ่านก็สามารถเข้าใจเจตนาของผู้รับสารในการการแสดงความไม่เห็นด้วยชัดเจนมากขึ้นด้วย จากการแปลดังกล่าวส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคปฏิเสธ

ตัวอย่างที่ 51

สถานการณ์: พลอยกำลังจะเขียนจดหมายฝากไปให้พี่เนื่อง แต่ช้อยไม่เห็นด้วย

พลอย: "ไม่ต้องเขียนมากหรอกช้อย สองสามตัวก็พอแล้วจะได้ ... อ้า ... ฉันจะได้ฝากของฉันไปด้วย"

ช้อย: ช้อยหยุดหัวเราะทันที เปลี่ยนสีหน้ามามองพลอยอย่างเอ็นดู แล้วก็พูดเบาๆ แต่ด้วยน้ำเสียงที่เอาจริงเอาจังว่า "<u>จะดีหรือพลอย?</u> ใครเขารู้เข้าจะน่าเกลียด พลอยอย่าเขียนไปดีกว่า"

พลอย: "ฉันไม่ได้เขียนอะไรที่ใครจะมาว่าได้หรอกช้อย" พลอยรีบตอบทันที (น. 198)

Phloi: "If you write, I can put my letter in the same envelope. Here, read it."

Choi: "Choi did so, and said it was an absolutely blameless letter. "<u>But</u>," she added in a kindly voice, "all the same you had better play it safe and not send it. We can never be sure no one will get to know about it. And then, scandalmongers being what they are……." (P.104)

พลอยกำลังจะเขียนจดหมายฝากไปให้พี่เนื่องที่นครสวรรค์ แต่ช้อยไม่เห็นด้วย เพราะสำหรับวัฒนธรรมไทย ผู้หญิงไม่ควรเขียนจดหมายไปหาผู้ชาย เพราะจะดูไม่งาม ยิ่งเป็นสาวชาววังยิ่งไม่สมควรอย่างยิ่ง ช้อยจึงกล่าวถ้อยคำในการแสดงความไม่เห็นด้วย "ช้อยหยุดหัวเราะทันที เปลี่ยนสีหน้ามามองพลอยอย่างเอ็นดู แล้วก็พูดเบาๆ แต่ด้วยน้ำเสียงที่เอาจริงเอาจังว่า "จะดีหรือพลอย? ใครเขารู้เข้าจะน่าเกลียด พลอยอย่าเขียนไปดีกว่า" โดยวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม "จะดีหรือพลอย? แสดงเจตนาการแสดงความไม่เห็นด้วยของผู้พูด ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเรียบเรียง ซึ่งมีหลายกลวิธีการแปล กล่าวคือ ผู้แปลใช้กลวิธีการละไม่แปลประโยคคำถาม "จะดีหรือพลอย?" แต่ผู้แปลแปลแบบสรุปความ เก็บความอย่างย่อๆ ในการใช้คำสันธาน"But" ซึ่งเป็นคำสันธานที่แสดงความหมายในเชิงขัดแย้ง และเสริมความในบทแปล "you had better play it safe" ในการเสนอแนะให้พลอยซึ่งเป็นผู้ฟังไม่ให้เขียนจดหมายและส่งไปให้พี่เนื่องโดยบทแปลดังกล่าวสามารถสื่อความเจตนาของผู้พูดได้ แต่ไม่ได้รักษาประเภทของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังต้นฉบับ ทั้งนี้ หากแปลโดยคงประโยคคำถามก็สามารถทำได้ "Choi did so, and said it was an absolutely blameless letter. "<u>But, are you sure?</u>" she added in a kindly voice, "all the same you had better play it safe and not send it. We can never be sure no one will get to know about it." ซึ่งก็จะสามารถรักษา

ประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมในการแสดงเจตนาการแสดงความไม่เห็นด้วยสอดคล้องกับต้นฉบับได้

ตัวอย่างที่ 52

สถานการณ์: ในงานแต่งงานของพลอย แม่ชั้นแม่ของช้อยมาที่งานแต่งงานของพลอย แม่ชั้นกล่าวว่าถ้าเป็นงานแต่งงานของช้อย อาจทำให้แม่ชั้นอับอายได้ ช้อยจึงไม่พอใจในคำพูดของแม่ชั้น

ชั้น: "แม่พลอย ฉันดีใจจริงๆ วันนี้ ดีใจเหมือนแต่งงานลูกในไส้ สวยจริงแม่คุณ ท่าทางกิริยาก็งดงาม คนข้างนอกเขาชมเปาะกันทุกคน ฉันได้ยินมากับหูเดี๋ยวนี้เอง ฉันปลื้มแท้ทีเดียวอย่างนี้ ถ้าเป็นยายช้อยคงสนุกละ เจ้าสาวทำท่าเป็นลิงหลอกเจ้า อายเขาแย่"

ช้อย: "อ๊าว!" ช้อยทักขึ้น "<u>ก็นั่นทำไมมาลงฉันเข้าล่ะแม่</u> ไว้ให้ถึงเวลาเสียก่อนซี ถึงคราฉันมั่งละ ฉันจะทำท่าให้สวยเชียว แต่วันนี้ยังไม่ถึงขนาด ฉันคอยจำท่าทางแม่พลอยเขาไว้ทุกฝีก้าว ไว้ให้เถิด ฉันไม่ให้อายเขาหรอก ว่าแต่มีใครมาขอหรือยัง?"

ชั้น: แม่ชั้นหัวเราะชอบใจลูกสาว แต่คุณสายหันมาดุหลานเบาๆ ว่า "บ้าอีกแล้วยายช้อย พูดอะไรก็ไม่รู้ ไม่เลือกที่เลือกทางเสียบ้างเลย!" (น. 426-427)

Chan: "I'm very happy, Mae Phloi. It is as though my own daughter were getting married. But then if this were Choi's wedding, she would be jumping about like a monkey and making me feel embarrassed."

Choi: "<u>That's not fair, Mother.</u>" Choi protested. "Give me a chance and I'll surprise you yet. Matter of fact, I've been watching Mae Phloi closely so that when the time comes I, too, can be a perfect bride. By the way, has anyone turned up to ask for my hand?"

Chan: "That's enough, Choi! Save your antics for some other time and place." (P.213-214)

จากสถานการณ์ ในงานแต่งงานของพลอย แม่ชั้นรู้สึกดีใจมากเหมือนเป็นงานแต่งงานของลูกในไส้ และแม่ชั้นได้คาดการณ์ถึงงานแต่งงานในอนาคตของช้อยซึ่งเป็นลูกสาวของแม่ชั้น แม่ชั้นจึงกล่าวถ้อยคำ "ถ้าเป็นยายช้อยคงสนุกละ เจ้าสาวทำท่าเป็นลิงหลอกเจ้า อายเขาแย่" โดยช้อยซึ่ง

เป็นผู้ฟังรู้สึกไม่พอใจและไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวของแม่ชั้น จึงกล่าวถ้อยคำ “อ๊าว!” ช้อยทักขึ้น “ก็นั่นทำไมมาลงฉันเข้าล่ะแม่ ไว้ให้ถึงเวลาเสียก่อนซี ถึงคราฉันมั่งละ ฉันจะทำท่าให้สวยเชียว” โดยในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “ก็นั่นทำไมมาลงฉันเข้าล่ะแม่” ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความ “That’s not fair, Mother.” ซึ่งสามารถสื่อความในการแสดงความไม่เห็นด้วยของผู้พูด โดยการแปลดังกล่าวส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคปฏิเสธ ทั้งนี้ หากแปลเป็นประโยคคำถามอาจแปลได้ว่า “Why do you blame me, Mother?” ก็จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 53

สถานการณ์: คุณอุ่นจะยกบ้านที่คลองบางหลวงให้เป็นสิทธิ์แก่พลอยเนื่องจากติดหนี้เป็นเงินจำนวนแปดพันบาท แต่พลอยไม่เห็นด้วย

แต่วันหนึ่ง คุณอุ่นเดินขึ้นมาหาถึงบนตึกแล้วก็พูดขึ้นว่า

อุ่น: “แม่พลอย ฉันอยากจะพูดเรื่องบ้านคลองบางหลวงที่ยังคาราคาซังอยู่สักหน่อย”

พลอย: “ว่าอย่างไรคะคุณพี่?” พลอยถามขึ้น

อุ่น: “ฉันมันแก่แล้ว อายุมากขึ้นทุกวัน เวลานี้ก็ไม่มีทางทำมาหากินได้ เงินทองที่พอมีเหลือก็กินไปใช้ไปวันหนึ่งๆ จนกว่าจะตาย ฉันมองไม่เห็นทางที่จะหาเงินที่ไหนมาใช้แม่พลอยได้ ฉันจึงอยากจะโอนบ้านคลองหลวงให้แก่แม่พลอยเป็นสิทธิ์”

พลอย: “<u>คุณพี่ก็จะร้อนใจไปทำไม</u>” พลอยพูดท้วงขึ้น “เงินทองอิฉันก็ไม่ได้เร่งร้อนอะไรเลย ปล่อยไว้อย่างนี้ก่อน จะมิดีกว่าหรือ เงินแปดพันนั้น ถึงจะมากก็มิใช่ว่าจะหาไม่ได้ และบ้านนั้นถ้าจะขายก็คงจะได้เกินกว่าแปดพัน คุณพี่มาโอนให้อิฉัน คนเขาก็จะนินทาได้ อิฉันเอาคุณพี่มาไว้ก็เพราะอยากได้สมบัติ” (น. 680-681)

Un: “I came to talk to you about our place in Khlong Bang Luang. I’m going to transfer the deed to you. I want you to be its owner, Mae Phloi.”

Phloi: Assuming that Khun Un had the loan on her mind, <u>Phloi hastened to assure her that there was no urgency about the payment</u> whatsoever, that Khun Un should let the matter rest and hold on to the property which, when and if she felt like selling it, would fetch a sum far exceeding the small loan of 8,000 baht. “And if you transferred it to

me, Khun Phi," Phoi added, "you know what people would say. They'd say I only asked you to come and live here because I had designed on it." (P.376-377)

จากสถานการณ์ที่คุณอุ่นจะยกบ้านที่คลองบางหลวงให้เป็นสิทธิ์แก่พลอยเนื่องจากติดหนี้เป็นเงินจำนวนแปดพันบาท แต่พลอยไม่เห็นด้วย จึงกล่าวถ้อยคำ "คุณพี่ก็จะร้อนใจไปทำไม" พลอยพูดท้วงขึ้น "เงินทองอิฉันก็ไม่ได้เร่งร้อนอะไรเลย ปล่อยไว้อย่างนี้ก่อน จะมิดีกว่าหรือ" จากบริบทการกล่าวถ้อยคำ "คุณพี่ก็จะร้อนใจไปทำไม" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในการแสดงความไม่เห็นด้วย ในการแปลวัจนกรรมข้างต้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบสรุปความเป็นบทบรรยาย "Phloi hastened to assure her that there was no urgency about the payment" ซึ่งผู้อ่านก็สามารถเข้าใจเจตนาของผู้พูดได้ โดยในการแปลเช่นนี้ ผู้อ่านไม่สามารถทราบถึงการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามของผู้พูด ทั้งนี้ ผู้แปลอาจต้องการที่จะให้เนื้อเรื่องในบทแปลมีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถามดังต้นฉบับได้ Assuming that Khun Un had the loan on her mind, Phloi asked "Why? What's the rush?" hastening to reassure her that there was no urgency about the payment whatsoever, that Khun Un should let the matter rest and hold on to the property which, when and if she felt like selling it, would fetch a sum far exceeding the small loan of 8,000 baht." โดยในการแปลดังกล่าว ก็จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับได้

จากการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวความจริง พบว่ามีกลวิธีการแปลวัจนกรรมแต่ละหน้าที่ ดังนี้ วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการกล่าวรำพึงรำพัน มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการคาดคะเน มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง และวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการบอกกล่าว มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบสรุปความ และการแปลแบบเรียบเรียง วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการบ่น มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การ

แปลแบบเรียบเรียง วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการตำหนิ มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน การแปลแบบเรียบเรียง และการละไม่แปล วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการแสดงความไม่เห็นด้วย มีกลวิธีการแปล 1 ประเภทคือ การแปลเอาความ โดยการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง และการแปลแบบสรุปความ

5.2 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวแสดงออก

5.2.1 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการแสดงความรู้สึกประหลาดใจ มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ

5.2.1.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 54

สถานการณ์: คุณเปรมได้เลื่อนตำแหน่งเป็นพระยา แม่พลอยรู้สึกดีใจมาก จึงได้กล่าวถ้อยคำในการแสดงความประหลาดใจ

เปรม: “คุณหญิงเย็บเสื้อให้ใคร?” คุณเปรมถามย้ำอีก

พลอย: “ฉันน่ะหรือเป็นคุณหญิง!” พลอยร้องขึ้น “คุณเปรม อะไรไม่รู้ อยู่ๆ ก็มาเย้ากันเล่น ไม่บอกกล่าวเสียก่อน”

เปรม: “ไม่ได้เย้าหรอกแม่พลอย” คุณเปรมตอบแล้วหัวเราะอย่างเบิกบาน “อีกหน่อยแม่พลอยก็จะเป็นคุณหญิงจริงๆ ฉันก็ลองเรียกให้คุ้นๆ ไว้ก่อนต่อไปถึงฉันจะไม่เรียกคนอื่นเขาก็คงจะเรียก เตรียมตัวไว้ให้ดีๆ เถิด”

พลอย: “คุณเปรมจะเป็นพระยาหรือนี่! ฉันดีใจจริงๆ!” พลอยพูดด้วยความจริงใจ

เปรม: คุณเปรมพยักหน้ายิ้มกับพลอยแล้วก็พูดว่า “ฉันจะได้เป็นในงานฉัตรมงคลนี้แหละ อีกไม่กี่วันหรอก” (น.730)

Prem: "Whose vest is that you're making, Khunying?"

Phloi: "Are you talking to me, Khun Prem? What is this — another joke?"

Prem: Khun Prem gave a joyful laugh. "No joke, Mae Phloi. You're going to be a Khunying very soon — this Coronation Day, as a matter of fact. I'm practicing saying it, Khunying!"

Phloi: "Oh!" Phloi cried. "Are you being promoted to a Phraya? Oh, I'm so happy for you! Phraya what?" (P.404)

จากสถานการณ์ คุณเปรมได้เลื่อนตำแหน่งเป็นพระยา แม่พลอยรู้สึกดีใจมากจึงได้กล่าวถ้อยคำในการแสดงความประหลาดใจกับข่าวใหม่ที่เพิ่งรับทราบ พลอยซึ่งเป็นผู้พูดจึงกล่าวถ้อยคำ "คุณเปรมจะเป็นพระยาหรือนี่! ฉันดีใจจริงๆ!" พลอยพูดด้วยความจริงใจ" โดยประโยคคำถาม "คุณเปรมจะเป็นพระยาหรือนี่!" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมแสดงเจตนาการแสดงความประหลาดใจ ในการแปลวัจนกรรมอ้อมนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถาม "Are you being promoted to a Phraya?" ซึ่งก็สามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับ จากบริบทในการแปล "Oh!" Phloi cried. "Are you being promoted to a Phraya? Oh, I'm so happy for you! Phraya what?" ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงเจตนาของผู้ส่งสารในการแสดงความประหลาดใจได้

5.2.1.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน การละไม่แปล และการแปลแบบเรียบเรียง

ตัวอย่างที่ 55

สถานการณ์: ในขณะที่พลอยกำลังเดินตามแม่แช่มเข้าไปในวังนั้น พลอยบังเอิญไปเหยียบธรณีประตูโดยไม่ได้ตั้งใจ โขลนจึงร้องให้พลอยหยุด แม่แช่มก็ตกใจว่าเกิดอะไรขึ้น

โขลน: "หยุด!" เสียงใครคนหนึ่งร้องราวกับฟ้าผ่า "หยุดเดี๋ยวนี้!" กลับมานี่ก่อน! เสียงนั้นร้องสำทับมาอีก พลอยวิ่งมาถึงตัวแม่ และด้วยอารามตกใจ จะวิ่งเลยไปอีก แต่แม่คว้าแขนพลอยไว้ แล้วร้องถามด้วยความตกใจว่า

แช่ม: "พลอย! อะไรกันลูก! หยุดก่อน ลูกไปทำอะไรมา!" แต่แล้วแม่ก็เข้าใจทันที ทรุดตัวลงนั่งกอดพลอยไว้ แล้วหัวเราะจนน้ำตาไหล "พลอย! แม่พูดพลางหัวเราะพลาง "นี่ไปเหยียบธรณีประตูเข้าแล้วสิ แม่ก็เผลอกันเองไม่ทันดู" (น. 19-20)

Terror: "Stop! Stop! AT ONCE!" Terror drove her onwards. A hand shot out blocking her flight. Phloi struggled but in vain.

Chaem: "What's the matter?" Mother's voice was asking. It was Mother's arm holding her. What a relief! "What's the matter?" repeated Mother. "What are you running from?" Then she understood - the shouting and the guilt written so plainly on Phloi's face having provided sufficient information. She understood and gave Phloi a loving hug, laughing all the while. She laughed till she cried, and her friends were laughing with her. (P.18)

ในขณะที่พลอยกำลังเดินตามแม่แช่มเข้าไปในวังนั้น พลอยบังเอิญไปเหยียบธรณีประตูโดยไม่ได้ตั้งใจ โขลนจึงร้องให้พลอยหยุด แม่แช่มก็ตกใจว่าเกิดอะไรขึ้น จากการกล่าวถ้อยคำ "พลอย! อะไรกันลูก! หยุดก่อน ลูกไปทำอะไรมา!" โดยประโยคคำถาม "อะไรกันลูก!" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมในการแสดงความรู้สึกประหลาดใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของผู้พูด ในการแปลนั้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเทียบเคียงสำนวน "What's the matter?" ในประโยคคำถาม ซึ่งสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมที่สอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 56

สถานการณ์: พ่อเพิ่มกล่าวถึงในหลวงว่าท่านจะไม่ทรงเสด็จฯกลับประเทศ และท่านจะสละราชสมบัติ แม่พลอยแทบจะไม่เชื่อหูตัวเอง

เพิ่ม: "ใครๆ เขาก็รู้กันทั่วไปแล้ว ว่าท่านไม่เสด็จฯ กลับแน่ ถ้ารัฐบาลยังอยู่อย่างนี้ ฉันว่าท่านไม่กลับเหมือนกัน เพราะคงไม่มีทางที่ตกลงกันได้"

พลอย: "แล้วจะทำอย่างไรกันเล่าคุณหลวง?" พลอยถามอย่างไม่เข้าใจจริงๆ

เพิ่ม: "ก็จะทำอย่างไร" พ่อเพิ่มว่า "ถ้าท่านไม่เสด็จฯกลับ ท่านก็คงจะทรงสละราชสมบัติ"

พลอย: "ตายจริง! คุณหลวง! เอาอะไรมาพูด!" พลอยพูดอย่างร้อนใจ "ตั้งแต่ฉันเกิดมาเป็นตัว ก็ยังไม่เคยได้ยินว่า ในหลวงทรงสละสมบัติสักที จะเป็นไปได้ถึงเพียงนั้นเทียวหรือ?" (น. 931-932)

Phoem: "Well, it looks like they can't and Nai Laung is not coming back. He's going to abdicate."

Phloi: "It's not possible, "Phloi said hoarsely.

Phoem: "It is nowadays, Mae Phloi."

Phloi: "And our *Muang Thai*, Khun Laung, what will become of it? Who is going to be our Nai Luang then?" (P.506)

จากสถานการณ์ เมื่อพ่อเพิ่มกล่าวถึงในหลวงว่าท่านจะไม่ทรงเสด็จฯกลับประเทศ และท่านจะสละราชสมบัติ แม่พลอยแทบจะไม่เชื่อหูตัวเอง แม่พลอยจึงกล่าวถ้อยคำในบริบท "ตายจริง! คุณหลวง! เอาอะไรมาพูด!" พลอยพูดอย่างร้อนใจ "ตั้งแต่ฉันเกิดมาเป็นตัว ก็ยังไม่เคยได้ยินว่า ในหลวงทรงสละสมบัติสักที จะเป็นไปได้ถึงเพียงนั้นเทียวหรือ?" โดยประโยคคำถาม "เอาอะไรมาพูด!" จัดเป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดแสดงความประหลาดใจต่อเรื่องราวที่ได้ยิน โดยในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม "เอาอะไรมาพูด!" ผู้แปลใช้กลวิธีการละไม่แปลการกล่าวถ้อยคำ "เอาอะไรมาพูด!" เนื่องจาก การเสริมความเพิ่มเติมในบทแปล "It's not possible, Phloi said hoarsely." และบทแปล "And our *Muang Thai*, Khun Laung, what will become of it? Who is going to be our Nai Luang then?" สามารถแสดงเจตนาการแสดงความประหลาดของผู้พูดได้ แต่สื่อความได้ไม่ค่อยชัดเจนเท่ากับต้นฉบับ ทั้งนี้ ผู้แปลควรรักษาบทแปลให้มีความหมายสอดคล้องกับต้นฉบับ โดยอาจแปลเพื่อรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้ว่า "Oh, Khun Luang. "What are you saying?" Phloi said hoarsely. "And our *Muang Thai*, Khun Laung, what will become of it? Who is going to be our Nai Luang then?"

ตัวอย่างที่ 57

สถานการณ์: พลอยเล่าเรื่องบ้านคลองบางหลวงที่โดนระเบิดให้ช้อยฟัง

ช้อย: "นั่นซี ฉันก็ลืมไป มัวแต่ตื่นดีใจว่าแม่พลอยจะมาอยู่ด้วย" ช้อยพูดแล้วก็ถามต่อไปเป็นประโยคเดียวกันว่า "แม่พลอยเป็นอะไรไป ลูกเขาไล่ออกจากบ้านหรือ?"

พลอย: พลอยยิ้มด้วยความขันในคำถามของช้อยที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ แล้วตอบว่า "ไม่ใช่หรอกช้อย ลูกฉันเขาคงไม่ใจดำถึงเพียงนั้นหรอก แต่บ้านฉันถูกลูกระเบิดเมื่อวานนี้เอง"

ช้อย: ช้อยยกมือตบอกผลุงแล้วร้องว่า "ตายจริง! ทำไมจึงถูกหวยเบอร์อย่างนั้นละ ฉันก็ไม่เคยเห็นพลอยทำบาปทำกรรมอะไรเลย ไม่น่าจะโดนเข้าถึงเพียงนั้น"

พลอย: “ฉันก็คิดอย่างนั้นเหมือนกันช้อย” พลอยว่า “แต่ใครจะไปรู้ได้ ชาติก่อนฉันจะเคยทำอะไรไว้กระมัง” (น. 1,183-1,184)

Phloi: “Don’t you want to know why I came seeking refuge, Choi?”

Choi: “I was so overjoyed I forget to ask. So what happened? Did your children chase you out? . . .” “. . . I still can’t get over it, Phloi. Why should this harsh punishment have been meted out to you of all people? You’ve committed no bad action in your life – not to my knowledge anyway.” (P. 622)

จากสถานการณ์ บ้านคลองบางหลวงของพลอยโดนระเบิดในช่วงสงคราม พลอยจึงเล่าเรื่องราวให้ช้อยฟัง เมื่อช้อยทราบเรื่องก็รู้สึกตกใจมาก เพราะไม่คิดว่าเรื่องนี้จะเกิดขึ้นกับพลอย ช้อยจึงได้กล่าวถ้อยคำในบริบท “ช้อยยกมือตบอกผลุงแล้วร้องว่า “ตายจริง! ทำไมจึงถูกหวยเบอร์อย่างนั้นละ ฉันก็ไม่เคยเห็นพลอยทำบาปทำกรรมอะไรเลย ไม่น่าจะโดนเข้าถึงเพียงนั้น” โดยวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “ทำไมจึงถูกหวยเบอร์อย่างนั้นละ” เป็นสำนวนที่ผู้พูดแสดงความประหลาดใจต่อเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้น จากบริบทสามารถตีความได้ว่า ผู้พูดรู้สึกประหลาดใจและตกใจกับความโชคร้ายที่เกิดขึ้นกับบ้านของพลอย ในการแปลวัจนกรรมดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความ ตีความตามเจตนาของผู้ส่งสาร โดยแปลแบบเรียบเรียงในประโยคคำถามซึ่งอธิบายความมากกว่าต้นฉบับว่า “Why should this harsh punishment have been meted out to you of all people?” ซึ่งผู้แปลยังสามารถรักษาประเภทวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับ โดยเป็นกลวิธีการแปลที่ไม่ได้ใช้สำนวน “ทำไมจึงถูกหวยเบอร์อย่างนั้นละ” ดังต้นฉบับ ทั้งนี้ หากจะหาสำนวนเทียบเคียงที่เหมาะกับสถานการณ์นี้ก็สามารถทำได้คือ “Why did you get the short straw?” ซึ่งเป็นการกล่าวถ้อยคำแสดงความประหลาดใจต่อเหตุการณ์ร้ายๆที่เกิดขึ้นเช่นกัน และสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับด้วย

5.2.2 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการแสดงความรู้สึกไม่พอใจ

มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ

5.2.2.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 58

สถานการณ์: พลอยมาที่บ้านคลองบางหลวง พลอยจึงแวะไปกราบคุณอุ่นที่ห้อง

แต่พอพลอยเข้าไปพบคุณอุ่นในห้อง และยกมือไหว้อย่างนอบน้อม คุณอุ่นก็ปราศรัยขึ้นว่า

อุ่น: "แหม ! แม่มหาเศรษฐี มาคราวนี้ เข้ามาหาฉันได้ถึงในห้อง มาคบกับคนยากจนอย่างฉันไม่กลัวหมดรัศมีบ้างหรือยะ?"

พลอย: "อิฉันมาถึงเมื่อกี้ พอเอาข้าวของไว้ แล้วก็มากราบเท้า คุณพี่" พลอยตอบด้วยใจที่ไม่ยอมถือสาคุณอุ่นเป็นอันขาด

อุ่น: "นี่ท่าจะรู้ว่า เจ้าคุณพ่อเจ็บละซี" คุณอุ่นพูดขึ้น "ถ้าแม่จะมานั่งคอยแบ่งสมบัติละก็เลิกความคิดเสียเถิด ท่านยังไม่เจ็บหนักหนาถึงเพียงนั้นหรอก" คุณอุ่นหยุดบ้วนน้ำหมาก (น. 515)

Un: But Khun Un's first words on seeing Phloi were: "Ah, the millionaire woman come to see me in my room! Not afraid of getting tainted by my poverty?"

Phloi: "I've just arrived," said Phloi evenly, resolved not to be offended by Khun Un's malevolence. "After unpacking I came to prostrate myself at your feet."

Un: "So you heard about Chao Khun Father's illness," Khun Un said in the heavily sarcastic tone of voice she enjoyed adopting for such an occasion. "But if you aim to sit around waiting for your share of the estate, let me tell you that he's not *that* sick!" She paused, spat betel juice into the spittoon. (P. 265)

จากตัวอย่างข้างต้น เมื่อพลอยแวะไปกราบคุณอุ่นที่ห้อง คุณอุ่นได้กล่าวถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกไม่พอใจเมื่อได้พบกับพลอยว่า "แหม ! แม่มหาเศรษฐี มาคราวนี้ เข้ามาหาฉันได้ถึงในห้อง มาคบกับคนยากจนอย่างฉันไม่กลัวหมดรัศมีบ้างหรือยะ?" เนื่องจากคุณอุ่นไม่ชอบพลอยที่แม่แช่ม

ของพลอยมาแต่งงานกับเจ้าคุณพ่อ จึงทำให้คุณหญิงเอื้อมแม่ของคุณอุ่นต้องกลับไปอยู่ที่อัมพวา ซึ่งประโยคคำถาม “มาคบกับคนยากจนอย่างฉันไม่กลัวหมดรัศมีบ้างหรือยะ?” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดแสดงเจตนาการแสดงความไม่พอใจ ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถาม “Not afraid of getting tainted by my poverty?” ซึ่งสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับ

5.2.2.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง

ตัวอย่างที่ 59

สถานการณ์: คุณเปรมโกรธมากที่อั้นมีภรรยาฝรั่ง คุณเปรมจึงมีความคิดที่จะเขียนจดหมายไปเตือนอ๊อด แต่แม่พลอยคิดว่าอ๊อดคงไม่มีวี่แววเหมือนอั้น

เปรม: “แม่พลอย ฉันจะต้องร่างพระราชสาสน์ถึงตาอ๊อดสักหน่อย สั่งห้ามเด็ดขาดเรื่องมีเมียแหม่ม ฉันมีลูกสะใภ้ฝรั่งได้เพียงคนเดียวเท่านั้น ถ้าขืนมีอีกคนฉันเห็นจะอายุสั้นเสียเป็นแน่ อ้ายอั้นมันมีมาแล้วก็แล้วกันไป แต่ตาอ๊อดนี่ถ้าขืนไปมีเข้าอีกคนทั้งที่ฉันห้าม เป็นขาดลูกขาดพ่อเป็นแน่”

พลอย: “ตาอ๊อดแกยังไม่เห็นมีวี่แววอะไรเลย คุณเปรม” พลอยท้วงขึ้น

เปรม: “ชะ! แม่คนหูทิพย์ตาทิพย์!” คุณเปรมพูดอย่างฉุนเฉียว “<u>แล้วอ้ายอั้นนี่หล่อนได้วี่แววก่อนงั้นรึ</u> ทำไมไม่บอกฉันบ้าง” (น.751)

Prem: Afterwards Khun Prem said to his wife, “I’m going to write Ot today, *now*, and tell him that one *maem* daughter-in-law is enough for me and if he brought another it would shorten my life. I’m going to forbid it, do you hear? If he insists on bringing one back he’s no longer my son - that’s all there is to it!”

Phloi: “But Khun Prem,” Phloi said. “Ot has shown no signs whatever of wishing to take a *maem* wife.”

Prem: “So you’re clever at reading signs, are you?” Khun Prem’s voice rang with irritation and heavy sarcasm. “<u>So An gave you plenty of signs and you knew what he was going to do</u>! Why didn’t you tell me?” (P. 416)

จากตัวอย่าง คุณเปรมรู้สึกโกรธมากที่อั้นแอบไปมีภรรยาฝรั่ง แต่กลับไม่บอกให้คุณเปรมกับแม่พลอยรู้บ้างเลย คุณเปรมจึงมีความคิดที่จะเขียนจดหมายไปเตือนอ๊อด แต่แม่พลอยคิดว่าอ๊อดคงไม่มีวี่แววเหมือนอั้น คุณเปรมจึงตอบกลับว่า “ชะ! แม่คนหูทิพย์ตาทิพย์!” คุณเปรมพูดอย่างฉุนเฉียว “แล้วอ้ายอั้นนี่หล่อนได้วี่แววก่อนงั้นรึ ทำไมไม่บอกฉันบ้าง” โดยการกล่าวถ้อยคำ “แล้วอ้ายอั้นนี่หล่อนได้วี่แววก่อนงั้นรึ” เป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงความรู้สึกไม่พอใจของผู้พูด ในการแปลวัจนกรรมอ้อมนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความโดยเรียบเรียงบทแปลเปลี่ยนประโยคคำถามเป็นประโยคบอกเล่า “So you’re clever at reading signs, are you?” Khun Prem’s voice rang with irritation and heavy sarcasm. “So An gave you plenty of signs and you knew what he was going to do! Why didn’t you tell me?” จากบทแปลนี้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเจตนาของผู้ส่งสารได้ แต่วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้เปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า ทั้งนี้ ผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับได้ว่า “So you’re clever at reading signs, are you?” Khun Prem’s voice rang with irritation and heavy sarcasm. “Did An give you plenty of signs so you knew what he was going to do? Why didn’t you tell me?”

ตัวอย่างที่ 60

สถานการณ์: อ๊อดรู้สึกไม่พอใจที่พลอยคอยพูดถึงแต่พี่น้องที่เต็มใจจะให้ความช่วยเหลืออ๊อด

พลอย: “อ๊อดก็ชอบตีตนไปก่อนไข้อย่างนี้แหละ!” พลอยบ่น “พี่น้องพวกพ้องของเราก็ยังมี ถ้าอ๊อดอยากจะทำการงานให้เป็นหลักฐาน ทำไมไม่พูดจาปรึกษาหารือกัน?”

อ๊อด: “แม่ก็ดีแต่พูดถึงเรื่องพี่น้องพวกพ้อง ถ้าอ๊อดไม่มีพี่น้อง อ๊อดอาจจะสบายใจกว่านี้มาก อ๊อดอาจจะมีความสุขที่สุดหากว่าคนบ้านนี้มีแต่อ๊อดอยู่กับแม่ด้วยกันเพียงสองคน ถ้าเป็นอย่างนั้นจริง อ๊อดจะอยู่ได้ไปจนตาย โดยไม่มีความทุกข์ เดือดร้อนและไม่ต้องการอะไรอีกเลย แต่ที่ต้องกลุ้มใจอยู่ทุกวันนี้ ก็มิใช่เพราะพี่น้องพวกพ้อง ที่ต้องมะรุมมะตุ้มอยู่ในบ้านนี้ดอกหรือ?” (น. 1,020-1,021)

Phloi: “There you go again,” Phloi cut him short, remonstrating with him, “fighting the fever before you have it.’ If you really want a job we have friends and relatives who could help you.”

Ot: “Don’t talk to me of relatives,” Ot said, with distaste in his voice. “It’s my relatives in this house who are poisoning my days. If it weren’t for

them, if there were only the two of us here I could go on living like this in perfect contentment till the day I die. But they won't let me be.." (P. 547-548)

จากสถานการณ์ อ๊อดรู้สึกไม่พอใจที่พลอยคอยพูดถึงแต่พี่น้องที่เต็มใจจะให้ความช่วยเหลืออ๊อด อ๊อดจึงได้บ่นแม่พลอย "แม่ก็ดีแต่พูดถึงเรื่องพี่น้องพวกพ้อง พี่น้องพวกพ้อง ถ้าอ๊อดไม่มีพี่น้อง อ๊อดอาจจะสบายใจกว่านี้มาก อ๊อดอาจจะมีความสุขที่สุดหากว่าคนบ้านนี้มีแต่อ๊อดอยู่กับแม่ด้วยกันเพียงสองคน ถ้าเป็นอย่างนั้นจริง อ๊อดจะอยู่ได้ไปจนตาย โดยไม่มีความทุกข์ เดือดร้อน และไม่ต้องการอะไรอีกเลย แต่ที่ต้องกลุ้มใจอยู่ทุกวันนี้ ก็มิใช่เพราะพี่น้องพวกพ้องที่ต้องมะรุมมะตุ้มอยู่ในบ้านนี้ดอกหรือ?" โดยในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม "ก็มิใช่เพราะพี่น้องพวกพ้องที่ต้องมะรุมมะตุ้มอยู่ในบ้านนี้ดอกหรือ?" ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความและเรียบเรียงบทแปลโดยเปลี่ยนประโยคคำถามเป็นประโยคบอกเล่า "It's my relatives in this house who are poisoning my days." ซึ่งก็สามารถสื่อความเจตนาของผู้พูดในการบ่นได้ แต่จากบทแปลส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า

5.2.3 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการทักทาย มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลแบบตรงตัว และการละไม่แปล

5.2.3.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 61

สถานการณ์: คุณเชยมาเยี่ยมพลอยที่บ้านหลังจากที่ไม่ได้พบกันนาน

พลอย: "คุณเชย!" พลอยร้องทักพี่สาว "ฉันคิดถึงคุณเชยเหลือเกิน ไม่ได้พบคุณเชยมานาน <u>คุณเชยเป็นอย่างไรบ้าง สบายดีหรือ ทางบ้านเป็นอย่างไร?</u>"

เชย: "เดี๋ยวก่อน! เดี๋ยวก่อน!" คุณเชยพูดพลางหัวเราะพลาง "ขอฉันนั่งให้หายเหนื่อยสักครู่ แม่พลอยถามฉันทีเดียว ตั้งหลายข้อ ฉันจะไปตอบอะไรทัน" ว่าแล้วคุณเชยก็ลงนั่ง และเริ่มตอบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับทางบ้าน ที่พลอยถามอยู่ไม่ขาดปาก (น. 371)

Phloi: "Oh Khun Choei, how I missed you! It's been so long. Are you well? How's everybody at home? Chao Khun Father all right?"

Choei: "Wait, wait," Khun Choei said laughing. "Give me a moment to get my breath back. That was quite a walk from the Outer Gate, you know." Having said that, however, she began with hardly any pause to answer Phloi's questions about life in Khlong Band Luang, which seemed to be going on in very much the same manner as before — peaceful on the whole, and never lacking in amusing little incidents when recounted by Khun Choei. (P.182)

จากสถานการณ์ คุณเชยมาเยี่ยมพลอยที่บ้านหลังจากที่ไม่ได้พบกันนาน แม่พลอยจึงได้กล่าวคำทักทายต่อคุณเชยตามมารยาททางสังคม "คุณเชย!" พลอยร้องทักพี่สาว "ฉันคิดถึงคุณเชยเหลือเกิน ไม่ได้พบคุณเชยมานาน คุณเชยเป็นอย่างไรบ้าง สบายดีหรือ ทางบ้านเป็นอย่างไร?" โดยการกล่าวถ้อยคำประโยคคำถาม "คุณเชยเป็นอย่างไรบ้าง สบายดีหรือ ทางบ้านเป็นอย่างไร?" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมแสดงเจตนาการทักทาย ในการแปลนั้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถาม "Are you well? How's everybody at home? Chao Khun Father all right?" ซึ่งยังคงรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับ

5.2.3.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การละไม่แปล

ตัวอย่างที่ 62

สถานการณ์: พลอยมาเยี่ยมคุณพ่อที่บ้านคลองบางหลวง และไปไหว้คุณอุ่นที่ห้อง

พอพลอยเข้าไปในห้องแล้วก้มหัวลงไหว้กับพื้นอย่างนอบน้อม คุณอุ่นก็ปิดหีบนั้นอย่างเร็วและแรง จนมีเสียงดังเหมือนกับพลอยจะเข้าไปแย่งชิงของจากหีบ พลางร้องขึ้นว่า

อุ่น: "แหม! แม่ชาววัง! กลับมาเมื่อไรยะ? นี่ต้องซานกลับมาแล้วซี"

พลอยก็อัดอั้นตันปัญญา ไม่รู้จะโต้ตอบกับคำบริภาษอย่างไรถูก ได้แต่ก้มหน้ามองพื้น

อุ่น: "มาจากที่ไหนก็เชิญแม่กลับไปที่นั่นเถิด" คุณอุ่นพูดต่อไปอย่างไม่ลดละ

พลอย: "ฉันมากับคุณป้าสายค่ะ" พลอยตอบอย่างลอยๆ เพราะอยากจะบอกให้คุณอุ่นรู้ว่ามิได้กลับมาอยู่เลยอย่างที่เธอเข้าใจ (น. 119-120)

Un: Her greetings were also characteristic. “Ah-ha, the court lady! You have nowhere else to crawl back to but here? Wherever you came from, I invite you to go back there!”

Phloi: “I came with Khun Aunt Sai,” Phloi said, rather pointlessly. What she meant was that she had come to visit and not to stay as Khun Un seemed to have deduced. (P.70-71)

จากสถานการณ์ข้างต้น คุณอุ่นไม่ชอบแม่ของพลอย เพราะคุณอุ่นคิดว่าแม่แช่มของพลอยมาแย่งความรักจากคุณหญิงเอื้อมแม่ของคุณอุ่น ซึ่งทั้งสองมีพ่อคนเดียวกันคือพระยาพิพิธฯ เมื่อทั้งสองพบกัน คุณอุ่นจึงกล่าวคำทักทายเชิงลบด้วยประโยคคำถาม “กลับมาเมื่อไรยะ?” จากบริบท “แหม! แม่ชาววัง! กลับมาเมื่อไรยะ? นี่ต้องซานกลับมาแล้วซี” โดยประโยคคำถามข้างต้นเป็นวัจนกรรมอ้อมในการกล่าวทักทายเชิงลบ ในการแปลวัจนกรรมอ้อมนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการละไม่แปลประโยคคำถาม “กลับมาเมื่อไรยะ?” ทั้งนี้ จากบทแปลในการอธิบายความลักษณะการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด “Her greetings were also characteristic” และบริบทในการแปลใกล้เคียง “Her greetings were also characteristic. “Ah-ha, the court lady! You have nowhere else to crawl back to but here? Wherever you came from, I invite you to go back there!” สามารถสื่อความหมายได้ครอบคลุมในการแสดงเจตนาการทักทายเชิงลบ ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการละไม่แปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

5.2.4 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการแสดงอารมณ์ขัน มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ

5.2.4.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 63

สถานการณ์: พิศบอกว่าตนจะรวยแล้ว แต่พลอยไม่เห็นด้วย

เชย: “เอาพิศ เอาไปซื้ออะไรเล่นไป๊ นานๆ พบกันที”

พิศ: นางพิศลงกราบอย่างดีใจ รับเงินไปแล้ว บอกว่า
“คุณพลอยคอยกินขนมไว้ให้ดีนะ พรุ่งนี้แหละ พิศจะรวยใหญ่ทีเดียว”

พลอย: “<u>รวยอะไรกะอีเงินสองบาท</u>” พลอยพูดอย่างเห็นขัน

พิศ: “อ้าว คุณยังไม่รู้อะไร” นางพิศอธิบาย “เมื่อคืนพิศฝันดี๊ดี เห็นนกกระยางบินมาตั้งฝูง วันนี้ต้องแทงหวยให้เต็มภิกขาทีเดียว” (น. 215-216)

Choei: “Here, Phit. Buy some sweets with it.”

Phit: Phit was delighted with the money. “Prepare yourself to ear a lot of sweets, Khun Phloi. Your wealthy Phit will feed you like you’ve never been fed before.”

Phloi: “Wealthy?” Phloi laughed. “On two baht?”

Phit: “Ah, but these two are turning into a big pile. I’m putting them on the lottery, and I know of sure which will be the winning letter this time. I saw a whole flock of herons in my dream last night.” (P.115-116)

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคคำถาม “รวยอะไรกะอีเงินสองบาท” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อม ทั้งนี้ จากสถานการณ์ พิศคิดว่าตนกำลังจะรวย เพราะได้รับเงินสองบาทจากคุณเชย และพิศจะนำเงินไปแทงหวย และจากการกล่าวถ้อยคำของพิศ “พรุ่งนี้แหละ พิศจะรวยใหญ่ทีเดียว” ทำให้พลอยไม่เชื่อว่าพิศจะรวยได้จริงๆ และพลอยเห็นเป็นเรื่องขบขัน พลอยจึงกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “รวยอะไรกะอีเงินสองบาท” และบทบรรยาย “พลอยพูดอย่างเห็นขัน” เพื่อแสดงอารมณ์ขัน ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถามในการกล่าวถ้อยคำเป็นสองประโยคว่า “Wealthy?” Phloi laughed. “On two baht?” ซึ่งจากสถานการณ์และบริบทการแปลสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจเจตนาของผู้พูด โดยการแปลในตัวอย่างนี้ยังคงรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับ

5.2.4.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง

ตัวอย่างที่ 64

สถานการณ์: พระยาพิพิธฯทักทายแม่ชั้นแม่ของช้อยว่ายังสวยเหมือนเดิม แม่ชั้นก็พูดเย้าหยอกว่าสามารถไปเป็นคนทำครัวให้พระยาพิพิธฯได้

พระยาพิพิธฯ: “แหม แม่ชั้น! ไม่ได้พบกันหลายปีทีเดียว ยังสวยไม่ตกเลยนะ”

ชั้น: แม่ชั้น หัวเราะกึ๊ก แล้วตอบว่า “ท่านก็ปากหวานไม่ตกเหมือนกันละเจ้าค่ะ ถ้าอิฉันไม่พบคุณหลวงเสียก่อน ป่านนี้อิฉันตามท่านไปแล้ว”

นพ: “ก็นั่นน่ะซี” เจ้าคุณพ่อพูด “ป่านนี่มิสบายไปแล้วหรือ?” “ถ้าท่านต้องการ เดี๋ยวนี้ก็ยังสนองพระเดชพระคุณได้นี่ขอรับ ผมไม่หวงหรอก” คุณหลวงพูดสอดขึ้นมา

ชั้น: “พูดดีไปเถอะ” แม่ชั้นขู่ “ฉันยังไม่แก่เฒ่านักดอกนะจะบอกให้ บางทีเจ้าคุณท่านจะต้องการคนทำครัวบ้างกระมัง?” ทั้งสามคนก็หัวเราะขึ้นพร้อมกัน (น. 145-146)

Phraya Phipit: “It has been many years, but you’re still as beautiful as ever.”

Chan: Mae Chan laughed her merry laugh. “And Your Excellency still speaks in the sweetest tongue. If I hadn’t met Khun Luang first I might have followed you anywhere you wished.”

Nop: Chao Khun said yes, that might have happened, and wouldn’t it have been nice if it had. “It’s not too late if you’re still interested, sir,” said Khun Luang obligingly. “It would be a great honour, sir, and I am not at all a possessive man.”

Chan: “Don’t be too sure he’s not interested,” said his wife in a menacing tone. “I’m not that old, and Chao Khun may be looking for a cook for all we know!” Their dialogue and laughter mingled well with the *piphat* music. (P.83-84)

จากสถานการณ์ที่พระยาพิพิธฯทักทายแม่ชั้นแม่ของช้อยว่ายังสวยเหมือนเดิม แม่ชั้นก็พูดเย้าหยอกว่าสามารถไปเป็นคนทำครัวให้พระยาพิพิธฯได้ โดยแม่ชั้นได้กล่าวถ้อยคำในการแสดงเจตนาในการแสดงอารมณ์ขัน “ฉันยังไม่แก่เฒ่านักดอกนะจะบอกให้ บางทีเจ้าคุณท่านจะต้องการคนทำครัวบ้างกระมัง?” โดยการกล่าวถ้อยคำ “บางทีเจ้าคุณท่านจะต้องการคนทำครัวบ้างกระมัง?” แสดงเจตนาในการแสดงอารมณ์ขันของผู้พูด ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความ “I’m not that old, and Chao Khun may be looking for a cook for all we know!” Their dialogue and laughter mingled well with the *piphat* music. ซึ่งจากบริบทในการแปล ก็สามารถรักษาเจตนาของผู้ส่งสารได้สอดคล้องกับต้นฉบับ จากบทแปล ส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า

5.2.5 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการชื่นชม มีกลวิธีการแปล 1 ประเภทคือ การแปลเอาความ

5.2.5.1. การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน และการแปลแบบสรุปความ

ตัวอย่างที่ 65

สถานการณ์: คุณเปรมชื่นชมแม่พลอยที่ไม่รังเกียจตาอ้นซึ่งเป็นลูกติดของคุณเปรมจากภรรยาเก่า

พลอย: "คุณเปรม" พลอยพูด "คุณเปรมอย่าคิดให้มากถึงเพียงนั้นเลย บางทีคุณเปรมจะยังไม่ไว้ใจฉันนักก็ได้ แต่ตาอ้นนี่แกเป็นลูกของคุณเปรมอยู่ครึ่งหนึ่ง เท่ากับมีทุนดีอยู่แล้ว อีกครึ่งหนึ่งเราก็ต้องอบรมเอาเอง ฉันก็รู้ว่ามันเสี่ยงอยู่บ้าง แต่คนเราทำอะไรก็มีเสี่ยงอยู่เสมอ จะเปรียบเทียบไป ก็เหมือนกับเล่นการพนัน เมียคนอื่นเขาเล่นหวยก็มี เล่นไพ่ก็มี บางคนก็ถึงกับเล่นถั่วเล่นโป ของเหล่านี้ฉันไม่เล่น เพราะฉันเล่นอะไรก็ไม่เป็น แต่ต่อไปฉันอยากจะขอเล่นการพนันสักอย่างหนึ่ง คือเล่นเลี้ยงตาอ้นนี่แหละ คุณเปรมอย่าขัดใจฉันเลย"

เปรม: คุณเปรมหัวเราะแล้วพูดว่า "ฉันจะเป็นยายช้อยไปอีกคนหนึ่งแล้ว ขอถามอีกทีเถอะว่า <u>แม่พลอยทำไมถึงได้ดีอย่างนี้</u>"

พลอย: "คราวนี้ไม่เกี่ยวกับความดีความชั่วหรอก คุณเปรม" พลอยตอบ "ที่ฉันอยากได้ตาอ้นก็เพราะฉันนึกรักแกแต่แรกเห็น แล้วก็อีกอย่างหนึ่ง ฉันไม่อยากให้ตาอ้นแกโตขึ้นในบ้านอย่างไม่มีพ่อไม่มีแม่ ถ้าแกจะอยู่ด้วยกันกับฉันในบ้านนี้ต่อไป ฉันก็อยากให้แกรักฉันมากกว่า ไม่ใช่เพราะฉันเป็นคนดี" (น. 462)

Phloi: "There's the possibility that he may turn out be like you." Phloi retorted smilingly. "You know I'm not a gambler at cards or lotteries, but I'm going to bet on On's upright and spotless character." She picked up the child, dandling him and saying, "Show your father what a good boy you are, On."

Prem: On laughed again in response, and Khun Prem said, "<u>You're an angel, Mae Phloi</u>."

Phloi: Phloil shook her head. "No, I'm not. Apart from On being so irresistible I may be doing this more for my own peace of mind than anything else." (P. 235)

จากสถานการณ์ คุณเปรมชื่นชมแม่พลอยที่ไม่รังเกียจตาอ้นซึ่งเป็นลูกติดของคุณเปรมจากภรรยาเก่า โดยคุณเปรมได้กล่าวถ้อยคำ “แม่พลอยทำไมถึงได้ดีอย่างนี้” ในการแสดงเจตนาชื่นชมการกระทำของแม่พลอยที่มีจิตใจงดงาม โดยการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเทียบเคียงสำนวน โดยใช้ภาษาภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ (metaphor) ที่เป็นการนำเอาสิ่งที่ต่างกันสองสิ่งหรือมากกว่า แต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันมาเปรียบเทียบกัน โดยเปรียบเทียบว่า สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยตรง ทั้งนี้ ในบทแปล “You’re an angel, Mae Phloi.” ผู้แปลได้เปรียบคุณสมบัติของแม่พลอยที่มีจิตใจงดงามเป็นเหมือนนางฟ้าเพื่อแสดงเจตนาชื่นชม ซึ่งบทแปลดังกล่าวส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การใช้ภาษาภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ในประโยคบอกเล่าสื่อความที่ได้อรรถรสมากกว่าการแปลตรงตัวโดยประโยคคำถาม

ตัวอย่างที่ 66

สถานการณ์: พลอยชวนคุณอุ่นพี่สาวมาอยู่ที่บ้านกับพลอย คุณอุ่นรู้สึกดีใจมากและชื่นชมในความดีของพลอย

พลอย: “คุณพี่ก็อายุมากเข้าทุกวัน ยายปริก คนของคุณพี่แกก็แก่เต็มที ถ้าเจ็บไข้ลงไป ก็จะลำบาก ทำไมคุณพี่ไม่มาอยู่เสียกับน้อง บ้านช่องที่นี่ก็ใหญ่โตพอที่จะอยู่ได้สบาย”

อุ่น: คุณอุ่นเหลือบดูพลอยเหมือนกับไม่เชื่อหู แล้วพูดอย่างสงสัยว่า “แม่พลอย นี่เธอพูดจริงๆ หรือ?”

พลอย: “ก็จริงๆ สิคะ ฉันจะไปหลอกคุณพี่ทำไม” พลอยยิ้มตอบ

อุ่น: “แม่คุณทูนหัวของพี่ <u>ทำไมแม่ถึงดีอย่างนี้</u>” คุณอุ่นพูดด้วยความประหลาดใจ เพราะนึกไม่ถึง คำพูดของคุณอุ่น ทำให้พลอยนึกถึงช้อยขึ้นมาทันที ครั้งหนึ่ง ช้อยเคยพูดด้วยถ้อยคำอย่างเดียวกัน เสียงคุณอุ่น พูดว่า “เธอจะไปทนพี่ไหวหรือ คนแก่ยุ่งออกจะตายไป เดี๋ยวก็เจ็บๆ ไข้ๆ เดี๋ยวก็จะเอาโน่นเอานี่”

พลอย: พลอยดูหน้าคุณอุ่นแล้วยิ้มอย่างมีความหมายตอบว่า “ดิฉันคิดว่าจะทนไหว คุณพี่อย่าวิตกเลยในข้อนั้น” (น. 623)

Phloi: She said Khun Un, “I’m worried about you living all alone like that with nobody to take care of you. We have room enough here. Why don’t you come to live with us?”

Un: Khun Un stared at her one-time victim. Incredulity was written all over her tear-stained face. And then, calling Phloi “Mae Khun Mae Thun Hua,” a term used to express the speaker’s great affection and admiration for the addresses, she said, “Do you mean it? Are you really saying you want me to come and live here?”

Phloi: Phloi repeated her invitation, saying she would fix up one of the bungalows, that it would be no trouble at all and she only hoped Khun Un would find it convenient and comfortable enough. She couldn’t help giggling a little when Khun Un said how “good” she was, because it remined her of Choi; and she had to suppress a smile, again thinking of Choi, when Khun Un voiced her fear that it might prove too burdensome for Phloi having to put up with an old woman like her. Choi had been looking after *her* old people, Phloi said to herself, and now *my* turn has come. How tickled Choi would be when she heard about this! As for Khun Un’s fear, Phloi would have liked to point out (but of course did not) that after having put up with Khun Un’s youthful wrath and survived, she should be able to handle Khun Un’s tamer old age with no great difficulty. (P.340-341)

จากสถานการณ์ข้างต้น คุณอุ่นชื่นชมว่าแม่พลอยใจดี ที่ไม่โกรธหรือรังเกียจคุณอุ่น อีกทั้ง แม่พลอยได้ชวนคุณอุ่นมาอยู่ด้วย คุณอุ่นจึงรู้สึกประทับใจในความดีของพลอยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้จากบริบท “แม่คุณทูนหัวของพี่ ทำไมแม่ถึงดีอย่างนี้” โดยการกล่าวถ้อยคำประโยคคำถาม “ทำไมแม่ถึงดีอย่างนี้” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการชื่นชม ในการแปลวัจนกรรมอ้อมนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบสรุปความ เปลี่ยนวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม เป็นบทบรรยายว่า“She couldn’t help giggling a little when Khun Un said how “good” she was.” ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ว่าผู้พูดได้กล่าวชื่นชมแม่พลอย แต่ผู้แปลไม่ได้นำเสนอรูปแบบบทแปลในการกล่าววัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามของผู้พูดในบทสนทนา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้แปลต้องการให้บทแปลมีความกระชับ จึงทำให้ผู้อ่านไม่ทราบถึงการกล่าววัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามของผู้พูดได้ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลสามารถแปลโดยคงบทสนทนาได้ Khun Un stared at her one-time victim. Incredulity was written all over her tear-stained face. And then, calling Phloi “Mae Khun Mae Thun Hua,” a term used to express the speaker’s great affection and

admiration for the addresses, she said, "How kind of you." "Do you mean it? Are you really saying you want me to come and live here?" ในการกล่าววัจนกรรม "ทำไมแม่ถึงดีอย่างนี้" หากแปลโดยคงประโยคคำถาม "Why are you so kind?" ก็จะเป็นการแทรกแซงลักษณะภาษาในไวยากรณ์ในภาษาไทย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า บทแปล "How kind of you." สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนกว่า ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถรักษาประเภทของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้ แต่บทแปลก็มีความใกล้เคียงกับโครงสร้างประโยคคำถามในการใช้คำแสดงคำถาม "How" และสามารถรักษาเจตนาของผู้ส่งสารได้ชัดเจน

จากการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวแสดงออก พบว่ามีกลวิธีการแปลวัจนกรรมแต่ละหน้าที่ ดังนี้ วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการแสดงความรู้สึกประหลาดใจ มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน การละไม่แปล และการแปลแบบเรียบเรียง วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการแสดงความรู้สึกไม่พอใจ มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการทักทาย มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลแบบตรงตัว และการละไม่แปล โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การละไม่แปล วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการแสดงอารมณ์ขัน มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการชื่นชม มีกลวิธีการแปล 1 ประเภทคือ การแปลเอาความ โดยการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน และการแปลแบบสรุปความ

5.3 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำ

5.3.1 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการชักจูงหรือชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัว และการแปลเอาความ

5.3.1.1 การแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ตัวอย่างที่ 67

สถานการณ์: เสด็จแนะนำให้พลอยเชื่อฟังผู้ใหญ่ในการที่จะแต่งงานกับคุณเปรม เพราะผู้ใหญ่ได้คิดรอบคอบแล้ว และได้เลือกผู้ที่เหมาะสมสำหรับพลอยแล้ว

พลอย: “หม่อมฉัน ไม่เคยนึกรักใคร่เขาเลยมังคะ” พลอยทูลแก้ตัวไปตามเรื่อง

เสด็จ: “ชะ! ไปเอาความรักขึ้นมาอ้าง” เสด็จรับสั่งต่อ “ก็เจ้าอยู่ในนี้ จะไปเที่ยวรักกับผู้ชายได้อย่างไร ถึงจะรักไม่รักนั้น ไม่สำคัญ อยู่กินกันไปแล้วก็รักกันไปเอง ข้อสำคัญมันอยู่ที่ว่า ผู้ใหญ่ของเจ้าเขาเห็นสมควร จะปลูกฝังเจ้าให้เป็นหลักฐาน <u>เจ้ารู้สึกว่า มีหน้าที่จะต้องทำตามผู้ใหญ่หรือเปล่า</u> ที่ผู้ใหญ่เขาคิดจัดการให้ก็เพราะเขารักเจ้า จึงอยากจะให้เจ้าได้ดี คิดดูให้ดีๆ เถิดพลอย สมมุติว่า เจ้าได้ผัวที่รักใคร่กันมาก่อน เจ้าไปอยู่กับเขาก็มีแต่ความรักของเจ้าเองและของเขาเป็นหลัก ถ้าวันไหนหมดรักกันขึ้นมา ก็หมดสิ้นทุกอย่าง อยู่ด้วยกันต่อไปไม่ได้ แต่ถ้าได้ผัวที่ผู้ใหญ่ปลูกฝังให้เห็นดีพร้อมกันทุกฝ่าย เจ้าก็จะอยู่กันไปเพราะมีความรักของพ่อแม่เป็นหลัก เจ้ามีหน้าที่ที่ปฏิบัติตามที่ผู้ใหญ่เห็นดี เจ้าก็จะอยู่กันไปยืด เพราะความรักความเจตนาดีของพ่อแม่นั้น ไม่มีที่สิ้นสุด”

เสด็จหยุดรับสั่ง หันมาทอดพระเนตรพลอย ซึ่งหมอบก้มหน้านิ่งอยู่เฉยๆ แล้วก็รับสั่งถามขึ้นว่า “เจ้าจะว่าอย่างไร?” (น. 380-381)

Phloi: Phloi said, “I don’t love him, Your Highness.”

Sadet: “Of course you don’t love him,” came Sadet’s immediate retort. “How can you love him when you hardly know him? That’s not important — as you go on living together you can grow to love each other.

The important thing is that your elders, who love you and wish to see you settled and secure, have considered the match and approved it as most suitable. <u>Do you, Phloi, consider it your duty to do according to what they deem best for you?</u> To marry for love is all very well. But what happens when after living together you find you don’t love each other any more. Love was the mainstay of your marriage, which falls apart when love is no more. But a marriage carefully arranged with

parental love and goodwill rests on the support of love and goodwill. It's the kind of support you can depend on and will remain with you always." She paused, waiting for some response from Phloi, and asked again, "What do you say, Phloi?" (P.189)

จากตัวอย่างข้างต้น เสด็จแนะนำให้พลอยเชื่อฟังผู้ใหญ่ในการที่จะแต่งงานกับคุณเปรม เพราะผู้ใหญ่ได้คิดรอบคอบแล้ว และได้เลือกผู้ที่เหมาะสมสำหรับพลอยแล้ว เสด็จซึ่งเป็นผู้พูดกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในการแสดงเจตนาชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด "เจ้ารู้สึกว่า มีหน้าที่จะต้องทำตามผู้ใหญ่หรือเปล่า" จากบริบท "ข้อสำคัญ มันอยู่ที่ว่า ผู้ใหญ่ของเจ้าเขาเห็นสมควร จะปลูกฝังเจ้าให้เป็นหลักฐาน เจ้ารู้สึกว่า มีหน้าที่จะต้องทำตามผู้ใหญ่หรือเปล่า ที่ผู้ใหญ่เขาคิดจัดการให้ก็เพราะเขารักเจ้า จึงอยากจะให้เจ้าได้ดี คิดดูให้ดีๆ เถิดพลอย" ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถามไว้ว่า "Do you, Phloi, consider it your duty to do according to what they deem best for you?" ซึ่งก็สามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้

ตัวอย่างที่ 68

สถานการณ์: คุณเปรมกับพลอยอยู่ในห้องหอสองสามีภรรยาตอนที่ส่งตัวคู่บ่าวสาว

พลอยนั่งก้มหน้าดูพรมสีแดง เป็นลายดอกกุหลาบเหลือง อย่างพินิจพิเคราะห์ เหมือนกับจะทำความรู้จักกับขนสัตว์ในพรมนั้นทุกเส้น ทั้งสองคนต่างนั่งนิ่งอยู่อีกนาน

เปรม: ในที่สุด คุณเปรมก็กระถดตัวเข้าใกล้อีกนิดหนึ่ง และถามขึ้นด้วยน้ำเสียงที่เบาเกือบเป็นกระซิบ และด้วยถ้อยคำที่พลอยนึกไม่ถึงเลยว่า "แม่พลอยจ๋า แม่พลอยเคยขึ้นพระบาทหรือยัง?" (น. 435)

Khun Prem and Phloi were thus left alone for the first time. Khun Prem had not glanced at Phloi once while the two elders had been blessing them, but had sat with his hands deferentially clasped apparently paying full attention to their words. Now he turned to her and saw that she was looking down at the carpet. Moments passed in total silence. Then he moved closer to her, and addressed her directly for the first

time. What he said was most astounding. It was the last thing Phloi expected.

Prem: He said, "Mae Phloi my dear, have you ever been to the Shrine of the Buddha Footprint?" (P.220)

จากสถานการณ์ คุณเปรมกับพลอยอยู่ในห้องหอสองสามีภรรยาตอนที่ส่งตัวคู่บ่าวสาว และในคืนนั้น คุณเปรมต้องการที่จะมีเพศสัมพันธ์กับแม่พลอย คุณเปรมผู้พูดจึงกล่าวถ้อยคำประโยคคำถาม "แม่พลอยเคยขึ้นพระบาทหรือยัง?" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดได้กล่าวถ้อยคำเชิงนัยซึ่งแฝงเจตนาการเชิญชวนให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูดพูด โดยสถานที่ "พระบาท" ที่ผู้เขียนกล่าวถึงมีความหมายโดยนัย บุญเตือน ศรีวรพจน์ กล่าวว่า (2506: 14) จากพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาศ โดยสมเด็จฯกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายเรื่องนี้ไว้ว่า *"...พิเคราะห์เถิดถึงใจผู้หญิงแทบทุกหนทุกแห่งทั้งแก่ทั้งสาวมักร่านอยู่ในที่จะใคร่ไปพระพุทธบาท มีผัวก็สำออยผัว มีบิดามารดาก็อ้อยอิ่งวิงวอนให้พาไปพระพุทธบาทนั้นเปนปรกติ จนเปนลัทธิติดตำราเล่าเปนนิยายเยาะเย้ยกันสืบมา ว่าเจ้าบ่าวไปนอนหออยู่สามคืนแล้ว เขาส่งตัวเจ้าสาวๆ ไปอายนั่งก้มหน้าอยู่ เจ้าบ่าวจึงปราไสว่าปีนี้แม่จะไปพระบาทฤๅไม่นะจ๊ะ ซึ่งปราไสเรื่องพระบาทขึ้นก่อน ก็เพราะว่ารู้ผู้หญิงนั้นคันอยู่ในอยากจะไปพระบาทยิ่งนัก จะพูดให้ชอบใจจึงยกเรื่องนั้นขึ้นก่อน..."* โดยพระราชหัตถเลขาดังกล่าว หมายความว่า บรรดาสาวชาววังหรือแม้แต่หญิงทั่วไปต่างก็ใฝ่ฝันจะได้ไปไหว้พระบาท เพราะนอกจากจะได้บุญกุศลตามความเชื่อที่ว่า "หากใครได้ไปนมัสการพระพุทธบาท (สระบุรี) ครบเจ็ดครั้ง เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์" โดยในสถานการณ์ดังกล่าว คุณเปรมผู้พูดอยากจะพูดคุยกับแม่พลอยผู้เป็นเจ้าสาวเพื่อช่วยบรรเทาความประหม่าและลดความเก้อเขินระหว่างเจ้าบ่าวกับเจ้าสาวในช่วงเวลาเข้าหอ ในการพูดคุยเรื่องพระบาทจึงเป็นหัวข้อสนทนาที่เป็นการผูกมิตรไมตรี กล่าวคือ เมื่อหญิงสาวได้ไปพระบาทแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ และเจตนาของคุณเปรมซึ่งเป็นผู้พูดมีเจตนาแสดงนัยที่ต้องการให้แม่พลอยขึ้นสวรรค์ในวันส่งตัว โดยคุณเปรมหมายถึง การมีเพศสัมพันธ์กับแม่พลอยนั่นเอง

ทั้งนี้ ในการกล่าวถ้อยคำประโยคคำถาม "แม่พลอยเคยขึ้นพระบาทหรือยัง?" ที่ผู้พูดแสดงเจตนาเชิญชวนให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูดนั้น จัดว่าเป็นการใช้สำนวนภาษาแบบเก่าที่ผู้อ่านในปัจจุบันอาจไม่เข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงของการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากบริบทเนื้อเรื่องในสถานการณ์ข้างต้น ผู้อ่านจำเป็นต้องเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในเนื้อเรื่อง และเจตนาของผู้ส่งสารในการกล่าวถ้อยคำ "แม่พลอยเคยขึ้นพระบาทหรือยัง?" จึงจะสามารถจินตนาการและเข้าใจถึงเจตนาที่แท้จริงของผู้พูดได้ อย่างไรก็ตาม จากบริบทใน

เนื้อเรื่อง ผู้เขียนก็ไม่ได้ให้คำตอบหรือคำอธิบายที่ชัดเจนว่าคุณเปรมซึ่งเป็นผู้พูดมีเจตนาอย่างไรในการกล่าวถ้อยคำ “แม่พลอยเคยขึ้นพระบาทหรือยัง?” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมดังที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น โดยในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับว่า “Mae Phloi my dear, have you ever been to the Shrine of the Buddha Footprint?” เพื่อรักษาลักษณะการสื่อสารทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด บทแปลยังคงรักษาประเภทวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับได้ เพราะเป็นการแปลที่สอดคล้องกับเจตนาของผู้เขียนในการที่ไม่ให้คำอธิบายหรือรายละเอียดใดๆเกี่ยวกับการกล่าวถ้อยคำ “แม่พลอยเคยขึ้นพระบาทหรือยัง?” ของผู้พูด แต่อาจไม่เป็นที่เข้าใจสำหรับผู้อ่านที่ไม่ทราบเรื่องราวทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการไปพระพุทธบาทที่สระบุรี

อย่างไรก็ตาม หากผู้แปลต้องการให้ความกระจ่างแก่ผู้อ่าน ผู้แปลอาจมีคำอธิบายเชิงอรรถให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะทางวัฒนธรรมในการกล่าวถ้อยคำ “แม่พลอยเคยขึ้นพระบาทหรือยัง?” ว่าหมายถึง“When a husband utters a question to his wife “Have you ever been to the Shrine of the Buddha Footprint?”, it means that he implies and invites his wife to make love with him. In Thai culture, Thai women hope to visit the Shrine of the Buddha Footprint in Saraburi province so that they will go to the heaven when they die. From the context, the writer compares going to the heaven with going to heaven.” แต่การแปลโดยให้คำอธิบายเชิงอรรถนี้ จะส่งผลให้บทแปลมีรายละเอียดคำอธิบายที่มากกว่าต้นฉบับ และเป็นการเสนอรายละเอียดที่ผิดไปจากเจตนาของผู้เขียน สำหรับความเห็นของผู้วิจัยนั้น ผู้แปลอาจใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ “Mae Phloi my dear, have you ever been to the Shrine of the Buddha Footprint?” และให้คำอธิบายเกี่ยวกับการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดไว้ในส่วนอภิธานศัพท์ไว้ตอนท้ายเล่ม โดยผู้แปลอาจจะยังไม่เฉลยหรืออธิบายการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดในส่วนเชิงอรรถที่อยู่ภายในหน้าเดียวกับบทแปล “Mae Phloi my dear, have you ever been to the Shrine of the Buddha Footprint?” ดังนั้น ผู้อ่านก็จะมีโอกาสที่จะจินตนาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับเจตนาของผู้เขียน ทั้งนี้ สำหรับผู้อ่านที่ต้องการคำอธิบายของการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดก็สามารถหาคำตอบได้ในส่วนอภิธานศัพท์ที่อยู่ท้ายเล่ม

5.3.1.2 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง

ตัวอย่างที่ 69

สถานการณ์: พระยาพิพิธฯชวนให้พ่อนพมาลองฝีมือในการเล่นเครื่องดนตรีไทยด้วยกัน

เจ้าคุณพ่อนั่งนิ่ง ใช้นิ้วเคาะจังหวะเข้ากับเพลงปี่พาทย์กำลังบรรเลงอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็ทำท่าเหมือนจะคิดอะไรออกอย่างกะทันหัน พูดกับคุณหลวงขึ้นว่า

พระยาพิพิธฯ: "พ่อนพ เรามาลองฝีมือสักทีดีไหมล่ะ ฉันจะตีระนาดเอง พ่อนพตีฆ้องวง"

นพ: คุณหลวงหัวเราะก้าก แล้วตอบว่า "ผมตามไม่ทันหรอกขอรับ" (น. 146-147)

It was during one of these pauses that Chao Khun suggested to his host that, rusty though they were – neither had toughed any instrument for years, they had confessed to each other earlier on – they should attempt a comeback and have some fun together, like in the old days.

Phraya Phipit: "I'll take the *ranat ek*, and you play the *khong wong*. How about it, Pho Nop?"

Nop: Pho Nop was doubtful and extremely different, but after more cajoling, consented to have a try. (P.84)

จากตัวอย่าง พระยาพิพิธฯชวนให้พ่อนพมาลองฝีมือในการเล่นเครื่องดนตรีไทยด้วยกัน หลังจากที่ไม่ได้เล่นเครื่องดนตรีไทยมาเป็นเวลานาน ซึ่งผู้พูดได้กล่าวถ้อยคำ "พ่อนพ เรามาลองฝีมือสักทีดีไหมล่ะ" ซึ่งเป็นประโยคคำถามย่อท้ายประโยค (Tag Question) และเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่ผู้พูดแสดงเจตนาในการเชิญชวนให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูดในการเล่นดนตรีไทยร่วมกัน ในการถ่ายทอดความหมายในบทแปล ผู้แปลได้แปลโดยคงประโยคคำถาม "I'll take the *ranat ek,* and you play the *khong wong*. How about it, Pho Nop?" ซึ่งประโยคคำถาม "How about it, Pho Nop?" เป็นการแปลที่แสดงเจตนาการเชิญชวนในเชิงถามความคิดเห็น โดยบทแปลได้เปลี่ยนประเภทของคำถามจากประโยคคำถามย่อท้ายประโยค มาใช้คำแสดงคำถาม "How about" ที่เป็นคำแสดงคำถามที่แสดงเจตนาการเชิญชวน โดยบทแปลดังกล่าวสามารถถ่ายทอดเจตนาของผู้ส่งสารได้ แต่รูปแบบการถ่ายทอดความหมายมีแตกต่างไปจากต้นฉบับ ทั้งนี้ หากผู้แปลต้องการรักษารูปแบบการนำเสนอให้สอดคล้องกับต้นฉบับ ก็อาจแปลได้ว่า "Shall

we play a duet, shan't we? I'll take the *ranat ek,* and you play the *khong wong*." หรือ "Let's play a duet, shall we? I'll take the *ranat ek,* and you play the *khong wong*."

ตัวอย่างที่ 70

สถานการณ์: ช้อยรู้สึกผิดเมื่อพูดถึงพี่เนื่องโดยไม่ได้ตั้งใจ เพราะพลอยเคยชอบพอกับพี่เนื่องมาก่อน แต่พลอยกลับบอกว่าให้ช้อยพูดเรื่องพี่เนื่องต่อได้

พลอย: "พี่เนื่องทำไม?" พลอยถามแล้วก็หัวเราะ ในใจนั้น ก็นึกอัศจรรย์ตัวเองที่สามารถตีหน้าซื่อ ไม่มีพิรุธ

ช้อย: "ไม่ทำไมหรอก" ช้อยตอบ "ฉันกำลังจะว่า พี่เนื่องแกก็รักสนุกอย่างฉันเหมือนกันเท่านั้นเอง"

พลอยยิ้ม แล้วตอบว่า

พลอย: "แล้วทำไมไม่พูดให้ตลอดล่ะช้อย ช้อยจะพูดอะไร ก็พูดเถิด ไม่ต้องเกรงใจฉันหรอก ฉันไม่เป็นไรแล้ว"

พลอยได้ยินเสียงตัวเองเหมือนคนอื่นพูด และนึกสงสัยตัวเองอยู่ครันๆว่าใจนั้นจะเหมือนกับปากที่พูดหรือไม่ (น. 310)

Phloi: "When are you going to grow up?" Phloi asked her.

Choi: "Never. No one in our family does. We may grow old but not up. Take my parents, or Phi Nuang —" she stopped short, giving Phloi a guilty, apologetic look.

Phloi: "Go on, Choi." Phloi heard herself speak, sounding slightly unreal. "You mustn't be afraid to mention Phi Nuang's name to me. I'm all right now." (P.156)

จากสถานการณ์ ช้อยรู้สึกผิดเมื่อพูดถึงพี่เนื่องโดยไม่ได้ตั้งใจ เพราะพลอยเคยชอบพอกับพี่เนื่องมาก่อน แต่พลอยกลับบอกว่าให้ช้อยพูดเรื่องพี่เนื่องต่อได้ พลอยซึ่งเป็นผู้พูดจึงบอกให้ช้อยซึ่งเป็นผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของตนในการเล่าเรื่องของพี่เนื่องต่อไป พลอยจึงกล่าวถ้อยคำ "แล้วทำไมไม่พูดให้ตลอดล่ะช้อย ช้อยจะพูดอะไร ก็พูดเถิด ไม่ต้องเกรงใจฉันหรอก ฉันไม่เป็นไรแล้ว" ซึ่งประโยค "แล้วทำไมไม่พูดให้ตลอดล่ะช้อย" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในการแสดงเจตนาการชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด ในการแปลถ้อยคำดังกล่าว ผู้แปลใช้

กลวิธีการแปลแบบเอาความเปลี่ยนจากประโยคคำถามเป็นประโยคคำสั่ง “Go on, Choi.” ซึ่งก็สามารถรักษาเจตนาของผู้ส่งสารได้ อย่างไรก็ตาม จากบทแปลส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคคำสั่ง ทั้งนี้ ผู้แปลอาจเห็นว่าการแปลในประโยคคำสั่งสามารถสื่อความได้ชัดเจน และกระชับมากกว่าการแปลโดยคงประโยคคำถาม ทั้งนี้ หากแปลต้องการแปลโดยประโยคคำถาม ก็สามารถทำได้ในบทแปล “And? What else? Why don’t you go on?” Phloi heard herself speak, sounding slightly unreal. “You mustn’t be afraid to mention Phi Nuang’s name to me. I’m all right now.” โดยบทแปลนี้ สามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 71

สถานการณ์: หลังจากที่ช้อยและพลอยพูดคุยถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงต่างๆในชีวิต ทั้งสองก็ได้วิ่งแข่งกัน

พลอย: “ช้อยนี่ก็แปลกจริงๆเทียว ชอบพูดอะไรไม่ดีเสมอ ยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุ รั้ววังท่านสร้างสมกันมาแต่ไหนๆ ปู่ย่าตาทวดของเราท่านก็เคยเห็นมา จะไปหมดสิ้นลงได้อย่างไรง่ายๆ ฉันนึกไม่ถึงเลยว่า จะเป็นไปอย่างช้อยพูดได้อย่างไร”

ช้อย: “ฉันก็ไม่ได้ว่าจะเป็นไปอย่างนั้นหรอกพลอย แต่ใครจะไปรู้ได้ เผื่อเป็นขึ้นมาจริงๆ เราจะเป็นอย่างไร”

พลอย: “ฉันคิดไปไม่ถึงหรอก” พลอยตอบ “ไว้ให้เป็นไปจริงเสียก่อน แล้วค่อยคิดกันระหว่างนี้ ฉันก็ได้แต่ภาวนา อย่าให้เป็นไปได้อย่างที่ช้อยบอกก็แล้วกัน”
ช้อยหัวเราะแล้วพูดขึ้นว่า

ช้อย: “พลอยวิ่งแข่งกะฉันไหม ดูซิใครจะถึงม้าหินโน่นก่อนกัน” แล้วช้อยก็วิ่งตื๋อออกไป มีพลอยวิ่งไล่ตามไปติดๆ (น. 368)

Phloi: “You’re raving, Choi — stop it! Things change and nothing is permanent, yes, I know, but to say that about our palace walls which the royal forefathers built and our great grandparents have known —”

Choi: “Don’t be so alarmed, dear Phloi. I’m not saying they will. But — your mentioned this yourself — as you and I have been taught, nothing is permanent. So it could happen. And if it should, what would we do, Phloi?”

Phloi: "The question beyond my poor brain. I won't think about it until I absolutely have to. In the meantime I'll pray that it will never come to pass. Now, Choi, it's time to get back. Start walking. This is an order!"

Choi: Choi laughed. "You sound exactly like Khun Aunt Sai. I'll race you, Phloi. To that white bench over there. Get ready. One-two-three — Go!" (P.181)

จากสถานการณ์ข้างต้น หลังจากที่ช้อยและพลอยพูดคุยถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงต่างๆในชีวิต ช้อยจึงได้กล่าวถ้อยคำเชิญชวนพลอยให้วิ่งแข่งด้วยกัน โดยช้อยได้กล่าวถ้อยคำ "พลอยวิ่งแข่งกะฉันไหม" ซึ่งจัดเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของตนในการวิ่งแข่งร่วมกัน ในการแปลนั้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความเปลี่ยนจากประโยคคำถามเป็นประโยคบอกเล่า "I'll race you, Phloi." ที่ไม่ได้แสดงเจตนาการกล่าวถ้อยคำเชิญชวน ส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า ทั้งนี้ ผู้แปลสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้ Choi laughed. "You sound exactly like Khun Aunt Sai. Do you want to race me to the white bench over there, Phloi? Ready? One-two-three — Go!"

ตัวอย่างที่ 72

สถานการณ์: ช้อยแนะนำให้พลอยตั้งชื่อลูกว่า "อั้น"

ช้อย: "แล้วนี่แม่พลอยเรียกแกว่าอะไร ?" ช้อยถาม

พลอย: "ยังไม่มีชื่อเลยช้อย คุณเปรมเขาว่าจะให้เจ้าคุณตาท่านตั้งให้"

ช้อย: "ทำไมไม่เรียกแกว่าตาอั้น ไปก่อน ตาอั้นน้องตาอ้น" ช้อยออกความคิด

และตั้งแต่นั้นมา พลอยก็เรียกบุตรชายคนใหญ่ของตนว่า ตาอั้น ตามช้อยเรื่อยมา ระหว่างที่พลอยอยู่ไฟ ตาอ้นก็อยู่อีกห้องหนึ่งบนตึก คนเลี้ยงต้องพาเข้ามาหาพลอยเสมอ ทีแรกตาอ้นมองดูเด็กที่เกิดใหม่อย่างสงสัย แต่พลอยบอกว่า เป็นน้องตาอ้น ซึ่งเดี๋ยวนี้เริ่มพูดได้บ้างแล้ว ก็เรียกตามว่า น้อง บางเวลาก็นั่งดูน้องอยู่ได้ครั้งละนานๆ โดยมิได้รบกวน เอื้อมมือเข้าไปแตะต้อง พลอยมองดูตาอ้นแล้ว ก็มองดูลูกแท้ๆ ของตน แล้วก็บังเกิดความโล่งใจ เพราะการมีลูกของตนนั้น มิได้ทำให้ พลอยรักตาอ้นน้อยลงกว่าเก่าเลย กลับเพิ่มความสงสารความเอ็นดูยิ่งขึ้นไปอีก (น. 513-514)

Choi: What are you calling him, Phloi?

Phloi: "He hasn't get a name yet. Khun Prem wants Chao Khun Father to think up one for him."

Choi: "What about 'An' as nickname in the meantime?" Choi proposed. "'An', younger brother of 'On'"

Phoil liked it, and from that day onwards the baby was called An (pronounced as in "fun") as Auntie Choi had suggested. (P.264)

ในตัวอย่างข้างต้น ช้อยแนะนำให้พลอยตั้งชื่อลูกว่า "อั้น" หลังจากที่พลอยได้คลอดลูกชายคนแรก ช้อยได้กล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม "ทำไมไม่เรียกแกว่าตาอั้น" ในการแสดงเจตนาเสนอแนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูดในการตั้งชื่อให้ลูก "อั้น" โดยในการกล่าวถ้อยคำของช้อย ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลโดยคงประโยคคำถาม "What about 'An' as nickname in the meantime?" ที่ยังรักษาประเภทของวัจนกรรมอ้อมและสามารถแสดงเจตนาการเสนอแนะของผู้พูดได้ แต่บทแปลคำแสดงคำถาม "What about"ไม่สอดคล้องกับคำแสดงคำถาม "ทำไมไม่" ในต้นฉบับ ทั้งนี้ ผู้แปลอาจแปลว่า "Why don't you call him 'An' as a nickname for the meantime?" ก็จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับได้

ตัวอย่างที่ 73

สถานการณ์: เมื่ออั้นและอ๊อดโตเป็นหนุ่มพอที่จะไปเรียนต่างประเทศได้ แม่พลอยรู้สึกใจหายที่จะต้องจากลูกทั้งสอง

เปรม: "แม่พลอย" คุณเปรมพูด "ฉันเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะส่งลูกไปเมืองนอก เพื่อนฉันเขาจะออกไปราชการที่เมืองอังกฤษในเวลาสี่หรือห้าเดือนข้างหน้านี้ ฉันว่าจะฝากอั้นและอ๊อดไปกับเขา มิฉะนั้นก็อาจต้องรอนาน กว่าจะมีผู้ใหญ่ที่ไว้ใจได้เดินทางไปอีก"

พลอย: พลอยใจหาย ไม่อยู่กับเนื้อกับตัว เมื่อได้ยินคุณเปรมพูด รู้ตัวอยู่เหมือนกันว่า ถึงทัดทาน อย่างไร คุณเปรมก็คงไม่ฟัง แล้วก็อดไม่ได้ที่จะพูดออกไปว่า "คุณเปรม รอไปอีกสักหน่อยจะไม่ดีหรือ ลูกยังเล็กนัก"

เปรม: "แม่พลอยก็หักห้ามใจเสียบ้าง" คุณเปรมตอบ "ฉันรู้และเห็นใจว่า แม่พลอยรักลูก แต่ลูกเรานั้นยิ่งรักเท่าไรก็ควรจะหาวิชาความรู้ให้ไว้" (น. 627)

Prem: "My friend Phra San has been assigned to our legation in London. He'll leave in about four months and An and Ot can travel with him. We're fortunate to have someone like him to keep an eye on our sons."

Phloi: Phloi knew it would be useless, but she could not prevent herself from pleading with her husband. "Can't we wait another year or two, Khun Prem? They're still frightfully young."

Prem: Khun Prem's answer came as no surprise to her. "Now, now, Mae Phloi, be reasonable." (P.343)

จากสถานการณ์ คุณเปรมจะส่งอั้นและอ๊อดไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ แม่พลอยรู้สึกใจหายที่จะต้องจากลูกทั้งสอง แม่พลอยจึงเสนอแนะให้คุณเปรมรอไปอีกสักพักหนึ่ง โดยผู้พูดได้กล่าวถ้อยคำประโยคคำถาม "คุณเปรม รอไปอีกสักหน่อยจะไม่ดีหรือ" จัดว่าเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดเสนอแนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของตน ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถาม "Can't we wait another year or two, Khun Prem?" ซึ่งบทแปลดังกล่าวสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้

ตัวอย่างที่ 74

สถานการณ์: พลอยแนะนำให้คุณเปรมส่งอ๊อดไปทำงานกระทรวงใกล้กับคุณเปรมหลังจากที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ

เปรม: คุณเปรมรับไปดูแล้วก็ถอนใจใหญ่พูดว่า "อือ! ฟังความลูกคนนี้ ดูมันจะรักความสบายมากกว่าอย่างอื่น ถึงความรู้จะสูงอย่างไร แต่ถ้านั่งอยู่กับหนังสือวันยังค่ำ มันก็จะเอาสบายอยู่นั่นเอง กลับมาฉันก็นึกไม่ออกว่าจะให้ไปทำงานกระทรวงไหน"

พลอย: "คุณเปรม" พลอยพูดขึ้นเหมือนอย่างกับเพิ่งนึกอะไรออก "เวลาตาอ๊อดกลับมาแล้ว ทำไมคุณเปรมไม่เอาไว้ที่กระทรวงวังใกล้กับคุณเปรมสักคน จะได้แทนตัวคุณเปรมเมื่อแก่แล้ว"

เปรม: "ที่กระทรวงฉันต้องฝึกฝนอบรมมาแต่เด็ก ถ้าตาอ๊อดจะเข้ากระทรวงวังก็ควรจะเข้าทำเสียแต่แรก ไม่ควรจะไปเมืองนอกให้เสียเวลาและเสียเงินเสียทอง" คุณเปรมตอบอย่างไม่เห็นด้วย (น. 721-722)

Prem: When he had read this, Khun Prem made a wry face, and said, “Didn’t I tell you? Reading and writing indeed! What does he want to be — a clerk? Though I suspect what he really wants to do is nothing at all. An idler’s life of ease and comfort, that’s what he’s aiming for.”

Phloi: “Khun Prem,” Phloi said, “you’re always saying how found Nai Luang is of reading and writing. Then why can’t Ot serve him along these lines when he comes back from England? I do think he should join your ministry, Khun Prem. It will be nice to have someone in our family carry on in the palace after you’re retired. And it will be an honourable move on your part to place a son in Nai Luang’s service, a son who’s been educated at an English university, like him.”

Prem: Khun Prem laughed. “Have you thought it all out carefully, or are you temporizing?”

Phloi: Phloi laughed with him. “I’ll say yes to both questions.”

Prem: “I think you’re indulging your son as always. All the same I have to admit I do see your point … Very well, let him go on with his reading and writing then. I have no objection.” (P.400)

ในตัวอย่างข้างต้น คุณเปรมได้คิดถึงหน้าที่การงานของตาอ๊อดในภายภาคหน้า พลอยจึงแนะนำให้คุณเปรมส่งอ๊อดไปทำงานกระทรวงใกล้กับคุณเปรมหลังจากที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ พลอยซึ่งเป็นผู้พูดจึงกล่าวถ้อยคำ “เวลาตาอ๊อดกลับมาแล้ว ทำไมคุณเปรมไม่เอาไว้ที่กระทรวงวังใกล้กับคุณเปรมสักคน จะได้แทนตัวคุณเปรมเมื่อแก่แล้ว” ทั้งนี้ ประโยคคำถาม “ทำไมคุณเปรมไม่เอาไว้ที่กระทรวงวังใกล้กับคุณเปรมสักคน” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดแสดงเจตนาเสนอแนะ หรือชักจูงให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด ในการแปลการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมของพลอย ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการโดยคงประโยคคำถามและการแปลแบบเอาความ “Then why can’t Ot serve him along these lines when he comes back from England? I do think he should join your ministry, Khun Prem.” จากการแปลโดยใช้คำแสดงคำถาม “why can’t” และกริยาช่วย “should” แสดงเจตนาเสนอแนะของผู้พูด ซึ่งบทแปลดังกล่าวก็สามารถถ่ายทอดเจตนาของผู้ส่งสารและรักษาประเภทของวัจนกรรมที่สอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 75

สถานการณ์: อาการเบื่อหน่ายของคุณเปรม ทำให้พลอยคิดว่าคุณเปรมไม่สบาย พลอยจึงแนะให้คุณเปรมไปหาหมอ

พลอย: วันหนึ่งว่า “คุณเปรม ฉันถามจริงๆ เถิด หมู่นี้คุณเปรมเป็นอะไรไป?”

เปรม: คุณเปรมนิ่งคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ตอบว่า “ฉันเองก็ไม่รู้เหมือนกัน แม่พลอย ดูอะไรต่ออะไรมันว่างเปล่า เหงาๆ ในใจอย่างไรก็ไม่รู้ จะคิดอะไรจะทำอะไรก็จับๆ จดๆ ไม่สำเร็จลุล่วงไปได้ กลางคืนก็นอนไม่หลับ”

พลอย: “คุณเปรมลองปรึกษาหมอดูบ้างไม่ดีหรือ?”

เปรม: “ก็ฉันไม่ได้เจ็บไข้อะไรนี่แม่พลอย” คุณเปรมหัวเราะ “จะไปหาหมอเรื่องอะไรกัน” (น. 792)

Phloi: “What is the matter, Khum Prem? Please tell me.”

Prem: “I don’t know myself, Mae Phloi.”

Phloi: “If you haven’t been feeling well, perhaps you ought to see a doctor.”

Prem: “What for? I have no sickness – not the kind that doctors can cure, anyway.” (P.439-440)

จากสถานการณ์ คุณเปรมดูเปลี่ยนไป ไม่ค่อยร่าเริงเหมือนแต่ก่อน ซึ่งอาการเบื่อหน่ายของคุณเปรม ทำให้พลอยคิดว่าคุณเปรมไม่สบาย พลอยจึงแนะให้คุณเปรมไปหาหมอ “คุณเปรมลองปรึกษาหมอดูบ้างไม่ดีหรือ?” โดยการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดแสดงเจตนาเสนอแนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความ “If you haven’t been feeling well, perhaps you ought to see a doctor.” ซึ่งก็สามารถแสดงเจตนาของผู้ส่งสารได้ จากคำแปล “ought to” แสดงเจตนาเสนอแนะของผู้พูด อย่างไรก็ตาม การแปลดังกล่าวส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรง อย่างไรก็ตาม ผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถามได้ว่า “If you haven’t been feeling well, don’t you think you should see a doctor?” ก็จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับได้

ตัวอย่างที่ 76

สถานการณ์: ช้อยกับพลอยไปคอยเฝ้าขบวนเสด็จฯแนวต้นมะขามรอบทุ่งพระเมรุ และมีเด็กหนุ่มคนหนึ่งชี้แนะให้พลอยไปยืนทางด้านริมถนน

พลอยเดินมาถึงแนวต้นมะขามรอบทุ่งพระเมรุ แล้วก็หยุดยืนพักร้อนใต้ร่มไม้ สายตามองผู้คนผ่านไปมา คนที่มาคอยเฝ้าฯ ในหลวงในวันนั้น มีทั้งคนแก่ คนหนุ่มสาว และเด็กๆ ทุกคนดูเหมือนจะแต่งตัวสะอาดสะอ้านกันเป็นพิเศษเพื่อให้เหมาะสมแก่โอกาส และทุกคนมีใบหน้าที่รื่นเริง อันเกิดจากความยินดีที่ในหลวงของตนจะเสด็จฯ กลับ พลอยยืนดูอยู่ไม่นานก็รู้สึกตื้นตันคอหอย จะมองไปทางไหนก็มีแต่หน้าคนที่เป็นมิตร เพราะคนที่มาร่วมกันอยู่ตามถนนหนทางในวันนี้ต่างมาด้วยวัตถุประสงค์อันเดียวกัน ด้วยความจงรักภักดีร่วมกัน ด้วยความรู้สึกเหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน ที่ต่างพากันมารับญาติที่รักคนหนึ่งซึ่งกำลังจะกลับมาถึงบ้าน ความรู้สึกต่างๆ ที่ร่วมกันนั้นทำให้ทุกคนหันหน้าเข้าปราศรัยกันฉันมิตร มีความรู้สึกเป็นกันเองทั่วไปหมด และคนที่ไม่เคยรู้จักกัน ก็ยิ้มแย้มทักทายกัน และพูดจากันได้เหมือนกับรู้จักคุ้นเคยกันมานาน พลอยยืนอยู่ใต้มะขามทางขอบด้านในของทุ่งพระเมรุ คอยช้อยซึ่งบ่นว่ากระหายน้ำ แล้วไปยืนซื้อน้ำแข็งเจ๊กกินอยู่ใกล้ๆ

เด็กหนุ่ม: เด็กหนุ่มอีกคนหนึ่งแต่งตัวสะอาดสะอ้านมองดูหน้าพลอยแล้วก็ยิ้มด้วย พลางพูดขึ้นว่า <u>“คุณป้าไม่ไปยืนทางด้านริมถนนหรือครับ?”</u> ถ้ายืนอยู่ตรงนี้เดี๋ยวเวลาในหลวงเสด็จฯ มา คนเขาบังหมดไม่เห็นกัน”

พลอย: “ขอบใจพ่อคุณ” พลอยยิ้มและตอบรับด้วยความขอบใจจริงๆ ไม่ใช่สักแต่เพียงมารยาท (น. 1,000-1,001)

One man: Later on, another young man talked to Phloi as she stood in the shade by herself while Ot was engaged in a chat with some people a few yards away and Choi was buying an iced drink from a Chinese vendor. Their eyes happened to meet, Phloi’s and the young man’s, and he gave her a friendly smile and walked up to her saying very politely, <u>“Don’t you want to go and wait over there nearer the street, Khun Aunt?</u> If you stay here I don’t think you’ll get to see Nai Luang when he passes.” Phloi told him she definitely planned (P. 538)

จากสถานการณ์ ช้อยกับพลอยไปคอยเฝ้าขบวนเสด็จฯแนวต้นมะขามรอบทุ่งพระเมรุ และมีเด็กหนุ่มคนหนึ่งชี้แนะให้พลอยไปยืนทางด้านริมถนนเพื่อที่จะได้เห็นขบวนได้ถนัดขึ้น ผู้พูดจึงกล่าวถ้อยคำ “คุณป้าไม่ไปยืนทางด้านริมถนนหรือครับ?” ถ้ายืนอยู่ตรงนี้เดี๋ยวเวลาในหลวงเสด็จฯ มา คนเขาบังหมดไม่เห็นกัน” โดยประโยคคำถาม “คุณป้าไม่ไปยืนทางด้านริมถนนหรือครับ?” เป็นประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธที่แสดงเจตนาการเสนอแนะของผู้พูด ในการแปลนั้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลโดยคงประโยคคำถามแบบปฏิเสธเช่นเดียวกับต้นฉบับว่า “Don’t you want to go and wait over there nearer the street, Khun Aunt?” ซึ่งไม่ได้รักษาเจตนาในการเสนอแนะของผู้พูดได้ เนื่องจากประโยคคำถาม “Don’t you want.....?” ในภาษาอังกฤษเป็นการถามแบบปฏิเสธที่ไม่ได้แสดงเจตนาในการเสนอแนะ อย่างไรก็ตาม ผู้แปลอาจแปลโดยคงประเภทของประโยคคำถามโดยใช้คำแสดงคำถาม “Why don’t.....?” ในบทแปล “Why don’t you go and wait over there nearer the street, Khun Aunt?” ก็จะสามารถรักษาเจตนาของผู้ส่งสารในการเสนอแนะได้สอดคล้องกับต้นฉบับ แต่บทแปลนี้ส่งผลให้ประเภทของประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในต้นฉบับเปลี่ยนเป็นประโยคคำถามแบบตอบเนื้อความในบทแปล ทั้งนี้ เพราะการแปลดังกล่าวคำนึงถึงการรักษาเจตนาของผู้ส่งสารเป็นสำคัญ

ตัวอย่างที่ 77

สถานการณ์: หลังจากที่บ้านพลอยโดนระเบิดจากการทำสงคราม ตาอั้นได้เสนอให้พลอยยอพยพไปอยู่ที่อื่น

อั้น: ตาอั้นจึงพูดกับพลอยเรื่องอพยพว่า “<u>คุณแม่ไม่คิดอพยพบ้างหรือ</u>?”

พลอย: “แม่จะอพยพอย่างไรไหว ผู้คนในบ้านออกเป็นกายเป็นกอง จะไปหาที่อยู่ที่ไหนกันหมด ทั้งเด็กทั้งคนแก่ ขืนอพยพก็จะต้องลำบาก ลุ่มๆ ดอนๆ อยู่กินกันไม่เป็นที่ไม่เป็นทาง” (น. 1,170)

An too would have liked his mother to go and live with some relatives in the country.

Phloi: But she refused. “No, An, I’d rather we stick together. I’m not going to leave all you people here.” (P. 617)

จากสถานการณ์ข้างต้น หลังจากที่บ้านพลอยโดนระเบิดจากการทำสงคราม ตาอั้นได้เสนอให้พลอยยอพยพไปอยู่ที่อื่น โดยอั้นได้กล่าวถ้อยคำ “คุณแม่ไม่คิดอพยพบ้างหรือ?” ซึ่งจัดเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่ผู้พูดแสดงเจตนาเสนอแนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบสรุปความในบทบรรยาย “An too would have liked his mother to go and live with some relatives in the country.” ซึ่งก็สามารถเข้าใจเจตนาของผู้ส่งสาร อย่างไรก็ตาม จากกลวิธีการแปลแบบสรุปความเป็นบทบรรยายนี้ส่งผลให้ผู้อ่านไม่สามารถทราบถึงการกล่าววัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามของผู้พูดได้ ทั้งนี้ ผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถามที่สามารถรักษาประเภทของวัจนกรรมที่สอดคล้องกับต้นฉบับได้ในบทแปล “Won’t you go and live with some relatives in the country, mother?”

5.3.2 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการขอร้อง มีกลวิธีการแปล 1 ประเภทคือ การแปลเอาความ

5.3.2.1 การแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง และการแปลแบบสรุปความ

ตัวอย่างที่ 78

สถานการณ์: ช้อยรู้ความจริงว่าพี่เนื่องพี่ชายของช้อยกำลังจะแต่งงานกับลูกสาวแม่ค้าขายข้าวแกง แต่พลอยผู้หญิงที่พี่เนื่องชอบพออยู่นั้นยังไม่ทราบความจริงดังกล่าว ช้อยจึงรู้สึกอึดอัดในการบอกความจริงนี้แก่พลอย

พลอย: “ช้อย เป็นอะไรไป มีเรื่องอะไรหรือ?”

ช้อย: “กลุ้มใจ” ช้อยตอบห้วนๆ

พลอย: “กลุ้มใจเรื่องอะไร ช้อย?” พลอยพยายามถาม เพื่อจะเอาใจ

ช้อย: “เฮ้อ!” ช้อยถอนใจใหญ่ แล้วพูดต่อไปว่า” ฉันพูดไม่ถูกหรอก พลอย”
พลอยกระเถิบเข้าไปนั่งใกล้ แล้วพูดขึ้นว่า

พลอย: “ช้อย เราก็รู้จักกันมาแต่เด็ก มีเรื่องราวอะไรก็ไม่เคยปิดบังกัน ฉันรักช้อยเหมือนญาติ เห็นช้อยมีทุกข์อะไรมาฉันก็ไม่สบายใจ ยิ่งไม่รู้เรื่องก็ยิ่งไม่สบายใจหนักขึ้น ช้อยจะไปเก็บความกลุ้มใจไว้ทำไม สารทุกข์สุขดิบต่างๆ เราก็เคยพบเคยเห็นมาด้วยกันไม่รู้ว่าเท่าไร ทำไมช้อยจะต้องมาปิดบังฉันเฉพาะแต่เรื่องนี้ <u>ช้อยบอกฉันหน่อยไม่ได้หรือ</u> เผื่อว่าฉันจะมีทางช่วยเหลือให้ช้อยหายกลุ้มได้ ถึงจะไม่มี ก็ยัง

ดีกว่าที่ช้อย จะเก็บความทุกข์เอาไว้คนเดียว” “บอกฉันเสียเถิดช้อย เรื่องจะยากจะง่ายอย่างไร เราก็พูดกันได้ อย่าปิดบังฉันเลย ฉันพลอย เป็นทุกข์ด้วยเต็มทีแล้ว” (น. 274-275)

Sai: “Go and wash your face,” Khun Sai said quietly. “You look terrible.”

Phloi: “Tell me what it’s all about,” Phloi begged again and again. “What’s happened at home? Anything I can do? It must be serious trouble to make you so unhappy. You and I have no secrets from each other. Come, Choi, you can tell me everything, you know that.” (P.137)

จากสถานการณ์ ช้อยรู้ความจริงว่าพี่เนื่องพี่ชายของช้อยกำลังจะแต่งงานกับลูกสาวแม่ค้าขายข้าวแกง แต่พลอยซึ่งเป็นผู้หญิงที่พี่เนื่องชอบพออยู่นั้นยังไม่ทราบความจริงดังกล่าว ช้อยจึงรู้สึกอึดอัดในการบอกความจริงนี้แก่พลอย พลอยซึ่งเป็นผู้พูดจึงขอร้องให้ช้อยเล่าความจริงที่ช้อยปิดปังอยู่ให้ฟัง ในการกล่าวถ้อยคำ “ช้อยจะไปเก็บความกลุ้มใจไว้ทำไม สารทุกข์สุขดิบต่างๆ เราก็เคยพบเคยเห็นมาด้วยกันไม่รู้ว่าเท่าไร ทำไมช้อยจะต้องมาปิดบังฉันเฉพาะแต่เรื่องนี้ ช้อยบอกฉันหน่อยไม่ได้หรือ เผื่อว่าฉันจะมีทางช่วยเหลือให้ช้อยหายกลุ้มได้ ถึงจะไม่มี ก็ยังดีกว่าที่ช้อย จะเก็บความทุกข์เอาไว้คนเดียว” โดยประโยคคำถาม “ช้อยบอกฉันหน่อยไม่ได้หรือ” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดแสดงเจตนาในการขอร้อง ในการแปลวัจนกรรมอ้อมนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความ “Tell me what it’s all about.” เปลี่ยนประโยคคำถามเป็นประโยคคำสั่ง โดยจากบริบทการแปล “Tell me what it’s all about,” Phloi begged again and again. ก็สามารถแสดงเจตนาของผู้พูดสอดคล้องกับต้นฉบับได้ อย่างไรก็ตาม ประเภทของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้เปลี่ยนเป็นวัจนกรรมตรงประโยคคำสั่ง ทั้งนี้ ผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถาม “Can’t you tell me what it’s all about?” Phloi begged again and again. “What’s happened at home? Anything I can do?” ซึ่งก็เป็นทางเลือกหนึ่งในการรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้

ตัวอย่างที่ 79

สถานการณ์: พลอยมาเยี่ยมเจ้าคุณพ่อที่บ้านเพื่อจะมาคุยเรื่องการแต่งงานของพลอย คุณเชยขอร้องไม่ให้แม่พลอยไปพบคุณอุ่นในครั้งนี้

เชย: “แม่พลอย ไปบ้านคราวนี้ ฉันขออะไรสักอย่างหนึ่งได้ไหม?”

พลอย: “ได้สิคุณเชย” พลอยตอบ “คุณเชยจะขออะไร?”

เชย: “ฉันอยากขอให้แม่พลอย อย่าไปเกี่ยวข้องกับคุณอุ่นเธอเลยได้ไหม?”

พลอย: “เอ๊ะ! ทำไม” พลอยพูดอย่างไม่เข้าใจ “ก็ฉันก็ไม่เคยไปเกี่ยวอะไรกับเธอสักที เพียงแต่ไปถึงก็ไปไหว้ ก่อนจะกลับ ก็ไปลา เพราะถึงจะอย่างไร เธอก็เป็นพี่เท่านั้นเอง ไม่เห็นจะเป็นอะไรเลย”

เชย: “เพียงแต่เท่านั้นก็เถอะ คราวนี้อย่าไปทำดีกว่า เราไปถึงก็ไปหาเจ้าคุณพ่อ แล้วแม่พลอยก็มาที่ห้องฉัน กินข้าวเสียที่นั่น แล้วฉันจะพามาส่ง ฉันขี้เกียจมีเรื่อง” (น. 389-390)

Choei: IN the ferry going home, Khun Choei said to Phloi, “When we get home, we’ll go straight into see Chao Khun Father. Afterwards you’ll come to my room and we’ll have something to eat, then I’ll take you back to the palace. All right? No need for you to call on Khun Un at all. In fact, Do me a favour and don’t see her this time.”

Phloi: “What’s the matter, Khun Choei?”

Choei: “As you know, Khun Un always says she’ll never marry, that no one is worthwhile marrying, and that she’ll live at home and take care of Chao Khun Father until death. But you see, if she doesn’t have a husband she doesn’t want any of us to have one either.” (P.193)

จากสถานการณ์ข้างต้น พลอยมาเยี่ยมเจ้าคุณพ่อที่บ้านเพื่อจะมาคุยเรื่องการแต่งงานของพลอย คุณเชยจึงขอร้องไม่ให้แม่พลอยไปพบคุณอุ่นในครั้งนี้ คุณเชยได้กล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “ฉันอยากขอให้แม่พลอย อย่าไปเกี่ยวข้องกับคุณอุ่นเธอเลยได้ไหม?” ในการแสดงเจตนาขอร้อง ในการแปลวัจนกรรมนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความ “Do me a favour and don’t see her this time.” ซึ่งก็สามารถสื่อเจตนาในการขอร้องของผู้พูดได้ จากบทแปล “Do me a favour……..” ที่แสดงเจตนาการขอร้องของผู้พูด ทั้งนี้ จากการแปล “Do me a favour and don’t see her this time.” ส่งผลให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนเป็นประโยคคำสั่ง อย่างไรก็ตาม ผู้แปลสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้ว่า “Can you do me a favour? Please don’t see her this time.”

ตัวอย่างที่ 80

สถานการณ์: คุณชิดไปหาพลอยที่บ้านเพื่อขอยืมเงิน

เมื่อนั่งคุยกันอยู่สองต่อสอง คุณชิดก็เริ่มปรับทุกข์ถึงความยากจน ไม่พอกินพอใช้ เล่าให้ฟังถึงเรื่องความเจ็บป่วยของภรรยาทางบ้าน ในที่สุด คุณชิดก็พูดขึ้นว่า

ชิด: “แม่พลอยอย่าว่าอะไรเลย นึกว่าเห็นแก่พี่เถิด <u>แม่พลอยมีอัฐให้พี่ยืมสักชั่งหนึ่งไหม</u> แล้วอีกหน่อยพี่จะหามาใช้ให้”

พลอย: พลอยรู้ดีว่า ถึงจะให้ไป คุณชิดก็คงใช้จ่ายทางอบายมุข หมดภายในเวลาวันเดียวหรือสองวัน พลอยก้มหน้าลง ค้นได้เชี่ยนหมาก แล้วพูดว่า “ฉันไม่มีหรอกคุณพี่ เงินตั้งร้อยตั้งชั่ง เงินใช้จ่ายทางบ้านทุกวันนี้ ฉันก็รับมาจากคุณเปรมอีกทีหนึ่ง ฉันไม่กล้าไปเอาของเขามาให้” พลอยพูดแก้ตัว ก็ปิดป้องไปตามเรื่อง (น. 495-496)

He came again not so long after (thank heaven, Khun Prem was on duty that day) <u>to “borrow” some money</u>, which Phloi knew would not be spent on his wife and child as he would have her believe. He named a large sum, but Phloi managed to appease him with a much smaller amount. He snatched at it, his thin-veined hand with its grimy fingernails trembling with impatience. (P. 254)

จากสถานการณ์ที่คุณชิดไปหาพลอยที่บ้านเพื่อขอยืมเงิน คุณชิดได้กล่าวถ้อยคำ “แม่พลอยอย่าว่าอะไรเลย นึกว่าเห็นแก่พี่เถิด แม่พลอยมีอัฐให้พี่ยืมสักชั่งหนึ่งไหม แล้วอีกหน่อยพี่จะหามาใช้ให้” โดยวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “แม่พลอยมีอัฐให้พี่ยืมสักชั่งหนึ่งไหม” แสดงเจตนาการขอร้องให้ผู้ฟังทำบางสิ่งบางอย่างให้ผู้พูด ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบการสรุปความ ซึ่งเป็นการแปลเอาแต่ใจความสำคัญ เป็นการเก็บความอย่างย่อๆ และเป็นการแปลโดยเปลี่ยนจากบทสนทนาเป็นบทบรรยาย “He came again not so long after (thank heaven, Khun Prem was on duty that day) <u>to “borrow” some money</u>, which Phloi knew would not be spent on his wife and child as he would have her believe.” จากบทแปลก็สามารถทราบถึงเจตนาของคุณชิดในการมาหาแม่พลอยที่บ้านได้ ซึ่งก็คือมาเพื่อขอยืมเงิน แต่การนำเสนอรูปแบบการแปลในบทบรรยายนี้ ทำให้ผู้อ่านไม่ทราบลักษณะการสนทนาและการกล่าววัจนกรรมของผู้พูดในต้นฉบับ ทั้งนี้ ผู้แปลอาจเห็นว่า บริบทเนื้อเรื่องดังกล่าวไม่ได้มีความสำคัญมากนัก จึงสามารถแปลแบบสรุปความได้ และเพื่อให้บทแปลมีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ

ตัวอย่างที่ 81

สถานการณ์: พิศอยากจะขอลองชิมรสชาติยาดองที่เทียบดองไว้

พิศ: “ยาอะไร?”

เทียบ: “อ้าว ก็ยาดองซีจ๊ะ” ยายเทียบตอบอย่างมีภูมิ “ฉันดองไว้แล้วที่ห้อง ตำรับของฉันเอง ยาดองเข้าของร้อน เครื่องตรีกระตุก...แล้วก็...”

พิศ: “เดี๋ยวก่อน ไอ้ยาดองนี่น่ะ นางพิศสอดถามขึ้น “ดองไว้แล้วจริงๆ หรือ?”

เทียบ: “จริงซีจ๊ะ”

พิศ: “ฉันขอลองดูก่อนบ้างจะได้ไหม หมู่นี้ฉันก็เลือดลมไม่สู้จะดีเหมือนกัน”

เทียบ: “ได้ซี จะเป็นไร มีอย่าง คุณท่านจะไปรับอะไรหนักหนา เพียงขวดครึ่งขวดก็พอเมื่อถึงเวลา แต่ฉันดองไว้ตั้งสามขวดโหล” (น. 498-499)

Phit: “Yes, what kind of medicine?”

Thiap: “The *ya dong* of course.” This is any one of the various kinds of medicinal-alcoholic liquid made by leave a cloth bag containing medicinal roots, leaves and other ingredients submerged in rice wine or arrack. “I’ve already made some for her, using my own famous prescription –”

Phit: “You don’t say! Want me to try it first?”

Thiap: “Why not? We’ll try it together. She won’t be needing more than half a bottle, and I’ve made three –” (P. 256)

จากตัวอย่างข้างต้น พิศอยากจะขอลองชิมรสชาติยาดองที่เทียบดองไว้ พิศจึงกล่าวถ้อยคำ “ฉันขอลองดูก่อนบ้างจะได้ไหม หมู่นี้ฉันก็เลือดลมไม่สู้จะดีเหมือนกัน” ทั้งนี้ การกล่าวถ้อยคำ “ฉันขอลองดูก่อนบ้างจะได้ไหม” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่แสดงเจตนาการขอร้อง ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความในประโยคคำถาม “You don’t say! Want me to try it first?” ที่ยังไม่ได้แสดงเจตนาในการขอร้องหรือขออนุญาตได้ชัดเจนเทียบเท่ากับต้นฉบับ ทั้งนี้ ผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถามที่สามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมสอดคล้องกับต้นฉบับคือ “You don’t say! Can I try it first?”

ตัวอย่างที่ 82

สถานการณ์: พลอยอยากให้อ๊อดทำงานเป็นหลักแหล่ง แต่อ๊อดกลับคิดว่ายังคงมีเวลาเหลือเฟือ ไม่จำเป็นที่จะต้องรีบร้อน

พลอย: “โธ่! เวรกรรมแท้ๆ ทีเดียว” พลอยบ่น “อ๊อดชอบพูดอะไรที่แม่ไม่เข้าใจเสมอ จะช่วยเป็นสติปัญญาสักนิดก็ไม่มี อยากได้อะไรอยากทำอะไรทำไมไม่บอกแม่”

อ๊อด: “แม่จ๋า” ตาอ๊อดพูดขึ้น ใบหน้าเปลี่ยนไปเป็นยิ้ม “ลูกถูกส่งไปอยู่ที่อื่นเสียนานหลายปี กลับมาถึงบ้านก็อยากจะอยู่ที่บ้านกับแม่ให้อิ่ม ไม่อยากกังวลถึงอะไรทั้งนั้น อยากรู้แต่เพียงว่า ได้อยู่ใกล้ๆแม่ นอนใต้หลังคาเดียวกับแม่เท่านั้น ลูกก็เป็นคนเลี้ยงง่าย ไม่สิ้นเปลืองเท่าไร แม่จะเลี้ยงลูกไว้สักคนก่อนไม่ได้เทียวหรือ สมมุติว่าลูกไปทำงานหาเงินเดือน ได้มาเท่าไรแม่ก็คงไม่ได้ไม่ดีอะไรด้วย ลูกก็คงจะใช้คนเดียวหมด ถ้าจะว่าถึงชื่อเสียง มีหน้ามีตาจากการงาน ลูกก็ไม่อยากได้ อยากแต่เป็นลูกของแม่ตลอดไป และชื่อเสียงเกียรติยศนั้น ถ้าจะหากันจริงๆ ก็คงจะยังมีเวลาอีกมาก ลูกก็ยังไม่แก่เฒ่าเท่าไรนัก แม่จะอดใจรอไปหน่อยไม่ได้เทียวหรือ?”

พลอย: คำพูดของตาอ๊อดทำให้พลอยต้องนิ่ง เพราะไม่รู้ว่าโต้ตอบอย่างไร (น.783-784)

Khun Prem had asked her to discuss it with him. Phloi did so, but it wasn’t a very fruitful discussion as far as practical purposes were concerned.

Ot: “What would I like to do?” Ot laughed. “Nothing, of course.”

Phloi: “Oh, Ot! Please be serious. You can’t idle away your time like this indefinitely. You must do something.”

Ot: Well then, whatever you say, Khun Mother. My training has been such that I’m prepared to do anything as well as nothing.”

Phloi: “Oh, you’re no help at all,” Phloi wailed. “You’re just as bad as your father.”

Ot: “All right, Mother,” Ot said soothingly. “I’ll find something. But please, may I go on being your happily jobless son a while longer?” (P.434)

ในสถานการณ์ข้างต้น พลอยอยากให้อ๊อดทำงานเป็นหลักแหล่ง แต่อ๊อดกลับคิดว่ายังคงมีเวลาเหลือเฟือไม่จำเป็นที่จะต้องรีบร้อน อ๊อดจึงขอร้องแม่พลอยว่าอยากจะอยู่ๆเฉยๆไม่ทำงานไปสักพักหนึ่ง โดยผู้พูดได้กล่าวถ้อยคำ “แม่จ๋า” ตาอ๊อดพูดขึ้น ใบหน้าเปลี่ยนไปเป็นยิ้ม “ลูกถูกส่งไปอยู่ที่อื่นเสียนานหลายปี กลับมาถึงบ้านก็อยากจะอยู่ที่บ้านกับแม่ให้อิ่ม ไม่อยากกังวลถึงอะไรทั้งนั้น อยากรู้แต่เพียงว่า ได้อยู่ใกล้ๆแม่ นอนใต้หลังคาเดียวกับแม่เท่านั้น ลูกก็เป็นคนเลี้ยงง่าย ไม่สิ้นเปลืองเท่าไร แม่จะเลี้ยงลูกไว้สักคนก่อนไม่ได้เทียวหรือ สมมุติว่าลูกไปทำงานหาเงินเดือนได้มาเท่าไรแม่ก็คงไม่ได้ไม่ดีอะไรด้วย ลูกก็คงจะใช้คนเดียวหมด ถ้าจะว่าถึงชื่อเสียง มีหน้ามีตาจากการงาน ลูกก็ไม่อยากได้ อยากแต่เป็นลูกของแม่ตลอดไป และชื่อเสียงเกียรติยศนั้น ถ้าจะหากันจริงๆ ก็คงจะยังมีเวลาอีกมาก ลูกก็ยังไม่แก่เฒ่าเท่าไรนัก แม่จะอดใจรอไปหน่อยไม่ได้เทียวหรือ?” ในการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม “แม่จะอดใจรอไปหน่อยไม่ได้เทียวหรือ?” แสดงเจตนาขอร้อง ในการแปลวัจนกรรมนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความซึ่งมีความหมายแตกต่างไปจากต้นฉบับ “แม่จะอดใจรอไปหน่อยไม่ได้เทียวหรือ?” ผู้แปลนำเสนอความหมายในบริบทใกล้เคียงในต้นฉบับโดยคงประโยคคำถาม “But please, may I go on being your happily jobless son a while longer?” ซึ่งในการแปล “happily” หมายถึง “ไม่อยากกังวลถึงอะไรทั้งนั้น” และ “jobless” หมายถึง “อยู่ๆเฉยๆไม่ทำงาน” นอกจากนี้ บทแปล “please” และ “may” แสดงถึงเจตนาการขอร้องของผู้พูด โดยบทแปล “But please, may I go on being your happily jobless son a while longer?” ได้นำเสนอวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการขอร้อง แต่มีเนื้อความที่ไม่เทียบเท่ากับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 83

สถานการณ์: อั้นทาบทามประไพให้กับเสวี อั้นจึงได้ขออนุญาตพลอยว่าจะขัดข้องหรือไหม

อั้น: เมื่อตาอั้นมาพบ และพูดขึ้นวันหนึ่ง ว่า “คุณแม่ คุณเสวีเขาให้มาทาบทามว่า เขาจะมาขอประไพ <u>คุณแม่จะขัดข้องไหม</u> ถ้าไม่ขัดข้อง เขาจะได้ส่งผู้ใหญ่มาจัดการ”

พลอย: “คุณเสวี...” พลอยพูดทวนคำ แล้วก็รู้สึกหน้ามืด เหมือนกับจะเป็นลม “คุณเสวีจะมาขอประไพ...เดี๋ยวก่อนอั้น ขอให้แม่หยุดหายใจประเดี๋ยว...แม่ไม่รู้เรื่องนี้มาก่อนเลย...”

อั้น: “เขาบอกผมไว้นานแล้วว่าเขาชอบประไพมาก ตั้งแต่เขาเริ่มไปมาหาสู่ ผมก็เห็นว่าเขาเป็นคนดี แต่ก่อนก็เป็นเพื่อนชอบพอกันมา.....แต่เดี๋ยวนี้ ถ้าจะว่าไปเขาก็เป็นนาย ผมก็เลยไม่ขัดข้อง แนะนำให้เขารู้จักกับประไพ และอนุญาตให้ไปมาที่บ้านนี้ได้ เขาเป็นคนดี เรียบร้อยอย่างไรแม่ก็เห็นอยู่แล้ว” ตาอั้นว่า (น. 969)

An: An sprang the following request on her: “Khun Sewi has asked me to approach you on his behalf. With your permission – if you have no objection – he would like to have this elders come and pay respects and ask you for Praphai’s hand.”

Phloi: Phloi had to take a deep breath to restore her calm, and it took her a few more moments to get her speech back. “Wait, An,” she said. “Don’t go so fast. This is so sudden. I don’t know…”

An: “Sewi has made his intention known to me for some time, Khun Mother. You must always have noticed that he’s very fond of Praphai. And I’m sure you agree with me that he’s a worthy man in every way.” (P. 524)

ในตัวอย่างข้างต้น อั้นมาคุยกับพลอยเพื่อทาบทามประไพให้กับเสวี อั้นจึงได้ขออนุญาตพลอยว่าจะขัดข้องหรือไหม อั้นจึงได้กล่าวถ้อยคำ “คุณแม่ คุณเสวีเขาให้มาทาบทามว่า เขาจะมาขอประไพ คุณแม่จะขัดข้องไหม ถ้าไม่ขัดข้อง เขาจะได้ส่งผู้ใหญ่มาจัดการ” ในการกล่าวถ้อยคำ “คุณแม่จะขัดข้องไหม” จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดแสดงเจตนาขออนุญาต ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลเอาความ “An sprang the following request on her: Khun Sewi has asked me to approach you on his behalf. With your permission – if you have no objection – he would like to have this elders come and pay respects and ask you for Praphai’s hand.” ซึ่งบทแปลดังกล่าวก็สามารถแสดงเจตนาในการขออนุญาต จากบทแปล ส่งให้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเปลี่ยนไปจากต้นฉบับ ทั้งนี้ เพราะผู้แปลอาจต้องการให้บทแปลมีความกระชับ เข้าใจง่าย อย่างไรก็ตาม ผู้แปลสามารถแปลโดยคงประโยคคำถามเพื่อที่จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ “An sprang the following request on her: Khun Sewi has asked me to approach you on his behalf. “May I have your permission? – if you have no objection – he would like to have this elders come and pay respects and ask you for Praphai’s hand.”

5.3.3 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการเตือน มีกลวิธีการแปล 1 ประเภทคือ การแปลเอาความ

5.3.3.1 การแปลเอาความ ได้แก่ การละไม่แปล

ตัวอย่างที่ 84

สถานการณ์: พลอยให้สร้อยทองแกหลานลูกคุณชิดเพื่อเป็นการรับขวัญ พอคุณชิดมาเห็นเข้าก็ได้สอบถามเรื่องน้ำหนักทอง คุณเชยเห็นท่าไม่ดีจึงชวนแม่พลอยกลับขึ้นตึก

ชิด: “ทองหนักเท่าไร?” คุณชิดถามขึ้นอีก

พลอย: “ฉันก็ไม่ทราบ” พลอยตอบไม่เต็มคำ “เมื่อซื้อเขามาก็ไม่ได้ถาม เห็นเส้นเล็กน่ารักดีก็เลยเอามาผูกข้อมือหลาน”

ชิด: “ซื้อทองต้องถามน้ำหนัก” คุณชิดพูดขึ้นลอยๆ “ผู้หญิงซื้อของละก้ออย่างนี้เสมอใจตัวเห็นอะไรสวย ก็ซื้อกันได้ซื้อกันดี ถูกแพงไม่ว่า”

เชย: “<u>กลับขึ้นบนตึกหรือยัง แม่พลอย</u>” คุณเชยเตือนขึ้น แล้วก็ขยิบตา เหมือนกับจะรีบชวนให้พลอยกลับ

ชิด: “อยู่หลายๆ วันซี แม่พลอย” คุณชิดพูดขึ้นก่อนที่พลอยจะลงจากเรือน “แล้วก็มาเล่นกับหลานบ่อยๆ เด็กมันจะได้รัก ถ้าฉันไม่อยู่ อีพวงมันก็อยู่ อย่าเกรงใจเลย” (น.252)

Chit: “How much does the gold weigh?” he asked.

Phloi: Phloi couldn’t quite believe her ears. She shot a furtive glance at Khun Choei, but the latter was keeping her eyes averted and her face blank.

Chit: Khun Chit repeated his question. “How much does it weight?”

Phloi: Phloi stammered out a reply, admitting that she didn’t know exactly.

Chit: “Women!” Khun Chit grumbled to himself. “They’ll buy anything that takes their fancy — never mind if it’s not worth the price.” But on the whole Khun Chit was very genial with Phloi, who behaved humbly and respectfully towards him as a younger sister should, and when this particular meeting came to a close, he told her to come and play with the children more often. “So that they’ll grow to love you,” he added graciously.

Choei: “I forgot to warn you,” Khun Choei said on the way back to the big house. “And now it’s too late. Khun Chit should not have been allowed

to see the gold you gave the children. Too much temptation for him." (P.124)

จากสถานการณ์ข้างต้น พลอยให้สร้อยทองแกหลานซึ่งเป็นลูกของคุณชิดเพื่อเป็นการรับขวัญ พอคุณชิดมาเห็นเข้าก็ได้สอบถามเรื่องน้ำหนักทอง คุณเชยเห็นท่าไม่ดีจึงเตือนแม่พลอยให้กลับขึ้นบนตึก โดยคุณเชยได้กล่าวถ้อยคำ "กลับขึ้นบนตึกหรือยัง แม่พลอย" คุณเชยเตือนขึ้น แล้วก็ขยิบตา เหมือนกับจะรีบชวนให้พลอยกลับ" ในการกล่าวถ้อยคำ "กลับขึ้นบนตึกหรือยัง แม่พลอย" จัดเป็นวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่ผู้พูดแสดงเจตนาเตือนผู้ฟังไม่ให้ไปยุ่งกับคุณชิดมากนัก ในการแปลวัจนกรรมอ้อมนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบละไม่แปล ทั้งนี้ ผู้แปลอาจเห็นว่า เนื้อเรื่องในสถานการณ์นี้ไม่ได้มีความสำคัญต่อบริบทเนื้อเรื่องหลัก ผู้แปลจึงละไม่แปล ซึ่งจากการละไม่แปลส่งผลให้ผู้อ่านไม่สามารถรับทราบถึงการกล่าววัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามของผู้พูด อย่างไรก็ตาม ผู้แปลสามารถแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าวเพื่อที่ผู้อ่านจะสามารถทราบถึงการกล่าววัจนกรรมของผู้พูดในบทแปล "Don't you think it's time to leave now?" ซึ่งก็จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 85

สถานการณ์: หลังจากที่คุณเชยทราบว่าแม่พลอยได้ชวนให้คุณอุ่นมาอยู่ที่บ้านของพลอย คุณเชยจึงได้กล่าวเตือนพลอย

เชย: "แม่พลอย จริงหรือนี่ ที่เขาลือกันว่าคุณอุ่นจะมาอยู่กับเธอ?"

พลอย: "จริงคุณเชย" พลอยตอบสั้นๆ

เชย: "แม่พลอยกำลังเล่นกับไฟ รู้ตัวบ้างไหม" คุณเชยเตือน

พลอย: "ถึงจะไฟ ก็มอดแล้วละคุณเชย ไม่มีร้อนมือหรอก"

เชย: คุณเชยหัวเราะแล้วก็ตอบว่า "ฉันก็เห็นใจแม่พลอยเหมือนกัน ถ้าเป็นฉันๆ ก็ต้องทำอย่างนั้น" (น. 625)

Two days later Khun Choei came. She had heard this astonishing rumour and came rushing to get the truth from Phloi's own lips. Phloi confirmed it for her.

Choei: "You're playing with fire," Khun Choei warned.

Phloi: "The fire has gone out," said Phloi with a smile. "You can touch Khun Un now without getting your hand burnt."

Choei: Khun Choei laughed. "I suppose you're right. Actually, Mae Phloi, you have my full sympathy and support. She threw away her pride and came to you for help. I'd have done the same if I were you. What I'm afraid of is that Khun Chit will try to follow her here." (P.342)

จากตัวอย่างข้างต้น คุณเชยเตือนแม่พลอยที่แม่พลอยได้ออกปากชวนคุณอุ่นมาอยู่ที่บ้าน เนื่องจากคุณอุ่นชอบวางตัวเป็นใหญ่ และไม่ค่อยชอบแม่พลอย คุณเชยเป็นห่วงแม่พลอยจึงได้กล่าวเตือนด้วยถ้อยคำประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ "รู้ตัวบ้างไหม" ในตัวอย่างนี้ ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการละไม่แปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม "รู้ตัวบ้างไหม" ทั้งนี้เพราะ ผู้อ่านสามารถเข้าใจในเนื้อเรื่องได้โดยตลอดจากการสถานการณ์ดังกล่าว โดยในบทแปล "You're playing with fire," Khun Choei warned." สามารถสื่อความเจตนาการเตือนที่กินความหมายครอบคลุมเพียงพอแล้ว โดยประโยคคำถาม "รู้ตัวบ้างไหม" สามารถละได้ในการแปล สำหรับการละไม่แปลนั้นได้เปลี่ยนแปลงประเภทของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมตรงประโยคบอกเล่า อย่างไรก็ตาม ผู้แปลสามารถแปลโดยคงประโยคคำถามได้ "Do you know that you're playing with fire?" Khun Choei warned."

จากการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำ พบว่ามีกลวิธีการแปลวัจนกรรมแต่ละหน้าที่ ดังนี้ วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการชักจูงหรือชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด มีกลวิธีการแปล 2 ประเภทคือ การแปลตรงตัวและการแปลเอาความ โดยการแปลตรงตัว ได้แก่ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ และการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการขอร้อง มีกลวิธีการแปล 1 ประเภทคือ การแปลเอาความ โดยการแปลเอาความ ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง และการแปลแบบสรุปความ วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่แสดงเจตนาการเตือน มีกลวิธีการแปล 1 ประเภทคือ การแปลเอาความ โดยการแปลเอาความ ได้แก่ การละไม่แปล

5.4 ข้อสังเกต

ในการศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ผู้วิจัยพบข้อสังเกตในการใช้กลวิธีการทับศัพท์ในการถ่ายทอดความหมายระดับประโยค โดยคำศัพท์ที่ถ่ายเสียงตามเสียงในต้นฉบับอาจไม่สามารถสื่อความหมายที่เป็นที่เข้าใจสำหรับผู้อ่านชาวต่างประเทศได้

ตัวอย่างที่ 86

สถานการณ์: อ๊อดและพ่อเพิ่มกล่าวคำทักทายต่อกันตามลักษณะวัฒนธรรมแบบใหม่

ระหว่างนั้นสิ่งที่พ่อเพิ่มและตาอ๊อดคุยกันอยู่ด้วยความสนุกสนานครึกครื้น ก็คือความวิวัฒนาการแห่งภาษาไทย เริ่มต้นด้วยวิธสะกดการันต์ที่ตั้งขึ้นใหม่ และต่อไปก็ถึงถ้อยคำสำนวนที่ทางการกำหนดให้ใช้พูดกัน พอพ่อเพิ่มเข้ามาถึงบ้าน ตาอ๊อดก็จะทักขึ้นว่า

อ๊อด: "สวัสดีจ๊ะ ท่าน!"

เพิ่ม: "สวัสดีจ๊ะ" พ่อเพิ่มตอบอย่างรื่นเริง "ท่านสบายดีหรือจ๊ะ"

อ๊อด: "ท่านมาแต่วันเทียวนะจ๊ะ วันนี้"

เพิ่ม: "ฉันคิดถึงท่านนี่จ๊ะ ฉันก็เลยรีบมา" (น. 1,132-1,133)

Uncle Phoem, for instance, call himself *phom* with most friends and acquaintances, *khraphom* with esteemed elders, lung with nephew Ot, *nua* with the children of his wife's elder's sister, *ua* or *kha* with some of his closest friends, and so on and so forth. So he and Ot got together this afternoon and went into their *chan*-and-*than* act, keeping the dialogue simple and "cultural" (such as "sawaddi cha than, than sabai dir ru cha, chan sabai di cha") and laughed at themselves with much enjoyment. An was also amused by their performance, but Phloi thought it ludicrous and said so. "I hope nobody's going to force me to talk like that!" she declared warmly. (P. 600)

จากบริบทข้างต้น ประโยคคำถาม "ท่านสบายดีหรือจ๊ะ" เป็นวัจนกรรมอ้อมที่ผู้พูดแสดงเจตนาหน้าที่ในการทักทายตามธรรมเนียมมารยาทของคนในสังคมเมื่อพบกัน ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามดังกล่าว ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการทับศัพท์ว่า "than sabai dir ru cha" เพื่อสื่อความเจตนาการทักทายในประโยคคำถาม อย่างไรก็ตาม การใช้กลวิธีการแปลทับศัพท์ในระดับประโยคไม่สามารถเป็นที่เข้าใจสำหรับผู้อ่านชาวต่างชาติได้ เพราะการใช้กลวิธีการแปลทับศัพท์ เหมาะสมสำหรับการแปลคำศัพท์หรือชื่อเฉพาะมากกว่า ผู้แปลควรถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาอังกฤษ "How are you?" ที่หมายถึง "ท่านสบายดีหรือจ๊ะ" ก็จะเป็นที่เข้าใจสำหรับผู้อ่านได้

จากการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ผู้วิจัยได้สรุปตารางแสดงอัตราร้อยละของการใช้กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม และตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามกับกลวิธีการแปล ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงอัตราร้อยละของการใช้กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม	ร้อยละ
1) การแปลแบบเอาความ (free translation)	**70.46**
1.1 การแปลแบบเรียบเรียง	42.16
1.2 การละไม่แปล	20.13
1.3 การแปลแบบสรุปความ	6.16
1.4 การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน	2.01
2) การแปลแบบตรงตัว (literal translation)	**29.54**
2.1 การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ	29.54
รวม	100

จากตารางแสดงอัตราร้อยละของการใช้กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม จะเห็นได้ว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.46 ได้แก่ การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 42.16 การละไม่แปล คิดเป็นร้อยละ 20.13 การแปลแบบสรุปความ คิดเป็นร้อยละ 6.16 และการแปลแบบเทียบเคียงสำนวน คิดเป็นร้อยละ 2.01 สำหรับการแปลตรงตัวนั้น คิดเป็นร้อยละ 29.54

ตารางที่ 6 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามกับกลวิธีการแปล

ประเภทวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม	หน้าที่วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม	กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม (ร้อยละ)				
		การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ	การแปลแบบเรียบเรียง	การละไม่แปล	การแปลแบบสรุปความ	การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน
การกล่าวความจริง	1) การกล่าวรำพึงรำพัน	44.83	55.17	0	0	0
	2) การคาดคะเน	46.43	53.57	0	0	0
	3) การบอกกล่าว	50	50	0	0	0
	4) การบ่น	57.14	42.86	0	0	0
	5) การตำหนิ	34.12	36.48	11.76	0	17.64
	6) การแสดงความไม่เห็นด้วย	0	81.82	0	18.18	0
การกล่าวแสดงออก	1) การแสดงความรู้สึกประหลาดใจ	40	38.89	10	0	11.11
	2) การแสดงความรู้สึกไม่พอใจ	54.17	48.83	0	0	0
	3) การทักทาย	84.62	0	15.38	0	0
	4) การแสดงอารมณ์ขัน	33.34	66.66	0	0	0
	5) การชื่นชม	0	0	33.33	33.33	33.33
การกล่าวชี้นำ	1) การชักจูงหรือชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด	53.13	31.25	0	15.63	0
	2) การขอร้อง	45.45	54.55	0	0	0
	3) การเตือน	0	0	100	0	0

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามกับกลวิธีการแปล เห็นได้ว่า ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวความจริงนั้น การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการกล่าวรำพึงรำพัน ใช้กลวิธีการ

แปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 44.83 การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 55.17 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการคาดคะเน ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 46.43 การแปล แบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 53.57 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการบอกกล่าว ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 50 การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 50 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการบ่น ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 57.14 การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 42.86 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการตำหนิ ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 34.12 การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 36.48 การละไม่แปล คิดเป็นร้อยละ 11.76 การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน คิดเป็นร้อยละ 17.64 การแสดงความไม่เห็นด้วย การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 81.82 การแปลแบบสรุปความ คิดเป็นร้อยละ 18.18

สำหรับการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวแสดงออกนั้น การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการแสดงความรู้สึกประหลาดใจ ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 40 การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 38.89 การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน คิดเป็นร้อยละ 11.11 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการแสดงความรู้สึกไม่พอใจ ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 54.17 การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 48.83 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการทักทาย ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 84.62 การละไม่แปล คิดเป็นร้อยละ 15.38 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการแสดงอารมณ์ขัน ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 33.34 การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 66.66 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการชื่นชม ใช้กลวิธีการละไม่แปล คิดเป็นร้อยละ 33.33 การแปลแบบสรุปความ คิดเป็นร้อยละ 33.33 การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน คิดเป็นร้อยละ 33.33

จากการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำ พบว่า การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการชักจูงหรือชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 53.13 การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 31.25 การแปลแบบสรุปความ คิดเป็นร้อยละ 15.63 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการขอร้อง ใช้กลวิธีการแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

คิดเป็นร้อยละ 45.45 การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 54.55 การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแสดงเจตนาการเตือน ใช้กลวิธีการละไม่แปล คิดเป็นร้อยละ 100

กล่าวโดยสรุปคือ การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นภาษาอังกฤษ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปล 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ การแปลแบบเอาความ มีกลวิธีการแปล 4 กลวิธี คือ การแปลแบบเรียบเรียง การละไม่แปล การแปลแบบสรุปความ และการแปลแบบเทียบเคียงสำนวน อีกทั้ง กลวิธีการแปลตรงตัว มี 1 กลวิธี คือ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ

ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบเรียบเรียง ในกรณีผู้แปลคำนึงถึงเจตนาของผู้ส่งสารเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพราะการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถามอาจไม่สามารถถ่ายทอดเจตนาของผู้ส่งสารได้ชัดเจนเท่ากับการแปลแบบเอาความโดยการเรียบเรียง นอกจากนี้ ผู้แปลจะเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความแบบเรียบเรียง เนื่องจากความแตกต่างของโครงสร้างทางภาษาระหว่างภาษาต้นฉบับกับภาษาปลายทาง ซึ่งบางครั้งผู้แปลจำเป็นต้องนำหลักไวยากรณ์ในภาษาปลายทางมาปรับใช้ในการถ่ายทอดความหมาย จึงไม่สามารถแปลแบบตรงตัวได้ ซึ่งการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามโดยกลวิธีการแปลแบบเรียบเรียงที่เปลี่ยนชนิดของประโยคส่งผลให้บทแปลไม่สามารถรักษาลักษณะของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่สอดคล้องกันต้นฉบับได้

ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวโดยแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ ในกรณีที่วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในต้นฉบับสามารถถ่ายทอดความหมายในบทแปลภาษาปลายทางได้เป็นที่เข้าใจ และยังคงสามารถรักษาประเภทของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ

บางครั้งผู้แปลใช้กลวิธีการละไม่แปล โดยไม่ถ่ายทอดความหมายในบทแปล เพราะผู้แปลอาจเห็นว่าข้อความในต้นฉบับไม่ได้สื่อความหมายที่มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่อง หรือ ข้อมูลดังกล่าวได้มีการแสดงความหมายไว้ในบริบทใกล้เคียงแล้ว ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการละเพื่อให้บทแปลมีความกระชับมากขึ้น

ในการแปลแบบสรุปความ ซึ่งเป็นการแปลโดยเก็บเอาแต่ใจความสำคัญ เป็นการเล่าเรื่องย่อๆ ผู้แปลได้แปลโดยเปลี่ยนจากบทสนทนาเป็นบทบรรยาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงในระดับ

ประโยคเป็นการแปลในระดับคำ เนื่องจาก ผู้แปลอาจต้องการให้เนื้อเรื่องมีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ จึงเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบสรุปความ อย่างไรก็ตาม การแปลแบบสรุปความส่งผลให้ผู้อ่านไม่สามารถทราบถึงลักษณะวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในต้นฉบับได้

สำหรับการแปลแบบเทียบเคียงสำนวนนั้น ผู้แปลได้พิจารณาแล้วว่า การแปลโดยเทียบเคียงสำนวนในภาษาปลายทางจะสามารถสื่อความได้ชัดเจนกว่าการแปลโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ และยังเป็นการเพิ่มอรรถรสให้กับบทแปลอีกด้วย โดยการแปลแบบเทียบเคียงสำนวนสามารถรักษาลักษณะวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้หากว่ามีสำนวนที่เป็นประโยคคำถามและสื่อความหมายได้เทียบเคียงกับต้นฉบับ แต่หากบทแปลนั้นไม่สามารถถ่ายทอดความหมายโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ ผู้แปลจำเป็นต้องถ่ายทอดสำนวนในประโยคชนิดอื่น บทแปลดังกล่าวก็จะไม่สามารถรักษาลักษณะวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่สอดคล้องกับต้นฉบับ

ในบทที่ 6 จะเป็นการสรุปผลการศึกษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* และการศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเป็นภาษาอังกฤษ อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

บทที่ 6
สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* ของ TULACHANDRA ผู้วิจัยขอนำเสนอการสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อรวบรวมและจัดประเภทวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นภาษาอังกฤษ และวิเคราะห์ถึงปัจจัยและบริบทที่มีผลต่อการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

จากการศึกษาข้อมูลงานต้นฉบับภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “สี่แผ่นดิน” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พบวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจำนวนทั้งหมด 225 ประโยค ซึ่งสามารถจัดประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามตามแนวคิดเรื่องวัจนกรรมของเซิร์ล (Searle, 1975) ได้ 3 ประเภทหลัก 14 หน้าที่ย่อย ดังนี้

(1) วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวความจริง แสดงหน้าที่ 6 หน้าที่ คือ 1. การกล่าวรำพึงรำพัน คิดเป็นร้อยละ 21.97 2. การคาดคะเน คิดเป็นร้อยละ 21.21 3. การบอกกล่าว คิดเป็นร้อยละ 19.70 4. การบ่น คิดเป็นร้อยละ 15.91 5. การตำหนิ คิดเป็นร้อยละ 12.88 และ 6. การแสดงความไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 8.33

(2) วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวแสดงออก แสดงหน้าที่ 5 หน้าที่ คือ 1. การแสดงความรู้สึกประหลาดใจ คิดเป็นร้อยละ 42.86 2. การแสดงความรู้สึกไม่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 25.67 2. การทักทาย คิดเป็นร้อยละ 15.63 4. การแสดงอารมณ์ขัน คิดเป็นร้อยละ 9.54 และ 5. การชื่นชม คิดเป็นร้อยละ 6.30

(3) วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำ แสดงหน้าที่ 3 หน้าที่ คือ 1. การให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด คิดเป็นร้อยละ 56.14 2. การขอร้อง คิดเป็นร้อยละ 38.47 และ 3. การเตือน คิดเป็นร้อยละ 5.39

จากการศึกษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้วิจัยพบว่าการสื่อความหมายโดยวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามมีบทบาทหน้าที่หลัก ดังนี้

(1) เพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่างๆให้ผู้ฟังรับทราบ เช่น การกล่าวรำพึงรำพัน การบอกกล่าว และการแสดงความไม่เห็นด้วย เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้พูดได้พิจารณาแล้วว่าการสื่อสารโดยใช้วัจนกรรมอ้อมสามารถสื่อความได้ดีกว่าการพูดตรง และผู้รับสารเข้าใจในความหมายได้รวดเร็วตรงประเด็นยิ่งขึ้น

(2) เพื่อความสุภาพและการรักษาหน้าของผู้ฟัง ทั้งนี้ เพราะการสื่อความโดยใช้วัจนกรรมอ้อมมีความสุภาพมากกว่าการพูดตรง โดยผู้รับสารจะรู้สึกว่าตนไม่ได้ถูกตำหนิหรือถูกต่อว่าด้วยวาจาที่หยาบคายรุนแรงจนเกินไป และไม่ได้เป็นการทำร้ายจิตใจของผู้ฟังมากนัก

(3) เพื่อเป็นการให้ทางเลือกแก่ผู้ฟัง เช่น การชี้แนะ เป็นต้น โดยการสื่อสารโดยวัจนกรรมอ้อมทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าตนไม่ได้ถูกบีบบังคับจนเกินไป และผู้ฟังมีโอกาสที่จะตัดสินใจ

(4) เพื่อเป็นการแสดงออกทางด้านอารมณ์และความรู้สึก เช่น การแสดงความประหลาดใจ การชื่นชม และการแสดงอารมณ์ขัน เป็นต้น โดยการกล่าวถ้อยคำในการแสดงความรู้สึกสามารถกล่าวในรูปวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้ซึ่งเป็นการใช้ลีลาภาษาอย่างหนึ่ง

(5) เพื่อสัมฤทธิ์ผลทางด้านสังคม เช่น การกล่าวทักทาย เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะเมื่อคู่สนทนาพบปะกัน จำเป็นจะต้องกล่าวคำทักทายตามมารยาทในสังคม โดยการกล่าวคำทักทายสามารถสื่อสารโดยวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้

การที่ประโยคคำถามสื่อความเป็นวัจนกรรมอ้อมนั้น เนื่องด้วยบริบทและปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ บริบทสถานการณ์ ซึ่งรวมไปถึงบริบทก่อนหน้าการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดและบริบทตามหลังการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ และลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของเหตุการณ์หรือเรื่องที่คู่สนทนากล่าวถึงก็มีส่วนสำคัญ ปัจจัยทางด้านบุคคลเกี่ยวกับตัวผู้พูดเองก็มีความเกี่ยวข้องในการสื่อสารวัจนกรรมอ้อม ได้แก่ เจตนา ความรู้สึก ลักษณะนิสัย และภูมิหลังของคู่สนทนา ที่สามารถส่งผลให้การกล่าวถ้อยคำประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมอ้อม อีกทั้งปัจจัยต่างๆนี้ยังรวมถึงการกล่าวถ้อยคำแสดงคำถาม และคำลงท้ายประโยคคำถาม โดยหน่วยวลีในประโยคซึ่งส่งผลให้การกล่าวถ้อยคำประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมอ้อม

จากการศึกษาในฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* โดย TULACHANDRA พบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปล 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ การแปลแบบเอาความ และการแปลตรงตัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การแปลเอาความ มี 4 กลวิธี คือ การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 42.16 การละไม่แปล คิดเป็นร้อยละ 20.13 การแปลแบบสรุปความ คิดเป็นร้อยละ 6.16 และการแปลแบบเทียบเคียงสำนวน คิดเป็นร้อยละ 2.01

(1) การแปลแบบเรียบเรียง คิดเป็นร้อยละ 42.16 หมายถึง การแปลโดยเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอความหมายที่แตกต่างไปจากต้นฉบับ ผู้แปลคำนึงถึงเจตนาของผู้ส่งสารเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถามอาจถ่ายทอดเจตนาของผู้ส่งสารได้ไม่ชัดเจน หรือไม่ตรงประเด็นเท่ากับการแปลแบบเอาความโดยเรียบเรียง เช่น วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำที่แสดงเจตนาการชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด “แล้วทำไมไม่พูดให้ตลอดล่ะช้อย” ในบทแปล “Go on, Choi.” นอกจากนี้ ผู้แปลจะเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความ เนื่องจากความแตกต่างของโครงสร้างทางภาษาระหว่างภาษาต้นฉบับกับภาษาปลายทาง ซึ่งบางครั้งผู้แปลจำเป็นต้องนำหลักไวยากรณ์ในภาษาปลายทางมาปรับใช้ในการถ่ายทอดความหมาย

จึงไม่สามารถแปลแบบตรงตัวได้ ซึ่งการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามโดยกลวิธีการแปลแบบเอาความที่เปลี่ยนชนิดของประโยคส่งผลให้บทแปลไม่สามารถรักษาลักษณะของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่สอดคล้องกันต้นฉบับได้ เช่น วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามการประเภทการกล่าวชี้นำที่แสดงเจตนาการขอร้อง “แม่จะอดใจรอไปหน่อยไม่ได้เทียวหรือ?” ในบทแปล “may I go on being your happily jobless son a while longer?” เป็นต้น

(2) การละไม่แปล คิดเป็นร้อยละ 20.13 หมายถึง การไม่ถ่ายทอดความหมายในบทแปล ผู้แปลใช้กลวิธีการละไม่แปล โดยไม่ถ่ายทอดความหมายในบทแปล ทั้งนี้ ผู้แปลอาจเห็นว่าข้อความในต้นฉบับไม่ได้สื่อความหมายที่มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่อง หรือ ข้อมูลดังกล่าวได้มีการแสดงความหมายไว้ในบริบทใกล้เคียงแล้ว ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการละเพื่อให้บทแปลมีความกระชับมากขึ้น เช่น วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำที่แสดงเจตนาการเตือน “แม่พลอยกำลังเล่นกับไฟ รู้ตัวบ้างไหม” คุณเชยเตือน ในบริบทบทแปล “You’re playing with fire,” Khun Choei warned. และวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวแสดงออกที่แสดงเจตนาการทักทายเชิงลบ “แหม! แม่ชาววัง! กลับมาเมื่อไรยะ? นี่ต้องซานกลับมาแล้วซี” “มาจากที่ไหนก็เชิญแม่กลับไปที่นั่นเถิด” คุณอุ่นพูดต่อไปอย่างไม่ลดละ ในบริบทการแปล “Her greetings were also characteristic. “Ah-ha, the court lady! You have nowhere else to crawl back to but here? Wherever you came from, I invite you to go back there!” เป็นต้น

(3) การแปลแบบสรุปความ คิดเป็นร้อยละ 6.16 หมายถึง การแปลเอาแต่ใจความสำคัญซึ่งเป็นการเก็บความอย่างย่อๆ ผู้แปลได้แปลโดยเปลี่ยนจากบทสนทนาเป็นบทบรรยาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงในระดับประโยคเป็นการแปลในระดับคำ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้แปลต้องการให้เนื้อเรื่องมีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ จึงเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบสรุปความ อย่างไรก็ตาม การแปลแบบสรุปความส่งผลให้ผู้อ่านไม่สามารถทราบถึงลักษณะวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในต้นฉบับได้ เช่น วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำที่แสดงเจตนาการขอร้อง “คุณแม่จะขัดข้องไหม” ในบทแปล “With your permission – if you have no objection.” และวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวแสดงออกที่แสดงเจตนาการชื่นชม “ทำไมแม่ถึงดีอย่างนี้” ในบทแปล “Khun Un said how “good” she was.”

(4) การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน คิดเป็นร้อยละ 2.01 หมายถึง การแปลโดยใช้สำนวนเทียบเคียงที่มีในภาษาปลายทางในการถ่ายทอดความหมาย เพื่อให้บทแปลมีความชัดเจนและเป็นธรรมชาติมากขึ้น ผู้แปลได้พิจารณาแล้วว่า การแปลโดยเทียบเคียงสำนวนในภาษาปลายทางจะสามารถสื่อความได้ชัดเจนกว่าการแปลโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มอรรถรสให้กับบทแปลอีกด้วย โดยการแปลแบบเทียบเคียงสำนวนสามารถรักษาลักษณะวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามได้หากว่ามีสำนวนที่เป็นประโยคคำถามและสื่อความหมายได้เทียบเคียงกับต้นฉบับ เช่น วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวแสดงออกที่แสดงเจตนาการแสดงความประหลาดใจ “อะไรกันลูก!” ในบทแปล “What’s the matter?” อย่างไรก็ตาม หากบทแปลนั้นไม่สามารถถ่ายทอดความหมายโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ ผู้แปลจำเป็นต้องถ่ายทอดสำนวนในประโยคชนิดอื่น บทแปลดังกล่าวก็จะไม่สามารถรักษาลักษณะวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่สอดคล้องกับต้นฉบับ เช่น วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวความจริงที่แสดงเจตนาการตำหนิ “มันเรื่องราวอะไรของตัว?” ในบทแปล “And I say it’s none of your business!” เป็นต้น

การแปลตรงตัว มี 1 กลวิธี คือ การแปลแบบคำต่อคำประโยคต่อประโยค คิดเป็นร้อยละ 29.54

(1) การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ คิดเป็นร้อยละ 29.54 หมายถึง การแปลที่รักษาเนื้อความเดิมได้ถูกต้องครบถ้วนมากที่สุด ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวโดยคงประโยคคำถาม ในกรณีที่วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในต้นฉบับสามารถถ่ายทอดความหมายในบทแปลภาษาปลายทางได้เป็นที่เข้าใจ และยังคงสามารถรักษาประเภทของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ เช่น วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวความจริงที่แสดงเจตนาการกล่าวรำพึงรำพัน “ทำไมถึงอยู่คนเดียวมาจนป่านนี้ก็ไม่รู้” ในบทแปล“Why have you remained single?” ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถาม และวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำที่แสดงเจตนาการชี้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด “คุณเปรม รอไปอีกสักหน่อยจะไม่ดีหรือ” ในบทแปล “Can’t we wait another year or two, Khun Prem?” เป็นต้น

6.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมอ้อมนั้น พบว่าในการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมสอดคล้องกับแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1975: 69-70) ที่ว่าเป็นการแสดงเจตนาในระดับลึก (primary illocutionary act) ซึ่งแสดงเจตนาไม่ตรงกับข้อความที่ปรากฏ โดยการกล่าวถ้อยคำวัจนกรรมอ้อมนี้ เซิร์ลได้มีแนวคิดสอดคล้องกับออสติน (Austin, 1962: 17-19) ที่ว่าเป็นการใช้รูปภาษาที่ไม่ตรงตามเจตนาของผู้พูดและจำเป็นต้องอาศัยบริบทในการตีความ ความหมายที่เป็นเจตนาของผู้พูดไม่สอดคล้องกับความหมายประจำรูปของข้อความ แต่ขึ้นอยู่กับบริบท

ในการแปลหรือการถ่ายทอดความหมาย ผู้แปลสามารถเชื่อมโยงกับหลักทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ที่เรียกว่า “วัจนกรรม” (speech acts) ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัจนกรรมอ้อม (indirect speech acts) ตามที่ออสตินและเซิร์ลได้ทำการศึกษาไว้มาปรับใช้ในการแปลที่คำนึงถึงเจตนาของผู้ส่งสารเป็นสำคัญ ซึ่งผู้แปลจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงบริบทสถานการณ์ และเจตนาของผู้ส่งสารในการเลือกใช้กลวิธีการแปลให้สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด นอกจากความรู้ด้านวัจนกรรมและด้านภาษาของผู้แปล ผู้แปลยังต้องมีความรู้ด้านเนื้อหาในต้นฉบับด้วย จากการศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นภาษาอังกฤษ ในฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* ของ TULACHANDRA สอดคล้องกับหลักการแปลวรรณกรรมของกรมวิชาการ (2540: 81-82) ที่กล่าวว่า ผู้แปลต้องใช้ภาษาแปลได้เหมาะสมกับประเภทและลักษณะของวรรณกรรมต้นฉบับ ยึดถือความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อความเป็นสำคัญที่สุด และไนดา (Nida, 1964: 159-160) ซึ่งกล่าวว่า ในการแปลวรรณกรรม สิ่งที่ผู้แปลพึงตระหนักคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารและสาร กล่าวคือ ผู้รับสารหรือผู้อ่านฉบับแปลควรได้รับสารหรือข้อความเดียวกันกับที่ผู้อ่านต้นฉบับได้รับ โดยการแปลวรรณกรรมประกอบขึ้นด้วยการเขียนข้อความในภาษาฉบับแปลให้มีความหมายเท่าเทียมและเป็นธรรมชาติเหมือนกับข้อความในภาษาต้นฉบับ ทั้งในด้านความหมายเป็นประการแรกและในด้านลีลาการเขียนเป็นประการที่สอง ซึ่งก็สอดคล้องกับการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามที่ถือเอาเจตนาของผู้พูดเป็นสำคัญ อีกทั้ง ผู้แปลต้องแปลโดยคงอรรถรสเดิมของวรรณกรรมต้นฉบับไว้ได้ทุกกระบวนความ ทุกรส ทุกอารมณ์ ทุกความคิดที่ผู้แต่งต้องการให้เกิดแก่ผู้อ่านด้วย

จากการแปลนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นภาษาอังกฤษ โดย TULACHANDRA นั้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความมากที่สุด ซึ่งเป็นกลวิธีที่เป็นการเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอความหมายที่แตกต่างไปจากต้นฉบับ เนื่องจากหากรักษารูปแบบการแปลตรงตัวที่สอดคล้องกับต้นฉบับ อาจเกิดการแทรกแซงทางภาษาในบทแปล หรืออาจสื่อความได้ไม่ชัดเจน ไม่ได้อรรถรสเช่นเดียวกับต้นฉบับ ซึ่งการแปลแบบเอาความเป็นการคำนึงถึงการถ่ายทอดความหมายเพื่อรักษาเจตนาของผู้ส่งสารเป็นประการแรก รูปแบบเป็นประการที่สอง เพราะผู้แปลต้องการให้ผู้อ่านได้รับข้อความเดียวกับต้นฉบับมากที่สุด จากกลวิธีการแปลแบบเอาความของผู้แปล ส่งผลให้ไม่สามารถรักษารูปแบบของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ทั้งๆ ที่การแปลดังกล่าวสามารถแปลโดยรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้ เช่น ในการกล่าวถ้อยคำ “แล้วอ้ายอั้นนี่หล่อนได้วี่แววก่อนงั้นรึ” ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลเอาความว่า “So An gave you plenty of signs and you knew what he was going to do!” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้แปลอาจแปลโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับได้ว่า “Did An give you plenty of signs and you knew what he was going to do?” ก็จะเป็นการรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับ ฉะนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้แปลควรคำนึงถึงการรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมในการแปลด้วย

กลวิธีการแปลที่จัดว่าเป็นกลวิธีที่เคารพต้นฉบับมากที่สุดคือ การแปลแบบตรงตัว จากผลการศึกษา การที่ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัว จะเห็นได้ว่า ผู้แปลได้คำนึงถึงการเคารพต้นฉบับ การถ่ายทอดรูปแบบ และความหมายในข้อความเดิมในต้นฉบับไว้อย่างครบถ้วน ผู้แปลได้คำนึงถึงการรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามให้สอดคล้องกับต้นฉบับ ซึ่งเห็นได้จากการใช้กลวิธีการแปลตรงตัว โดยผู้แปลได้ถ่ายทอดความหมายในภาษาปลายทางที่สามารถเทียบเคียงกับต้นฉบับโดยไม่มีการแทรกแซงทางภาษา ไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้างไวยากรณ์ ความหมาย และเจตนาของผู้ส่งสาร เป็นต้น จะเห็นได้ว่า กลวิธีการแปลแบบตรงตัวเป็นกลวิธีที่ดีในการรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด

สำหรับกลวิธีการละไม่แปลนั้น ผู้แปลได้ตัดทอนพลความออก และไม่ถ่ายทอดความหมายในบทแปล ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้แปลไม่ควรใช้กลวิธีการแปลแบบละไม่แปล ผู้แปลควรถ่ายทอดความหมายให้สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด เนื่องจาก หากผู้แปลใช้กลวิธีการละไม่แปลดังกล่าว ผู้อ่านก็จะไม่สามารถเข้าถึงเจตนาของผู้เขียนที่ต้องการจะสื่อภายในต้นฉบับได้

อย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตาม กลวิธีการละไม่แปลอาจเหมาะสำหรับการแปลเนื้อหาที่มีความรุนแรง ส่งผลกระทบต่อบุคคล ประเทศชาติ หรือบ้านเมือง เป็นต้น

ผู้แปลยังใช้กลวิธีการแปลแบบสรุปความ ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม เช่น การแปลเป็นบทบรรยาย หรือ การแปลโดยเปลี่ยนระดับประโยคเป็นระดับวลี ซึ่งการแปลแบบสรุปความสามารถทำให้บทแปลมีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ และทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกเบื่อในการอ่านนวนิยายขนาดยาว แต่การแปลโดยการสรุปความส่งผลให้บทแปลไม่ได้รักษารูปแบบวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้แปลควรมีความเคารพต้นฉบับ พร้อมทั้ง ถ่ายทอดบทแปลให้เทียบเท่ากับต้นฉบับมากที่สุด โดยการแปลแบบสรุปความอาจทำให้ผู้อ่านไม่ได้รับเนื้อความและอรรถรส เทียบเท่ากับต้นฉบับ

นอกจากนี้ กลวิธีการแปลอีกหนึ่งกลวิธีที่อาจเป็นทางเลือกสำหรับการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม คือ การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน โดยจากการศึกษา การแปลแบบเทียบเคียงสำนวนเป็นการสร้างความเป็นธรรมชาติให้กับบทแปล อีกทั้ง เป็นกลวิธีที่สร้างสีสัน อรรถรสในบทแปล และสามารถสื่อความเจตนาของผู้ส่งสารได้เช่นกัน จัดว่าการแปลแบบเทียบเคียงสำนวนเป็นการแสดงศักยภาพของนักแปลเกี่ยวกับความรู้ด้านสำนวน ซึ่งกลวิธีการแปลดังกล่าว ทำให้ผู้อ่านได้รับสารที่ตรงประเด็น และชัดเจนมากขึ้น เพราะเป็นการใช้สำนวนในภาษาปลายทางที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ทันที อย่างไรก็ตาม กลวิธีการแปลเทียบเคียงสำนวนไม่ได้รักษารูปแบบวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามให้สอดคล้องกับต้นฉบับได้ ในกรณีที่ผู้แปลได้แปลสำนวนเป็นประโยคบอกเล่า ประโยคปฏิเสธ หรือประโยคคำสั่ง แต่หากผู้แปลแปลสำนวนเทียบเคียงในประโยคคำถาม ก็จะสามารถรักษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมได้เช่นเดียวกับต้นฉบับ

มีข้อสังเกตหนึ่งในการใช้กลวิธีการแปลของผู้แปล คือ การแปลทับศัพท์โดยการถ่ายเสียงในระดับประโยค ซึ่งไม่อาจสื่อความให้ผู้อ่านชาวต่างประเทศเข้าใจได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้แปลไม่ควรใช้กลวิธีการแปลทับศัพท์โดยการถ่ายเสียงในระดับประโยคในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม เพราะว่ากลวิธีดังกล่าวเหมาะสำหรับการแปลคำศัพท์ที่เป็นชื่อเฉพาะ คำศัพท์ทางวัฒนธรรมทางวัตถุ หรือคำศัพท์วัฒนธรรมทางธรรมชาติ เป็นต้น ถึงแม้ว่า การถ่ายเสียงในระดับประโยคจะถ่ายทอดลักษณะทางวัฒนธรรมในการใช้ภาษาของต้นฉบับให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงลักษณะการสื่อสาร แต่ผู้แปลควรใช้กลวิธีการแปลวิธีอื่นที่ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเจตนาของผู้ส่งสารได้

จากการศึกษากลวิธีการแปลของ TULACHANDRA ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม จะเห็นได้ว่า การแปลวรรณกรรมสามารถใช้กลวิธีการแปลได้หลายวิธี ผู้แปลไม่จำเป็นต้องใช้กลวิธีใดกลวิธีหนึ่งในการแปลตลอดทั้งเรื่อง นักแปลจำเป็นต้องพิจารณาจากบริบทในเนื้อเรื่องประกอบกับปัจจัยอื่นๆ เพื่อถ่ายทอดความหมายให้สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด จากสำนวนการแปลของ TULACHANDRA ผู้วิจัยพบข้อสังเกต ดังนี้

(1) ความเป็นธรรมชาติของภาษาแปล

ผู้แปลได้ถ่ายทอดความหมายในบทแปลอย่างเป็นธรรมชาติ สละสลวย ซึ่งบทแปลที่ดีนั้น จะต้องทำให้ผู้อ่านได้อรรถรส มีความเดียวกับต้นฉบับ เปรียบเสมือนการอ่านนวนิยายเรื่องหนึ่งที่ผู้อ่านไม่อาจรับรู้ได้ว่ากำลังอ่านนวนิยายแปลอยู่ ในบทแปลเรื่อง *FOUR REIGNS* ผู้แปลถ่ายทอดความหมายออกมาได้อย่างละเอียดอ่อน คล้ายเรื่องแต่งเสียมากกว่าเรื่องแปล ถ้อยคำแปลล้วนสะกดผู้อ่านให้เกิดอารมณ์ร่วมไปกับลีลาภาษาของผู้แปลในแต่ละบท แต่ละตอนได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะผู้แปลเชื่อมโยงความและจัดลำดับอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเลือกใช้กลวิธีการแปลต่างๆเพื่อเอาชนะอุปสรรคทางภาษาและมิให้วัฒนธรรมในภาษาต้นฉบับต้องสูญเสียไป เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจ ทั้งยังคงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและความคิดตามเจตจำนงเดิมของผู้ประพันธ์ได้ดียิ่ง เป็นผลให้บทแปลมีความต่อเนื่องอย่างเป็นเอกภาพ ส่วนภาษาที่ใช้ในการสนทนาผู้แปลได้ใช้สำนวนภาษาที่สะท้อนถึงลักษณะนิสัย ความรู้สึก และเจตนาของตัวละครได้อย่างสมจริง ทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินเป็นอย่างยิ่ง

(2) การคำนึงถึงความแตกต่างทางภาษา

ผู้แปลได้คำนึงถึงความแตกต่างทางภาษาระหว่างภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล โดยบทแปลได้ถ่ายทอดความหมายตามลักษณะโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาปลายทางได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนทางภาษาในบทแปล นับว่า ผู้แปลเป็นบุคคลที่มีความสามารถทางด้านภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลอย่างดีเยี่ยม

(3) ความถูกต้องของบทแปล

ในการแปลนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ผู้แปลได้คำนึงถึงความถูกต้องของบทแปลโดยพยายามถ่ายทอดความหมายให้สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด ซึ่งบทแปลได้ถ่ายทอดทั้งภาษาวัฒนธรรม สังคม และเจตนาของผู้เขียนได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้แปลสามารถรักษาเจตนาการกล่าวถ้อยคำของตัวละครได้เทียบเท่ากับต้นฉบับ ถึงแม้ว่าโครงสร้างทางไวยากรณ์

ระหว่างภาษาต้นฉบับ และภาษาฉบับแปลมีความแตกต่างกัน แต่ผู้แปลก็สามารถแก้ปัญหาในกระบวนการแปลได้ และทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาเช่นเดียวกับต้นฉบับ

(4) ความเหมาะสมของถ้อยคำ

ในกระบวนการแปลนั้น ผู้แปลจำเป็นต้องตีความสารต้นฉบับให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วจึงเลือกสรรถ้อยคำที่เหมาะสมสื่อความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับมาเป็นบทแปล โดย TULACHANDRA นับว่าเป็นผู้ที่มีความประณีตในการเลือกใช้ภาษา ดังจะเห็นได้จากการเลือกใช้ถ้อยคำที่สื่อความได้อารมณ์เดียวกับต้นฉบับ ผู้แปลเป็นผู้ที่มีความสามารถอย่างมากทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ในด้านการแปล

นอกจากนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (M.R. Kukrit Pramoj, 1981 อ้างใน Tulachandra, 2003: iv) ได้กล่าวยกย่องชื่นชม TULACHANDRA ในการแปลนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นภาษาอังกฤษว่า “The translation by Tulachandra seems to be the perfect solution to the translational problems. She has somehow brought out the Thai mentality of this book clearly, to be understood and to be appreciated.”

กล่าวโดยสรุป ในการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ผู้แปลจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างของการใช้ภาษาระหว่างภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล โดยการถ่ายทอดความหมายจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษนั้น ผู้แปลไม่อาจแปลแบบตรงตัวที่สอดคล้องกับต้นฉบับได้ทุกประการ เพราะจะทำให้บทแปลไม่มีความเป็นธรรมชาติ ไม่สละสลวย และเกิดการแทรกแซงทางภาษาในบทแปลได้ ซึ่งกลวิธีการแปลแบบเอาความหมายจัดว่าเป็นกลวิธีที่เหมาะสมที่สุดและพบมากที่สุดสำหรับการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษในการศึกษาครั้งนี้ เพราะเป็นการแปลโดยคำนึงถึงเจตนาของผู้ส่งสารเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ผู้อ่านพึงได้รับอรรถรสและความเดียวกับต้นฉบับในการแปลวรรณกรรม นอกจากนี้ บริบททางวัฒนธรรมและสภาพสังคมเป็นสิ่งที่ผู้แปลจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ เนื่องจากวัฒนธรรมระหว่างสองวัฒนธรรมย่อมมีความแตกต่างกัน ในการแปลเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น ผู้แปลควรจะคงความเป็นวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับต้นฉบับด้วย และบทแปลจะต้องสามารถเป็นที่เข้าใจสำหรับผู้อ่านทุกคน จึงจะจัดว่าเป็นการแปลที่ดีและมีคุณภาพ

6.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* และกลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ถือว่ามีความน่าสนใจอย่างมากในการศึกษาถึงกลวิธีในการถ่ายทอดความหมายที่รักษาเจตนาของผู้ส่งสารเป็นสำคัญ รวมทั้งการแปลโดยการรักษารูปแบบประเภท และหน้าที่ของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

6.3.1 ศึกษาการแปลวัจนกรรมประเภทอื่นๆ เช่น การแปลวัจนกรรมการกล่าวความจริง การแปลวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ การแปลวัจนกรรมการกล่าวแสดงออก การแปลวัจนกรรมการกล่าวผูกพัน หรือการแปลวัจนกรรมการกล่าวประกาศ เป็นต้น

6.3.2 ศึกษาการแปลวัจนกรรมจากสื่ออื่นๆจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เช่น การแปลวัจนกรรมจากสื่อหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ ละครเวที ภาพยนตร์ สุนทรพจน์ การ์ตูน และเพลง เป็นต้น

6.3.3 ศึกษาการแปลวัจนกรรมจากสื่ออื่นๆจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ ละครเวที ภาพยนตร์ สุนทรพจน์ การ์ตูน และเพลง เป็นต้น

6.3.4 ศึกษาการแปลวัจนกรรมจากวรรณกรรมหรือนิยายเรื่องอื่นๆ จากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการถ่ายทอดลักษณะวัฒนธรรมไทยสู่ต่างชาติ

การศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน (SI PHAENDIN)* และ *FOUR REIGNS*

A STUDY OF INTERROGATIVE INDIRECT SPEECH ACT TRANSLATION IN *SIPHAENDIN* AND *FOUR REIGNS*

ทิวาพร ธงทอง 5036425 LCCD/M

ศศ.ม. (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, Ph.D., กฤตยา อกนิษฐ์, ศศ.ม., สุภาพร ฤดีจำเริญ, ศศ.ม.

บทสรุปแบบสมบูรณ์

1. ความสำคัญและที่มาของหัวข้อ

การถ่ายทอดความหมายเป็นสิ่งที่สำคัญในกระบวนการแปล นักแปลจะต้องเข้าใจความหมายในต้นฉบับอย่างถ่องแท้ โดยพิจารณาถึงเจตนาของผู้ส่งสารเป็นหลัก อีกทั้ง นักแปลจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ความหมายเชิงนัยได้ในกรณีที่ประโยคไม่ได้แสดงเจตนาในระดับพื้นผิว ซึ่งแสดงหน้าที่เพียงการบอกเล่าตามที่ปรากฏจริงในถ้อยคำ แต่ประโยคเป็นการแสดงเจตนาในระดับลึกที่แสดงเจตนาไม่ตรงกับข้อความที่ปรากฏ ดังนั้น นักแปลจะต้องพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบในการถ่ายทอดความหมาย

การแปลที่ให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความหมายสามารถเชื่อมโยงกับหลักทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ที่เรียกว่า “วัจนกรรม” (speech acts) ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัจนกรรมอ้อม (indirect speech acts) ซึ่งรูปประโยค (sentence form) และหน้าที่ของประโยค (sentence function) ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ในงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่านพบว่าการใช้วัจนกรรมอ้อมปรากฏในประโยคคำถามมากที่สุด โดยประโยคคำถามแบบอ้อมสามารถทำหน้าที่ทางการสื่อสารได้หลากหลายตามบริบทสถานการณ์หากจำแนกหน้าที่ตามเจตนาของผู้ส่งสาร เช่น เพื่อการทักทาย เพื่อการตำหนิ เพื่อแสดงการขัดแย้ง เพื่อบอกเล่า เพื่อบอกให้ทำ เพื่อปฏิเสธ และเพื่อเน้นความสุภาพ เป็นต้น

เนื่องจากความหลากหลายทางหน้าที่และความแตกต่างทางโครงสร้างไวยากรณ์ในประโยคคำถามระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม นักแปลไม่สามารถอ่านต้นฉบับเพียงแค่รอบแรกและลงมือแปลได้ทันที นักแปลจำเป็นต้องทำความเข้าใจหน้าที่ของประโยคคำถามจากต้นฉบับ โดยพิจารณาจากเจตนาของผู้ส่งสาร บริบท และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และเลือกใช้คำแปลให้เหมาะสมเป็นธรรมชาติ เพื่อถ่ายทอดความหมายหน้าที่ของประโยคให้สอดคล้องกับในต้นฉบับ ซึ่งบางครั้งอาจมีการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถามหรือการปรับบทแปลในระดับประโยค ทั้งนี้ การแปลอาจส่งผลให้บทแปลเกิดการเปลี่ยนแปลงประเภทของวัจนกรรมจากวัจนกรรมอ้อมเป็นวัจนกรรมตรง หรือคงรูปแบบวัจนกรรมอ้อมคงเดิมเช่นเดียวกับต้นฉบับ

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของกระบวนการแปลที่มุ่งเน้นความหมายที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวัจนกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม โดยงานวิจัยนี้จะศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* ของ TULACHANDRA

วิทยากร เชียงกูล (2550: 119) ได้จัดอันดับรายชื่อ “หนังสือดี 100 ชื่อเรื่องที่คนไทยน่าจะได้อ่าน” (พ.ศ. 2408-2519) โดยนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นนวนิยายเล่มหนึ่งที่ได้รับการจัดอันดับในรายชื่อหนังสือดี 100 ชื่อเรื่องนี้ด้วย อีกทั้ง จากเว็บไซต์ไทยฟิกชั่น (www.thaifiction.com) เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ได้จัดอันดับนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นหนึ่งในยี่สิบสุดยอดนวนิยายไทย (The twenty best novels of Thailand) จึงจัดได้ว่านวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นนวนิยายที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาหาความรู้ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ สังคม ภาษา และวัฒนธรรมไทย

จากการศึกษาข้อมูลในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* พบว่า เนื้อหาของนวนิยายมีความน่าสนใจ กอปรกับเป็นนวนิยายขนาดยาวที่มีการดำเนินเรื่องด้วยการสนทนาของตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะนิสัยแตกต่างกัน มีตัวละครจำนวนมากและมีความหลากหลายแตกต่างกันไป มีการใช้วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจำนวนมากโดยสื่อความหมายตามเจตนาของตัวละครที่หลากหลายผ่านถ้อยคำการพูดในบทสนทนา ทำให้ผู้อ่านต้องตีความเจตนาที่แท้จริงของตัวละครที่ต้องการจะสื่อความหมายในประโยคคำถาม ดังนั้น วัจนกรรมกับการแปลจึงมีส่วนเกี่ยวข้องในการถ่ายทอดความหมายเพื่อให้ผู้รับสารรับรู้ถึงความหมายที่แท้จริงของบริบทในต้นฉบับเพื่อให้ได้ “รส” และ “ความ” เดียวกับต้นฉบับ

การแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม นอกจากจะมีความหลากหลายในประเภทของลักษณะการใช้ในประโยคคำถามแล้ว กลวิธีการแปลก็สามารถแปลได้หลากหลายวิธีเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม โดยพิจารณาตามหลักทฤษฎีวัจนกรรมและศาสตร์ต่างๆทางด้านการแปล รวมไปถึงวิเคราะห์ถึงบริบทสถานการณ์ต่างๆที่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามเพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางแด่ผู้ที่สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.1 เพื่อรวบรวมและจัดประเภทวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน*

2.2 เพื่อศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นภาษาอังกฤษ

2.3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยและบริบทที่มีผลต่อการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

3. ขอบเขตในการวิจัย

3.1 นวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 1) ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2531 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามรัฐ ตั้งแต่หน้า 1-546

3.2 นวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 2) ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2531 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามรัฐ ตั้งแต่หน้า 547-768

3.3 นวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 3) ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2531 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามรัฐ ตั้งแต่หน้า 769-934

3.4 นวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 4) ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2531 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามรัฐ ตั้งแต่หน้า 935-1,262

3.5 นวนิยายฉบับแปลเรื่อง *FOUR REIGNS* แปลโดย TULACHANDRA ปีค.ศ. 2003 จัดพิมพ์โดย Silkworm Books, Chiang Mai, Thailand จำนวน 663 หน้า

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทย เรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* โดย TULACHANDRA ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 การเลือกแหล่งข้อมูลทางเอกสาร

ในการเลือกข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกนวนิยายไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ 20 อันดับที่ดีที่สุดจากเว็บไซต์ไทยฟิกชั่น (www.thaifiction.com) โดยผู้วิจัยได้พิจารณาถึงข้อมูลวัจนกรรมอ้อมรูปประโยคคำถามเป็นหลัก โดยสำรวจจากต้นฉบับภาษาไทยว่ามีจำนวนข้อมูลเพียงพอและมีความหลากหลายแก่การทำการวิจัยศึกษากลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามหรือไม่ และเลือกศึกษานวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* โดย TULACHANDRA เนื่องจากเป็นนวนิยายขนาดยาวที่มีจำนวนข้อมูลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจำนวนมากที่สุด และมีประโยคคำถามที่แสดงถึงประเภทของวัจนกรรมที่มีความหลากหลายมากที่สุด

4.2 การเก็บรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิด และทฤษฎีเรื่องการแปลวรรณกรรม ของ กรมวิชาการ (2540) แนวคิดและทฤษฎีเรื่องวัจนกรรม ของเซิร์ล (1975) แนวคิด และทฤษฎีเรื่องประโยคคำถามในไวยากรณ์ภาษาไทย ของ กุลพร โพธิศรีเรือง (2546) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำแนวคิด

เหล่านี้มาปรับใช้ในงานวิจัยในการนิยามจำกัดขอบเขตประโยคคำถาม การจัดประเภทหน้าที่ของวัจนกรรม และการวิเคราะห์กลวิธีการแปล

4.3 การเก็บข้อมูลเบื้องต้น

4.3.1 อ่านนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยเพื่อทำความเข้าใจลักษณะเนื้อเรื่องโดยรวม และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมกับทำความเข้าใจบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครโดยพิจารณาจากถ้อยคำการสนทนา และเจตนาการสื่อสารของตัวละคร

4.3.2 เก็บข้อมูลวัจนกรรมในประโยคคำถามในส่วนของบทสนทนาทั้งหมด จากต้นฉบับ นวนิยายภาษาไทยและเทียบกับฉบับแปลภาษาอังกฤษ และพิจารณาถึงวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม โดยพิจารณาถึงประโยคและหน้าที่ของประโยคคำถามในบริบทดังกล่าว

4.4.3 นำข้อมูลวัจนกรรมประโยคคำถามจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยและฉบับแปลภาษาอังกฤษมาแยกประเภทวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามตามลักษณะหน้าที่ของประโยคเพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม อีกทั้งวิเคราะห์ถึงบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.4.1 วิเคราะห์หน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์เรื่องประโยคคำถามและหน้าที่ในการสื่อความหมายของประโยคคำถาม โดยใช้แนวคิดของกุลพร โพธิศรีเรือง (2546) และใช้แนวคิดเรื่องวัจนกรรมของจอนห์ อาร์ เซิร์ล (John R. Searle, 1975) ในการวิเคราะห์เรื่องวัจนกรรมอ้อม

4.4.2 วิเคราะห์กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม โดยใช้แนวคิดการแปลวรรณกรรมของกรมวิชาการ (2540)

5. ผลการศึกษา

5.1 ประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

จากการศึกษาข้อมูลงานต้นฉบับภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พบวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามจำนวนทั้งหมด 225 ประโยค ซึ่งสามารถจัดประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามตามแนวคิดเรื่องวัจนกรรมของเซิร์ล (Searle, 1975) ได้ 3 ประเภทหลัก 14 หน้าที่ย่อย ดังนี้

5.1.1 วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวความจริง แสดงหน้าที่ 6 หน้าที่ คือ 1 การกล่าวรำพึงรำพัน 2. การคาดคะเน 3. การบอกกล่าว 4. การบ่น 5. การตำหนิ และ 6. การแสดงความไม่เห็นด้วย

5.1.2 วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวแสดงออก แสดงหน้าที่ 5 หน้าที่ คือ 1. การแสดงความรู้สึกประหลาดใจ 2. การแสดงความรู้สึกไม่พอใจ 3. การทักทาย 4. การแสดงอารมณ์ขัน และ 5. การชื่นชม

5.1.3 วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามประเภทการกล่าวชี้นำ แสดงหน้าที่ 3 หน้าที่ คือ 1. การให้ผู้ฟังปฏิบัติตามความต้องการของผู้พูด 2. การขอร้อง และ 3. การเตือน

5.2 กลวิธีการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถาม

จากการศึกษาในฉบับแปลภาษาอังกฤษเรื่อง *FOUR REIGNS* โดย TULACHANDRA พบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปล 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ การแปลแบบเอาความ และการแปลตรงตัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 การแปลเอาความ มี 4 กลวิธี คือ การแปลแบบเรียบเรียง การละไม่แปล การแปลแบบสรุปความ และการแปลแบบเทียบเคียงสำนวน

(1) การแปลแบบเรียบเรียง หมายถึง การแปลโดยเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอความหมายที่แตกต่างไปจากต้นฉบับ ผู้แปลคำนึงถึงเจตนาของผู้ส่งสารเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพราะการแปลตรงตัวโดยคงประโยคคำถามอาจไม่สามารถถ่ายทอดเจตนาของผู้ส่งสารได้ชัดเจนเท่ากับการ

แปลแบบเอาความ นอกจากนี้ เนื่องจากความแตกต่างของโครงสร้างทางภาษาระหว่างภาษาต้นฉบับกับภาษาปลายทาง ผู้แปลจึงใช้กลวิธีการแปลเอาความแบบเรียบเรียง

(2) การละไม่แปล หมายถึง การไม่ถ่ายทอดความหมายในบทแปล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้แปลเห็นว่าข้อความในต้นฉบับไม่ได้สื่อความหมายที่มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่อง หรือข้อมูลดังกล่าวได้มีการแสดงความหมายไว้ในบริบทใกล้เคียงแล้ว ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการละไม่แปลเพื่อให้บทแปลมีความกระชับมากขึ้น

(3) การแปลแบบสรุปความ หมายถึง การแปลเอาแต่ใจความสำคัญ ซึ่งเป็นการเก็บความอย่างย่อๆ ผู้แปลได้แปลโดยเปลี่ยนจากบทสนทนาเป็นบทบรรยาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงในระดับประโยคเป็นการแปลในระดับคำ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้แปลต้องการให้เนื้อเรื่องมีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ จึงเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบสรุปความ

(4) การแปลแบบเทียบเคียงสำนวน หมายถึง การแปลโดยใช้สำนวนเทียบเคียงที่มีในภาษาปลายทางในการถ่ายทอดความหมาย เพื่อให้บทแปลมีความชัดเจนและเป็นธรรมชาติมากขึ้น ผู้แปลได้พิจารณาแล้วว่า การแปลโดยเทียบเคียงสำนวนในภาษาปลายทางจะสามารถสื่อความได้ชัดเจนกว่าการแปลโดยคงประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มอรรถรสให้กับบทแปลอีกด้วย

5.2.1 การแปลตรงตัว มี 1 กลวิธี คือ การแปลแบบคำต่อคำประโยคต่อประโยค

(1) การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ หมายถึง การแปลที่รักษาเนื้อความเดิมได้ถูกต้องครบถ้วนมากที่สุด ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวโดยคงประโยคคำถาม ในกรณีที่วัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในต้นฉบับสามารถถ่ายทอดความหมายในบทแปลภาษาปลายทางได้เป็นที่เข้าใจ และยังคงสามารถรักษาประเภทของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามสอดคล้องกับต้นฉบับ

6. สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษาประเภทและหน้าที่ของวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ที่ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการจัดประเภทวัจนกรรมของเซิร์ล (Searle, 1975 อ้างใน Levinson, 1983: 240) มาปรับใช้นั้น โดยเซิร์ลได้คำนึงเจตนาของผู้พูดและจำแนกประเภทของวัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภท คือ การกล่าวความจริง (representatives) การกล่าวชี้นำ (directives) การกล่าวผูกพัน (commissives) การกล่าวแสดงออก (expressives) การกล่าวประกาศ (declarations) ซึ่งสำหรับวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามแล้วนั้น พบประเภทวัจนกรรมเพียงสามประเภทเท่านั้น คือ วัจนกรรมการกล่าวความจริง วัจนกรรมการกล่าวแสดงออก และวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ ทั้งนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า วัจนกรรมการกล่าวผูกพัน และวัจนกรรมการกล่าวประกาศ อาจพบในประโยคประเภทอื่นๆ เช่น ประโยคบอกเล่า ประโยคปฏิเสธ หรือประโยคคำสั่ง

การที่ประโยคคำถามสื่อความเป็นวัจนกรรมอ้อมนั้น เนื่องด้วยบริบทและปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ บริบทสถานการณ์ ซึ่งรวมไปถึงบริบทก่อนหน้าการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดและบริบทตามหลังการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด นอกจากนี้ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ และลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของเหตุการณ์หรือเรื่องที่คู่สนทนากล่าวถึงก็มีส่วนสำคัญ อีกทั้งปัจจัยทางด้านบุคคลเกี่ยวกับตัวผู้พูดเองก็มีความเกี่ยวข้องในการสื่อสารวัจนกรรมอ้อม ได้แก่ เจตนา ความรู้สึก ลักษณะนิสัย และภูมิหลังของคู่สนทนา ที่สามารถส่งผลให้การกล่าวถ้อยคำประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมอ้อม โดยปัจจัยต่างๆนี้ยังรวมถึงการกล่าวถ้อยคำแสดงคำถาม และคำลงท้ายประโยคคำถาม โดยหน่วยวลีในประโยคซึ่งส่งผลให้การกล่าวถ้อยคำประโยคคำถามเป็นวัจนกรรมอ้อม

ในการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามนั้น ผู้แปลพึงระลึกถึงเจตนาการของผู้ส่งสารเป็นหลัก โดยมีวิธีการแปล 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ การแปลแบบเอาความ และการแปลตรงตัว ในการแปลเอาความ มี 4 กลวิธี คือ การแปลแบบเรียบเรียง การละไม่แปล การแปลแบบสรุปความ และการแปลแบบเทียบเคียงสำนวน สำหรับการแปลตรงตัว มี 1 กลวิธี คือ การแปลแบบประโยคต่อประโยคหรือคำต่อคำ ทั้งนี้ การแปลอาจส่งผลให้บทแปลเกิดการเปลี่ยนแปลงประเภทของวัจนกรรมจากวัจนกรรมอ้อมเป็นวัจนกรรมตรง หรือคงรูปแบบวัจนกรรมอ้อมคงเดิมเช่นเดียวกับต้นฉบับ

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการแปลวัจนกรรมอ้อมประโยคคำถามในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ซึ่งถือว่ามีความน่าสนใจอย่างมากในการศึกษาถึงกลวิธีในการถ่ายทอดความหมายที่รักษาเจตนาของผู้ส่งสารเป็นสำคัญ รวมทั้ง การแปลโดยการรักษารูปแบบ ประเภท และหน้าที่ของวัจนกรรมให้สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

7.1 ศึกษาการแปลวัจนกรรมประเภทอื่นๆ เช่น การแปลวัจนกรรมการกล่าวความจริง การแปลวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ การแปลวัจนกรรมการกล่าวแสดงออก การแปลวัจนกรรมการกล่าวผูกพัน หรือการแปลวัจนกรรมการกล่าวประกาศ เป็นต้น

7.2 ศึกษาการแปลวัจนกรรมจากสื่ออื่นๆจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เช่น การแปลวัจนกรรมจากสื่อหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ ละครเวที ภาพยนตร์ สุนทรพจน์ การ์ตูน และเพลง เป็นต้น

7.3 ศึกษาการแปลวัจนกรรมจากสื่ออื่นๆจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ ละครเวที ภาพยนตร์ สุนทรพจน์ การ์ตูน และเพลง เป็นต้น

7.4 ศึกษาการแปลวัจนกรรมจากวรรณกรรมหรือนิยายเรื่องอื่นๆ จากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการถ่ายทอดลักษณะวัฒนธรรมไทยสู่ต่างชาติ

A STUDY OF INTERROGATIVE INDIRECT SPEECH ACT TRANSLATION IN *SI PHAENDIN* AND *FOUR REIGNS*

TIWAHPORN THONGTONG 5036425 LCCD/M

M.A. (LANGUAGE AND CULTURE FOR COMMUNICATION AND DEVELOPMENT)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: SUJARITLAK DEEPADUNG, PH.D., KRITTAYA AKANISDHA, M.A., SUPAPORN RUEDEECHAMPOEN, M.A.

EXTENDED SUMMARY

1. Rational of the Study

Conveying the correct meaning in a translation work is a significant part of the translation process. Translators need to understand the source text clearly so that they can translate the target text correctly. Moreover, translators need to have a special skill which is the ability to interpret context. This will help them to understand the intention of the speaker. Translators must carefully consider and analyze the implied intention of the speaker according to the context in order to create a suitable and accurate translation.

Meaning-based translation can be related to “speech act” of linguistic theories such as “indirect speech acts”, especially when the speaker expresses an utterance which presents a primary illocutionary act – there is no equivalence between sentence form and sentence function.

From previous case studies, many researchers have suggested that indirect speech acts are mostly found in questions. There are many various sentence functions in the interrogative sentence forms if they are considered according to the circumstances and intention of the speakers. For example, greeting, criticizing, informing, commanding, requesting, offering, and complimenting, etc.

Due to the varieties of interrogative grammatical structures, translation types are various as well. To achieve an effective translation is not an easy task. Translators can not create the perfect first draft translation work in translating interrogative indirect speech acts. There are steps in the translation process which they need to follow. In translation strategies, they have to understand the sentence's function accurately by analyzing the intention of the speaker, context and relevant circumstances, etc. if they want to develop an appropriate and natural translation work. Then, translators may adjust form and grammatical structures of the translated text in order to maintain the sentence function and to help readers better understand the content. So, the forms of words and grammatical structures may not be strictly concerned with meaning - based translation process. On the other hand, translators may try to keep the sentence form the same as the source text if they are able to convey the text's meaning. In addition, translation work also has an effect on the types of utterance in speech act theory. Indirect speech acts can be changed into direct speech acts. Sometimes, there isn't any utterance type change if the translators can retain the sentence form and the sentence function.

Because of its significance and an interest in the meaning-based translation process of interrogative indirect speech acts, the researcher aims to study this topic by selecting a Thai novel entitled *SI PHAENDIN*, which was written by M.R. Kukrit Pramoj and the translated into English entitled *FOUR REIGNS*, which was translated by TULACHANDRA.

Wittayakorn Chiangkul (2007: 119) "100 good books which Thais should read" *SI PHAENDIN* is one of his favorites. In addition, from the website (www.thaifiction.com) on February 2nd, 2009, *FOUR REIGNS* is one of "The twenty best novels of Thailand".

Therefore, *SI PHAENDIN* is a useful knowledge source for everyone to learn about history, society, language and culture.

From primary research about *SI PHAENDIN*, the researcher found that the content of the novel is very interesting. The plots mostly consist of the utterances of the characters. There are also many characters that have different personalities. The most important thing is that there are many interrogative indirect speech acts which affect the interrogative sentence form so that the readers need to interpret the interrogative sentence function through the speakers' utterances. Hence, speech acts are linked to translation in transferring message meaning to the text receivers who gain an equivalent understanding as in the original text.

In conclusion, interrogative indirect speech acts not only indicate various types of utterances, but also present different translation techniques in order to transfer the speaker's meaning and intention to the text receiver. Therefore, the researcher will study interrogative indirect speech act translation by analyzing speech act theory and translation theory including an analysis of context, circumstances and the intention of the speaker which influence to indirect speech act translation strategies and techniques. The researcher is certain that this thesis will benefit all readers who are interested in translation and interrogative indirect speech acts.

2. Purposes of the Study

2.1 To categorize interrogative indirect speech acts from an original Thai novel entitled *SI PHAENDIN*

2.2 To study the translation strategies used in interrogative indirect speech act translation from *SI PHAENDIN* into English.

2.3 To analyze the relevant factors which effect to interrogative indirect speech act translation.

3. Scope of the Study

3.1 Interrogative indirect speech acts in this case study will be based on a Thai novel entitled *SI PHAENDIN* by M.R. Kukrit Pramoj, volume one, Third Edition 1988, Editions Siamrat, page 1-546.

3.2 Interrogative indirect speech acts in this case study will be based on a Thai novel entitled *SI PHAENDIN* by M.R. Kukrit Pramoj, volume two, Third Edition 1988, Editions Siamrat, page 547-768.

3.3 Interrogative indirect speech acts in this case study will be based on a Thai novel entitled *SI PHAENDIN* by M.R. Kukrit Pramoj, volume three, Third Edition 1988, Editions Siamrat, page 769-934.

3.4 Interrogative indirect speech acts in this case study will be based on a Thai novel entitled *SI PHAENDIN* by M.R. Kukrit Pramoj, volume four, Third Edition 1988, Editions Siamrat, page 935-1,262.

3.5 Interrogative indirect speech act translation in this case study will be based on an English translated novel entitled *FOUR REIGNS* by TULACHANDRA, First Edition 2003, Editions Silkworm Books, Chiang Mai, Thailand, 663 pages.

4. Methods

This study has been designed as a qualitative documentary research. The analysis is content-based. The study of interrogative indirect speech acts will focus on a Thai novel entitled *SI PHAENDIN* by M.R. Kukrit Pramoj and the study of interrogative indirect speech act translation will focus on an English translated novel entitled *FOUR REIGNS* by TULACHANDRA. The methodology consists of these following:

4.1 Rationale for Choosing the Case Study

The researcher selected *SI PHAENDIN* and *FOUR REIGNS* as the case study from “The twenty best novels of Thailand (THAI MODERN CLASSICS) by Marcel Barang, 1994 (www.thaifiction.com/english/list.htm) The criterion for

choosing a suitable novel for this thesis is based on the number and variety of interrogative indirect speech acts used in the dialogue in the novel. There are many interrogative indirect speech acts to be found in *SI PHAENDIN* including several kinds of interrogative sentence functions. Therefore, *SI PHAENDIN* is considered a good source of data for this research.

4.2 Analysis of the Concepts and Theories

The researcher studied many concepts and theories about literary translation such as those provided by Department of Curriculum and Instruction Development (1997), speech acts by Searl (1975), Thai interrogative sentences by Kulaporn Podhisriroung (2003) and related case studies for use in categorizing interrogative indirect speech acts, studying the translation strategies and analyzing the relevant factors which affect interrogative indirect speech act translation.

4.3 Data Collection

4.3.1 Reading the Thai novel, *SI PHAENDIN* in order to understand the entire plot, the characters and the situations.

4.3.2 Reading the Thai novel, *SI PHAENDIN*, focusing on utterances and dialogue in order to understand the intention of the speakers.

4.3.3 Collecting interrogative indirect speech acts from *SI PHAENDIN* by analyzing sentence function, the intention of the speakers and the relevant circumstances.

4.3.4 Categorizing interrogative indirect speech acts into utterance types and collecting interrogative indirect speech act translation from *FOUR REIGNS* in order to know the translation strategies used for each utterance type.

4.4 Data Analysis

4.4.1 Analyzing the sentence function of interrogative indirect speech acts in order to categorize utterance types.

4.4.2 Analyzing translation strategies of interrogative indirect speech acts in order to understand how the translator tackled the problems in the translation process for each utterance type.

4.4.3 Analyzing the factors which affect translation in case the text has been translated differently in order to maintain the meaning of the original text.

4.4.4 Analyzing the factors which affect the types of speech act represented in case the type of utterance has been varied from that to the original text.

5. Results

5.1 Interrogative Indirect Speech Act Types

According to Searl's speech act theory (1975), utterance types can be divided into 3 major types and 14 sub-types. 225 indirect interrogative sentences in *SI PHAENDIN* as follows:

5.1.1 Representatives represent 6 sentence functions: 1. soliloquizing to oneself 2. anticipating 3. saying 4. complaining 5. blaming and 6. disagreeing

5.1.2 Expressives represent 5 sentence functions: 1. surprising 2. dissatisfying 3. greeting 4. joking and 5. complimenting

5.1.3 Directives represent 3 sentence functions: 1. suggesting 2. requesting and 3. warning

5.2 Interrogative Indirect Translation Strategies

The researcher studied the interrogative indirect speech act translation strategies in the English version of *FOUR REIGNS* translated by TULACHANDRA, and found two categories of translation used. There were free translation and literal translation.

5.2.1 Free translation This translation technique has been classified into four sub-catergories as sentence adjustment, omission, summary translation and equivalent translation.

(1) Sentence Adjustment

This type of strategy represents a different translation version from the source text but free translation still maintains the intention of the speaker in the source text. The translator will mainly focus on the intention of the speaker in order to convey the meaning of the source text to the readers. There are 2 reasons why the translator uses sentence adjustment in interrogative indirect speech act translation. Firstly, sentence adjustment has more explicit meaning than literal translation. Secondly, the translator is not able to translate by literal translation due to differences in such cases grammatical structure between source and target language. The translator may solve problems by using sentence adjustment.

(2) Omission

In this strategy, the translator omits or does not translate the utterances in the original texts. When the translator finds irrelevant context in the source text, he/she decides to omit or not translate it. In addition, if the translated text already reveals the overall meaning of the source text, omission will render the translated version more concise.

(3) Summary Translation

The purpose of summary translation is to create a short summary of the key points or messages of the source text in the target language. It is not to create a full translation of every word from the original, the translated text will be in the form of a narrative or words designed to abbreviate the translated version. There is no need for full translation in an irrelevant context in the source text.

(4) Equivalent Translation

If the meaning of a Thai utterance is the same as the meaning of a particular English utterance, the translation will use the English utterance to express the meaning of the Thai utterance. This type of translation strategy can be related to the utterance of idiom. Translated text will gain more aesthetic value and more natural when the translator uses an idiom as the equivalent translation.

5.2.2 Literal translation This translation technique has been classified into one category as word-for-word-translation.

(1) Word-for-Word Translation

This type of strategy is where a translator retains the entire sentence meaning in the translation text which is the most equivalent to the source text. A translator will opt for the literal translation when he/she is able to find an equivalent translation for a translated version so that the readers will be able to understand the utterances of the speakers in the source text as far as possible. This translation strategy will also keep interrogative indirect sentence the same as in the source text.

6. Conclusion

Based on Searle (1975), a study of interrogative indirect speech acts represents 3 types of utterances. These are representatives, expressives and directives. In fact, Searle proposes 5 types of utterances, representatives, expressives, directives, commissives and declaratives, but only 3 types were commonly found in this thesis.

Interrogative sentences function as interrogative indirect speech acts due to several factors. These depend on context, circumstances, time, place, culture, speaker, intention, emotion, personality, background knowledge, questions words and final particles.

In the translation of interrogative indirect speech acts, translators need to analyze the intention of the speaker in order to make the translated meaning correspond as closely to the original meaning as possible. There are many translation techniques such as free translation and literal translation. Free translation has been classified into four sub-catergories as sentence adjustment, omission, summary translation and equivalent translation. Literal translation has been classified into one category as word-for-word-translation. In addition, according to speech act theory, it was found that translator can preserve the sentence form and the sentence function. Sometimes, translation work has an effect on the types of utterance in speech act theory. There is an utterance type change when indirect speech acts are changed into direct speech acts.

7. Recommendations for Further Study

This study of techniques used for translating interrogative indirect speech acts in the English version *FOUR REIGNS* translated by TULACHANDRA is only part of a larger study of interrogative indirect speech act translation strategies. It would be very interesting to also study further types of writing or media. Therefore, the researcher suggests the following topics for further study on the techniques of translating speech acts:

7.1 Studying translation techniques used from other utterance types such as speech acts of representative, expressives, directives, commissives and declaratives.

7.2 Studying translation techniques used for translating speech acts from Thai into English in other of written forms or media such as newspapers, magazines, radio programs, television programs, stage performances, movies, speech, comics and songs.

7.3 Studying translation techniques used for translating speech acts from English into Thai in other forms of writing or media such as newspapers, magazines, radio programs, television programs, stage performances, movies, speech, comics and songs.

7.4 Studying translation techniques used for translating speech acts from English into Thai in literatures or novels in order to convey the cultures and traditions to other nations.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมวิชาการ. (2540). *จากภาษาต่างประเทศสู่ภาษาไทย*. ศูนย์พัฒนาหนังสือ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กุลพร โพธิศรีเรือง. (2546). *การศึกษาบทบาทของปริบทในการตีความเจตนาของรูปประโยคคำถามภาษาไทย*.วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์. (2531). *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 1). กรุงเทพฯ: สยามรัฐ.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์. (2531). *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 2). กรุงเทพฯ: สยามรัฐ.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์. (2531). *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 3). กรุงเทพฯ: สยามรัฐ.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์. (2531). *สี่แผ่นดิน* (แผ่นดินที่ 4). กรุงเทพฯ: สยามรัฐ.

จิตราภรณ์ เกียรติไพบูลย์. (2525). *คำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาไทย* : การวิเคราะห์เชิงอรรถศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เฉลียว เอกนิยม. (2529). *รูปคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในงานแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดานิก้า เซเลสโกวิตซ์ มารียานน์ เลเดแรร์ ซาเดีย เอลามิน และฟอร์ตูนาโต้ อิสราเอล. (2540). *ศาสตร์แห่งการแปล*. (จิระพรรษ์ บุณยเกียรติ และคนอื่นๆ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์การแปล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดียู ศรีนราวัฒน์. (2541). *วิธีสื่อสารด้วยการพูดอ้อมของคนไทย*. ภาษาและภาษาศาสตร์. (ปีที่ 17 ฉบับที่ 2). (น. 26-39). ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดียู ศรีนราวัฒน์. (2544). *"การศึกษาวิธีสื่อสารด้วยการพูดอ้อมของคนไทย"*. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เตช บุนนาค. (2550). *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ จันทร์แจ่ม บุนนาค*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ธีรนุช โชคสุวณิช. (2533). *การศึกษาประโยค 3 ชนิดในภาษาไทยกับเจตนาของผู้พูดในนวนิยาย "โซ่สังคม" ของทมยันตี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นววรรณ พันธุเมธา. (2527). *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

นิยะดา เหล่าสุนทร. (2535). *พินิจวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บรรจบ พันธุเมธา. (2519). *ลักษณะภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บุญเตือน ศรีวรพจน์. (2506). "พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว". *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*. (ปีที่ 48 ฉบับที่ 11). กรุงเทพฯ: สยามรัฐ.

บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร์. (2530). *ปทานุกรมว่าด้วยการใช้สำนวนไทย*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

ปราณี กุลละวณิชย์. (2523). "ผู้พูดกับประโยคคำถามตอบรับ-ปฏิเสธ". *วารสารอักษรศาสตร์* (ปีที่ 12 ฉบับที่ 1). (น. 46-53). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชยา กิตติพันธ์. (2545). *สำนวนทักทายภาษาญี่ปุ่นที่เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ:ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

วรพร ได้สกุลชู. (2547). *การใช้ประโยคคำถามในวัจนกรรมอ้อม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิจินต์ ภานุพงศ์. (2541). *โครงสร้างของภาษาไทย* : ระบบไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิญญา พัฒนพงศ์. (2516). *การเปรียบเทียบแบบประโยคคำถามภาษาอังกฤษและภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วินิตา ดิถียนต์. (2541). "ภาษาไทยกับการแปลงานบันเทิงคดี". *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. (ปีที่ 17 ฉบับที่ 1). (น. 46-49). นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วัลยา วิวัฒน์ศร. (2545). *การแปลวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยากร เชียงกูล. (2550). *หนังสือดีในรอบศตวรรษ*. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร.

สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. (2549). *วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 1): สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สอ เสถบุตร. (2533). *New Model English-Thai Dictionary*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สอ เสถบุตร. (2533). *New Model Thai-English Dictionary*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สายสวาท อินทิแสน. (2509). *ประโยคคำถามและคำตอบที่ใช้พูดในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกมัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Ackles, Nancy M. (2006). *The Grammar Guide*. USA: The University of Michigan Press.

Austin, J.L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press.

Barry, Anita K. (1998). *English Grammar : Language as Human Behavior*. New Jersey: Prentice Hall.

Bassnette, MaGuire. (1980). *Translation Studies*. New York: Methven.

Jenny Thomas. (1995). *Meaning in Interaction: an Introduction to Pragmatics*. London: Longman Publishing.

Jeremy Munday. (2001). *Introducing Translation Studies Theories and applications*. London: Routledge.

Fraser, Bruce. (1984). "The Domain of Pragmatics". *In Language and Communications*. Singapore: Selector Printing Co.

Jatuporn Khahua, (2003). *A study of speech act patterns of requests in Thai society*. (Master Degree Thesis). Mahidol University.

Landers, Clifford E. (2001). *Literary Translation: A Practical Guide*. New Jersey City University: Cromwell Press.

Larson, Mildred L. (1984). *Meaning-based Translation : A Guide to Cross-Language Equivalence*. New York: University Press of America.

Leech, Geoffrey. (1983). *Principles of Pragmatics*. New York: Longman.

Newmark, Peter. (1988). *A textbook of translation*. New York: Prentice Hall.

Nida, Eugene A. (1964). *Towards a Science of Translating*. Leiden: E. J. Brill.

Nida, Eugene A. and C.R.Taber (1969 / 1982). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: E. J. Brill.

Searle, John R. (1975). "Indirect Speech Acts". *In syntax and Semantics*, vol. 3. Peter Cole and Jerry L. Morgan (eds). (pp. 41-82). New York: Academic Press.

Searle, John R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Searle, John R. Kiefer, Ferenc. Bierwisch, Manfred. (1980). *Speech Act Theory and Pragmatics*. Dordrecht: D. Reidel.

Shoichi Iwasaki and Preeya Ingkaphirom. (2005). *A Reference Grammar of Thai*. Cambridge: Cambridge University Press.

Stephen C. Levinsion. (1983). *Pragmatics.* Cambridge: Cambridge University Press.

Tannen, Deborah. (1986). *That's not what I meant*!. How Conversation Style Makes or Breaks Relationships. New York: Ballantine Books.

Thomas, Jenny. (1995). *Meaning in Interaction*. An introduction of pragmatics. London: Longman.

Tulachandra. (2003). *FOUR REIGNS*. Chiang Mai, Thailand: Silkworm Books.

Yule, George. (1996). *Pragmatics.* Oxford: Oxford University Press.

Yule, George. (2006). *The study of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

เว็บไซต์

สี่แผ่นดิน. (2552). Retrieved March 5, 2009 from http://www.agalico./board/showthread.php?p=14474

APA Citation Style. (2010). Retrieved January 11, 2010 from http://www.liu.edu/CWIS/CWP/library/workshop/citapa.htm

APA Reference Style Guide. (2010). Retrieved January 11, 2010 from http://library.nmu.edu/guides/userguides/style_apa.htm

Israel, Fortunato. (1990). equivalence. *International Journal on Translation Studies*. Vol. 16. (pp. 379-383). Retrieved January 13, 2010 from http://www.connection.ebscohost.com/contentarticle/1037882186,htm;jessionid=21f089cb32221350cb8b168fb67111.ehcctc1

The twenty best novels of Thailand. (2009). Retrieved February 2, 2009 from http://www.thaifiction.com/english/list.html

ภาคผนวก

ประวัติผู้แต่ง

หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เกิดวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2454 ในเรือกลางแม่น้ำเจ้าพระยา ณ ตำบลบ้านม้า อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นโอรสคนสุดท้องในบรรดาโอรสและธิดาทั้ง 6 คนของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าคำรบ กับหม่อมแดง (บุนนาค) (ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นคนที่ 4) หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมชได้สมรสกับหม่อมราชวงศ์หญิงพักตร์พริ้ง ทองใหญ่ เมื่อ พ.ศ. 2479 มีบุตรธิดา 2 คน คือ หม่อมหลวงรองฤทธิ์ ปราโมช และ หม่อมหลวงหญิง วิสุมิตรา ปราโมช ต่อมาได้แยกกันอยู่กับหม่อมราชวงศ์พักตร์พริ้ง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พักอยู่ที่บ้านในซอยพระพินิจ ซึ่งเป็นซอยย่อยอยู่ในซอยสวนพลู ถนนสาทรใต้ เขตสาทร บ้านหลังนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “บ้านซอยสวนพลู”

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ นับเป็นบุคคลที่มีบุคลิกและบทบาทที่หลากหลาย มีชื่อเสียงในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะการประพันธ์ การแสดง และยังเป็นนักการเมือง ท่านเป็นผู้ก่อตั้งพรรคก้าวหน้า เมื่อ พ.ศ. 2488 ต่อมาได้ยุบรวมกับพรรคประชาธิปัตย์ในปีถัดมา ต่อมาก่อตั้งหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เมื่อ พ.ศ. 2493 และก่อตั้งพรรคกิจสังคมเมื่อ พ.ศ. 2517 และได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 13 ของประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2518 โดยสามารถเป็นแกนนำตั้งรัฐบาลทั้งที่มีจำนวน ส.ส.ในมือเพียง 18 คน

ก่อนดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เคยรับบทเป็นนายกรัฐมนตรี ของประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเทศหนึ่งชื่อว่าประเทศ สารขัณฑ์ ในภาพยนตร์เรื่อง The Ugly American (1963) คู่กับมาร์ลอน แบรนโด เมื่อ ปี พ.ศ. 2506 และหลังพ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เคยรับบทเป็นนักแสดงรับเชิญในภาพยนตร์ ผู้แทนนอกสภา กำกับโดย สุรสีห์ ผาธรรม นำแสดงโดย สรพงศ์ ชาตรี เมื่อปี พ.ศ. 2526

ระหว่างการเล่นการเมือง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ มีบุคลิกที่โดดเด่นเป็นตัวของตัวเองที่ทุกคนรู้จักดี คือ วาทศิลป์และบทบาทเป็นที่ชวนให้จดจำ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้รับฉายาจากนักการเมือง และสื่อมวลชนมากมาย เช่น “เฒ่าสารพัดพิษ” “ซือแป๋ซอยสวนพลู” ภายหลังเมื่อมีอาวุโสสูงวัยจนสามารถแสดงความเห็นทางการเมืองได้อย่างตรงไปตรงมาโดยไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลใดๆ จึงได้รับฉายาว่า “เสาหลักประชาธิปไตย” นอกจากนี้ อีกฉายาหนึ่งที่ใช้เรียก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ในบางแห่งคือ “หม่อมป้า”

ในด้านวรรณศิลป์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ มีผลงานหนังสือที่มีชื่อเสียงระดับประเทศมากมาย ที่ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้ง เช่น *สี่แผ่นดิน ไผ่แดง กาเหว่าที่บางเพลง หลายชีวิต ซูสีไทเฮา สามก๊ก ฉบับนายทุน* และเรื่องสั้น *มอม* วรรณกรรมบางเรื่องมีผู้นำไปทำเป็นละครโทรทัศน์ เช่น สี่แผ่นดิน หลายชีวิต และทำเป็นภาพยนตร์เช่น กาเหว่าที่บางเพลง

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมชถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2538 สิริรวมอายุ 84 ปี 5 เดือน 20 วัน

ประวัติการศึกษา

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมชได้เข้าศึกษาในโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย (วังหลัง) จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และเดินทางไปศึกษาต่อในประเทศอังกฤษที่โรงเรียน Trent College จากนั้นได้สอบเข้า “วิทยาลัยควีนส์” (The Queen's College) มหาวิทยาลัยอ๊อกซ์ฟอร์ด(Oxford University) เพื่อศึกษาวิชาปรัชญา เศรษฐศาสตร์และการเมือง (Philosophy, Politics and Economics - PPE) โดยสำเร็จปริญญาตรีเกียรตินิยม (และ 3 ปีต่อมา ก็ได้รับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยดังกล่าว ตามธรรมเนียมสำหรับผู้สำเร็จปริญญาเกียรตินิยม และได้ผ่านการใช้ความรู้ความสามารถในวิชาที่ร่ำเรียนมาจนมีประสบการณ์และความชำนาญมาระยะหนึ่ง)

ประวัติการทำงาน

- รับราชการที่กรมสรรพากร
- เลขานุการที่ปรึกษากระทรวงการคลัง
- ผู้จัดการธนาคารพาณิชย์ สาขาลำปาง
- รับราชการทหาร (เมื่อเกิดสงครามอินโดจีนและสงครามมหาเอเชียบูรพา ได้รับยศสิบตรี)
- หัวหน้าฝ่ายสำนักผู้ว่าการและหัวหน้าฝ่ายออกบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย
- ประธานกรรมการธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด
- เขียนบทความลงในคอลัมน์ "ซอยสวนพลู"
- อาจารย์พิเศษของคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ประจำปี พ.ศ. 2528
- พ.ศ. 2531 ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้เลื่อนยศจากสิบตรีเป็นพลตรี (ทหารราชองครักษ์พิเศษ)

ประวัติผู้แปล

จันทร์แจ่ม บุนนาค (นามสกุลเดิม อินทุโศภณ) นามปากกา “ตุลจันทร์” เป็นบุตรีคนโตของขุนชำนาญวรกิจ (หลุย) และนางเขียน (นามสกุลเดิมสมิตะศิริ) บุตรีพระโสภณอักษรกิจ (เล็ก สมิตะศิริ) เจ้าของโรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร ตรอกวัดราชบพิธ

จันทร์แจ่มสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนราชินี ปากคลองตลาด และได้รับทุนการศึกษาระดับปริญญาตรีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ แต่เรียนได้ไม่ถึงปีก็ได้ทุนเล่าเรียนหลวงไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกา โดยเป็นรุ่นที่สองที่มีสตรี ซึ่งจันทร์แจ่มได้เรียนวรรณคดีอังกฤษที่ Goucher College, Baltimore, Maryland โดยมีความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอังกฤษและวรรณคดีอเมริกันอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ ยังมีความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับสมัยยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และปรัชญาต่างๆ

จันทร์แจ่มได้พบกับตุล บุนนาค บุตรเจ้าคุณอภิบาลฯ ที่กรุงวอชิงตัน ซึ่งได้แต่งงานภายหลังที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2485

จันทร์แจ่มกลับมารับราชการที่กระทรวงการคลังตามที่ทุนเล่าเรียนหลวง ต่อมาได้ลาออกมาทำงานห้องสมุด USIS ถนนราชดำเนิน และภายหลังได้เป็นหัวหน้าสำนักงานของรัฐมนตรีต่างประเทศ Henry Kissinger

จันทร์แจ่มได้แปลหนังสือผลงานเล่มแรกคือ *The Red Badge of Courage* ของ Stephen Crane ให้ชื่อภาษาไทยว่า “เหรียญกล้าหาญ” เมื่อปี พ.ศ. 2494

นอกจากนี้ยังมีนวนิยายที่แปลเป็นภาษาอังกฤษด้วยคือเรื่อง *สามชาย* ของ *ดอกไม้สด* ต่อมาก็ได้แปล *ปริศนา* ของ ว.ณ ประมวญมารค ซึ่งได้รับความนิยมชมชอบอย่างมาก

งานแปลที่สำคัญที่สุดของ “ตุลจันทร์” ได้แก่ *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และยังมีผลงานที่ตามมาอีกใน *มนุษย์สองหน้า* แปลจาก *La Chute ของ Albert Camus* ซึ่งในการแปลใช้ภาษาอังกฤษ โดยตรวจสอบกับต้นฉบับภาษาฝรั่งเศส ส่วนในระยะหลังได้แปล *นิทานโบราณคดี* ของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ

จันทร์แจ่มได้รับพระราชทานประกาศเกียรติคุณและรางวัล “นราธิป” ซึ่งสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยมอบให้ในฐานะนักเขียนผู้สร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่าแก่วรรณกรรมไทยเป็นระยะเวลายาวนาน ต่อเนื่อง และเป็นที่นิยมยกย่องอย่างกว้างขวาง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2545

เรื่องย่อนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน*

แผ่นดินที่ 1

พลอยเกิดในรัชสมัยของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงมหาราช บิดาของพลอยชื่อ พระยาพิพิธ ฯ มารดา ชื่อแช่ม เป็นเอกภรรยาของพระยาพิพิธ ฯ แต่ไม่ใช่ฐานะคุณหญิง เพราะคุณหญิงท่านชื่อ เอื้อม เป็นคนอัมพวา และได้กลับไปอยู่บ้านเดิมของท่านเสียตั้งแต่ก่อนพลอยเกิด เหลืออยู่แต่บุตรของคุณหญิง 3 คน อยู่ในบ้านคือ คุณอุ่น พี่สาวใหญ่ อายุ 19 ปี คุณชิดพี่ชายคนรอง อายุ 16 ปี คุณเชยพี่สาวคนเล็กแก่กว่าพลอย 2 ปี พลอยมีพี่ชายร่วมมารดาหนึ่งคนชื่อเพิ่ม อายุ 12 ปี และมีน้องสาวคนละมารดาซึ่งเกิดจากแวว ภรรยาคนรองจากแม่แช่ม ชื่อ หวาน อายุ 8 ปี ในบรรดาพี่น้องร่วมบิดา พลอยจะคุ้นเคยกับคุณเชยเป็นพิเศษเพราะอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ส่วนคุณอุ่นพี่สาวใหญ่นั้น พลอยเห็นว่าเป็นผู้ที่น่าเกรงขาม เพราะเธออยู่บนตึกร่วมกับเจ้าคุณพ่อ ซึ่งเจ้าคุณพ่อก็ไว้วางใจว่าเป็นลูกสาวใหญ่ จึงให้ถือกุญแจแต่ผู้เดียว และจัดการกับการจับจ่ายใช้สอยทุกอย่างภายในบ้าน ส่วนคุณชิดและพ่อเพิ่ม พลอยเกือบจะไม่รู้จักเสียเลยเพราะคุณชิดไม่ค่อยอยู่บ้าน และพ่อเพิ่มนั้นดูจะสวามิภักดิ์คุณชิดมากกว่าพี่น้องคนอื่น ส่วนหวานน้องคนละแม่ยังเด็กเกินไปที่พลอยจะให้ความสนใจเจ้าคุณพ่อได้ปลูกเรือนหลังหนึ่งให้แม่แช่มกับลูก ๆอยู่ใกล้กับตัวตึกในบริเวณบ้าน มีบ่าวซึ่งแม่แช่มช่วยมาไว้ใช้ทำงานบ้านต่าง ๆ ชื่อ นางพิศ

ตั้งแต่พลอยจำความได้จนถึงอายุ 10 ขวบ พลอยมีความรู้สึกว่าแม่และคุณอุ่นมีเรื่องตึงๆกันอยู่เสมอ ซึ่งก่อนที่แม่พลอยจะออกจากบ้าน พลอยสังเกตเห็นว่ามีความตึงเครียดระหว่างแม่และคุณอุ่นมากกว่าปกติ จนกระทั่งคืนหนึ่งแม่ได้เข้ามาปลุกพลอยแล้วบอกว่าจะเอาพลอยไปถวายตัวกับเสด็จ ส่วนพ่อเพิ่มเจ้าคุณพ่อไม่ยอมให้เอาไป คืนนั้นแม่เก็บของอยู่กับนางพิศทั้งคืน พอรุ่งสางแม่ให้นางพิศขนของไปไว้ที่ศาลาท่าน้ำ

พอเรือแล่นออกไป พลอยก็รู้สึกตื่นตาตื่นใจกับสิ่งต่าง ๆ ที่เห็น จนกระทั่งมาถึงที่ท่าพระ แม่แช่มก็พาพลอยขึ้นจากเรือแล้วเดินเลาะกำแพงวังไปสักครู่หนึ่งก็เลี้ยวเข้าประตูชั้นนอก พลอยนั้นตื่นตาตื่นใจยิ่งขึ้น พอถึงในวังแม่แช่มพาพลอยเดินไปเรื่อยๆผ่านที่ต่างๆมากมาย ในที่สุดก็มาถึงตำหนักของเสด็จ แม่จะพาพลอยไปหาคุณสายก่อนซึ่งเป็นข้าหลวงก้นตำหนักของเสด็จ คุณสายเป็นข้าหลวงตั้งแต่เสด็จท่านยังทรงพระเยาว์ เสด็จจึงมอบให้คุณสายช่วยดูแลกิจการส่วนพระองค์ทุกอย่าง และดูแลว่ากล่าวข้าหลวงทุกคนในตำหนัก เมื่อพลอยได้พบกับคุณสายแล้ว พลอย

ก็รู้สึกว่าคุณสายเป็นคนใจดีมาก ไม่ถือตัวว่าเป็นคนโปรดของเสด็จ และยังคอยช่วยเหลือข้าหลวงตำหนักเดียวกันเสมอ คุณสายหาข้าวหาปลาให้แม่แช่มกับพลอยกิน แล้วคุณสายก็จัดการเย็บกระทงดอกไม้เพื่อให้พลอยนำไปถวายตัวกับเสด็จ เมื่อพลอยถวายตัวกับเสด็จเสร็จแล้ว คุณสายก็แนะนำให้พลอยรู้จักกับช้อย ซึ่งเป็นหลานของคุณสาย ช้อยอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับพลอย ช้อยเป็นลูกของพี่ชายของคุณสาย ชื่อ นพ มียศเป็นคุณหลวง แม่ของช้อยชื่อ ชั้น ช้อยมีพี่ชายอยู่หนึ่งคน ชื่อเนื่อง ช้อยนั้นเป็นเด็กที่ซุกซนและมีเพื่อนฝูงมาก พลอยจึงเข้ากับช้อยได้ดีทีเดียว พลอยอยู่ในวังได้หลายวันแล้ว ก็ได้รับความรู้ใหม่ๆ ได้เห็นของใหม่ ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

คุณสายให้พลอยเรียนหนังสือพร้อมกับช้อย และคุณสายก็ได้สอนทำสิ่งต่างๆให้เสมอ เช่น การเจี่ยนหมากจีบพลูยาว ใส่เชี่ยนหมากเสวยของเสด็จ ตลอดจนดูแลเครื่องทรงต่างๆตอนกลางคืน คุณสายให้พลอยไปถวายงานพัดเสด็จตามปกติตอนกลางวันเป็นเวลาว่าง นอกจากคุณสายจะมีอะไรมาให้ทำเป็นพิเศษหรืออารมณ์ไม่ดี ซึ่งตอนกลางวันเป็นเวลาที่พลอยจะได้ติดตามช้อยออกไปเที่ยวนอกตำหนักไปหาเพื่อนฝูงหรือวิ่งเล่น ช้อยช่วยทำให้พลอยคลายเหงาและช่วยชักนำสิ่งที่น่าสนใจต่าง ๆ มาให้พบเห็นหรือได้รู้จักอยู่เสมอ ในที่สุดวันที่พลอยเฝ้าคอยด้วยความประหวั่นใจก็มาถึง เมื่อแม่แช่มจะออกจากวังและได้ทูลลาเสด็จแล้ว พลอยเสียใจอย่างมาก แต่เสด็จก็ทรงเมตตาพลอย ฝากให้คุณสายช่วยดูแลพลอย นอกจากนี้ ยังมีช้อยที่คอยอยู่เป็นเพื่อนพลอย ทำให้พลอยรู้สึกดีขึ้น ในวันหนึ่งช้อยได้ชวนพลอยออกไปหาพ่อและพี่ชายของช้อย ซึ่งจะมาเยี่ยมทุกวันพระกลางเดือน ทำให้พลอยรู้สึกรักและผูกพันกับครอบครัวของช้อยไปโดยไม่รู้ตัว วันหนึ่งแม่แช่มได้มาเยี่ยมพลอยถึงในวังพร้อมกับของฝากมากมาย แม่บอกว่าแม่กำลังทำการค้าขายอยู่ที่ฉะเชิงเทรากับญาติห่างๆ ชื่อฉิม และต่อมาพลอย ก็รู้มาว่าแม่แช่มได้แต่งงานกับพ่อฉิมแล้ว ซึ่งแม่ก็ได้ตั้งท้องแล้ว คุณสายได้พาพลอยไปหาเจ้าคุณพ่อ เพื่อคุยเรื่องงานโกนจุกของพลอยที่เสด็จทรงเมตตาโกนจุกประทานให้ ซึ่งเจ้าคุณพ่อก็ไม่ได้ขัดข้อง งานโกนจุกนั้นจะจัดขึ้นที่บ้านของช้อย และทั้งพลอยและช้อยก็ได้โกนจุกพร้อมกัน เจ้าคุณพ่อของพลอยก็มาร่วมงานนี้ด้วย งานโกนจุกนั้นผ่านไปได้ด้วยดี

เมื่อคุณสาย พลอย และช้อยเดินทางกลับจากบ้านช้อยมาถึงตำหนักของเสด็จ เสด็จก็มีรับสั่งให้คุณสายขึ้นไปเฝ้าบนตำหนักทันที เสด็จจึงบอกเรื่องที่แม่แช่มตายแล้วที่ฉะเชิงเทราและมอบภาระให้คุณสายเป็นผู้บอกพลอยให้ทราบ ห้าปีให้หลังจากวันที่แม่แช่มตาย พลอยก็ยังอยู่ที่ตำหนักของเสด็จ พลอยอายุได้ 15 ปีเศษแล้วนับว่าเป็นสาวเต็มตัว และถ้าใครเห็นก็ต้องชมว่าสวยเกินที่คาดไว้ ส่วนช้อยเมื่อเป็นสาวแล้วก็ไม่ได้ทำให้นิสัยของช้อยเปลี่ยนไปได้เลย ช้อยยังคงเป็นคนสนุกสนานร่าเริง และมีความคิดเป็นของตนเองอย่างแต่ก่อน ซึ่งทั้งพลอยและช้อยได้สละความเป็นเด็กย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์

การที่พลอยสนิทสนมกับช้อย ทำให้พลอยนั้นสนิทกับครอบครัวของช้อยด้วย พี่เนื่อง ซึ่งเป็นพี่ชายของช้อยได้หลงรักพลอยเข้า จึงทำให้พี่เนื่องมักจะตามพ่อนพมาเยี่ยมช้อยกับพลอย เมื่อพี่เนื่องเรียนทหารจบ พี่เนื่องจึงเปิดเผยความรู้สึกที่มีกับพลอยทำให้พลอยเขินอายไม่กล้าที่จะเจอหน้าพี่เนื่องอีก พลอยหลบหน้าพี่เนื่องอยู่พักใหญ่จนกระทั่งพี่เนื่องถูกส่งตัวไปรับราชการที่นครสวรรค์ ทำให้พลอยยอมออกมาพบพี่เนื่องเพื่อร่ำลา พลอยจึงเตรียมผ้าแพรเพลาะที่พลอยเคยห่มนอนให้พี่เนื่อง ซึ่งพี่เนื่องได้ให้สัญญากับพลอยว่าจะกลับมาแต่งงานกับพลอย

นอกจากครอบครัวของช้อยแล้ว ญาติของพลอยที่ยังติดต่อกับพลอยอยู่ก็คือพ่อเพิ่ม ซึ่งตอนนี้ได้รับราชการอยู่ที่กรมพระคลังหอรัษฎากรพิพัฒน์ และคุณเชยซึ่งหลังจากที่พี่เนื่องไปนครสวรรค์ได้ไม่กี่วัน คุณเชยก็แวะมาเยี่ยมพลอยที่วังซึ่งขณะนั้นในพระบรมมหาราชวังก็จัดให้มีงานขึ้นที่สวนศิวาลัยพอดี ซึ่งงานนี้ได้จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่เพราะพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จกลับจากประพาสยุโรป การจัดงานจึงเป็นไปตามแบบฝรั่ง พลอยจึงพาคุณเชยไปเที่ยวงานที่สวนศิวาลัย และในงานนี้เองทำให้พลอยได้พบกับ “คุณเปรม” ซึ่งคุณเปรมก็แอบมองพลอยตลอดเวลาจนทำให้พลอยรู้สึกไม่พอใจ หลังจากวันนั้นคุณเปรมก็ได้สืบเรื่องราวของพลอย จนรู้ว่าพลอยเป็นลูกสาวของพระยาพิพิธฯ มีพี่ชายก็คือ พ่อเพิ่ม

คุณเปรมได้ทำความรู้จักกับพ่อเพิ่มจนกลายเป็นเพื่อนกัน ซึ่งพ่อเพิ่มพยายามจะแนะนำคุณเปรมให้กับพลอย แต่พลอยปฏิเสธและไม่สนใจ จนกระทั่งวันหนึ่ง พลอยได้รับข่าวของพี่เนื่องมาว่า พี่เนื่องกำลังจะแต่งงานกับสมบุญ ลูกสาวแม่ค้าขายข้าวแกง พลอยรู้สึกเสียใจมาก แต่ก็สามารถทำใจได้ คุณเปรมได้พ่อเพิ่มช่วยเป็นพ่อสื่อให้ แต่พลอยก็ยังไม่สนใจคุณเปรม คุณเปรมจึงเข้าหาทางผู้ใหญ่ โดยให้พ่อเพิ่มพาไปเที่ยวที่บ้าน จึงได้พบกับพระยาพิพิธฯเจ้าคุณพ่อของพลอย และได้พูดคุยกันอย่างถูกคอ หลังจากนั้นไม่นานคุณอานุ้ยซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ของคุณเปรมก็ได้มาทาบทามสู่ขอพลอยจากเจ้าคุณพ่อ ซึ่งท่านก็ไม่ได้ปฏิเสธคุณเปรม และนำเรื่องมาปรึกษากับคุณสายให้คุณสายไปทูลถามเสด็จ เสด็จก็ทรงอนุญาต แต่พลอยนั้นกลับปฏิเสธการแต่งงาน เพราะไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไรดี พลอยจึงนำเรื่องนี้ไปปรึกษาช้อยซึ่งช้อยนั้นอยากให้พลอยแต่งงานตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ เพราะช้อยเห็นว่าคุณเปรมนั้นรักพลอยจริงๆ และอีกอย่างก็เพื่อให้พี่เนื่องรู้ว่า พลอยก็ไม่ใช่คนสิ้นไร้ไม้ตอกด้วยเหตุผลทั้งหมดนี้ จึงทำให้พลอยตัดสินใจยอมแต่งงานกับคุณเปรมตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ

เมื่อพลอยแต่งงานกับคุณเปรมแล้ว ก็ได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านคลองพยอมซึ่งเป็นบ้านของคุณเปรม วันหนึ่งคุณเปรมพาพลอยไปพบกับตาอ้นซึ่งเป็นลูกชายของคุณเปรมที่เกิดกับบ่าวในบ้าน พลอยไม่ได้คิดโกรธคุณเปรมเลย และยังกลับนึกรักและเอ็นดูตาอ้น พลอยจึงขอคุณเปรมรับตาอ้นเป็นลูกของตน พลอยได้เลี้ยงดูตาอ้นเสมือนลูกของพลอยคนหนึ่ง หลังจากนั้นไม่นานพลอยก็ตั้งท้อง

ตาอั้นซึ่งเป็นผู้ชายและเป็นลูกคนแรกของพลอย แต่หลังจากพลอยคลอดตาอั้นได้ไม่นาน เจ้าคุณพ่อก็ตาย

เมื่อสิ้นเจ้าคุณพ่อแล้ว คุณเชยก็ทนอยู่กับคุณอุ่นที่บ้านคลองบางหลวงไม่ได้ จึงตัดสินใจหนีตามหลวงโอสถไป ทำให้พลอยรู้สึกไม่สบายใจเลยเพราะเป็นห่วงคุณเชย เมื่อเสร็จงานศพของเจ้าคุณพ่อแล้ว พลอยจึงพาตาอั้นเข้าวังเพื่อไปถวายตัวต่อเสด็จ และขอประทานชื่อ เสด็จนั้นทรงตั้งชื่อให้ตาอั้นว่า “ประพันธ์ “ พลอยจึงตั้งชื่อให้ตาอ้นว่า “ประพนธ์”

พอตาอั้นอายุได้ขวบกว่าๆ พลอยก็ตั้งท้องลูกคนที่สอง แต่ช่วงที่พลอยตั้งท้องลูกคนที่สองอยู่นั้น พระเจ้าอยู่หัวก็ทรงประชวรและเสด็จสวรรคตในเวลาต่อมา

แผ่นดินที่ 2

ห้าปีต่อมา เมื่อตาอ้นอายุได้ 7 ขวบ ตาอั้นอายุได้ 5 ขวบ และตาอ๊อดลูกชายคนที่สองของพลอยอายุได้ 3 ขวบ พลอยก็คลอดลูกคนที่สามเป็นผู้หญิงและตั้งชื่อว่า “ประไพ” ในช่วงนั้น ก็มีเหตุการณ์สำคัญคือสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่ตัวพลอยเองก็ไม่ได้รู้เรื่องอะไรมาก นอกจากที่ว่าเป็นเรื่อง “ฝรั่งรบกัน” ที่ทำให้ข้าวของแพง

หลังจากนั้น วันหนึ่ง คุณอุ่นซึ่งไม่ได้ติดต่อกันตั้งแต่พ่อของพลอยเสียชีวิตก็มาขอความช่วยเหลือ พลอยจึงรับปากช่วยเหลืออีกทั้งเสนอให้คุณอุ่นย้ายมาอยู่ด้วยกันทำให้คุณอุ่นซึ้งในน้ำใจและความไม่ถือความกับเรื่องในอดีตที่ผ่านมาของพลอยมากจนถึงกับร้องไห้

สองปีต่อมา คุณเปรมก็ส่งอั้นและอ๊อดไปเรียนที่ต่างประเทศ ส่วนอ้นอยากเรียนทหารจึงไปเรียนโรงเรียนทหาร จากนั้นพลอยก็ได้แต่นั่งคอยที่จะรับจดหมายจากลูกๆ ในช่วงราชการใหม่นี้พลอยก็ได้สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงหลายๆอย่าง คุณเปรมนั้นแต่งตัวพิถีพิถันกว่าที่เคยในรัชกาลก่อน และมาวันหนึ่งก็ได้มาบอกให้พลอยไว้ผมยาวเพราะนายหลวงท่านโปรด และต่อมาก็บอกให้แม่พลอยนุ่งผ้าซิ่นแทนผ้าโจงกระเบนทำให้พลอยไม่กล้าออกจากบ้านอยู่นาน

จากนั้นไม่กี่ปี ตาอั้นก็เรียนจบและกำลังจะกลับบ้าน ส่วนตาอ้นนั้นออกเป็นทหารต้องไปประจำหัวเมืองต่างจังหวัด แต่พลอยก็ต้องตกใจเมื่อตาอั้นกลับมาจริงๆพร้อมกับภรรยาแหม่มชื่อลูซิลล์

หลังจากนั้นในหลวงก็ทรงประชวรอยู่ไม่นาน และเสด็จสวรรคตในที่สุด

แผ่นดินที่ 3

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต คุณเปรมก็ล้มป่วยอยู่หลายวันและความสนใจต่อสิ่งต่างๆ ความกระหายที่เป็นแรงผลักดันของชีวิตก็ลดน้อยลง จนพลอย

ต้องเปลี่ยนมาเป็นฝ่ายชักชวนให้คุณเปรมสนใจสิ่งต่างๆ ต่อมาอ๊อดก็เรียนจบและกลับมาเมืองไทย และคุณเปรมก็ออกจากราชการ หลังจากนั้นคุณเปรมก็เป็นคนหงุดหงิดง่าย สิ่งที่คุณเปรมพอจะสนใจอยู่อย่างเดียวก็คือการขี่ม้า และวันหนึ่งคุณเปรมก็ตกม้าและเสียชีวิตลง

ตั้งแต่ที่ตาอั้นกลับมาจากต่างประเทศก็มีความคิดอย่างหนึ่งที่ทำให้แม่พลอยตกใจ ซึ่งก็คือความคิดเกี่ยวกับบ้านเมืองของตาอั้น ซึ่งก็คือความคิดเสรีนิยมและเกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ได้ไปเรียนรู้ตอนไปเรียนเมืองนอก ในช่วงนั้นผู้คนก็ต่างพูดกันเรื่องเกี่ยวกับคำทำนายที่ว่าพระมหากษัตริย์จะสิ้นพระราชอำนาจ หลังจากนั้นประเทศไทยก็ได้เปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย

เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สองเดือนเศษ ตาอ้นก็กลับมาเยี่ยมบ้านและก็มีเรื่องให้พลอยกลุ้มใจ เพราะตาอ้นนั้นมีความเห็นตรงข้ามกับการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองอย่างรุนแรง และคิดว่าตาอ๊อดเป็นพวกกบฏ ไม่มีความจงรักภักดี จนถึงกับทำให้สองพี่น้องทะเลาะกันใหญ่โตและไม่คุยกัน จากนั้นตาอ้นก็ไปรบร่วมกับฝ่ายที่ต่อต้านคณะราษฎร์และถูกจับเป็นนักโทษประหาร ท้ายที่สุด พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็สละราชสมบัติ

แผ่นดินที่ 4

ประไพหมั้นกับคุณเสวีซึ่งเป็นเพื่อนของตาอั้นได้แต่งงานกัน หลังจากนั้นตาอ้นก็ถูกส่งตัวไปอยู่เกาะตะรุเตา ตาอ๊อดก็ถูกกดดันโดยพี่น้องทำให้ต้องออกไปทำงานรับราชการ แต่ก็ทำอยู่ได้ไม่นานแล้วก็ลาออก แล้วจึงตัดสินใจไปทำงานที่เหมืองกับเพื่อนที่ปักษ์ใต้

จากนั้นก็เกิดสงครามโลกครั้งที่สอง แต่พลอยก็ยังไม่รู้สึกว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว จนกระทั่งวันหนึ่งทหารญี่ปุ่นเริ่มเข้ามาในเมืองไทย เมืองไทยจึงเจรจาและตกลงเป็นฝ่ายญี่ปุ่น

อยู่มาวันหนึ่ง รัฐบาลก็ได้ออกกฎให้ทุกคนใส่หมวกเวลาออกจากบ้าน และห้ามกินหมากพลู รวมทั้งให้เริ่มมีการกล่าวคำว่า “สวัสดี” เป็นคำทักทาย และใช้คำว่า “ฉัน ท่าน จ๊ะ จ๋า” เมื่อพูดกับคนอื่น โดยบอกว่าเป็นการมี “วัฒนธรรม” เพื่อให้ชาติเจริญ

ต่อมาพลอยก็ได้รู้ว่าตาอั้นแอบไปมีเมียชื่อสมใจ และมีลูกสองคนคือแอ๊ดและแอ๊วโดยที่ไม่กล้าบอกแม่พลอยเพราะกลัวแม่จะไม่ถูกใจ แต่แม่พลอยกลับดีใจและรีบไปรับหลานและลูกสะใภ้มาอยู่ที่บ้าน เมื่อกลับมาอยู่บ้านก็อยู่อย่างสงบได้เพียงไม่นานก็เริ่มมีเครื่องบินมาทิ้งระเบิดทำให้ต้องขุดหลุมหลบภัยและต้องคอยระวังภัยตื่นมากลางดึกและไปหลบในหลุมเมื่อได้ยินเสียงเครื่องบิน จนมาครั้งหนึ่งที่พลอยหลบอยู่ในหลุมและรู้สึกถึงความสั่นสะเทือนรุนแรงมาก เมื่อพอพลอยออกมาจากหลุมแล้วก็ได้เห็นว่าบ้านของพลอยเองได้โดนระเบิดเข้าเสียแล้ว จากนั้นพลอยจึงต้องย้ายไปอยู่ที่บ้านคลองบางหลวงซึ่งเป็นบ้านเกิด ต่อมาพลอยก็ได้ข่าวว่าตาอ๊อดเจ็บหนักด้วยโรค

มาลาเรีย ตาอ้นที่เพิ่งได้รับการปล่อยตัวจึงไปอยู่ดูแลตาอั้นและยังไม่ได้กลับบ้าน จากนั้นอ้นก็กลับมาบ้านพร้อมกลับข่าวร้ายว่าอ๊อดได้เสียชีวิตแล้ว อ้นจึงตัดสินใจบวชให้แก่อ๊อด

หลังจากนั้นพลอยก็ล้มป่วยอยู่นานหลายเดือน จนกระทั่ง มีผู้ลอบปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล แล้วไม่นานแม่พลอยก็เสียชีวิต

ตัวละครในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน*

พลอย บุตรสาวของพระยาพิพิธฯ มารดาชื่อแช่ม หน้าตาสวย เป็นกุลสตรีไทย เก่งการบ้านการเรือน เพราะถูกเลี้ยงดูมาจากในวัง เป็นคนว่านอนสอนง่าย มีความอดทน มีน้ำใจ มีความเพียร ไม่เกียจคร้าน เป็นคนดี ไม่ถือโทษโกรธผู้อื่น กตัญญู ใจเย็น เรียบร้อย มีมารยาท มีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโส คอยช่วยเหลือญาติพี่น้อง

พระยาพิพิธฯ สามีของคุณหญิงเอื้อม แม่แช่ม และแวว บิดาของ คุณอุ่น คุณเชย คุณชิด หวาน และพลอย

แช่ม ภรรยาเอกพระยาพิพิธฯ แม่ของพลอย แต่ไม่ใช่อยู่ในฐานะคุณหญิง

คุณหญิงเอื้อม ภรรยาพระยาพิพิธฯ แต่ไม่ได้อยู่กับพระยาพิพิธฯ เป็นคนอัมพวา คุณหญิงเอื้อมแต่งงานกับพระยาพิพิธฯ เนื่องจากว่าเป็นผู้หญิงที่ทางผู้ใหญ่ของพระยาพิพิธฯขอไว้ เป็นคนขี้หึง เมื่อพระยาพิพิธฯมีภรรยาคนใหม่ คุณหญิงเอื้อมจึงกลับไปอยู่บ้านที่อัมพวา

อุ่น บุตรสาวคนโตของคุณหญิงเอื้อม กับพระยาพิพิธฯ เป็นผู้หญิงที่น่าเกรงขาม คุณอุ่นเป็นผู้ถือกุญแจแต่เพียงผู้เดียว และเป็นผู้รับผิดชอบการจับจ่ายใช้สอยทุกอย่างในบ้าน

ชิด บุตรคนที่สองของคุณหญิงเอื้อม กับพระยาพิพิธฯ ซึ่งเป็นน้องชายคุณอุ่น เมื่อออกเรือนได้ภรรยาที่เป็นบ่าวของคุณอุ่น มีลูกสองคน มีนิสัยขี้เมา ชอบดื่มเหล้า สูบฝิ่น ใช้เงินฟุ่มเฟือย ไม่ทำการทำงาน คอยแต่ขอเงินคุณอุ่นผู้เป็นพี่สาว สมัยเป็นหนุ่มมีรูปร่างและหน้าตาดี แต่เมื่อเวลาผ่านไปกลับผอมแห้ง ผิวเหลืองซูบซีด ริมฝีปากเขียว มีโรคภัยไข้เจ็บเนื่องจากยาเสพติด

เชย บุตรคนที่สามของคุณหญิงเอื้อม กับพระยาพิพิธฯ แก่กว่าพลอยสองปี คุณเชยมีนิสัยใจคอถูกกับพลอย มีนิสัยใจคอโอบอ้อมอารี ไม่ค่อยจะเอาเรื่องเอาราวกับคนอื่นๆ

เพิ่ม พี่ชายร่วมมารดาของพลอย อายุแก่กว่าพลอยปีเศษ ต่อมาตอนอายุสิบเก้าเข้ารับราชการที่กรมพระคลัง หอรัษฎากรพิพัฒน์ พ่อเพิ่มมีเพื่อนฝูงมาก ชอบสังสรรค์กับเพื่อนๆ จนบางครั้งก็ไม่ยอมกลับบ้านเพราะว่าเมาสุรา บางครั้งเมาจนอาละวาดก็มี

หวาน น้องสาวคนละมารดาเกิดจากแม่แววผู้เป็นภรรยาพระยาพิพิธฯคนรองจากแม่แช่ม

พิศ บ่าวรับใช้แม่แช่ม ซึ่งหลังจากที่แม่แช่มเสียชีวิต พิศก็ได้มารับใช้พลอยแทน

แวว อดีตต้นห้องคุณอุ่น ซึ่งเป็นภรรยาของพระยาพิพิธฯรองจากแม่แช่ม สนิทสนมกับคุณอุ่นอย่างมาก มีบุตรชื่อหวาน

สาย ข้าหลวงต้นตำหนักของเสด็จตั้งแต่เสด็จทรงพระเยาว์ คุณสายเป็นคนเจ้าเนื้อ ผิวสองสี หน้าตาอารมณ์ดี คุณสายอยู่กับเสด็จตลอดมาจนเป็นที่ไว้เนื้อเชื่อพระทัยของเสด็จ เสด็จจึงมอบให้ดูแลกิจการส่วนพระองค์ทุกอย่าง คุณสายเป็นคนใจดี ไม่ถือตัวว่าเป็นคนโปรด คอยช่วยเหลืออุปการะข้าหลวงตำหนักเดียวกันเสมอ คุณสายเป็นผู้เลี้ยงดูอุปการะแม่แช่มและพลอยเมื่อตอนยังเป็นเด็ก อีกยังคอยถ่ายทอดวิชาความรู้ให้หลายอย่าง คุณสายเป็นบุคคลที่มีพระคุณคนหนึ่งสำหรับข้าหลวงทุกคน

เสด็จ เป็นคนวัยเดียวกับคุณสาย แก่กว่าคุณสายไม่กี่ปี มีความเมตตาต่อข้าหลวงทุกคน

ช้อย เป็นผู้หญิงอารมณ์ดี วัยเดียวกันกับพลอย ชอบความสนุกสนานโลดโผน เป็นหลานสาวคุณสาย เป็นผู้หญิงที่มีความเก่งกาจ ไม่กลัวอะไร ช้อยเป็นคนซ่อนความรู้สึกไม่เป็น

เนื่อง พี่ชายของช้อย แก่กว่าช้อยสองปี เป็นหลานของคุณอาสาย มีนิสัยร่าเริงสนุกสนาน เมื่อโตเป็นหนุ่มก็ได้เข้าโรงเรียนทหาร มีนิสัยรักสนุก รักสบาย ไม่มีความทะเยอทะยานในชีวิต

ฉิม ญาติห่างๆของแม่แช่ม อยู่ที่ฉะเชิงเทรา ต่อมาเป็นสามีใหม่ของแม่แช่ม

ปลั่ง น้องสาวพ่อฉิม

ชั้น แม่ของช้อยและเนื่อง เป็นคนอารมณ์ดีมากๆ

นพ พ่อของช้อยและเนื่อง เป็นพี่ชายของคุณสาย เป็นคนชอบสนุก และเป็นคนไม่มีมานะไม่ทะเยอทะยานจนเกินไป ใจคอไม่หนักแน่น พอใจอะไรง่ายๆ ชอบอยู่สบายๆ

เปรม มหาดเล็กหลวงรับใช้เวรศักดิ์ ชื่อ นายเปรม ก๊กพระยาโชฎึก ลูกเจ้าคุณจรรยาและคุณหญิงเสริม หลานเจ้าคุณโชฎึกฯ ร่ำรวยระดับเศรษฐี เจ้าคุณพ่อเป็นพวกกรมฝ่ายซ้ายผูกภาษีอากร คุณเปรมเป็นลูกชายคนใหญ่ และขณะนี้หลังจากที่บิดามารดาเสียชีวิตไปแล้ว ก็ครอบครองบ้านคนเดียว คุณเปรมมีน้องชายชื่อเปรื่อง เป็นผู้ดูแลกิจการค้าขายของทางบ้าน และยังมีน้องสาวอีกหนึ่งคนชื่อปรุง อายุอ่อนกว่าแม่พลอยสักปีหนึ่งหรือสองปี มีเรือนไปแล้ว คุณเปรมเป็นคนดี ไม่ถือตัว แก่กว่าพ่อเพิ่มสามถึงสี่ปี แก่กว่าแม่พลอยห้าปี มีบ้านตึกอยู่ที่ริมคลองพยอม

พวง บ่าวรับใช้ในบ้านพระยาพิพิธฯ หน้าตาพอดูได้ ไม่ได้สวยอะไรนัก มีความนอบน้อมไม่ถือว่าตัวเป็นสะใภ้แม้แต่น้อย

สมบุญ ภรรยาของเนื่อง อ่อนกว่าพี่เนื่องสามปี เป็นลูกสาวแม่ค้าขายข้าวแกงในตลาด ชื่อ แม่คล้าย ที่นครสวรรค์ พ่อเป็นเจ๊กแต่เสียชีวิตเมื่อสมบุญยังเด็ก

นุ้ย อาของคุณเปรม รูปร่างเล็ก ตาคม กริยาว่องไว มีวิธีพูดที่แปลก ชอบพูดสั้นๆ ขาดเป็นห้วงๆ และทุกประโยคที่พูดออกมานั้นตั้งเป็นรูปคำถามเกือบทั้งสิ้น เป็นคนพูดจาตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม พูดจาไม่เกรงใจใคร

เนียน เป็นอาของคุณเปรม หน้าตาคล้ายคลึงกับแม่นุ้ย แต่ดูผอมแห้งขี้โรค และไม่กระปรี้กระเปร่าอย่างแม่นุ้ย เป็นคนเงียบๆไม่ค่อยพูดจา

เทียบ หัวหน้าคนครัวที่บ้านของคุณเปรม เป็นคนแก่ อายุห้าสิบกว่า กินหมากทั้งวันไม่ขาดปาก ทำอาหารอร่อย เป็นคนคอสุรา คอยให้คำชี้แนะแก่พลอยตอนที่พลอยไปอยู่บ้านคุณเปรมใหม่ๆในฐานะภรรยา

หลวงโอสถ เป็นหมออยู่กรมหลวง แก่กว่าแม่เชยแปดปี เคยมีภรรยามาแล้ว แต่เสียชีวิตไปแล้ว ไม่มีลูก เป็นคนดี กริยามารยาทเรียบร้อย พูดจาเป็นหลักเป็นฐาน มีอัชฌาศัยดี ต่อมาเป็นสามีของคุณเชย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวทิวาพร ธงทอง

วัน เดือน ปีเกิด 8 มิถุนายน พ.ศ. 2526

สถานที่เกิด จังหวัด เชียงใหม่ ประเทศไทย

วุฒิการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2544-2548
ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2550-2553
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา) วิชาเอกการแปล

การเผยแพร่ผลงานวิชาการ การจัดประชุมวิชาการ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ “ครบรอบ 40 ปี คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล” วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ

ที่อยู่ปัจจุบัน 78 หมู่ที่ 6 ต.ขี้เหล็ก อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ 50150
โทรศัพท์ 081-8448127
E-mail: wahwahwy@hotmail.com